

celebrent. et de institu. ad deco. em. et de cleri. pere. c. fina.
de con. di. i. vnicuq. et c. clericos. als. ptra. lxxij. dis. c. i. et ij.
lxxxv. potest ratum habere dispensatiue qd factum est p
predecessore eius: licet illud inualidū sit: puta sine consen
su capituli. et de his que fi. a prela. sine consen. capi. cū nos.
et c. apostolice. lxxxvi. pōt retinere et cā ad tempus frus
ctus beneficii vacantis. et vt ec. bene. vt nostrū. ppe. fi. vi
de et de re. ec. nō alie. fi. vna. §. fina. clemē. lxxxvii. pōt da
re monasterijs pūilegia exemptionis. et de pūile. cum
olim. c. ex oze. xvi. q. i. peruenit. Potest capellas concedere
re monachis. et de dona. pastoralis. preal. c. peruenit. Dis
pensat in penitentia sa crilegi cōtrahētis cum monacha.
lxxvii. q. i. virginem. Et cū cognoscente monialem forni
cario coitu. e. causa. t. q. eos. Ponit adulteram in mona
sterio: si vir nolit eam recipere. lxxij. q. i. de benedicto. Vi
tigat penam matri cide. lxxij. q. ij. laro. em. inpositaz per
papam. Dispensat cum solēniter penitente: et cū incestuo
so in matrimonio cōtrahendo. e. q. si quis cum duabus. c.
in adolescencia. c. antiqui. lxxiiij. q. ij. in lectū. et de eo qui
cog. cōsan. vdo. sue. et literis. lxxv. q. iij. de incestis. ad fi. et
q. viij. de gradibus. et c. hec salubriter. ad fi. et c. incestuosi.
Et in casu. et de eo qui du. in mat. quā pol. c. ij. lxxij. q. ij.
si quis cum. i. et ij. trāsit in rem iudicatā. lxxij. q. ij. quod
quis. t. e. q. §. i. et et de resti. in integ. et literis. lxxvii. q. i.
raptio: ibus mulierum: vt euadant legalem penaz: et acta
penitentia cū mulieribus raptis contrahant. lxxvi. q. i. c.
i. et q. ij. c. tria. et de rap. c. ij. lxxxix. super statu ecclesiarū:
vt eas faciat numero pauciores: si plures sunt. vel etiam
minores: si nequeat de ppijs redditib⁹ sustentari. de pse.
dist. i. omnes basilice. Et q numerus canonicos augmen
tetur vel diminuat. et de const. ex parte. et de verbo. fig.
c. fina. et de institu. c. i. et ij. et de cōce. pre. ex parte. Et vt fiat
nouus psonatus in ecclesia: qui nunq fuit. et de cōsue. cū
olim. fin. Inno. sed Bern. ptra. ibi. sed Ostien. est cum In
nocē. et ego. quia si ex causa pōt episcopus cū capitulo dis
gnitatem tollere: vt et no. Bern. et de cōst. cū accessissent.
multo potius super crescentibus redditibus possunt hos
nozem ecclesie augere. arg. lxxv. q. ij. quecuq. et de const.
ex parte. Et c. q missa cantatur in oratorijs. de conse. dist. i.
concedimus. c. clericos. c. si quis. Xc. cū presbytero q sub
vno canone duas missas celebravit. de conse. dist. ij. relas
tum. c. comperimus. Vitigat penā sacerdotis: ppter cu
ius negligentiam comedit species corporis christi. e.
di. qui bene. Dispensat vt presbyter celebret in altari in q
eadem die celebravit episcopus. e. dist. c. fi. fin. Buill. hoc
tertus nō dicit: licet credam q episcopus possit licentia
sibi dare. vt no. p. c. fi. Joan. Xc. cū igno: anter rebapti
zato: si necessitas vel vtilitas est. de pse. dist. iij. qui bis. c.
eos. fin. Buill. vide qd no. §. xlv. ar. §. atq. h. item cū res
ordinatis. Cum presbytero veteri christinate vngente. q
papa sibi nō phibet. de conse. dist. iij. si quis de alio. Itē
cōsentire pōt q presbyter signet pueros in vertice: quos
eps baptizauit. de pse. dist. iij. omni tēpore. xcv. dist. psby
ter. ipse aut solus eps pōt christinare infantes in fronte. et
de cōsue. quāto. de conse. dist. v. manus. nec de hoc potest
dare licentiā presbytero. vt no. c. p. e. omni tēpore. nisi so
lus papa. vt no. §. xlv. ar. §. ad que. Dispensat cum mona
cho carnes comedente in pena: quia sibi papa non refer
uat. de conse. dist. v. carnem. Et cum derico vt eat in pces
grinationem. de conse. dist. v. nō oportet. et de vo. et vo. re.
magne. §. ptererea. ad fi. Xc. cū mutatur votum: dispensat
cum eo. et de vo. et vo. re. c. i. c. ex multa. nisi in hierosoly
mirano. vt e. ti. p tuas. ex pre. et c. magne. et scri Jacobi: et
apostolorū Petri et Pauli i v: be. sicut seruat filius curie:
et nisi in voto continentie. no. e. ti. c. i. et expressum. e. ti. cum
ad monasterium. §. fina. Xc. cū in defectum regulariū
monasterij de secularibus clericis ordinatur. et de res
ligio. domi. inter quatuor. Sed cōtra. xij. q. iij. que semel.
et de re. ecclie. non alienan. possessiones. sed ibi soluitur
in glos. quādiu. et in preal. c. inter quatuor. glos. i. Recipit

secūdum presentatū. pmo omisso. et de iure patro. cum
autem. c. pastoralis. Dispensat cum incauto. presbytero
in officio suo peccante. et de celeb. a. missa. c. fina. Xc. dis
pensat q infirmus vel ex alia causa quis comedat carnes
in diebus ieiuniorū: et de obserua. ieiū. consiliū. Xc. vt
ecclesia parochialis fiat monasterium. et de ec. edi. ad au
dientiam. xij. q. ij. bone. et de dona. apostolice. Dissimulat
q sponsus et sponsa de futuro se absoluant: ne deterius
inde contingat. et de spon. ptererea. Et vt puella nubilis
dimittat sponsum minorem. xiiij. annis. et contrahat: ne
fiat deterius. et de despon. inpu. et literis. que est contra
iura illa. c. ti. de illis. et c. a nobis. et vt impediatur sponsalia
fin for: nam decre. et de spon. cum in tua. Xc. cū filiis
adulterorum: vt alantura parentibus. et de eo qui du. in
ma. cum haberet. in fi. contra iura illa. lxxvii. q. v. c. ij. et q.
vij. c. i. et c. de na. lib. aut. licet patri. et qui fi. sint legi. per
venerabilem. in fi. Xc. cū potest dispensare mitius puni
endo et causa accusatorum in probatione deficientem. fi.
q. iij. paulum. et §. norandum. et de calum. dilectus. et de
elec. statuius in li. lib. vj. Cum eo qui per simplicitatem
fecit homagium ppter beneficiū. et de sumo. ex. et diligen
ti. Dispensat vt clericus scholaris vel peregre poficiēs
loca ad tempus redditus beneficii sui. et ne prela. vi. fu. c.
fi. et et de vo. et vo. re. c. fina. Xc. cū homicidii et parric
idii: q contrahant matrimoniu. et de his qui fi. occi. c. i.
et lxxiiij. q. ij. seculares. c. interfectores. c. in adolescencia.
X. potest ecclesias parochiales diuidere: et vnire: nisi ab
eo appelletur ab illis quorum interest. et de excef. prela.
sicut vnire. de hoc. xvi. q. i. §. sicut duo. et dist. c. vbi de hoc.
arg. contra. xvi. q. i. quicūq. Sed ibi episcopus dat licen
tiam ecclesiam construendi: sine iuris alieni pēiudicio.
vnde non est contra. X. dat monachis pūilegium de nō
dandis decimis: tam presentibus tam pteritis q futuris.
et de pūile. quia. c. ex oze. c. cum olim. xvi. q. i. peruenit.
X. cū filiis paronorum occidentium vel mutilantū
prelatum vel clericum ecclesie: vt in domibus regularib⁹
prelationis consequantur honorem. et de penis. quibus
dam. in fi. et ita ibi tenet Joan. Vincen. Bos. et Phi. quia
alieno vitio laborant. C. denatura libe. l. legem. honestū
tamen et tutum et ecclesie expediens est: q sine licētia pa
pe episcopus non dispense. sed Bern. et Ostien. arg. de
hoc. et de immuni. ecclie. aduersus. tenet tamen dispensa
tio: si dispense. arg. lxxv. q. iij. de presbytero: um. lxxij. q.
viij. si quis membrorum. X. cū criminoso publice cele
brante. no. per Inno. et de cleri. peregrinan. c. i. lxxij.
cū excomunicato ministrante: quoad beneficiū. vt et
de cleri. excom. mini. postulatis. mso. i. et ij. fin. Inno. c.
et Ostien. qui hoc no. et de tempo. ordinan. dilectus. sed
Buill. duran. in specu. in titu. delegato. §. nunc de episco
porum. mso. c. xlv. dicit q salua eorum reuerentia decre.
postulatis pre. nō loquitur in eo casu: sed loquitur de eo
qui excomunicatus recepit beneficiū. item preal. c. ij. ad
hoc non facit. Ego tamen teneo cum Inno. c. episcopus
dispensare potest in beneficio cum illo qui excommuni
catus illud recepit: vt supra notauit in ista materia dis
pensationis episcoporum in principio istius arti. §. xvi. h.
cum eo. et a simili cum excomunicato ministrante: quan
tum ad beneficiū quo tales puiari debent per illud. c.
postulatis. §. quefuitis. et c. frateruitati. vbi cū eis per
episcopum fuerit dispensatum vt ibi. nisi cū eis fuerit nisi
serico: dicit dispensatum. Subaudi etiam per episcopū:
vt litera inuuit: et quod papa non reueruat. et de senten
excom. nuper. X. potest dispensatiue minuire penitentis
am a papa impositam. l. diffin. accedens. lxxij. q. ij. laro
rem. C. de episco. et cleri. aut. interdicimus. X. ex causa
absoluit clericum ab ecclesia in qua ordinatus est: et cum
in alia collocat. lxxij. dist. fin. quod iudam. X. vj. dispensat et
causa rationabili super residentia non facienda in eccles
sia curata. et de electio. licet canon. §. finali. et c. quā et eo.
libro. vj. lxxij. cum illo qui vadit ad studium habente

ecclesia curata ne vñ ad septem mta sinouetur ad pby
teru. et. quā ex eo lib. vñ. nec inferiores epi in hoc dispēsa-
re possunt. vt ibi no. **¶** Et vt quis deferuiat per vicariū in
ecclesia parochiali dignitati annexa. et de pben. ex lū-
pande. et no. et de era. et quali. eam te. **¶** Et cum eo qui factus
erat ineligibilis: q. receperat electionē p abusum seculari-
ris prātis factam. vt no. et de elec. quisq. **¶** Et in casibus q
habentur. lxxviii. di. quib. c. co. epi. **¶** Et vt corpora sancto-
rū transferant de loco ad locū. de cōse. di. i. co. po. a. et reli-
quie et causa de ecclesia et trahant. et pot etia inhibere ne
ibi diuina celebrent. et de iure pa. c. ij. et oeconomū in ea
ponere. et de offi. o. quā nos. **¶** Et si dispensat in simonia
cōmissa in exequiis mo: ruoz: et benedictionibus nubens
tium: in cimitarij pcessionē in christinate recipiendo: in fa-
croz vasoz seu vestimentoz benedictione: et in p similibus
minozibus speciebus simonie post pnam peractam: eo q
nō phibetur. ar. ad hoc et de sen. excō. nuper. nō obstat. j.
q. i. erga. q. loquit in simoniaco in dignitate. sicut et c. no.
bis. in fi. et de simo. fm **¶** Bos. qui sic no. e. ti. in summa. **¶** Et
item querit. qñ eps pot cū simoniace dispensare et quan-
do nō: vide qd legit et no. et de ele. si aliquid. de renū. post
trāssa. §. rursus. de simo. de simoniace ordinari. et de regu-
laribus. c. ij. et c. seq. q. v. pñtū.

¶ Generaliter aut magna est epoz ptas. nam nō
pot ecclesia fieri nisi primo eps crucē ibi figat:
atrum designet: et pmarū lapidem ponat. de
pse. dist. i. nemo. Item ipse solus et superiores
possunt cōsecrare: reconciliare: pñas solēnes imponere:
indulgentiarū lras concedere: de causis matrimonialib:
bus cognoscere: ordinationes facere. christina conficere.
et de ex. pla. accedentibus. xvij. q. i. interdicimus. et de pe.
et re. quā ex eo. in fi. et de cōse. ec. vel alia. consuluisti. et c.
aqua. lōi. in capite. Item qñ quagesimā vel centesimam
dare. et de dona. aplice. c. ij. q. ij. bone. et de his que fi. a pre.
sine cō. ca. pastoralis. Item solēniter excoicare. c. ij. q. iij. de
bent. Item lras dimissorias dare. aliter nō valet ordinatio
ab alieno epo facta. viij. q. ij. illud. c. dilectissimi. et de offi.
archid. vt noltrū. vbi dicit **¶** Item annulū potare. et
de vi. et ho. de clerici. Item duos de canonicis secū ferre. et
de deri. nō re. ad audientia. Item parochias limitare: et di-
mitteria ordinare. pñ. q. i. ecclesias. et pre. ca. pastoralis. Item
pstitutiones in suis diocebus facere. de pse. dist. i. oēs basi-
lice. xvij. q. i. omnes. et de feri. c. fi. pñ. di. catholica. et quibus
colligit q oēs ecclesie ad eos pñent. Item epalem syno-
dum facere. xvij. dist. eps. et de maio. et obe. qd super his.
Item hereticos condēnare. et de hereticis. ad abolendā.
§. i. et ptra eos inquirere. et excoicamus. j. §. fi. nec hec po-
testas ipsis adimif. licet inqñsio alteri cōmittat. et de he-
reti. per hoc qd. l. i. vñ. Item ecclesias censuales facere. et de
iure pa. pterea. de cens. sciētes. Item instituere clericos
et destituere. et de fi. pby. ex tua. de insti. ex frequētib. et
de his que fi. a pñe nouit. et alia plura. nā ad eos singula
referunt. xxv. dist. plectis. et de of. archid. vt singula. Item
quoq in multis sunt pñlegiati: nā nō incurrūt snias sus-
pensionis et interditi: sicut alie pñone. et de sentē. excō. q.
periculosum. l. i. vñ. Item aliter pcedit ptra eos q contra
alios. et de of. dele. q. pontificali. l. i. vñ. Item ipsi aliter iurāt
q alij: nec testificari cogūtur. et de iure. calū. c. fi. q. i. nec
honore. in aū. de san. epif. §. nulli. Item tpe generalis in-
terdicti possunt audire diuina. et de pñ. qd nonnullis. §. 3.
hodie clericis et oibus religiosus ius cōmune est. et l. i. vñ.
de sen. excō. alma. Item possunt sibi eligere quē volūt cō-
fessorē. et de pe. et re. c. fi. Item nō coguntur subire iudij
ciū nisi imperialis iussio pcedat. vt no. in summa **¶** Azo. in
titu. de epis et deri. §. q. fit. Item dignitas epalis liberat
a patria prāte. lūij. dist. si seruus. et no. et de era. et qua. in
decorum. Item v. pñlegia habes in l. antiqua. c. i. q. i. qui
cūq. et plures testes ptra euz necessarij sunt. q. i. q. iij. pñ.
lū. et c. seq. Item pot habere altare viaticū. vbi celebret.
et faciat celebrari vbiq. vadat. et l. i. vñ. de pñi. qm epi.

Item singulari pena puniūtur epōs percutientes/capit-
entes/banientes/aut nefandius occidentes. et in demē.
de penis. si quis suadente. In his ergo casibus qui epif
sunt a iure et similibus pot eps dispēsa: et ius cōmune
relaxare: sed non in alijs qui non sunt in iure expēssi. fm
Bos. Buill. naso. Joā. de deo. et eo: um sequaces. et istius
opinionis fuit Innocē. iij. in decre. et de tempo. ordi. dile-
ctus. vbi no. casus in qbus eps pot dispensare. Sed Joā.
Zau. lūg. et Berni. et alij quoz dictum est cōmunitus: dis-
cunt q eps pot dispensare vbiq. nisi pphibetur. ar. et
de hereti. excoicamus. de sentē. excō. nuper. et c. a no
bis. c. quā illo: um. et de spon. c. quā apud. xvij. q. i. sunt nō
nulli. ff. ex qui. cau. nec non. §. i. Nam et apostolus dicit. §.
Eoz. r. omnia mihi licent. c. i. q. i. aliud. Nec obstat decre.
at si derici. et de iudic. pout ibi no. Nec obstat qd dicunt
pñi q minor nō potest legem superioris tollere. et dist. c. i.
nec de illa sed secūdum illam iudicare. iij. dist. in istis.
Nam dispensando in casu nō expēso in iure: nō ob hoc
impugnat canones: vel eos tollit: nisi eis expēsse a cano-
nibus dispēsandī potestas interdictetur: in casu in quo
dispensat. et cum istis secūdis magis videt **¶** Item. concor-
dare. **¶** Prohibetur aut eps dispēsa: in homicidio
in ordine. l. di. miroz. Item cum illegitimis quoad curam
animarū et dignitatem et duo beneficia. et de fi. pby.
c. pñ. et vti. et de fi. pby. is qui. l. i. vñ. Item cū minorib:
xx. annis: quātum ad dignitates et psonatus. et lib. vñ. de
era. et quali. pñmittimus. Item cū quibūsdā co: po: e: vñas
tis. l. v. di. c. si quis. c. si euāgelista. Item cum bigamis et vi-
duarū maritis. et de biga. nup. xxiiij. di. lector. et pre. ti. c.
j. et ij. Item cū pbytero secūdas nuptias benedicente.
et de sen. excō. nup. c. i. coll. ix. Item facientib: duellum. vñ
de mors sequat. et de deri. pug. in du. c. i. et ij. Item cū eo
qui de iniusta excoicatione cōqueritur in iudicio se-
culari. c. i. q. vti. si quis eps. fore talis patitur penā illoz
c. i. q. i. in olita. c. placuit. nam eadē ratio ibi. et in isto. c. in
de. Item cū simoniaco in ordi. no. et de renū. post trāssa.
Item cū quibūsdā infamibus. ij. q. iij. §. hinc colligit. vbi
de hoc. et §. notandū. vide qd dicit. §. e. ar. §. q. vñ. Item
vt quis in ecclesia vna habeat duas pben. et de pcel. pben.
litteras. Item cū penitus illiteratis et solēniter penitenti-
bus vt derici fiant. xxv. di. illiteratos. l. dist. si quis post.
Item cum seruus et obligatis certis conditionibus. l. dist.
non confidat. l. iij. dist. per totum. Nec cum obligatis ad
ratiocinia seruata distinctione que no. et de oblig. ad ra-
tio. c. i. Item vt sine aliquo tempore: interuallo quis ordi-
maiores recipiat. vt preal. c. non confidat. Secus de mi-
noribus. et de tempore ordinā. de eo. Item in ijs que sunt
maiores adulterio. et de iudic. at si derici. §. de adulterijs.
Item nō potest mitigare vel dispensare canones penas
depositionis vel suspensionis in enormibus criminibus
inducentes. l. dist. in miroz. c. i. q. ij. de viro. et de accusa. in
quisitiois. rñso. §. de qbus no. et de elec. nihil. Item nec in
criminibus: in quibus (que posui. §. in. pñ. ar. §. et pmo.
versu sunt quoq irregulares. ppost peractam penitentia
impeditur executio officij: nisi fore inueniatur ei episse
permisum. vt in preal. c. at si derici. tales enim quātum
cumq peniteat: regulariter pñstino statui restitui neques-
unt: nisi cum eis per se. aposto. fuerit dispensatum. et de re
po. ordi. c. fina. xxv. dist. pñmū. pñ. vñ. dist. quoniam. l. dist. in
lud. c. miroz. §. q. vñ. si quis omnem. v. q. i. qui crimen. Item
non christinat nisi de licentia alterius episcopi. vel inui-
tatus. vñ. q. i. pontifices. et c. episcopi. ix. q. ij. nullus pñas
nisi pueros sue iurisdictionis. et de religio. domi. c. i. Item
non potest dispensare cum non ordinato ministrante: vt
ad superiores ascendat. et de non ordi. c. i. et ij. Item cū il-
lo q extra quatuor: re: po: a als illicite ordinatus est: et an-
te dispensationem obrentam ministrat. ar. l. i. dist. solis
cirudo. et arg. de sacramen. non iteran. c. i. Alij dicunt q
potest dispensare cum tali. ix. q. ij. fm **¶** Aud. et de tempo.
ordi. consultationi. vide qd dicit. §. e. ar. §. quia episcopus.

Epis in
his casib:
bñ nō dis-
pensat.

Dulci-
plex epo
nū ptas.

in pñ. ff. pñ. ergo. Item vbi papa vel alius de ipso man-
dato aliquē suspendit nullus pñ ipsius sniaz pñ dispē-
sare: vel etiā relaxare. rñ. dist. inferior. Item nō dispensat
cū ordinato sine dispensatione qui canonicū habet impe-
dimentū. lxxi. dist. si qui sine exa minatione. Item cū reli-
gioso vel plebano leges vel physica audiente. et ne deri-
vel mo. non magno. §. si. rñ. c. si. ff. de iur. iur. et de offi. ordi. q. in plerisq. Item cū suspensio in pñlio. p-
pter inordinatā collationē beneficio: in quo casu solus
papa et quatuor sedes pñarchales dispensant. et de pñe.
grauē. Item non dispensat in casibus q. sed i aplice spālī-
ter referuatur. quos sup: a dñmuraui. tra crās de dispen-
satione papali in. clv. ar. Verū vt tanta opinionū diuersi-
tas ad pñcordiam reuocetur: qm pñoptum est iura iurib⁹
concordare. et de deci. c. j. et ar. et de resi. spo. l. fas. et de
elec. quā expedit. lib. vi. pñ dñi q. in adulterio et in ijs q.
sunt mino: a illo pñt semp eps dispensare: nisi expresse p-
hibitum inueniat. vt in decre. at si derici. §. de adulteris.
Et sic pñt intelligi opinio Jo. et sequaciū. In maioribus
vero adulterio nunq. dispensare pñt: nisi vbi inuenit exp-
resse pñcessum. quā em in quibsdā casib⁹ est ei pñcessum:
in alijs videt ei esse pñbitū. ff. de his qui sui vel alie. iur.
l. i. et in i. §. i. Item quā eps adstrict⁹ sit canones obser-
uare. et de iureiu. ego. l. i. et c. dist. opñtū. iij. dist. §. si. rñ.
q. i. hac pñsona. nō debet pñra eos facere: nisi sibi expresse con-
cedatur a iure. et de na. ex libe. ven. c. j. et de elec. dudū. ff.
ibi: qd in alijs reprobare. et c. rñ. q. v. si paulus. in pñ. rñ.
q. i. c. i. §. iij. iij. et v. et sic pñt locum habere opinio. Baufri.
Einc. et Innocē. et alioz. et hoc simplr reputat esse verum
Bull. duran. in spe. in titu. delegato. §. nūc epoz. in. §. ge-
neraliter aut. ff. verū vt tanta. et hoc aperte. pñat. de pe.
dist. vi. c. i. in fi. vbi dñt pontifex nō cogitur suos sacerdo-
tes semp abñcere: nec mori iñstituere: nisi statutū fuerit a
romano pontifice. Pñt etiā pñabiliter dici: nō licere epo
dispensare in faciendō: vt videlz aliquis faciat pñra cano-
nes: nisi vbi de hoc a iure pñmittitur. vt in pñal. c. dilectus.
et de cōsti. c. j. et vbi pñtitudine cōtraria et pñscripta sit eis
derogati. et de pñe. c. si. iij. dist. §. leges. rñ. q. i. quicūq. §.
secp. et consuetudo em facit dispensationē valere: q. alis nō
valeret. ar. et de cele. mis. pñciosus. cum suis concoz. et ar.
et de trāsa. c. vlti. et sic pñt intelligi opinio. Baufri. et In-
nocē. et seq. Sup eo vero qd iam factū est dispensare pñt:
vt toleretur: nisi pñbeat. vt in pñe. decre. nup. ar. ad hoc.
rñ. q. v. hoc videt. et sic pñt habere locū opinio Jo. et seq.
Idē est in ijs q. omīssa sunt. et de sacra vnc. c. vnico. et de sa-
cra. non ite. c. i. et ij. Sed nūquid pñt inuito accusatoz: ois
pensare eps cū derico accusato. pñato crimine pñra euz:
de quo pñatur accusatus pñiam egisse: et ideo petissecuz
dispensari: dñt q. sic. q. vñtur iure suo eps. vñde nō facit
iniuriā accusatoz: et quo sibi hoc a iure pñcessum est. et de
iudic. at si. rñ. iij. dist. de his. et de secu. nup. c. penult. in fi.
et de elec. quā ecclia volaterrana. ff. de iureiu. l. iniuriarū.
§. i. fm Bull. na. et pe. de sanc. sic no. Bull. durā. in spe. in
iij. parte in fi. in titu. de abolitionib⁹ et purga. §. i. §. i. q. i. q. i.
sup: a. Sed nō pñt eps dispensare cū accusato: e deficere
in pñatione. q. ille nō egit pñiam de calūniā q. pñra ipm
pñmisi. et de calū. c. i. et pati dñ pñias similē accusato. ff. q.
iij. q. nō pñauerit. vñ secu dispensari nō dñ. rñ. iij. q. i. legat.
et de iudic. at si. ad fi. a pñio sensu. §. secus est in accusato
pñante se pñiam egisse: vt dixi ar. l. i. dist. si qui pñbyteri.
et c. si quis diacon⁹. l. hoc aut scias q. nec eps ne legat⁹ de
latere nec synodus pñt dispē sate cū epocōicato vel interdi-
cto celebrare sciēter vel suspensio. rñ. q. iij. si q. eps dñat.
c. seq. c. placuit. et de der. et cō. m. illud. et de eo q. fur. o.
re. c. i. q. v. q. de cā. q. solus papa i hoc dispē sate. et de sen.
et reuicid. c. quā et em. l. i. vi. et de sen. ex. quā medicinalis.
et c. is qui. §. si vero. l. i. vi. et pñssus. Si aut pñabilis est igno-
rantia: epusatus est. et de deri. et m. aplice. et pñe. c. is q.
ibi: sciēter. Eps aut pñt dispensare: quoad pñiam impo-

nendā: cū epocōicato vel suspensio ministrante. rñ. q. iij. de i-
lis. Non pñt etiā eps dispensare cū illegitimis ingredit⁹
bus religionē circa pñationes personatus dignitates: et
curā animarū. vt innuit Ber. in parua glos. et de fi. pñby.
c. i. que incipit. f. e. et idem tenet Ostien. et c. c. si. ar. pñra. et
de apost. c. ij. in fi. de penis in qñbūdā. in aut. de mona. in
pñ. op. ar. l. di. accedens. Curia seruat q. cū talibus quā-
tum ad pñationes vel pñonatus nō dispenset: nisi per eā.
Si de materia dispensationis epoz latius vis videre: vi-
de qd no. Joan. l. di. in summa. et c. miroz. i. q. viij. §. nisi ri-
gor. per Bern. de iudic. ar. si derici. per Ostien. et c. c. si. per
Inno. de tēpo. o. dilectus. p. Bull. durā. in spe. in ti. de les-
gato. §. nūc de epoz. in. §. gñaliter aut. per Archi. de elec.
licet canon. l. i. vi. in glos. dicunt quidā. Si electus in epm
trauit hūc vel alium defectū: et pñfirmat⁹ est: postea dispen-
satur cū eo. no. Inno. et Bern. pñra. et de elec. innotuit. et
et de elec. nisi quā pñdē. §. pñone. tenere qd factū est. vt in
§. pñone. dum tñ is qui dispensat pñtatem habuit pñferens
di dignitatē illā in qua dispensat: sicut papa. Secus si nō
habuit. Alij dñt q. siue is qui dispensat hz pñtatem pñferens
di beneficium in quo dispē sate. siue nō licite tenet: et quo
dispensatū est: si tñ ille pñtatem habuit dispē sandi. et sic dis-
pensatio subsequens qd de iure nō tenet: validū facit. et ac-
cedit. et de pñcoz. vi. expōsui. nec electo: es nec pñfirmato:
resilire pñt: si is q. pñt dispē sate velit. ar. et de elec. quā in-
ter canonicos. in fi. et de postu. pñe. bone. i. §. i. et ar. et de
pñba. pñuas. §. penul. in fi. et si duo sunt electi: nō pñt cū
vno in alteri⁹ pñdiciū eps dispē sate: nec poterit electio:
nē q. nulla est reddere validā. put no. Inno. et de elec. du-
dum. §. i. Et ista sufficiant circa dispensationes papē: legatio-
nū: et epoz. que q. qñdiane sunt et necessarie: digressiones
fecit a pñposito pñcipali de pape potētia: et minētia. Nunc
ad eadē adhuc materiā redeo: pape potētia solidi⁹ et am-
plius dedarando. C Articulus. ij.

De potētia chri

sti regis: et pñsequēter de potētia sui vica-
rij: summi. s. pastor⁹ ecclie militaris. et de
trāsa. quāto. §. rñso. et de homiē. quā pro
humani. l. i. pñ. l. i. vi. et de elec. vbi peria-
lun. §. cererū. ibi: de creatione vicarij iesu chñsti. l. i. vi. et c.
fundamēta. §. ne aut. ibi: ipsa que ro. pon. vicarij dei. l. i. vi.
Sed scriptū est in ps. cv. Quis loquet potērias dñi: vñq.
nemo digne. nō tñ pñter hoc est a locutiōe potentie chñ-
sti tacendū: quātum nostri pñualer imbecillitas intellect⁹.
Est aut in pñinis distinguendū de multiplici chñsti poren-
tia: quāq. sup: a loques de ista materia aliqua retigerim.
Siquidē chñstus est dei et hois filius: vna in duab⁹ natu-
ris pñsona: deus verus et homo verus. rñ. iij. dist. qui eps. et
de sum. trī. c. j. et de here. quā chñstus. et in symbolo atpā-
nastij Quicūq. vult. Et fm duplicem eius naturā duplex
cōuenit ei potentia. vna quidē diuina: fm q. est dei filius:
et naturaliter deus. alia vero humana: fm q. est homo: et
hois filius. Dei naturā accepit a pñe. p. cternā generatiōis
nem: per quā sicut accepit q. fit deus: et vnus et idem cū
patre deus. et de sum. trīni. c. ij. ita et q. fit potens: et ei⁹
dem et equalis potentie cū patre. vñde Athanasi⁹ in sym-
bolo. Omnipotens pater: oipotens filius. et de sum. trī-
ni. c. j. in pñ. et c. Nec intentio mea est tractare nūc de potē-
tia diuina: sed de potentia illa que est in chñsto respectu
creature. fm qd dñt etiā om̃ps simplr p vñionē hyposta-
ticam ad diuinū verbūz. rōne cuius vñionis ea q. deo cō-
ueniūt dicūtur de hoie. Et fm hoc intelligit illud qd ipe
ait Matth. vlti. voce hois loquētis: data est mibi om̃ps
pñas in celo et in terra. Chñsto enim fm q. homo data est
omnis potestas rōne vñionis: pñter qd factum est vt ho-
mo esset om̃ps: sicut et q. homo dicat deus: non q. fit alia
om̃ipotentia filij hominis et filij dei: sicut nec alia diuini-
tas: sed eo q. est vna persona dei et hominis. Post resur-
rectionē autem dixit hanc om̃ipotentiam sibi datam: q.

tunc innotuit hoibus: ante tamen innotuit angelis. Nō aut loquēdum est de potentia humana christi quātū ad corpus: siue sit potentia actiua: siue passiua. sed de potentia eius humana: quātū ad animā. **C** Et confidero hic eius animā: fm ppriam naturā: et virtutem gratuitā naturalibus supadditam: et sic habuit potentia ad oēs illos effectus faciendos: qui sunt anime cōuenientes. scz ad disponēdum: ad gubernandū actus humanos: et ad illū minādum p gratie sue plenitudinē: oēs creaturas rationales ab eius pfectione deficientes: et per banc potentia insinuat creaturis rōnalibus: et per eam dicit caput. col. i. et epb. i. xliij. q. iij. p: o membris. Ecclesie et nos mēbra. Sic ut em caput naturale insinuat alijs mēbris: tam q p: imū et pncipale et pfectius mēbrū: Ita christus insinuat oib? rōnalibus creaturis: vt p: ore oib? p: ior: dignitate et p: sectione: ppter plenitudinē gratie et sapientie: quā a verbo sibi vnito accepit. Jo. i. et de sacra vntio. c. i. s. i. Et dicitur caput vniuersaliter: tam angeloz q hoim: quātū ad excellentiam et insinuat. licz dicat caput hoim spāl: liter: ppter p: o: mitatem et cōuenientia nature: fm spēm. vnde et christus q est caput spūale et mysticū: dupl? insinuat. vno modo interius illuminādo p sapiām: et iustificādo per gratiā. alio modo insinuat quasi exterius gubernādo: et dirigēdo per exteriorē doctrinā: verbū vel exempli: et alios actus: vt sunt iudicare: pascere: purgare. Per hanc aut christus est caput insinuat: et p: fidendo et gubernando: cōuenit ei etiam esse regem. Et em est rex angeloz et hominū: quo et caput. vñ et ij q populi p: sunt: capita populoz dicitur. Amos. vi. Et vobis q opulenti estis in f: o: et cōstitis in monte famarie: optimates capita populoz rum. Item. i. Regū. xv. Nōne quā paruulus esles in oculis tuis: caput tribus israel factus es: facit. xliij. dis. nulla. Habet ergo regiam p: tatem et dignitatē. Sed vltius cōsiderandū q christo nō solum cōuenit insinuat p modus capitis: sed etiam cōuenit ei cōiungere et recōciliare fm rationē medij. Dicitur em dei et hoim mediator. i. ad 2. i. morb. ij. c. x. dis. qm. quia hoies deo cōiungit: dei pcepta et dona hoibus exhibendo: et p: o hoibus ad deū satisfaciendo: et interpellando. Heb. vij. ad fi. ibi: scmp viuēs ad in: terpellandū p nobis. Quilibet aut actus ab aliq:ua potētia pcedit: et ideo mediandū officiū aliā quoq: potētiāz p: supponit in christo. Hoc aut est sacerdotalis p: as. eo em sacerdos est: quo mediator est. vnde et de Harō sacer: dote legi? Numeri. xvi. Stans inter in: ortuos et viuētes: p p: plo dēp: catus est: et plaga cessauit. et de eodem aaron Sap. xviij. p incensum et dēp: cationem allegans restitit ire: et finem imposuit necessitati. Est ergo in christo sacer: dotalis et regalis p: as: et vtrāq: ad salutē hoim ordinat: et ad gubernationem p: net: licet diuersimode. Cōuenit aut christo esse sacerdotē: sicut et mediator: fm humanā naturā fm. vnde et Paulus ad Heb. v. ait. Dis nāq: pon: tifer ex hoibus assumptus et c. et. i. sic et christus et c. et. i. q in diebus carnis sue p: ces supplicationes et c. Et se autē regem sicut et esse caput cōuenit ei: et fm diuinā naturā. vnde Apoca. xviij. et. i. Et habet in vestimēto suo et in f: o: more suo scriptū: rex regū et dñs dñantū. et fm humanā. vñ Aug. de cruce sua in qua situs erat: occidit diabolu: et inde rex noster est. Nā et ab instanti sue p: ceptionis vnt? fuit sacerdotali et regali vntione: nō materialis et visibi: lis olei: sed inuisibilis. et de sacra vntio. c. i. ps. xliij. vnxit te deus et c. Lañ. i. In odore vnguetoz tuoz et c. Luc. iij. et. c. Etia. i. spūs dñi super meo q vnxit me et c. Et sicut et vntione ad verbū accepit gratiā et sapiām: sic et potētiā. vnde et p: o: et iam dicit colligi talis distinctio de potētiā christi: videlz q quedā cōuenit ei solū in quātū deus. i. vt potētiā creandi. vñ Jo. i. Via p ipm facta sunt. et c. q. v. fraternitatis. Quedā p: o: potētiā cōuenit ei: et fm q de? et fm q hō: vt potētiā regalis: et potētiā faciēdi miras: ula: licet aliter cōueniat ei in quātū de? et aliter in quātū in homo: quia in quātū deus: cōuenit ei p: ncipaliter:

et in quātū homo: ministratiter.

H confirmatiōē aut p: dictoz inducendū sunt: et auctoritates aliquę p: quas ostēdat hois christi potētiā et dñum: et quō est caput ecclesie: dis: gnitas etiā ei? regalis: et sacerdotalis: et qd ei et vtrāq: conueniat. Modus quoq: et excellētia sacerdotij eius: ad 2. ol. i. ait apls de christo. ipse est caput: corpis ecclesie. vbi dicit glos. fm hois naturā: caput est corpus sui. ecclesie: qm nra est christo grā et natura: vt capitū. vnde et ecclesia q est collectio fidelū. de cōse. dist. i. ecclesia. corp? christi mysticū est. iij. q. iij. engeltrudā. et Aug. xliij. q. iij. sicut excellētiā. ibi: christiani corporis mēbra: trāsfundat et c. et q. v. si nos. ibi: et a corpore christi quod est ecclesia roto o: be diffusa. et q. vij. quēadmodū. in p: m. ibi: sic hō qui p: dicitur de christi mystico corpore: et sequit. in hui? vero copagem corporis veniant et c. et. i. si corpus christi tollit spolia impioz: et si corpori christi thesaurizatur diuitie impioz. et. i. in christi ergo copagem corporis veniant. et Hiero. de p: dist. i. ecclesia christi. in fi. ibi: et fiat de ecclesia q est corpus christi. et Typian? xliij. q. i. loquit. ibi: vnū corp? et vnus spūs. et. i. nec vnitas corporis separat. et. i. vnum m caput est. Et item Hiero. xliij. q. i. qm verus. ibi: vbi fuerit corpus. Et pelagi? e. cā. et. q. schisma. ibi: vt q: spūitū non habent corporis christi et c. et. i. in fi. vñ. (vt sepe dictū est) q christi corpus est: p: stat esse ecclesiam et c. Quēquidē ecclesia corporis christi: charactere impatois insignita est. i. christi. vt p: e. c. quēadmodū. ibi: q: nō facio iniuriā characteri imperatois: quū errorē corrigo desertois. Bene q dicit christi corp? caput ecclesie: q: ita se habet ad ecclesiam: sicut caput ad corpus. puidet em ecclesie: et regit eā: et in ipso oēs sensus spūales ecclesie sunt: vt in capite oēs sensus corporis. Et in illa glos. ad 2. ol. i. dicit: capiti cūtra subiecta sunt: ad operādū illud supra qd locatū est: et ad p: ulendū. Et aut nō solū hoim: et etiā angeloz caput sit christus: apls in eadem eplā ad 2. ol. i. ait de christo q est caput ois p: ncipatus et p: tatis. angelice. i. vt glos. ait. De dño etiam et p: tate christi sup oia: et quomō est caput: idem apls ait ad Epb. i. c. oia subiecit sub pedib? eius. et ipm dedit caput. i. deus pater: supra oēm ecclesiam: que est corpus ipsius. vt p: o: p: me pbatum est p: decreta. P: ima aut particula huius auctoritatis: de ps. viij. sumpta est. sup qua dicit glos. christus nō solum p: est oib? dignitate: sed et p: tate qua oia sub eo sunt plene. vt p: pedes plena subiectione notetur. qua omnia sunt ei subiecta: q: per ipm facta. Jo. i. vel sub pedibus eius. i. sub humanitate eius: que significatur p: pedes. q: sicut pes est inferior: ps corporis: ita et in christo inferior: natura est humanitas: quā etiam angeli adorāt. Et sic ipm hōi christo oia sub sunt. Sup eo qd sequit in capitulo. Ipim dedit caput sup oēm ecclesiam: q in celo vel in terra est. subijciunt em illi. qsi capiti: ex quo trahūt origis nē. ab ipso aut facti sunt fm deitatem. et ita fm deitatem caput est ecclesie: fm quā p: dedit ei esse caput: illuz ante oia gignendo. Est etiam et p: p: e d: caput fm humanitas: tem: fm quā cōiungit ei ecclesia et natura et grā. nam in eo plenitudo grē fuit. de cuius plenitudine nos accepimus. Jo. i. et. i. Jo. ij. ibi. et vos vntionem accepistis a sancto. et. i. et de sacra vntio. c. i. vñ. de scō. ibi: vos vntionē quā accepistis et c. Et istus em vntus interpretat. q: grā spūis tustanti plen? fuit vsq: ad summū. vñ ps. xliij. Anxit te deus de? tuus oleo letitie p: p: o: rib? tuis. q: p: accumulat sup eū vniuersa charismata benignitatis et māsues tudinis abundanti? replēs eū in viscerib? misericordie et miseratiōis. de cuius cumulo grē nos participamus. ps. cxxij. Sicut vnguetū in capite et c. Caput em christi. Barba cōiuncta capiti: et in capite apli et discipuli in die penitentes spūscro repleti. Vestimētū ecclesia. xvi. q. viij. sicut. Ora vel fimbria: quolibet humilis psona. Zach. viij. ap: p: bendat fimbria viri iudei: dicentes: ibim? vobiscum: audiuimus em qm dñs est vobiscū. Hoc caput reuerēdū p oibus mēbris doliuit. Aug. p: o: totius corporis putre:

Christi caput ecclesie.

**Triplex
sacerdo-
tis offi-
cium.**

dine/cauteriū quoddam factū est in capite. item Berni. in sermone de circūcisione. Quid mirū si caput pro mēbris curationē acceptationē etiam in mēbris sepe pro vniū infirmitate/alteri curatio adhibet: dolet caput: et in bras chio fit cocura. dolent renes: et fit in ribia. ita hodie pro totius corporis putredine cauteriū quoddā infirū est in capite. Sed considerandū circa id qđ dictum est: oia christo esse subiecta: quia oia sunt nūc christo subiecta quātum ad potestātē quā accepit a patre sup omnia. sed quātum ad executionē sue p̄satis nōdum sunt et omnia subiecta: sed hoc erit in futuro. s. Toz. rv. vltra colū. quādo de oib⁹ suam voluntatē adimplebit: quosdā saluando: quosdā puniendo. et ita oēs erunt sub eo: vel spontanei. vel victi et inuiti. Adhuc de christi dñio et potentia dicit Iſeb. ij. Quē constituit heredem vniuersoꝝ. sup quo verbo dicit glo. Quis cū patre omne possideat: tñ fm humanitatem recte dicitur heres constitutus: fm illud ps. ij. dabo tibi gentes hereditatem tuā. Quia ergo christi deus constituit iam immutabilem heredem vniuersoꝝ. i. possidet omnes ois creaturam non ideo portio deest iacob: et pars eius israel: fm ps. Sed oēs populi nationes mūdi ei sub sunt. xxij. q. iij. nō inuenitur. cum ca. seq. et c. ij. dist. legim⁹. xxi. q. em. In eadem quoq; epistola Iſeb. ij. inducit ap̄lus de christi regia p̄tate illud ps. clij. Thronus tuus deus in seculū seculi virga equitatis regna regni tui. qđ exponēs glof. ait. De⁹ filii: thronus tuus. i. regia dignitas vel iudiciaria sedes: pmanet in seculū seculi: qđ semp regnabit: et nouissimū iudiciū semp stabit. vnde in euāgelio Matthei. xxv. Hūit hī in suppliciū eternū: et illi in vitam eternā. Et merito pmanet thronus tuus: qđ virga regni tui. i. regimen et disciplina qua bonos regis: et malos pcuris: est virga equitatis. i. regula directa. iij. dist. in. regula. et inflexibilis: que alibi dicit in ps. ij. virga ferrea: per quā pcurat deos: tuus si ei adherere velit oritur. De sacerdotali autē et regali dignitate vel potestate simul inducit ap̄ls in eadem epistola. c. ij. illud ps. clij. Anxit te deus deus tuus oleo letitię. p̄ gloribus tuis. Ad exponēs glof. ait. De⁹ filius de⁹ tuus. i. pater per se nō per ministros vnit et fm hominē. quia deitas nullo indiguit. quis est ergo deus vnus? a deo? christi intelligi. christus em dicit a christinate. christina autem grece latine dicit vntio. et de sacra. vntio. c. ij. et s. x. est etiam. p̄tate dicit de hoc. ergo nomen christus vntio: nis est. nec vnebantur alibi reges et sacerdotes nisi in illo regno iudeoꝝ. Per hoc qđ dicit eum vntiū regem et sacerdotē. signat qui in lege veteri vnebatur. vt p̄cat. c. ij. de sacra. vntio. vnti autē em non visibilis et corporal: oleo: sed spiritus sancto: que scriptura noie olei et erulationis signat. et hoc p̄e participibus tuis. i. p̄e oibus sanctis. Dēs em sancti sunt spūs participes. vnde oēs christiani vnguntur. de cōse. dist. iij. deinde a sacerdotē. sed ille singulariter vntus. vt p̄cat. c. ij. de sacra. vntio. De sacerdotio autē christi spāliter inducit ap̄ls in cadē ep̄la ad Iſeb. vij. c. x. bz illud ps. c. ij. Tu es sacerdos in eternū fm ordinē melchisedech. qđ exponēs glof. ait: hoc de pōtificatione christi deus pater: tu es sacerdos. scz docēs oēs et offerēs. ecce triplex officii sacerdotis. tu es in quā sacerdos: nō ad tempus. vt Aaron: sed fm ordinē Melchisedech: qđ nō temporalis fuit: scriptura subtriente initii et finem vite eius: in figurā christi qui caret p̄ncipio et fine. Apoca. i. Ego sum alpha et o. et sicut ille obrulit in pane et vino: et semel: sic et christus sub specie panis et vini corpus et sanguinē suū discipulis suis dedit. Jo. xij. de cōse. dist. ij. accipite et comedite. Et subditur in glof. s. posita. Sacerdos autē est christus: nō fm qđ deus: sed ppter carnē assumptā: ppter victimā quā obrulit pro nobis. vnde Hiero. Sacerdos dei p̄s dicit filius dei fm humanitātē: in qua se pro nobis acceptabile sacrificiū deo obrulit: v̄ ipse fit faciens dos qui est sacrificiū. de cōse. dist. ij. sacerdos dei patris. Quid autē egerit hic sacerdos: et qđ pontifex: ap̄lus dicit in p̄e. c. v. ad Iſeb. Qui in diebus carnis sue. i. mortalitatis

regalenti

regalem: q: dñs ortus est de trion iuda: quia de domina
ora de tribu iuda: vt cantat ecclesia. ⁊ dicitur Martb. i.
⁊ lñeb. vii. que tribus iuda est tribus regalis. vt ita fit ea:
dem sacerdotalis ⁊ regalis: ⁊ vnus ⁊ idem christus fit sa
cerdos ⁊ rex. Sicutiam regnū israeliticū temporale fuit
⁊ mutatus in regnū christi quod eternū est. vnde Luce. i.
Regni eius nō erit finis. cui⁹ mutatiōis figura p̄cessit
quū Saule abiecto dauid substitutus est in regnū. i. Res
gū. xiiij. Quod aut̄ alicubi regnū illud ⁊ sacerdotiū eter
nū d̄: intelligendum est de regno ⁊ sacerdotio christi: qd
p̄ illud figurabat. De sacerdotio etiā ⁊ regno christi loq
tur ap̄ls in ep̄stola sup̄radicta ad lñeb. vii. in p̄n. inducēs
similitudinē de melchisedech q̄ fuit rex ⁊ sacerdos dei al
tissimi. Idem Bēn. xiiij. qui vt glos. dicit in epla ad lñeb.
nū d̄: intelligendum est de regno ⁊ sacerdotio christi: qd
rex iustitie. ⁊ dicitur est rex salem: qd est rex pacis: sine pa
tre ⁊ matre ⁊ genealogia: quia scriptura hoc de illo non
refert. neq; initium dierū neq; finem vite habens. assūm
latus aut̄ filio dei manet sacerdos in eternū: qui est rex
iustitie: q: suos iustos facit: ⁊ per iustitiā regit in hoc secu
lo. ⁊ rex pacis. Et in li. decre. Rex pacificus. quia quos hic
regit in iustitia nō desinit post regere in pace eterna. Sa
cerdos dei summi: q: se in ara crucis obrulit. Sine patre
sin carnē. Sine matre sin diuinitates. Sine genealogia:
quia filios carnales nō habuit. Neq; initium dierum neq;
finē habens: quia coeternus patri: ⁊ alpha ⁊ o. Apoc. c. i.
⁊ sicut glos. subdit. Erit oēs patriarche ⁊ pphete figura
christi fuerit: melchisedech tamen specialis: qui non de
genere iudeorū: vt quidam dicūt: p̄cessit in typum sacer
dotij christi: quia dicit sacerdos sin ordinē melchisedech
multis modis. lñeb. vii. ⁊ in ps. dicit dñs. ⁊ de conse. di. ij.
accipite. adde hic qd dixi de hoc. s. in. xxxvi. ar. in. s. xxxvi.
ar. xxi. tēpore vero. Adhuc sup̄ illud ad lñeb. ix. introi
uit semel in sancta. dicit glos. beati Aug. Quū em̄ christ⁹
rex ⁊ sacerdos: rex pugnauit p nobis. sacerdos obtulit se
p nobis. de cose. dist. ij. sacerdos dei. ⁊ idem brūs Aug. in
lib. lxxij. questionū: vbi exponit christi miraculū de qnq;
panibus ⁊ duobus piscibus: ait inter cetera q qnq; pas
nes hō: deacei inter legem moysaica vel populū israeli
ticū significant. duo autem pisces qui suauem saporem
pani dabant: duas illas personas videntur significare: q:
bus ille populus regebatur. vt per eas cōsilioz moderā
men acciperet: regiam scz ⁊ sacerdotalem: ad quas etiā
illa sacrosancta vnctio pertinebat. Et de sacra vnc. c. i. qua
rum officium erat p̄cellis a cl̄uctibus nūq; frangi atq;
corrūpi: ⁊ violentas turbārū contradictiones tamq; ad
uersantes vndas sepe dirūpere. Que tamen due perso
ne dñm nostrū p̄figurabant: ambas em̄ ipse solus sub
stituit: nec figurate sed p̄p̄ie solus impleuit. Nam ⁊ rex
noster est iesus christus: qui nobis pugnandi ⁊ vincendi
demonstrauit exemplū: in carne mortali p̄cā nostra susci
piens: tētrariōibus inimicorū illecebrofis nec tenebrofis
cedēs: postremo exuens se carne: p̄ncipatus ⁊ potestates
expoliās fiducialiter: ⁊ triūphans eas in semetipso. Ipse
est etiam sacerdos sin ordinē melchisedech: qui seipm
obtulit holocaustū pro peccatis. ps. xxxij. Holocaustum
⁊ pro peccato ⁊ c. ⁊ sequit̄: tūc dixi ecce venio. Ad sacerdo
talem quippe psonā pertinet emūdatio ⁊ abolitio pec
catōz. De hac duplici potētia christi dicit ap̄ls. i. ad Ro.
i. de christo loquēs. Factus est inquit nobis a deo sapien
tia ⁊ iustitia ⁊ sanctificatio ac redemptio. Sapientia em̄
ad ordinandū: ⁊ iustitia ad iudicandū: p̄p̄ia sunt regie
dignitatis: quā sequitur iudiciaria potestas. Sanctifica
tio autem ⁊ redemptio: ad sacerdotale spectant p̄tates.
Dicit aut̄ christus esse rex nō solū regni celestis ⁊ eterni:
sed etiā temporalis ⁊ terreni: q: celestia simul ⁊ terrena
dispensat ⁊ iudicat. Ille est gladius q̄ erit de ore eius et
vtraq; parte acur. Apoc. c. i. ⁊. xix. c. et de puile. et ore.
Vnus em̄ gladius vna est eius regia p̄tās. que in duas
partes hz p̄pter regnū celestū ⁊ terrestriū. nō tamen dū

in hac vita mortali cōuersat⁹ est regnū terrenū admini
strare voluit. cui⁹ cā infra dicit. Hec aut̄ dicta sunt de chri
sti p̄tate quātum ad p̄ntem sufficit intentionem. **P**
Insequēter aut̄ tractandū est de cōmuni
catione potētie eius. Vnde ⁊ sciendū q
potētia creandi: q̄ christo cōuenit solū sin
q̄ de⁹ nulli cōmunicabilis est. nec in huma
nitate eius que personaliter diuinitati fuit
vnita: multo min⁹ cōmunicari pōt alijs hōibus. nō ex de
fectu dei: sed ex defectu creature talis p̄tatis incapaci.
Potestas hō sacerdotalis que christo cōuenit vt hōi:
vt sup̄a dictū est: ⁊ p̄tās miracula faciendi: ⁊ regalis: que
sibi cōuenit ⁊ sin q̄ deus: ⁊ sin q̄ hō: cōmunicabilis est: ⁊
cōmunicatur hōibus. de qua cōmunicatione loquit lñeb.
go de sc̄to victore in plogo sui cōmēnti sup̄ angelica hie
rarchia sic dicens. Ipse vero oim cōditō: cuius ineffabi
lis maiestas ⁊ indeficiens virtus potēs erat sola guber
nare q̄ creauerat sola: voluit rerū a se creatarum partici
pes h̄re coo peratores. nō vt ille eoꝝ ministerio iuuaret:
sz vt ipsi p̄tatis eius p̄sortio sublimes efficerent. Dñs er
go solus ⁊ p̄nceps oim dñationes ⁊ p̄ncipatus sub se eē
instituit in ministerio p̄ficiēdo: qd vniuersitatis ordo de
poscebat. vt opera eius cōplerent p̄ ordines ⁊ dispositio
nes. Sic igitur bonus ⁊ sapiens deus creaturas a se solo
cōditas / gubernat ordine quodā. inferiora scz sin gradū
p̄fectionis mediantibus superioribus. sic em̄ gubernat
corpora per spiritus: ⁊ corpora grossiora per subtiliora.
vt generabilia ⁊ corruptibilia / per icorruptibilia / scilicet hōi
celestia: ⁊ spiritus inferiores per superiores. ad hoc dist. bernas
lxxij. ad hoc. **C**ōmunicatur aut̄ creature rōnali siue
intellectuali gubernatio. P̄mo quidē respectu ipsius:
vt scz se ipsam in suis actib⁹ dirigit. Sc̄do respectu ratio
naliū: dum quidā angeli p̄ alios angelos: ⁊ quidā hōies
p̄ alios hōies: ⁊ hōies p̄ angelos gubernant. vt. s. alleg.
c. ad hoc. ⁊. xxi. dist. de p̄stantinopolitana. ⁊. c. vi. esto. et
xi. q. ij. qui resistit. licet em̄ q̄libet creatura rōnalis nata
sit gubernare seipsam p̄ virtutē intellectus p̄p̄ij: tñ cum
qdam rōnalia p̄ alia rōnalia gubernant. tūz q: ordōnis
ueritatis hoc exigit. tūz q: in aliquibus regimen p̄p̄ie
rōnis nō sufficit. inde opz vt p̄ alioꝝ gubernationem in
suis actibus dirigant: vt p̄z in hōibus: quoz quidā alijs
nō sufficientibus regere. s. semetipsoz / pponunt ⁊ p̄sunt
ad directionē ⁊ regimen. p̄pter qd debent esse intellectu
p̄stantiores ⁊ appetitu rectiores alijs qbus p̄ficiunt. naz
⁊ in angelis ij qui p̄sunt: magis vident intellectu ali
ne sin magros. **T**ertio comunicatur gubernatio
creature rōnali respectu rōnaliū. Nā ordine nature diu
initus instituto rōnalia irrōnālibus dñant. Bēn. i. libi: et
dñantini piscibus maris ⁊ c. Aliiter tñ gubernat hō rōnas
lia: aliterq; irrōnalia sibi subdita. nam irrōnālib⁹ dñas
tur nō ad vtilitatem illoꝝ: sed ad p̄p̄iam. dūz illis vtitur
p̄pter se. vnde dicit hō finis illoꝝ: q: p̄pter ipm ⁊ in eius
obsequiū cōdita sunt. Alijs aut̄ rōnālibus dñatur p̄pter
bonū illoꝝ: quīs ex hoc resulter bonū p̄p̄ium gubernan
tis. q: per hoc deo ministrat: ⁊ ad eius similitudinē accē
dit. vnde talis est gubernatio que cōuenit rōnālibus sin
q̄ rōnalia sunt: vt scz per ipsoꝝ bonū gubernent. Qui au
tem p̄sunt aliquibus nō bonū subiectoz: sed p̄p̄iū cōmo
dum intendēs: a vere gubernatiōis rōne degenerāt: q̄
cōuenit rōnālibus creaturis. tales querūt q̄ sua sunt: non
q̄ christi. Phil. ij. viij. q. i. sunt in eccl̄ia. xxiij. q. i. tres p̄so
nas. Qui em̄ sic gubernantur: nō regunt libere: sed seruū
liter ⁊ q̄si ad modū irrōnāliū ducuntur. p̄pter qd taliter
dñantes nō reges: sed tyrāni vocātur. Est aut̄ nūc inten
tio de illa tñ gubernatione q̄ rōnālibus creaturis cōue
nit: ⁊ p̄cipue hōibus q̄ p̄p̄ie rationales dicūtur. Specia
liter aut̄ de gubernatione siue gubernatiua potētia q̄ a
christo ⁊ p̄ christum cōmunicata est eccl̄ie: dicendum est.
Erat siquidē cōmunicanda hōibus christi guber
natiua p̄tās. P̄mo q: congruebat eius bonitati: vt sue
cōicata

Potētia
creandi in
cōicabi
lis.

Aliē p̄t
tescoica
biles.

Loicat
hoi gus
bernas
tio.

Christi
guberna
tiua po
tēstas q̄
re hōib⁹
cōicata

ptatis faceret hoies participes. Secundo q: cōpetebat eius dignitati. Ad dignitatem nāq: gubernātis: dñantis pñs nec hñe ministros p quos suā ptatem exerceat. ipfi etiam ministri: quibus ptās chñsti comunicat: efficiūtur ex hoc digni et honorabiles: q: vice chñsti alios gubernāt. vñ in ps. cxxviii. dicit de aplis. Nūmis honorati sunt amici tui deus: nūmis cōfor. est pñc. eoz. Tercio q: expediebat hu mane vtilitati. hō em sensibili cognitiōe vñtur: ppter qd sicut ei cōuenit: vt p sensibilia signa manducat ad intel ligibilem veritatem: et p sensibilia sacra suscipiat inuisibi lem grām. i. q. i. multi. de cōse. dist. ii. sacrificiū. Ita cōuenit ei hñe gubernatore: em visibiliter et sensibilibus pñte. Et hñe stus aut fm q: deus licet sit oibus et vbiq: pñs: oia guber nans et regens. lñere. xxiij. Et lñe et terrā ego impleo. vñ Aug. Deus vbiq: est in seipso totus. vbiq: est: q: nulli par ti renū abiens est. vbiq: totus: q: cuilibet parti pariter to tus adest. in seipso: q: non cōtinet eis qbus est pñs: imo ipse ea cōtinet: quū inuisibilis est sensu co: po: eo: q: deus nemo vidit vnq. Eto. xxiij. Jo. i. et i. cūfde. iij. Scdm hñe humanā naturā: est quidē visibilis: q: in terris visus est: et cū hoibus cōuersatus est. Baruch. iij. in fi. Phil. ii. et bñ oculi q: vident que vos videtis. Zuce. x. nō tñ cōueniebat eius dignitati et felicitati: vt in terris semp nobiscū cōuer saretur: q: sup oēs celos meruit co: po: aliter exaltari. ps viij. Eleuata est magnificētia tua sup oēs celos. vñ post ascensionē: licet sit semp nobiscū pñtia spūali. fm illud Mattb. vlti. Ecce ego vobiscū sum oibus diebus vsq: ad consummationē seculi. desit tñ esse nobiscū pñtia co: po: a: li: fm ppriam spēm. in specie tñ aliena. fm sacramēto vi sibili panis et vini: etiā co: po: aliter nobiscū est. vñ Aug. Donec finiatur seculū sursum est oīs: sed tñ hñc nobiscū est veritas dñi. corpus em in quo resurrexit: in ea forma qua apparet sanctis: in loco vno esse oportet. veritas aut eius vbiq: diffusa est. de pse. dist. ii. pma quidē in fi. Tōue niens g: erat hoim vtilitati. vt chñstus potentia suam gu bernatiua sup hoies cōmunicando traderet: et relinqueret aliqbus hoibus: p quos eius ecclia regeret et dirigeret in finē. ppter qd obtinendū ab hoibus: iesus chñstus in mūdum venire dignatus est. Non em deficit chñstus ec: desic in necessarijs ad salutē. ¶ De autē chñsti gu bernatiua potentia: vt ex supra dictis hñe pñt: triplex est. vna quidē sacerdotalis: alia regalis: tertia hñe ad miras culosas imutationes. Qualibet aut harū chñst: cōcauit hoib: q: qlibet ecclie vtilis. Nam p miraculoz opatio nes: doctrina fidei pñfiam. et in laudē diuine ptatis hñe ex citatur. vñ fm Breg. in sermone de ascensione dñi. in pñ. Ecclie pñitiue necessaria erat opatio miraculoz: vt fides nouella p ea pñfirmaret: et irrigaret. sicut et plātis aq necessaria est ad irrigandū vsq: quo radices figant. Per sacerdotale officiū hñe sanctificatur: et deo recoiliat. vñ quoties sacramentū altaris pñficiat: pñm remittitur. de pse. dist. ii. quū oē. t. c. fi. quotienscūq: xv. q. vii. sciscitanti bus. Per actiones hñe regalis ptatis hñe in cōuersatione dirigit. xxiij. q. v. regū. t. c. rex debet. et ad deū et pñmū des bire ordinat: vt ibi. t. ij. q. i. scelus. ¶ Tercio de modo cō municationis aliud videat: cōsiderandū q: sacerdotalis potentia cōmunicata est aliqbus fm ministeriū: q: et dictū vt ministri gñe: q: ministeriū adhibet dispensando sensi bilia sacramēta: in qbus cōfertur grā: et q: sunt vasa et ins trumenta grē: et efficiūt qd figurant: q: sunt sacramēta no ne legis. de hoc. i. q. i. dictū. legif et no. e. q. multi. in glos. i. virtutē. t. c. q: quid inuisibilis. glos. i. vñ dicit qdā q: non cōmunicatur ptās: sed solū tribuit ministeriū. Et indubi tāt est verū q: nō cōmunicatur talis ptās: quāle habet chñstus: q: fm q: deus est: hñe ptatem authoritatis quātuz ad effectū sacramētoz: fm vero q: hñe habet ptatem mini sterij. nō qualitercūq: s: pñcipaliter. hoc bene pbat pñc. multi. opant aut ad effectū sacramētoz: merito le et effica citet: q: passio eius q: fm humanā naturā sibi cōuenit: cā iustificacionis nostre est merito: et est effectus p modū

instrumenti. q: humanas chñsti est instrumentum dei: caris ipfius. et q: est instrumentū cōiunctum: ideo hñe quā dam pñcipalitatem et causalitatem respectu instrumentoz: rum extrinsecoz: que sunt instrumenta ecclie et ipsa sacra menta. Unde ptās ministerij in chñsto hñe cōuenit: q: est pñcipalis: dñe ptās excellētie. que quidē pñt in quatuor: vt catholici doctores tradūt. Pñmū q: meriti et virtus eius operat in sacramētis. vt pñc. c. multi. Secundo q: in ei noie sacramēta sanctificant. vñ cū cruce pñciunt. de cōse. dist. v. nūquid. Tercio q: ipse potuit inlituere sacramen ta. nam et fm Aug. ab eius latere pcesserūt. et in demen. de sum. tri. Quarto q: pñt effectū sacramenti sine sacra mento pñferre. ar. de pse. di. ij. vt quid paras. et di. iij. baptis mi vicem. Hanc autē ptatem pñcipalis ministerij ponit chñstus cōmunicare: sed nō cōmunicauit: ne ipse in hoie poneret: q: maledictus homo q: confidit in hoie. lñere. xviij. et Breg. Vere hoies pñpōtero o: dñe ante sibi opē ab hoibus accersunt et c. de pse. dist. i. ois chñstianus. Et ne diuisio in ecclia oñretur cōtra illud. xxiij. q. i. schisma. c. loquit. sicut tēpore pauli vnus quidē dicebat: ego sum paulus: alius autem ego apollo. i. ad Cor. iij. vbi et sequit. Ego plantauī: apollo rigauit: sed incrementū dedit deus. Itaq: neq: qui plantat est aliqd: neq: qui rigat: sed q: in crementū dat deus. de pse. dist. iij. baptisimus talis est. rix. dist. scdm. et de dec. quū nō sit. Potestatem autē secundarij ministerij chñstus cōmunicauit et tradidit aliqibus: qui dicūtur et sunt sacerdotes et mediatores noui testamēti in quātum sunt ministri summi sacerdotis et veri media tois chñsti. vice ipfius agentes et salutaria sacramēta hoibus exhibentes. Potentia hñe regalis cōmunicat etiā aliqibus q: sunt alioz rectores: qui ppter hoc dicūtur ca pita populoz. i. Regū. xv. ibi: Caput tribus israel factus est. sub vno tñ pñcipali capite chñsto: cui ptās regia fm excellētiā cōuenit. Licet em habentes sacerdotale potē tiam possunt dici aliquo modo capita: magis tñ cōuenit nomē capitis habentibus regiā ptatem: q: per sacerdo tem potestātē efficiūt q: mediato: inter deum et hoim. Capitis aut nomen imponat aliqd pñmū in aliquo ordi ne. Unde magis cōuenit regiā dignitatem habēti p quā cōstituitur pñm sup alios. Tām vero habentes sacerdo talem: q: regalem ptatem a chñsto: dicunt chñsti vicarij: et chñsti ministri: et chñsti cooperatores. Nam chñstus in suā potentia cōmunicat alijs: q: ea sibi nō adimit. sed eas retinet. et fm ea pñcipalr operat in oibus qui sue potētie sunt participes: et q: eius virtute operant. vñ recte dicunt chñsti cooperatores. ¶ Potentia hñe miracula faciendi cōicata est adhuc et cōicatur hoibus a chñsto. non tñ co mō quo chñstus hñe: q: sicut in sacramētis: ita et in miracu lis chñstus hñe ptatem authoritatis fm q: deus. et ptatem instrumentalem cuiusdā pñcipalitatē et excellētie fm q: hñe: q: ipse nō solū miracula facere pñt: verū etiā hñe pore statē et grām in alios potest diffundere. sicut dñe. Zuce. x. et Mattb. x. q: dedit aplis ptatem sup oia demonia: et vt lā guores curaret. Alij aut a chñsto habēt ptatem instrumē talem secundariā delegatā. vñ universaliter em in oī ptate: q: a chñsto cōmunicat hoib: chñstus ipse hñe pñcipalitatem et excellētiā: hñe aut purus hñe secundarij ministeriū et coope rationē. Paret g: et pñdictis q: potētia chñsti cōmunican da fuit hominibus: et quomodo cōmunicata.

¶ Quenit aut pñsiderare post pñdicta: qbus hoibus cōmunicata sit chñsti ptās: q: cōmu nicari poterat: et q: vtiliter cōmunicari cō ueniebat. ¶ Et pñmo dicendū est de potē tia illa q: est ad imutationes miraculosas. raculib: quibus. nec cōmunicat hec bonis tñ: sed etiā malis. mul tū em dicent. Nōne in noie tuo demonia eiecimus: et multas virtutes fecimus: qbus dicit. Nescio vos. Dat. vñ. fir: i. q. i. pphetauit. sicut fecit cayphas. Joā. xi. nā et mali fies quēter et pphētizant et miracula faciūt. i. q. i. teneamus.

Chñsti
gubernatiua
potentia
triplex

Sacer
dotalis
ptas
quod
pñcipaliter
cōicatur

potē
tia
regia

potē
tia
laica

et

galis/vifibilis vinctio adhibetur inuifibile gratiam defignans. et de sacra vinctio. c. i. q. i. §. ecce fufficiēter. Sacerdotiū igitur naturale nō destruitur p euāgelium: fed pfitur et formatur: q: gratia nō tollit naturā: fed format et pficit. Sacerdotiū nō legale ceflauit: quia figurale erat. adueniente aut veritate ceflat figura. xxxv. q. i. c. i. de cōfe. dist. ij. c. reuera. et de purga. post par. c. i. de pfe. di. iij. ferrā. fed nō quātum ad moralem intelligentiā. vi. di. §. his ita. Sacerdotiū vero euāgelicum tāq: verū et pfectum pmas ner intra se cōtinens qd et naturale est et adimplens legale: qd in ipm tranflatū est. Aliter pōt quocq: distingui de sacerdotio: q: quoddā est ppiūm: et quoddā cōmune. ppiūm est pur quifq: fidelis dicitur sacerdos: dum p se offert deo fpuale facrificiū fūe cōtriti cordis: fūe afflictionis carnis: fūe cuiuslibet boni operis. De pmo ps. l. Sacrificiū deo fpiritus contribulatus cor: contritū et c. de pe. di. i. in pn. De fco ad Roma. xij. Obfecro vos p miam dei: vt exhibeatis cor: po: a vltra hōstia viuētem. De tertio ps. iij. Sacrificare facrificiū iustitie et c. De hoc facrificio dicit Apoc. i. vbi Joānes de xpīsto loquēs ait. Fecit nos deo et patri suo regnū et sacerdotes. fup quo dicit glōf. fecit nos sacerdotes: vt qd pus demonijs imolauimus deo deinceps immolemus. Et qui obrulimus diabolo facificiūm peccatorum: amodo offeramus facificia bonorum operum. Item. i. Per. ij. ibi: Et ipi tāq: lapides viui fup edifi camini domos fpuales sacerdotū sanctus offerre. fpuales hōstias acceptabiles deo pīsum xpīstū. et paulo post ibi: Hos estis genus electum regale sacerdotū et c. Et nunc aut sacerdotiū est qd alicui tribuit p salute multorum viuo: et mortuorum. xij. q. ij. anime. put quidā ordinant sacerdotes in ecclia ad facificandū deo p salute populi: et ad offerendū deo preces et vota ppli. i. q. i. si sacerdotes. et de hoc sacerdotio est nunc intentio. Est aliud sacerdotiū execrabile et abominabile idolorū falso: utq: deo: qd nō tam sacerdotiū qd sacerdotij pueritas dici debet: de quo sacerdotio. iij. Regū. r. d. q: iehu interfecit sacerdotes baal. et ponitur. xij. q. ij. vtilem.

Articulus. iij.

A

De regno aut seude

Regia
prās va
ria.

regia prāte distinguendū. Quedam em est ex humana institutione natura incli nante ad hoc. Nam in brutis aialibus: q: gregalia sunt et socialia: ex instinctu nature inuenit quoddā regimē. multo magis igit in hoib: qbus naturale est in societate viuere magis q: cuiuslibet alij aiali. et inclinatio est ad institutionē regiminis. ad b. vij. q. i. in apibus. et hmoi regnū d: esse ex iure humano: q: a natura oritur. Quedā vero prās est regia ex institutio: ne diuina vel ex iure diuino: q: pcedit a grā. Atq: autē prās regia est a deo: sed diuersimode: quia pma est a deo mediāte natura hoim: que ad hanc inclinat et mediante humana institutione: q: inclinationē nature pficit. et ideo d: prās humana et naturalis. Secūda nō est a deo specia: li modo ipsam instituente et tradente: et ideo d: prās diuina et supernaturalis. de qua d: Non est prās nisi a deo. ad Roma. xij. xij. q. i. qd culpā. x. q. iij. qui resistit. Et pma quidē prās regia versatur circa regimē tpaliū et terrene: ideo terrena et secularis vel tēporalis d: Secūda vero versatur circa regimē spūaliū et celestium: ideo spūalis et celestis vocat. Amplius pma prās regia inueni tur cōter in hoibus: et quolibet tempore fuit. et largo modo loquēdo. scz et tēpore legis nature et legis scripte et euāgelij. et apud quoscūq: hoies cuiuscūq: stat⁹ et rit⁹. scz fideles et infideles iudeos et gentiles. vii. i. Regū. viij. d. Cōstitue nobis regem vt iudicet nos: sicut et vniuerse habēt nationes. quia illud nature oibus est cōmune partīpantib⁹ illā naturā. In hoc tñ differēt fuit hmoi regimē vel prās apud iudeos et gentiles: q: apud gētiles fuit solum ex humana institutione. apud iudeos vero fuit

aliquo modo et institutione humana: sed interueniente speciali ordinatione diuina: in qua et iudices et reges instituti sunt in illo ppo: et ideo multo melius regimē fuit apud iudeos q: apud gentiles. Secūda vero prās regia solū fuit et est apud vni⁹ dei veri cultores. et in veteri qdē testamento ex parte et impfecte et quasi in figura cōcessa fuit aliquibus hec potestas a deo: vt patebit. In nouo autem testamento p xpīstū plen⁹ tradita est. Adhuc vtraq: prās regia distincta est a sacerdotio. sicut ex diuersitate officio: et actū ostendit infra. Sed pma prās regia sic distincta fuit a sacerdotio: q: vt in pluribus attributa fuit distinctis psonis ppter magnā differētiā actū vtriusq: prās: ne vna p aīam impēdēt in operādo: tñ quolibet tempore inuenit vtraq: fuisse simul in aliqua vna psona. **C B** In tēpore quippe legis nature melchisedech rex fuit et sacerdos. lxxv. vij. similiter et iob sacerdos fuit: q: holocausta obrulit. Job. i. ibi. Offerebat holocausta per singulos et c. Et rex fuit sicut ipse ait. Quisq: sederē quasi rex circūdante exercitu. Job. xxi. Primogeniti quoq: regum sacerdotes et reges erant: vt quidē fuerunt. et 3id. ait lib. vij. et ymo. Maior consuetudo hec erat: vt rex etiam esset sacerdos vel pontifex. vnde et romani pīncipes vel imperatores pontifices dicebantur. ar. ff. de iust. t. i. l. i. et expsum. r. di. ceros. n. pontifex. ibi: antea. In tēpore vero moysaice legis samuel simul sacerdos et iudicis officio fūgebat: vt habet. i. Reg. vij. et quasi p totū. Alio etiā tēpore p sacerdotes dei ppli regebat. sicut in lib. Dab. apparet. In tempore aut gē summus pontifex impiali et pontificali potentia vtitur. xvj. dist. pstantinus. **C** Secūda vero prās regia sic distincta est a sacerdotio: q: tñ in vna et eadem psona inuenitur vtraq: in oibus em epīs est vtraq: et hec est illa duplex prās que in eis distingui solet: ordinis et iurisdictionis. de qua legit et no. et de elec. transmissam. de pfe. ecclie. vel alia. aqua. prās em ordinis est sacerdotalis. prās nō iurisdictionis quodāmodo est regalis. aliqui tñ vna istarū inuenit in aliquibus sine alia. quidā em habent prātem ordinis: sed nō iurisdictionis. et de renū. post translationē. §. cū nō. ibi in. n. maxime si veritate subnitit: q: dicit. 3. loco tñ modo cesserit memoy rato: et nō ordini. et c. ad supplicationē. et de ordi. ab epō q: re. c. i. quidā aut ecōuerso habent prātem iurisdictionis: s: nō ordinis vt archid. rrv. di. perlectis. n. archidiacon⁹. et ar. ad hoc. l. dist. qui sub gradu. **C** Et lhis igit distinctio: nibus pmissis videndū est qbus conuenit: et qbus cōmunicata est tā sacerdotalis q: regia prās. Sacerdotiū siq: dem illud qd d: naturale: et est ex humana institutione: cōmunicatū est aliquibus fm ipso: hoim voluntatem. A gētiā sacerdotiū nō legale pcessum est spāliter aliquibus ex pce: pto dñi: vt aaron et eius generi: vt sup: a dictū est: licet fuerit immutatu tpe belli: et ad samuelē trāslatum: in quo designabat: vt sup: a dictū est: scz in ar. pce. §. cōuenit. n. in pū mis mutatio sacerdotij legalis in sacerdotiū xpīstī quē samuel pfigurauit. Samuel em interpretat postulat⁹ a deo. iste est xpīstus a sanctis patrib⁹ et pphetis a deo patre cū multis gemitibus et suspirijs postulat⁹: q: samuel fuit ppheta sacerdos et iudex. Sacerdotiū nō euāgelicū cōmunicatum fuit a xpīsto apli et eoz successio: ibus. et per istos etiā alijs. quātum em ad actū sanctificandi: cōmūnit xpīstus prātem sacerdotalem in cena. Joā. xij. vbi postq: ipse corpus et sanguine psecrauit: et aplis sumēdū tradidit: formā eis reliquit et potestatem similiter facien di: quū ait. Hoc facite in mea cōmemoratiōe. Luce. c. xij. Dattb. rrv. Dar. xij. de pfe. dist. ij. timorē. c. quia co: p. et c. in xpīsto semel. c. panis est in altari. et c. iteratur. p hoc facit qd no. rxi. dist. in nouo. in glōf. ij. de aplis vero et c. Quātum vero ad actum docendi et alia sacramenta exhibēdi: sacerdotij potestātē dedit et officiū pcessit: quū ait. Eūtes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris et filij et spūs sancti et c. Dattb. vlti. Dar. vlti. et de bap. de bitum. de pfe. dist. iij. pprie. et quū ait Jo. r.

Quo remiseritis peccata remittuntur eis &c. q. i. remissionem. **P**otestas autem regia temporalis: que est ex iure humano: communicata est quibusdam hominibus qui sunt instituti rectores aliorum: vel ex ordinatione solius & communis consensu alicuius civitatis hominum: sicut in populis gentium: vel interveniente cum hoc speciali ordinatione seu cessione divina: sicut in populo israel. **E**tendum est autem si institutos alios ad regimen aliorum fuisse postquam multiplicari cepit humanum genus: sed homini rectores non sunt semper appellati reges: sed licet hoc nomen non esset: res tamen nominis erat. unde et apud iudeos aliqui dicti sunt iudices. ut in lib. Judicum per totum. postea vero dicti sunt reges: ut in lib. Regum. quoadque tunc nuncupati sunt duces. Nomen autem regis post diluvium cepisse dicitur a nemroth. vide quod scripsi s. xxxv. ar. ii. istius. **D**en. r. ibi: Fuit autem principium regni eius babilon. et de isto dicitur. vi. s. ius. apud iudeos cepit in saule qui primo vocatus est rex deo id concedente ad instantiam populi et signante eum. s. Regum. ix. ultra medium. ibi: Ecce vir quem dixeram tibi: iste dominabitur populo meo. et s. Regum. x. ad finem. et clamavit cunctus populus: et ait: vivat rex. **P**otestas autem regia spiritualis in veteri quidem restamento aliquo qualiter et ex parte communicata est sacerdotibus: ad quod officium pertinebat iudicare de quibusdam spiritualibus: vel que erant figura spiritualium: sicut inter leprosum et leporem mundum et immundum. et alia homini. **Z**eu. i. xii. r. xii. q. i. q. i. quomodo. de pe. di. s. i. ex his. s. moysi quoque. et qui sunt le. per venerabilem. s. r. onibus. et r. dist. s. j. **I**n nouo autem testamento communicata est et tradita a christo apostolis et eorum successoribus. tunc scilicet quando dictum est eis. **M**atth. x. vij. **Q**uicunque alligaueritis super terram: ligata erunt in celis. de pe. di. i. q. penitet. **P**otestas enim solvendi et ligandi est prae iudicaria: que ad reges utique pertinet. Singulariter autem et principaliter data est hec potestas regia: illo modo beato petro: et in ipso cuilibet eius successorum. immo et toti ecclesie quando dictum est ei **M**atth. xvi. **E**t tibi dabo claves regni celorum: quicunque ligas super terram. **C**laui fundamenta. i. r. no. lib. vi. **C**laui autem ut hic sumuntur importat spiritalem potestatem introducendi ad celestem regnum: vel excludendi ab ipso. vij. q. i. s. i. super verbum claves: que incipit: **M**atth. xvi. dicitur quod clavi sacerdotales est ipsa potestas sacerdotalis: per quam ligatur et soluitur. huiusmodi autem potestas est iudicaria: ac per hoc regalis: quod iudicare proprie pertinet ad regis officium. xii. q. v. regum. unde si qui hac potestate habent in ecclesia reges dicuntur. non minus vere ac proprie: sed magis quam qui temporalem habent iurisdictionem: et tanto magis: quanto regnum in spiritualibus excellentius est et dignius quam regnum in temporalibus. **E**t sicut vere et proprie dicuntur iudices: ita vere ac proprie reges dici possunt: se et alios virtutibus regentes. et ideo regimen habentes: ut dicit **I**ero. xii. q. ii. duo sunt. vocantur etiam propter hoc pastores. et de elec. fundamenta. lib. vi. q. i. iij. tres personas. **I**o. r. xcv. di. ecce ego. cum. c. seq. quia etiam pascere proprie est regie potestatis. **I**deo reges olim dicebantur pastores. unde et petro dictum est a christo. **I**o. xvi. et de elec. significasti. et de maio. et obe. solite. pascite oves meas. per quod ei committitur regimen ecclesie. et ipse constituit regem et platum ecclesie: ut legitur et no. xxi. dist. in nouo. **C**laui autem quod dictum est: scilicet quod habet iurisdictionem spiritalem vere et proprie dicantur et sint reges: pbari potest. **R**eges namque sunt in christo. dicti sunt a regibus. do. xii. q. i. duo sunt. ii. q. i. scilicet. habentibus autem dicta potestatem convenit regere populum fidelium: sicut illud quod dicitur **Actu. xxi. per paulum**: Attendite vobis et vniuerso grege in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos regere ecclesiam dei quam acquisiuit sanguine suo. facit. xcv. di. esto. dicit autem **Paulus** a spiritu sancto positos: quod instinctu spiritus sancti fuerunt positi ab apostolis: sicut illud **Actu. xii. in p. dicitur** illis spiritus sanctus regere: mihi barnabam et paulum in opus ad quod assumpsi eos. lxxv. dist. q. die. vel quia episcopos ordinatio

ex gratia spiritus sancti est: quam designat unctio illa que in episcopo: in ordinatione vel consecratione adhibetur. **I**tem apostoli eorumque successores dicuntur principes: sicut illud ps. xlii. **P**ro patribus tuis nati sunt tibi. scilicet. eos principes super omnem terram. lxxv. dist. quorum vices. et iterum ps. xxxv. **N**imis honorati sunt amici tui deus. et c. glof. q. fa: cti sunt principes et pastores ecclesie. facit. xcv. dist. ecclesie principes. **Q**uiter sicut dicit debent reges: de quibus regibus dicitur in ps. lxxv. **D**um discernit celestis reges super eam. ubi dicit glof. celestis. i. christus: qui super omnes celos ascendit: discernit. i. diuidit vel distribuit reges. i. doctores super eam: scilicet super ecclesiam. et iterum in alio ps. xlii. dicit: **D**eletrauerunt te filie regum. super quo dicit glof. reges dicit apostolos: qui se et alios in virtutibus regunt. xii. q. i. duo. quorum filie sunt omnes per eos in fide generati vel geniti. **E**t beatus **Dionysius**. xii. c. de diuinis nominibus. dicit quod sacra eloquia principaliores ornatus. i. illos qui sortiuntur primos gradus: et qui sunt supremi: vocant sanctos et reges et dominos et deos. **I**tem super illud **Apocal. c. i**. **P**rimogenitus mortuorum: et princeps regum terre. distinguit glof. de regibus dicens. **A**lii sunt reges regendo per diuinam dispositionem sibi subiectos: alii sunt reges regendo fideles a deo sibi commissos: alii sunt reges auxiliante deo regendo in modo seipsum. **P**rimi sunt principes seculares. secundi ecclesiarum pastores. tertii singuli quique fideles. **S**ed christus omnium princeps est: quod ab ipso est et potestas secularis: et cura pastoralis: et singularis solertia cuiuslibet fidelis. que cuncta: sicut ab ipso habent originem: sic in ipsum habere debent actionem ut principes potestate seculari inter subiectos sibi habere: teneant iusticiam. pastores per curam pastorem: fidelibus sibi commissis prebeant doctrinam. et singuli fideles per singulare solertia in semetipsis seruent sanctimoniam. **C**laui **P**aret igitur ex hac distinctione: quod pastores ecclesie vere sunt reges: inter quos is qui summus: petri scilicet successor: est rex regum: tam secularium quam spiritualium: quam singulorum fidelium: sicut sunt reges. **I**dem lib. vi. quoniam princeps dicitur regum terre. **A**postolus. i. id est qui in terra sunt. **E**t ex eo autem quod reges sunt vocantur etiam prelati: quia prestant: quod regibus convenit. unde **Sap. vi**. **R**eges terre diligite sapientiam. et subdites: diligite lumen sapientie: omnes qui preestis populis. tam quod idem sit regem esse: et populum pascere. vide: licet omnis platus possit dici rex. xxi. dist. c. s. i. antea autem. tamen quod regia prae est summa in humanis. ut dicit **I**ulio in li. de sacras mentis: ideo reges vocantur simpliciter supremam praeem habentes. qui vero sub eis habent praeem: sicut in aliquo et non simpliciter: alia noia sortiuntur sibi propria. vii. s. i. **P**e. ii. **S**ive res quasi precellent: siue dudus tamquam ab eo missis. et c. et de maio. et obe. solite. et sicut hoc iterum platus ecclesie: ille qui summus est: dicitur rex simpliciter: sicut praeem spiritalem. **Q**uo autem sit rex etiam sicut in temporalibus. i. patebit. **A**lii vero prelati: et si reges dicuntur et sunt: non tamen ita simpliciter et absolute sicut summus prelatus scilicet papa. et eodem modo est dicendum de potestate regia temporalis. **C**laui **S**ed si ut ostensum est: prelati ecclesie sunt reges: quare ita a fidelibus communiter non vocantur: **R**espondeo. **P**rima causa est propter superbiam euitandam. **C**hristus enim humilitatis magister. iuxta illud. **D**iscite a me: quod mitis sum et humilis corde. **M**atth. xxi. q. vii. qui se scit. xcv. dist. ecce. suos discipulos et vicarios voluit per oia humilitatem seruare et ostendere. unde **I**uce. xxi. dicebat. **Q**ui maior est vestrum fiat sicut minor. et qui precessor: sicut ministrator. simile **M**atth. x. propter quod non solum superbia: verum etiam superbie nomen debet declinari et euitari ab eis. ar. bo. xcv. di. ecce. c. di. contra moiem. ubi dicitur. **N**ihil in epali ceruice splendidius fulgeat quam humilitas. **N**omen autem regis videtur superbiam importare: propter illorum malicia qui sepe abutuntur prae regali in subditos: non regimur sed tyrannidem exercentes: et cum nois non tenentes. unde et dicitur propterea puto posuit malas cois

apli et eo
ru succel
fores di
cunt ip
cipes.

Ecclie
pastores
sunt res
ges.

Claui
qd deno
ter.

Iurisdic
cionem
spualem
hires di
cuntur re
ges.

Præfati
cerdora
lis et re
galis di
crimen.

ad
fz
pca

Articulus. liij.

Inc videndū est de

Quid
ad regiam
spectat
prate.

his que ad regiam potestatem spectant. Principis
palis autē et papius actus regie potestatis
est indicare. vnde dicit. iij. Reg. x. de salomo
ne. Constitui te rege et faceres iudiciū et iustitiā et iudicas
res fm iustitiā. et in ps. xcviij. Honoris regis iudiciū dili
git. Sap. vi. Audire reges et intelligere et discere iudices
finiū terre. et Esa. xxi. in pn. Ecce in iustitia regnabit rex
et principes ei in iudicio perit. ad hoc expellim. xxiij. q. v.
regū. Regū officii est propriū facere iudiciū et iustitiā.
Hic. sup. lbiere. vij. Iudiciū autē est recta determinatio
eius quod iustū est. vnde iudicare est ius dicere. Iustum
autē a iure dicit. et inde potestas iudicandi iurisdictio dicit
a iure dicendo. ius autē dicit a iure possidendo. et de hbo.
fig. ius dicitur est. Et quia iudiciū est recta determinatio
iuris et iustitiā ideo determinatio et decisio causarū dicit ius
dictum. fm illud. Proverb. xxi. Iudiciū determinat cau
sas. et sententiare in causis est iudicare. Et quia inquisitio
est via ad iudiciū. q. i. deus omnipotens. xxi. q. v. iudica
tum est. ideo in actu iudicandi comprehendit inquisitio et
discussio eorum circa que causaverit. et iudiciū expectat.
et de hbo. fig. for. us. Et quia determinatio iustitiā sepe fit
per correctionem et punitionem ideo ad iudiciū pertinet
punire et correctio malorum. et eōtra punitio bonorum. dis
t. iij. omnis autē lex. et dis. iij. facte sunt. xxiij. q. v. pdest. vnde
Aug. xxiij. li. confessio. De iis iudicare dicit in qbus potesta
tem corrigendi habet. Et corrigere est cor. regere et cor. di
rigere a quo mala procedūt. iuxta illud. Et corde pcedūt
adulteria et c. Mat. xv. et cor. prauū. Christi regis est reges
et dirigere. iuxta illud ps. v. Dirige dñe de. et c. xlvij.
di. s. necesse. et actū exteriorē prauū regū mudi: qui mala
acta corrigūt. xxiij. q. v. rex debet. Et quia excludi a regni
societate penale est ideo pñet ad iudiciū excludere a res
gno vel introducere. Et quia iudiciū fieri debet fm leges.
f. i. q. iij. summopere. ibi. tñc diuina et humana lex resoluat.
iij. q. vij. iudicet. ideo ad reges pñet leges cōponere: q.
eoni est iudicare vel postas ab alijs accipere et pñulgare
re: et ad earū obseruantia inducere et ad monitiōe verbi et
metu supplicij et pñissione pñij. vnde et reges dicunt le
gislatōres. vnde in Esa. de summo rege christo dicit. De
iudex noster: de? legis noster: de? rex noster. Esa. xxiij.
faciūt ad hēc. i. p. c. i. i. q. iij. quod est palea. et c. di. c. f. De
iure multiplici legis di. i. decreto. iij. Iustitia autē est cōstās
et ppetua voluntas ius suū cuiq. tribuēs. iust. de iust. et
iur. in prin. et in prin. decre. rex pacificus. s. ideo q. Ubi po
nuntur tria pcepta legis totū hominē ordinātia quantū
ad se. ibi dicit. vt honeste viuat. quantū ad prōprium: vnde
sequitur. alterū nō ledat. quantū ad deū. ius suū vnicuiq.
tribuat. hēc tria etiā ponunt. ff. de iust. et iur. l. i. et iust. eo.
s. iuris pcepta. Hanc autē iustitiā colere summū bonum
est in hac vita. xij. q. iij. cum deuotissima. Reges autē q.
sanciunt reges: tales debent esse. vt p cas fiant homines
boni et virtuos. als nō sunt leges: sed corruptiones legū.
Qualis autē debeat esse lex ponit. Iud. v. li. crymō. et est
di. iij. erit autē lex. dicitur autē lex: q. ligat hominē a male
agendo: quia per legem nemo bene agere compellit. sed
male agere pñibetur. xxiij. q. v. ad fidem. qd intelligo q.
per legē nemo bene facere cōpellit quoad vitā eternā cō
sequendā. xxiij. q. v. sicut em. et est ratio. et Aug. in p. c. ad
fidem. Nam nemo bene facere pñt: nisi elegerit. nisi ama
uerit: quod est in libera voluntate. ad fidem tñ seruandā
bene quis compellit. xlv. di. de iudeis. xxiij. q. iij. displicet.
ca. nimia. c. nō inuenitur. Compellitur etiā quis ad peni
tentiā: quod bonū est. xxiij. q. i. c. fi. et. xxiij. q. iij. quicūq. in
telligit vt ibi nō. ad hoc ergo debz esse interio regis iudis
Regis
qda offi
cia

Iustitie
descriptio

Triale
gis pce
pra

Quū esset sapiētissim⁹ Ecclesiastes: docuit populū. et rex
dauid in ps. xxxij. Misericordia tua (als) mīratē tuā per
salutare tuū dicit. et iterum ps. l. docebo inqis vias tuas
et c. Et quia tñc aliquis efficaciter docet: quū id qd docet
ipse opere implet: quia fm Reg. l. ius. vita despiciat: res
stat vt ei⁹ pñcatio cōtemnat. iij. q. vij. s. porro. sub. s. tria.
h. i. Reg. Iudicet ille de alteri⁹ errore: qui nō habz in
seipso qd cōdemnet. ai. c. seqn. vlsq. ad. s. i. rē. Ideo reges
debēt leges obseruare: vt ad earū obseruationē subiectos
efficaciter inducant. it. dis. iustū est. palea est. vnde et prin
ceps: et si legibus sit solutus humanis. ff. de legi. pñceps.
fm tñ leges se velle viuere pñret. C. de legi. digna vor. ff.
de leg. iij. ex impfecto. vnde et de christo dicit. Actu. i. Ince
pit iesus facere et docere. Quia nō ad vitā virtuosam
organice deseruiunt exteriora bona: ideo ad regē pñet
sufficiētiā hmoi bonorū: que ad vitā sunt necessaria: p
curare ac puidere pplo. vnde et pascere et nutrire actus
est regius. vnde et christus paut de panib⁹ populū in des
erto. Ioan. vi. et xxi. dist. s. ecce. et de dauid dicit in ps.
lxxvij. Elegit dauid suū suū pascere iacob et c. et sequit. et
paut eos in innocētia sua. Ad reges etiā pñet hmoi
bona prudēt et iuste dispēsare et distribuere pportional
liter fm vniuscuiusq. conditionē. vnde in ps. xlvij. Distri
buit domos eius. Pertinet autē ad eos vniuersaliter dis
tributio bonorū exteriorū et officiorū que ad ordinatiō
nē et ad pfectionē reipublice requirunt. et iusto modo oia
sunt regū. dis. vij. quo iure. facit ad hēc. xxiij. q. v. dicat ali
quis. Quia nō p vnitatem et pacē ciuitas quilibz
cōseruat. q. omne regnū in se diuisum desolabit. Marti.
rij. Luc. xij. q. iij. f. ea. Ideo pñet ad regem pacis vni
rit in subiecta sibi multitudine pcurare et fouere. Per
turbatur autē pax multitudinis: aliqui quidem ab intra p
nimiam iniuriatiōē et iniustam lesionē. ar. et de dona. p
pter eius. de re iudi. cū te. et c. di. perlatū. aliqui nō ab intra
per violentā impugnationē. et de refsi. spo. cum ad fedē.
ca. olim. i. Ideo ad regem pñet et subiectorū intrinsecas
iniustitias tollere. et cōtra exteriores aduersariōes regni
communitatē ptegere et defendere. hēc pñant. xxiij. q. v.
pñndipes. ibi. Sepe per regnū terrenū celeste regnū pñi
cit. vt qui intra ecclesiā positi contra fidē et disciplinam
agunt. rigore principū cōterant. et c. Nam siue augeatur
pax et disciplina ecclesie p fideles pñndipes et c. et c. regū.
Et Quia nō in oib⁹ pñdictis requirit sapiētia siue pñ
dentia: ideo ad dilectionē et studiū sapiētie pñpue reges
inducunt in sacra scriptura. vnde Salomō. Nō diuitias
nō dies multos aut aias inimicorū suorū a dño postulas
uit. sed sapiētiā ad regēdū populū. qd et dño placuit. iij.
Reg. iij. hinc et Boe. i. li. de cōsola. psa. iij. ait ad phiam lo
quens. Tu hanc sententiā Platonis ore sancti. beatas
fore respublicas. si eas studiosi sapiētie regerent: vel si
earum rectores studere sapiētie contigisset. Et mar
mus Valerius idem dicit. lib. vij. titu. de sapienter dictis
aut factis. Unde et aureū seculū dicebat qñ penes sapien
tes regnū erat. ait Seneca ep. l. xij. et in politrati. li. iij.
du. Romanos imperatores aut duces. dñi eorū respublica
viguit. nō memini illiteratos exstitisse. Et scio quō contig
sit et quo in principibus languit virtus literarū: armate
milite infirmata est man⁹ et ipsi⁹ pñcipat⁹ qñ pñsa ras
dicit. nec mirū quū sine sapiētia nō valeat stare pñcipat⁹.
Proverb. vij. Per me reges regnāt. Et de christo dicitur
lbiere. xxiij. Et regnabit rex: et sapiēs erit: et faciet iudiciū
et iustitiā in terra. Unde et rex romano: uo: tatus est res
gem francorū. vt filios suos liberalib⁹ disciplinis instrui
pcuraret dicens. q. rex illiteratus qñ affinis coronatus.
vt in Politrati. li. iij. dicit. vñ Esa. vi. Vere em rex sapiēs
est stabilimentū ppli. et ibidē. Si delectamini sedibus et
septris. o reges populi. diligite sapiētiā. et ibidē. Diligi
te lumen sapiētie. omes qui pestis populis. et Eccl. i. Ius
der sapiens indicabit populū suū: et pñcipat⁹ sensati sta
bilis erit. et sequit. Rex in sapiēs pñet populū suū: et ciuita
e iij

res inhabitabunt p sensum pudentiu. vñ in laudē impet-
ratoris ait Sozomen^{us} lib. i. c. i. in historia triptira. Aut re-
p die exerceat armis et corpore subiecto: uñq; negoria disce-
ptare iudicare simul et agere. modo scilicet: sum: in publico
(als cōiter) que sunt agenda cōsiderare: noctib^{us} libris
intēdere. Et nō solū in humanis literis: sed et diuinis erit
rex sapiēs. Deur. xvij. Postq̄ rex sederit in solio regni sui:
scribet sibi Deuteronomiū legis hui^{us} i volumine accipies
et ēplar a sacerdotib^{us} leuitice trib^{us}: et habebit secū: legetq;
illud omnibus dieb^{us} vite sue: vt discat timere dñm deum
suū: et custodire verba: et cerimonias ei^{us}: q̄ in lege scripta
sunt. Itē Bern. ad Eugeniū lib. i. Simia in recto: rex fas-
tuus in solio sedēs. ¶ Ex p̄dictis pōt accipi q̄ platis
ecclesie veraciter puenit sacerdotalis et regalis potestas.
ipsi em̄ sacerdotes: vt dictū est: sacrificia offerūt: p popu-
lo intercedūt: populi erudiūt: sacramēta dispēlant: in di-
uino cultu ministrāt: et que ad dei cultū applicant: benē-
dicunt et consecrant. Ipsi etiā veri sunt reges: q̄ ipsi sunt
veri spūales iudices in criminib^{us}: et in causis spūalib^{us}. rj.
q. i. p totū. et de iudi. arti. derici. c. cū non ab hoīe. Ipsi cau-
sas determināt et sententiāt: ipsi corrigūt et puniūt: ipsi li-
gant et soluiūt. rj. q. iij. p totū. ipsi celū claudūt et aperiunt.
¶ Claudif em̄ celi regnū alicui quū peccato subiacet. appe-
ritur autē quū a pctō purgat. rxiij. q. i. quodcūq; rj. q. iij.
nihil. Ipsi etiā peccata remittunt. de peni. dist. i. quē peni-
tet. Joan. vlti. qd etiā habet Luc. v. vñ sup illud Mar. ii.
¶ Quis pōt dimittere peccata nisi solus de^{us}: dicit glos. So-
lus iudex omniū potestati habet dimittēdi pctā: q̄ p eos
quoq; dimittit qbus dimittēdi tribuit potestati. Ipsi pe-
nā relaxāt et taxant. rxiij. q. vij. rēpora. Ipsi excōicāt et ab-
soluiūt rj. q. iij. p totū. Ipsi iudicio repellunt hoīes a ces-
lorū regno: vel admittunt ad illud quū sint christi vicarij
rxiij. q. v. mulier. Ipsi sunt legū positores. et de maio. et
obe. c. ij. Ipsi doctores. rxiij. dist. nulla ratione. ibi: qui suis
doctōribus qui recte epi intelligunt. Ipsi dispensatores:
vt ait ap̄ls. i. ad Cor. iij. Sic nos exiūmet homo vt mini-
stros christi et dispensatores ministerio: ū dei. rxiij. di. dispē-
satio. Ipsi disponūt et ordināt ministros diuini cultus: et
alia que ad cultū dei adhibent. rxiij. dist. plectis. h. ad ep̄m.
Ipsi ecclesiastica beneficia distribuūt. r. q. i. q̄ p totū. et
de insti. et de pben. q̄ p totū. rxiij. q. i. doctos moderamine.
et de hereticis. cum et in iūcto. §. fi. Ipsi pastores: vt. §. al.
legatū est. r. q. vij. cura pastoris. et. §. q. ij. pastor. et. rxiij. di.
fit rector. Vere igit sunt sacerdotes et reges: qbus conue-
niunt actus vtriusq; potestatis. vñ et in cōsecratōe epi dñi:
¶ Ep̄m oportet iudicare et interpretari. i. docere vel interpreta-
ri qd dubie determinat: cōsecrare: cōfirmare: ordinare:
offerre et baptizare: et sic habet pōntificali et regali potestas:
tem. et habent potestati iurisdictionis et ordinis. Iudicare
em̄ iurisdictionis est. et de elec. trāsmittam. cōsecrare et cō-
firmare in fronte et similia sunt ordinis. e. rñ. noli. et. c. q̄
sicut. ¶ Et Est aut in eis hec duplex potestas ad instar
angelico: ū spiritui: in qbus est duplex potestas. Una q̄ si
ordinis. fm quā puenit eis purgare: illuminare: pficere.
Alia q̄ si iurisdictionis. fm quā puenit eis custodire et
gentibus ac puincis puidere et pfidere. ppter qd ecclie
plati angeli aliqñ dicunt: vt dicit dionys^{ius} in lib. de anges-
lica hierarchia. ad hec Apo. i. fi. vij. stelle angeli sūt. vij.
ecclesiarū. et. c. ij. et. iij. vbi loquit de istis. vij. angelis: id est
septe platis ecclesiarū: q̄s ibi enumerat. ix. q. iij. et angelo
ep̄hē. i. ad Cor. ij. Ideo debz mulier velamē sumere sup
caput suū ppter angelos. i. sacerdotes. rxiij. dist. fit rector.
ibi: q̄ angelus dñi exercitū est. Malach. ij. ¶ Cōsiderā
dū est aut q̄ ex dictis pōt sumi qdā distinctio actū vtri-
usq; potestatis. Sūt qdā pure sacerdotales: vt sacrificiū
offerre et orare: vt dictū est. et hos possunt exercere q nulla
iurisdictionē habēt dūmodo habēt sacerdotale ordinē:
vt sunt sacerdotes nō curati. rxiij. q. i. §. ecce. Quidam q̄
sunt actus pure regales: q̄ eos exercere possunt habētes
iurisdictionē spūale absq; sacerdotali ordine: vt iudica-

re in causis spūalib^{us} extrinsecis. et spūale penā inferre: et
corrigere et punire. et de of. archid. ad hec. rxiij. di. plectis.
h. archidiaconus. Quidā q̄ sunt actus cōmunes vtriusq;
potestatis: scz sacerdotali et regali: q̄ ad vtrāq; p̄tinet di-
uersimode. ppter qd nec habes ordinē sine iurisdictione:
nec habes iurisdictionē sine ordine: pōt hos act^{us} exerce-
re. hui^{us} aut actus est absolutio peccatorū. p̄tinet em̄ act^{us}
iste ad potestati sacerdotalis ordinis. hac ratione: vt do-
ctores tradūt: q̄ ad eadē potentia p̄tinet tribuere aliquā
pfectionē: et parare materia ad susceptionē illius pfectionis.
¶ Potestas aut ordinis sacerdotalis ad hoc se extendit:
vt conficiat sacramentū corpore: christi et fidelib^{us} tradat
ad eorū spūalem perfectionem. i. q. i. sacerdotes. et. c. multi.
quare oportet vt eadē potentia se extendat ad hoc q̄ fide-
les reddat aptos et cōgruos ad hui^{us} sacramēti susceptionē:
nē: qd fit p purgationē a pctō. de cōse. dist. ij. q̄ scelerate. nā
effectus istius sacramēti est vnire christo. de cōse. dist. ij. in
christo pater. cui vniri nō pōt q̄s nisi p immunitatē a pctō
quod a deo separat. Esa. lix. in pñ. Iniquitates vestre
diuiserūt et. oportet ergo q̄ sacerdotalis potestas exten-
dat se ad remissionē peccatorū: ppter dispensationē illorū
sacramento: ū: que ordinant ad peccati remissionē: cuius
modi sunt baptismus et penitentia. Sed ad potestati iurisdictionis
p̄tinet hic actus ratione materie circa quam
exerceat: que materia sunt ipsi fideles. act^{us} em̄ iste nō pōt
exerceri circa aliquos: nisi ipsi efficiant subditi illius qui
hunc actū exercet. et de paroch. nullus. et de peni. ois. vj.
q. iij. scilicet. hoc autē nō fit nisi p potentia iurisdictionis:
et ideo solet dici cōmuniter: q̄ clauis datur cū ordine: sed
executio indiget materia debita que est plebs subdita p
iurisdictionē. vnde anteq̄ aliquis habens ordinē habeat
iurisdictionē: habet quidē clauē: sed nō habet vsum vel
actum clauis. et inde est q̄ nō quilibz sacerdos pōt vti cla-
ue quā habet circa quēlibet: sed solū ad illos q̄ ad eius iurisdictionē
p̄tinet: vel ordinari: vel ex cōmissione: vel ex
aliqbus casibus. Solius autē summi pontificis est posse
vti clauē in quēlibet: quia omnes fideles ad eius iurisdictionē
p̄tinent ordinari. ix. q. iij. cuncta. cū seq. ¶ Et ex
eadē ratione dispensatio quo: unicūq; sacramentū: ū potē-
tiam iurisdictionis requirit respectu fidelū qbus dispen-
satur. ad hāc materia faciūt. i. q. i. q̄ quidā. §. ex his r̄bis.
h. opponit. ibi: sed ne Aug. rxiij. q. i. §. ecce in hoc capto. ibi
ep̄sum. et. §. ecce sufficere. et de or. ab ep̄o. qui re. c. i. et de
renū. ad supplicationē. et. c. post translationē. §. cum ergo.
et op. ar. et de cler. peregr. tue. ibi. nō debes eos p̄mittere
tuis plebib^{us} celebrare. et qd legit et nō. et de peni. i. remis-
ois. §. si quis. ibi. alieno. et in glos. executionē habenti. vbi
etiā de b. et op. fac. rxiij. q. i. §. his aut authoritatib^{us}. pōt
taliter dici quōd remissio et absolutio peccatorū p̄cipue i fo-
ro penitentie p̄tinet ad vtrāq; potestati diuersimode. Nā
p̄tinet hui^{us} absolutio ordinat ad sanctificationē hoīes: ad
reconciliationē cū deo: sic p̄tinet ad potestati sacerdotale.
sanctificare em̄ deo: et reconciliare sacerdotis est. vt. §. di-
cū est. pur autē in hui^{us} absolutioe bz esse iudiciū quodā:
dā: sic p̄tinet ad potestati regale vel iurisdictionis. Nā iudicare
actus est regie potestatis: vt. §. pz. Sacerdos autē
cōfessionē audiēs: et a peccatis absolues: et p culpa penā
imponens: iudiciaria exercet potestati vice christi: qui est
iudex viuorū et peccatorū. rxiij. q. v. remittunt. de cōse. dist.
iij. aliud. de peni. di. i. verbum. Ad hui^{us} q̄ potestati iurisdictionis
requirit authoritas cognoscendi de culpa: et potestatis
absoluedi vel cōdemnadi: et he sunt due clauē q̄s
christus petro. Mat. xvi. cōmisi: scz sciētia discernēdi:
et potētia ligādi et soluedi. ad hoc. rxiij. di. i. et de cōsan.
ca. i. in fi. sic autē cōmisi: vt p eū deriuaret ad alios: et iō
dicit q̄ i petro dare sunt toti ecclesie clauē: vt dicit Aug.
super Joan. et est. rxiij. q. i. quodcūq; Et quia p̄ op̄er sal-
utem fidelū dare sunt: ideo nulli pōt esse salus nisi clauē
bus ecclesie se subiciat. rxiij. q. i. §. si autē. et. c. quicūq; q̄
fm plenitudinem sunt apud successorem petri romanum

**Eccle p
latis co
uenit sa
cerdota
lis et re
galis po
testas.**

**Duplex
sacerdos
tū instar
angeloz
ptas.**

pōtēstātem totius ecclesie pastoꝝ. xxiij. q. i. qm̄. ibi. cum
succesore piscatoris. et. ix. q. iij. cūcta. xxiij. q. i. s. si autem
ibi. Petro p omnibus p pte omnib⁹. ¶ Similiter actus
qui est docere ad vtrāq̄ potestātē pertinet. Nam pur doꝝ
crina ordinatur ad purgationē mētis ab ignorantia vel
nescientia. ad iustificatiōē interiorē dispositiue. fm̄ il
lud Ioan. xv. Jam vos mūdi estis ppter sermonē quē lo
cutus sum vobis. sic pertinet ad sacerdotale potestatem:
pout in ea cōprehendunt etiā inferiores ordines: qz etiā
diaconi possunt docere. xxiij. dist. diaconus. s. o. ibi. loquat
zē. diaconi sunt. circa p. in. ibi. docentes. et. et. i. ipse predi
cat. vnde p ordo diaconozū dicitur illuminatiuus. pout
aut ordinatur ad directionē exteriorē actiū: sic pertinet
ad regalem. Et qd dictū est de actu docendi: intelligēdū
est de doctrina publica: q fit in ecclesia ad salutē fidelū.
pūata sō doctrina: que fit ad vnū vel paucos p modū
familiaris collocactionis. non requirit ordinē vel iurisdic
tionem. Nam tali doctrina pūata pōt docere mulier et
laicus. s. i. xxiij. dist. mulier. ibi. in cōuentu. i. pulpi
to exponit. ergo alis pōt a sensu contra. nec est cōtra. et de
hereticis. cum ex inuncto. s. m̄. o. ibi. oculū cōuentūcula.
quia ibi loquitur de cōuentūculis que susceperunt. C. de
epis et deri. cōuentūcula. ¶ Similiter aut conferre ordi
nes ecclesiasticos: et alij plures actus potestātē ordinis et
iurisdictionis requirūt. Sed attendendū q eorum que
vtrāq̄ potestatem respiciunt. quedā conueniunt sacerdo
tibus omib⁹. tam minoribus q maioribus: vt baptizā
re. p̄dicare. soluere. et ligare. xviij. q. i. ad hūc. c. ex aucto
ritate. c. sunt nonnulli. Quedā sō pueniūt solis maiorib⁹.
s. i. epis qui spiritualē habet consecrationē: vt clericos or
dinare: et plura alia facere. et de elec. q. i. lxxv. di. q. i.
¶ S. huius aut duplicis potestatis sacerdotalis et re
galis spūalis cōnexio initium habuit et in veteri testamē
to. Sacerdos namqz suumus aliquid habebat de regia
potestatis spūalis: quia nō solū sacrificia offerebat: et p po
pulo orabat: sed etiam de aliquibus iudicabat que erant
figura spūalis. Iudicabat em̄ de lep: a p quā significaba
tur peccatū. x. q. iij. quō. de peni. dist. i. s. hoc idem. ibi. a le
pra peccatū mūdatur. et. s. ex his itaqz. s. moysi q. xviij.
xiij. et qui s. sint leg. p venerabilem. s. rationib⁹. Iudica
bat etiā inter sanctū et p̄fanū. mūdū et immundū: vt pre
s. rationibus. et licet hoc iudiciū esset de immunditijs carna
libus: he tū immunditijs figura erat immunditiarū spūa
lium. s. i. peccatorū. xxiij. q. iij. hoc ipsum. ¶ Et ideo
licet nō haberent dauides regnū celoꝝ: quia eoz potestas
nō se exēdebat ad celestia: tamē in eis pcessit figura da
uidum: quia potestas eoz erat in his que figura erant ce
lestium: quia omia cōtingebant illis in figura. s. ad Loz.
x. de cōse. dist. iij. reuera. Regalis quippe sacerdos iudica
bat aliqz dignos vel indignos ingressu tabernaculi ma
terialis. vt xviij. q. iij. quod figurabat celeste tabernaculū
nō manufactum. Heb. x. cuius clauē nūc sunt in ecclesia.
Iudicio quoqz sacerdotis arcebat qdā a cōsorio alioꝝ
et separabant a societate et cōiūctu. in quo separatio que
nunc fit p excommunicationem figurabat. x. q. iij. audi.
¶ Restat aliqd dicere de p̄ioritate harū duarū po
tēstātū. Sacerdotiū quidem quod fuit in lege nature et
p̄ior potestatem regiam non solū spiritualē: sed etiā
temporalē. Abel em̄ offerendo sacerdotale officiū exer
cuit: et sacerdos fuit fm̄ Aug. sicut terigi. s. parū post p̄n.
istius operis in ar. xxiij. nec tū erat in hoibus regia po
tēstas spūalis: nec etiā temporalis. Potestātē autē regiam
terrenā subsecutum est: pout habet esse cōmuniū in hu
mano genere. p̄i em̄ instituti sunt reges et appellati: q
esset aaron: a quo legale sacerdotiū sumpsit exordium.
vt. s. dist. i. s. ar. x. in p̄mis. Sed quantū attinet ad
israeliticū populū: et ad institutionē diuinā spiritualem.
Ante fuit sacerdotiū q instituerent in p̄lo illo reges sub
noie regis. Aaron em̄ multis annis pcessit saulē: qui fuit
p̄mus rex in israel. vt. s. dist. i. s. Moyses tū q officiū
regis exercebat in p̄lo illo: licet nō vocaret rex: cōtempo

rane fuit aaron. quīs et ipse moyses fuerit sacerdos. fm̄
illud ps. xxiij. Moyses et aaron in sacerdotib⁹ et. xxiij.
dist. c. q. vbi dicit glos. q moyses dicit sacerdos: qz et si non
hostias vota tū populi obtulit deo: et p p̄lo supplicauit.
xxvi. di. si quis vult. et de hoc. xxi. di. s. i. et in glos. cū ergo.
s. item videt. et lxxv. di. p̄o. in glos. ad certū locū. vñ et me
diato: et sequester dictus est christi figurās mediatoꝝ: em̄
dei et hoim. et. di. qm̄. vnde s. i. in lib. de psonis ecclesiasti
cis querendo dicit. Qui figurā faciebat moyses: si em̄ si
lij aaron p̄sbytero: figurā faciebant: Aaron aut sum
mi sacerdotis. s. i. christi. xxi. di. s. i. moyses. Et tū. q. indu
bitanter p omia christi. qm̄ in eo fuit similitudo mediatoꝝ
ris dei et hoim. hoc est expressum. de peni. dist. iij. inter
hec bircū. iij. qui est verus dux populoꝝ. Datb. iij. ibi. Ex
te em̄ eriet dux. et est verus p̄nceps sacerdotū. s. p̄er. v.
ibi. P̄nceps pastoꝝ. quia ipse sacerdos summus. et qui
fi. sint leg. p venerabile. s. rationibus. et dñs pontificum.
¶ Sacerdotiū sō euangelicū simul fuit tēpoꝝ cū po
tēstate regia spūali. christus em̄ simul cōstitutus est rex et
sacerdos. x. di. qm̄. aplis quoqz simul a christo cōicata est
vtrāq̄ potestas. Regia tū potestas terrena pcessit euāge
licam sacerdotiū. Quāuis dicit possit q fm̄ perfectā insti
tutionē hui⁹ potestatis regalis subsecuta sit sacerdotiū
euangelicū: et potestātē regiam spiritualet p quā instituit:
sicut. s. patebit. ¶ De cōparatione autē fm̄ p̄ioritate di
gnitatis. Considerandū est q potestas regia spiritualis
superior: et dignior: est q sacerdotalis. In sacerdotio em̄
nō impoꝝat p̄sidentia et platio sicut in noie regis: sed im
poꝝatur mediatio et ministeriū. Sacerdos em̄ habet ra
tionem mediij. rex autē habet rationē p̄ncipij et mouētis
et finis. vnde et christus dignior: est et superior: est inquantū
rex: q inquantū sacerdos. est em̄ sacerdos inquantū ho
mo. Rex autē est inquantū de⁹ et inquantū homo. Sacer
dos est se offerendo et recōciliādo. ad Heb. viij. rex est ius
dicando et ad regnū introducendo. Datb. xxi. ibi. tunc
diceret rex. et sic maior dignitas impoꝝat ex eo q rex dicit:
q ex eo q sacerdos. Quare et in platis ecclesie supio: est
potestas regalis spūalis: que dicit iurisdictionis: q sacer
dotalis que dicit ordinis. vnde archidiacon⁹: qui est dias
conus ratione iurisdictionis est super archip̄sbyterū qui
est p̄sbyter: quū tū nō habeat totale iurisdictionē. ad b.
xvi. di. p̄letris. s. archip̄sbyter. Archip̄sbyter sō se esse
sub archidiacono: em̄ qz pceptis. et. et de offi. archid. ad
hoc. s. archip̄sbyter. et. et no. xxi. di. in nouo. facit. iij. q. vij.
puto. vnde hodie et si eps maior sit ordine et cōsecratione
q cardinalis/ diaconus/ vel p̄sbyter: cardinalis tū supe
rior: sedet: et maior dignitas reputatur. qd qd vocet Ioan.
iij. q. vij. q. p̄. ¶ Si aut circa hoc obijciat q potestas ordi
nis sacerdotalis est circa corpus christi verū quod nullum
mai⁹. de cōse. di. iij. nihil i sacrificijs. et. s. q. i. multi. potestas
sō iurisdictionis circa corp⁹ mysticū: qd sunt fideles: qre
sacerdotalis potestas est dignior. Dicēdū q sacerdos dō
h̄re potestātē sup corpus christi verū inquantū h̄re potestātē
alicui⁹ ministerij ad b̄re substantia panis et vini p̄uertat in
verū corpus et sanguinē christi. oñ p̄fert s̄ba: quoꝝ virtu
te fit hec b̄ndicta p̄uersio. et de sum. trini. c. i. s. vna. s. et b.
de cōse. di. iij. q. corpus. s. nā et inuisibilis sacerdos. et. c. p̄
nis est in altari. ibi. Ubi autē sacramētū cōficiat: nō lūis
sermonib⁹ sacerdos: s. vñ sermonib⁹ christi. s. h̄mo chris
ti cōficiat sacramētū: tū h̄re p̄tātē iudiciaria sup verū corpus
christi: sic h̄re sup fideles: et illi qb⁹ cōmissa est iurisdictionis
nis p̄as: et ideo nō sequit q sacerdotalis p̄as ē dignior: q p̄as
iurisdictionis. simplr autē p̄as iurisdictionis est dignior.
Potestas autem regia tēpoꝝ: alis inquantū tēpoꝝ: alis est:
sed pōt esse superior: ea: vel inquantū h̄mōi p̄as regia in
strumētū est regie p̄as spūalis: q supio: est sacerdotalis.
ar. bo. xxiij. q. v. p̄nceps. et. c. ad ministratoꝝ. et. vñ p̄er facer
dotalis aliq p̄sona in aliq b̄ tēpoꝝ: alib⁹. qb⁹ vñ. depen
det a rege terreno. ar. ad hoc. xxiij. q. vij. s. ecce.

Duplici
p̄as sa
cerdota
lis et re
galis ini
mum.

Extra po
tēstas p̄
or.

Extra
istatū dī
gnior.

et ineq̃litate vtriusq̃ potestatis in diuersis p̃
sonis eas habentib⁹ dicēdū est: In vtraq̃ em
ptate inuenit̃ superi⁹ et inferi⁹: et mai⁹ et mi⁹

စီမံကိန်း

re-
re-
re-
re-

tos. **Ar. r. r. di. in nouo. vii. oportuit potestatem regiminis pluribus** coicari: sed q. q. sunt a deo ordinata sunt ad Ro. r. r. r. r. r. r. r. q. i. q. d. culpa. Et sicut est ordo in rebz: ita et in potestatibz. ordo aut inaequalitate regit et gradus. ut est apsum. lxxix. di. ad hoc ideo potestas spualis regiminis non in oibz est eqliter: sed fm gradus quosda. na sup epos sunt archiepi. et sup hos sunt pimates et pñarche. de hoc. it. q. iij. per oia. c. v. q. d. s. sola. r. r. di. deros. de ap. romana. li. vi. r. de of. o. romana. li. vi. r. de sen. ex. venerabili bus. lib. vi. r. de puile. antiqua. r. de vsu pal. c. i. cu. fi. Sicut em vna coitas excedit et includit alia: vt coitas puinde coitate ciuitatis: et coitas regni coitate vni. puinde: et co munitas totius mundi coitate regni: vt vj. q. iij. scitote. sic vna prās alia excedit et includit. vt ibi. r. c. deniq. Est etia alio modo gradus in hmoi potestate: qd in eadē coitate qda habet potestatem totaliter: vt epi. qda aut partialiter: vt archidiaconi et archiepiscopi. vt et de offi. archid. r. ar. chiepiscopi. p. totu. r. v. di. plectis. **E** Est etia cōside randū vltieri. q. vbi est gradus fm magis et min. et supe rius et inferi. oportet esse aliud vniū summū. q. magis et min. dicitur p cōparationē ad maximū qd aut p excellen tiam dicit. vni soli cōuenit: et ppter hoc ois gradus respicit ad vniū primū et summū. **P**oportet ē esse vniū summū. cui prās spualis regiminis cōueniat in summo et pñcipaliter: et fm plenitudine. In cui? rei figura dauid. r. iij. sum mos sacerdotes instituit: qd tñ vniū pñcedit. vt no. de pñ. di. i. c. i. r. ex pcepto dñi Moyses filios dauid instituit. ipm hō summū sacerdotē. r. di. s. i. Et q. qd est pñcipaliter et maxime tale: causa est alijs vt sint calida: vt ignis. Ita ab illo vno cui pñmū et maxime cōuenit spualis regiminis prās: deri uat ad alios hec prās partialiter et fm gradus quosda: sicut regit ecclesie diuersitas pariter et decoz. Et ab hoc vno dependēt oēs q. sunt quocūq. modo participes spua lis regiminis. sicut ab eo q. est sup oēs ecclesias/ ecclesiāq. rectores. **H**ic aut vñ recto: christi? est. sed q. christi? corpo rale pñsentia erat subtracta? ecclie: cōueniebāt vt alicui vni cōmitteret vniuersale regimē ecclesie: q. ecclesie reges rer loco et vice sui. ex de homici. p. humani. lib. vi. **H**ic aut vñ fuit Petrus: cui singulariter dixit Jo. vl. **P**alce oues meas. et de elec. significasti. de ma. r. obe. solite. **L**ui etia p morte fidelibz abscedit alios in equali et simili potestate succedere voluit: vt hūana potestas esset semp apud vniū p vtilitate et vnitare ipsi? ecclie/ vsq. ad finē seculi. vt pñi cro. c. p. o. humani. r. c. solite. et fm hoc pōt intelligi dictū a christo **M**at. vlti. in vltimis vñbis euangelij. **E**cce ego vo bis scū sum oibz diebz vsq. ad consummationē seculi. q. em qui facit p aliū: p seipm facere videt. ff. de admī. tu. ita tñ. s. gessisse. r. vj. q. vi. cōsuetudo. in fi. r. c. de sen. ex. vt fame. r. c. mulieres. cū concoz. ibi positis: **I**deo p hoc q. superest cū ipsi fidelibz alijs vñ p successionē nō carnalē: sed spi ritualē vice christi regēs ecclesie: dñe esse ipse christi? oibus diebz nobiscū vsq. ad mūdi finē. **P**redicta pbanf. r. r. di. s. i. r. di. ita. et de elec. fundamēta. i. r. li. vi. r. de homi. p. humani. s. ad Ro. r. vj. s. r. li. vi. **P**ost finē hō mūdi nō erit ista platio ecclie opportuna. q. p ipm christū in media te reget et pascet: illuminabit et beneficiabit. **A**po. r. r. di. ecclesia militās triūphāt adiuncta et effecta triūphās: q. tūc cessabit militiā facta plena victoria: et dabitur corona vel diadema de manu dñi. **S**ap. v. de hoc no. lxxix. di. ad hoc in glos. hoc erit. q. loquit de cessatione plationis in pa tria. **S**icut g in regno iudaico Rex Regi successit post da uid: vt apparct. iij. Reg. r. iij. r. ij. **P**aral. per totū ita et in ecclesia succedit vice christi pñfex pñfici per electionē. vñ q. i. in pñmis sex caplis vsq. ad. s. his oibus. vide qd in ps. cxxij. dicit de dauid. **D**e fructu ventris tui ponā super sedē tuā. si custodierint filij tui testamētū meū: et testimo. mea hec que docebo eos. r. filij coz vsq. in seculū sedebūt sup sedē tuā. **I**mpletur in eo quē dauid pñfigurauit/ scilz christo. cui? vice super solū ecclesiasticū regni vsq. ad

diē iudicij fedit alijs vnus recto idē fm personā: sed idē fm potētiā. de quo vno dñ. i. Reg. ij. **D**ñs scz christi? iudi cabit fines terre: et dabit imperium regi suo: et sublimabit cornu christi sui. **H**ic ergo vnus apud quē est summa potestas spualis regiminis est successor Petri: Roman? scz pñfex vicarius iesu christi. **E**cce em alij rectores eccle sie q. succedūt alijs aplis/ vt. s. prime pbatur em vicarij dei dicantur: et sint: hic tñ simpliciter et vniuersaliter vices christi gerit in terris. et de elec. vbi periculū. s. ceterū. r. c. fundamēta. s. decet. r. ipsoz. **D**icit aut vicarius christi? in quantū homo solū: q. sacerdos est. et in quantū deus et homo: q. rex est. vñ et vere dei vicarius nominat. in pñ. s. decet. hic est rex oim spūaliū regū: pastor: pastor: pater patrū: caput oim fidelū: et oim qui fidelibz pñfunt: vñ et ecclia cui pñdet/ scz romana mñ et caput est oim ecclesiāz r. r. di. c. ij. in fi. ij. q. vj. quisquis. cū duobz. c. seq. cad romā nā. et de elec. fundamēta. s. isti sunt. ibi. caput totū orbis effecta. et de sum. tri. c. ij. s. fi quis in isto. iij. q. vj. dudū. vbi dicit. et sicut beatus Petrus pñmus fuit oim aploz: ita et hec ecclesia suo noie cōsecrata dñi instituitur pñma fit et caput ceterarū: et ad eā quasi ad matrē atq. apicē oēs ma iores ecclesie cause et iudicia epoz recurrāt et c. vide. s. ar. rlv. **I**de. r. r. di. cōstantinus. q. est palea granosa. hic licet a pñtate dicatur Romanus pñfex: et de cōst. licet eo pñfex. et de rescrip. si gratiose. et de elec. fundamēta. s. decet. lib. vj. r. ij. q. vj. dudū. verissime tamē dicit. et est ponti fex summus oim christianoz et omnū ecclesiāz recto: et epos vñbis et orbis. et de elec. vbi periculū. s. ceterū. ibi. res cōstis vniuersalis ecclesie et c. **Q**ui licet alijs mediāribz pastoribz gubernet diuersas ecclesias speciales: tñ imme diatū regimē exercere pōt super ecclesiā quālibet. ix. q. iij. alioz. ibi. dū illi scz petro qd fideliū est vbiq. submittit: dū totū co: po: is caput designat esse. c. per pñcipalem. **H**ic est sacerdos et pñfex summus et vnus. cui oēs fide les obedire debet: tāq. dñi iesu christo. r. r. di. in memoriā. r. c. nulli. r. r. di. in nouo. lxxix. di. si qui. in fi. **H**ic est gene ralis iudex qui oēs fideles cuiuscūq. cōditionis/ oignitas tis et status iudicat. et ipe a nemine iudicari pōt. sed apli voce et pñe et specialiter pronūtiat. **Q**ui aut me iudicat dñs est. s. ad Ro. iij. ad hoc. q. iij. alioz. r. c. patet. cum alijs ibi. c. r. s. in pñ. istius operis plenū dñi in iij. v. r. vj. arti. **H**ic est apud quē plenissime sunt clauēs ecclie a christo tradite. **M**at. r. vj. quibus ligat et soluit: claudit et ape rit: excludit et recipit: stringit et relaxat: sententiāt et iudi cat. r. r. di. s. i. r. r. di. ita. r. r. di. s. i. r. r. di. q. i. quodcūq. et de ma. r. obe. solite. s. penul. ij. q. vj. qui se scit. **H**ic est sum mus ordinato: diuini culti: et oim que ad diuinū cultū ap plicantur: et pertinent. et de cōst. et parte. de pñ. di. s. vasa. **H**ic est dispensato: summus. r. r. di. dispensario. et in pñ he. sacrosancte. lib. vj. et vniuersalis ministerioz dei et the sauroz christi et ecclesie distributo: et dignitatū et officioz rñ beneficio: ūq. ecclesiasticoz: omnū in qbus distribuen dis et cōferendis primā et summā obtinet potestatem. et de pñben. licet. lib. vj. **H**ic est summus et vniuersalis condit to: omnū canonū legū sanctarūq. oim sanctionū: dispē sato: oim ecclesiasticoz ordinū: confirmato: institutionū et electionū: determinato: dubioz: ostēso: oim que fienda sunt a singulis: et discreto: oim que in ecclesia fiūt. ad hec r. vj. di. q. iij. per totū. r. r. di. q. i. quoties. **H**ic est q. fm **B**erth. parē non bz sup terrā: s. ei subsunt oēs iure diuino. **H**ic est fm eiusdē **B**er. verba ad Euge. sacerdos. et qui h. sint le. per venerabilē. s. sunt aut. magnus: pontifex summus. r. r. di. in noie. in pñ. et in demē. de elec. ne romani. epoz pñnceps. r. r. di. s. i. r. c. in nouo. lxxix. di. c. i. r. vj. di. constans aplor. heres. r. di. c. i. pñmatu **A**bel. gubernatu **N**oe. medios auctoritate **M**oyses. iudicatu **S**amuel. pñate **P**etr. vñs critex **E**z. iij. **L**ui clauēs tradite: cui oues credere sūt. **N**ā sunt et alij quidā iamitiores celi: et gregū pastores. **I**de. s. sed hic tāto gloriofius quāto differtentius. vñūq. p ceter

Pontifi
cia digni
tas non
medios
critex
tollitur.

ris nomē hereditauit. Habent em̄ alij assignatos greges
singuli singulos: sed huic vni vniuersi sunt crediti. nec tā-
tūmodo ouīū pastor: sed et princeps pastoz. i. Pet. v. Ipse
vnus oīm pastor: successor vni⁹ pastozis ch̄isti. Jo. x. et de
bap. licet. **H**ic est itaq; cui pascēdi vniuersaliter ch̄isti
oues: et agnos cura imminet. cui oīm ecclesiārum sollicitu-
do incūbit. et in p̄hemio. vi. lib. sacrosancte. Nā ceteri vo-
cari sunt in partē sollicitudinis: hic autē in plenitudine pos-
testatis assumpt⁹. Si autē habet alij partē sollicitudinis: nī
hīl huic deperit de plenitudine potestatis. ad hoc. ij. q. vj.
qui se scit. et de vsu palad honore. et de ma. et obe. solite. §.
nos autē. et de elec. vbi periculū. §. ceterū. ibi. rector vniuer-
salis ecclesie: gregis dñi director. et de elec. fundamenta.
i. rñ. ibi. vt in beato Petro ap̄loz oīmū summo principa-
liter collocaret. et in p̄hemio. vi. li. sacrosancte. i. rñ. Jo. vl.
pascē agnos. itē. pascē oues. **H**ic est primas et patriar-
cha. i. princeps patrū. rñ. di. clericoz. rñ. patriarcha. vñ et Pa-
pa interpretat⁹ admirabilis. et dicit⁹ a pape: qd est interies-
ctio admiratōis. et vere admirabilis: q; vices veri dei gerit
in terris. et de trāsā. quanto. Et etymologizā. i. pater pa-
trū. vñ et papa ad apicem dignitatis vocat⁹. et in p̄hemio
vi. li. sacrosancte. §. sane. ibi. ad apicē summi pontificatus.
eo. lib. de p̄ces. p̄. c. vlti. in p̄n. et. xl. di. nō vos. ibi. q̄s enī
sanctū dubitet: quē aper tāte dignitatis attollit⁹. et. rñ. q.
di. in noie. ibi. ad ap̄licū culminis apicē puehāt. et. rñ. q.
q. i. q̄r̄verus. ibi. rñi culminis. et. i. q. iij. patet. ibi. ap̄lico
culmini. et. Iste est hierarcha summi⁹: atq; monarcha to-
tius ecclesie militantis: cui oīs aīa subiecta d̄z esse tāq; ex-
cellētissime potestati: cui nīl subiecta sit salutem cōsequi
nō est: sicut si nō esset in ecclesie vnitatē. rñ. q. i. qm̄ ver⁹.
nec ad ouile ch̄isti p̄riner q̄ petri successorē. et de elec. vbi
periculū. §. ceterū. ibi. successores Petri. et p̄. c. qm̄. recu-
lat h̄re pastozem. vt p̄. c. solite. §. nos autē. **E**t Ipse est
cui fm̄ quatuor cōditiones ecclesie quatuor: cōueniūt no-
mina: et res nominū. adde hic qd scripsi in. lxiij. arti. §. ostē-
dedū. et sequētibz. Primo em̄ ecclesia est vna. et de sum-
tri. c. i. §. vna. et in simbolo. et in vñā sanctā. et. de cōse. di. i.
ecclesia. et. rñ. q. i. q̄s per totū. et ideo est vñū eius caput:
q; vñū corpus: vt dixi in p̄n. istius operis in p̄hemio. rñ.
fi. et in ar. rñ. §. in hac. rñ. itē tenet non debet h̄re duo capi-
ta quasi monstrū. ff. de sta. ho. nō sunt liberi. C. de posthu.
here. in si. qd certatū in si. et de offi. o. di. c. qm̄. vñ et Petro
dixit dñs. Jo. i. **E**t vocaberis cephas: qd interpretat⁹ pe-
trus. et est verbū sy. et nō hebreū: qd grecus interpretat⁹
caput fm̄ nos. rñ. di. sacrosancta. ibi. et cephas. i. caput. vt
principatū teneat apostolatus. vñ et nō obediētes: et qui
nō gubernatur sub disciplina alicui⁹ ep̄i: acephali dicunt⁹.
q̄s sine capite. rñ. di. nulla ratione. Et ideo sicut est vñū
caput sic vn⁹ est pastor: et eo vnus quo prim⁹ et summus.
de quo vn⁹ Ecce. predictū est. Pastor vnus erit oīm eoz.
Ecce. rñ. ad. fi. et iterū. Rex vn⁹ erit: et oib⁹ imperās.
in. e. c. Ecce. Et hoc est de rōne regia: q; fit vnus: comune
bonū multitudinis intēdēs. et querēs. vi. q. iij. sc̄tore. ibi.
et vñū regē. Et Roma duos fratres simul reges habere
nō potuit. vii. q. i. in apib⁹. Si ergo in vno speciali populo
vni⁹ ecclesie particularis requirit⁹ vnus ep̄s q̄ sit tot⁹ po-
puli caput: p̄. c. in apib⁹. ibi. singuli ecclesiārum ep̄i. et et de
offi. o. qm̄ in plerisq; Ita in toto pp̄lo ch̄istiano q̄ vnus
est requirit⁹ q̄ sit vnus tot⁹ ecclesie caput. ar. rñ. di. in me-
morā. q; vnus ecclesie vn⁹ sp̄s. vii. q. i. sicut. ij. ad. l. x. q.
rñ. despondi vos vñi viro virginē castā. loquit⁹ de ecclesia
exhibēda ch̄isto. rñ. q. i. nuptiarū. et ep̄atus vn⁹ vniuersi-
salis: et multi sub eo: et ep̄s eius vnus. vii. q. i. nouatianus.
rñ. q. i. loquit⁹. **S**ecundo ecclesia est catholica in
symbolo nīsseno. et vñā sanctā catholica. i. vniuersalem. et
similiter dicēdū est q; vniuersalem habet pastozē Roma:
nū pōtīficem. papa in. Reg. phibet se vocari vniuersalē.
rñ. di. ecce. et tamē vocatur pōt. fex Romane ecclesie vni-
uersalis. rñ. di. in noie. i. rñ. q. q; optet. Sed vniuersalis
est papa rector: tot⁹ ecclesie. et singularū ecclesiārum. vñ.

Papa
qd inter
p̄rat.

Quatuor
ecclie
cōditio-
nes.

dictum est. sed nō sic vniuersalis: quā de isto vniuerso alij
habeāt partem sui regiminis in ecclesijs sibi designatis.
rñ. di. legimus. rñ. di. quāuis. P̄o ista iurisdictione vni-
uersali facit qd dicit⁹ in pape consecratione vel carpedra-
tione. Tribuas ei dñe carpedrā pōtīficalem ad regendū
ecclesia tuā et plebē tue foris inter mundi limites vniuer-
sam. In oīm q̄ppe multitudine ordinata ad vñū opozet
super potētias sp̄uales regitinas. esse vñā comunemque
ad bonū comune intēdar. que ppter hoc diuiniō: est sp̄i-
tualib⁹: q; bonū quāto comunius tāto digni⁹. ar. bo. vii. q.
q. i. sc̄ias. vii. q. i. scripturis. v̄pore summo bono simili⁹.
in quo toti⁹ boni ratio cōtinetur. **E**t igit vñ⁹ pape
stor: vniuersalis et rector: tot⁹ ecclesie. et ideo ecclesia Ro-
mana cui⁹ est pōtīfer vniuersalis dicit⁹ vere. Illa distinctio
de vniuersali est diligēter notāda. quam Zmo. iñ. in epla
quadā rāgit dices q; vno modo dicit⁹ vniuersalis ecclesia:
de vniuersis cōstat ecclesijs. sic sumit. rñ. q. i. alienus. et
c. schisma. ibi. cui ecclesia vniuersalē. Et fm̄ hac acceptio-
nē vocabuli ecclesia romana nō est vniuersalis ecclesia:
pars vniuersalis ecclesie. prima videlz et p̄cipua: velut ca-
put in corpore. qm̄ in ea plenitudo potestatis existit. ad ce-
teras autē pars aliqua plenitudinis deriuat⁹. hoc bene p̄-
batur. rñ. di. quāuis. in fi. et. iij. q. v. dūdū. Alio modo dicit⁹
vniuersalis ecclesia illa q̄ sub se continet ecclesias vniuer-
sas. et fm̄ hac nois ratione Romana tm̄ vniuersalis eccle-
sia nūcupat⁹. qm̄ ipsa sola singularis p̄uilegio dignitatis
ceteris est p̄lata. vt p̄. c. quāuis. et. c. dūdū. rñ. di. c. i. et. c. de
cōstātinopolitana. sicut de⁹ vniuersalis dñs appella-
tur: qm̄ vniuersa sub ei⁹ dñio cōtinent⁹. p̄. rñ. q. i. lxxvii.
q; dñi est terra. et. vii. di. quo iure. Et em̄ vna generalis
ecclesia. de qua ch̄ist⁹ dicit⁹ ad petrū. Dat. rñ. v. l. u. espe.
et sup̄ hac corp. edific. ec. mea. et. rñ. di. ita dñs. Et sunt multe
particulares ecclesie. rñ. di. quāuis. de q̄bus ap̄s ait. fi. ad
Lor. rñ. Instātia mea quotidiana sollicitudo oīm ecclesiarū.
Et oib⁹ autē vna cōsistit: tāq; ex particularib⁹ generalis
et vna p̄ceminet oib⁹. qm̄ quū vnū sit corp⁹ eccle. rñ. q.
v. de ligurib⁹. de quo dicit ap̄s. Ro. rñ. **D**ēs vñū corp⁹ su-
mus in ch̄isto. Ep̄e. iij. rñ. q. i. loquit⁹. illa velut caput
ceteris mēbris excellit. Qui autē hūc primatū vni⁹ capitis
respectu vni⁹ ecclesiasticū corporis p̄nāciter negat: ch̄i-
stū diuidit: ecclesia vñā sc̄ndit: vnitatem auferit: et cōse-
quēter in sp̄m sanctū peccat: quē vnitur eccl̄ia. ppter qd
heretic⁹ et schismatici merito sunt cēsendi. ad hoc. i. ad. l. o.
rñ. i. ibi. diuisus est ch̄ist⁹. q. d. nō. rñ. q. v. q. v. sicut dñi velti-
mentū. rñ. q. i. aduocauit. ibi. Nā et si fidē erga deū tene-
rēt: tñ erga dei ecclesia nō tenebāt: cuius patiebant⁹ velut
quosdā art⁹ diuidi mēbra: q; lacerari. Et em̄ quū ppter ec-
clesiā ch̄ist⁹ passus sit: et ch̄isti corp⁹ sit ecclesia: nō videt⁹ ab
his scz schismaticis exhiberi ch̄isto fides: a q̄b⁹ passio ei⁹
euacuat⁹. et. c. schisma. in p̄n. et. ep̄p̄li. rñ. di. c. i. ibi. q̄ autē
ratione eccl̄ie p̄uilegiū ab ipso summo et oīm ecclesiarū capite
traditū auferre conat⁹: hic p̄culdubio i heresim labit⁹. et. i.
hic est heretic⁹ cēsendus. **T**ertio ecclesia est sc̄a mater in
symbolo nīsseno: et ap̄lico sanctā ecclesia. rñ. di. sacrosctā
romana ecclesia. p̄. lxxvii. in eccl̄ia sc̄o. et. q; virtualit⁹ est
in sc̄is. de. p̄. di. iij. q̄ris a me vtrū. ibi. tota hec sc̄a m̄
ecclesia q̄ in sc̄is suis est. et. i. o vniuersalis pastor: eccl̄ie di-
cēdus est sanct⁹. Nā et si p̄sona q̄ p̄est possit esse nō sc̄a: vt
xl. di. si papa. quū locus et stat⁹ est sanct⁹ in hac vira et sum-
me p̄fect⁹. xl. di. c. ij. ibi. q̄s em̄ sc̄m ēē dubitet: quē aper tā-
te dignitatis attollit⁹. in q̄ si desunt bona acq̄sita p̄ meritū:
sufficiūt q̄ a loci p̄decessore restant. i. in testamēto reliquū
tur. aut em̄ daros ad hec fastigia erigit⁹: aut q̄ erigunt illa
strat. vbi de b̄ in glos. q. d. ideo roman⁹ pōtīfer p̄ sanctū
mus appellat⁹: q; sancti sc̄o. et. scz ch̄ist⁹. dñi. i. v. vicē gerit:
et locū tenet. et vt ec. bene. c. vñico. et qui si. per venerabi-
lē §. sane. **Q**uarto ecclesia dicit⁹ ap̄lica. vñ et in symbo-
lo nīsseno. et apostolica ecclesia. q; ab ap̄lis fundat⁹ et ro-
borat⁹: maxime a Petro ap̄lo: sup̄a quē oīm apostolo: vñ
summi⁹ est ecclesia p̄ncipaliter collocata. et de elec. sumi⁹.

damenta. i. m. lib. vi. tit. di. ita. Etia vocatur ecclesia roma
na ecclesia apostolorum Petri et Pauli. xxiij. dist. in noie. ibi.
apostolorum Petri et Pauli quorum presunt ecclesiis confun
dere. Ideo summus rector ecclesie apostolicus dicitur. lxxij. di.
c. i. p. c. et si quis penam. x. tit. di. in memo. ia. ibi. apud
aplicum. Et sedes apostolica vocatur sedes papalis. xxiij. di.
in noie. dñi. in multis locis. x. tit. di. qñ in oib. c. et de
rescrip. sedes applica. x. tit. di. c. i. x. tit. di. c. i. et in multipli
ci parte iuris. Et dignitas papalis officium aplicum appella
tur. et de elec. licet. §. preterea. Et lex pape vel constitutio apo
stolica instituta vocatur. xxiij. di. si inimicus. §. ideo. x. tit. di.
di. c. alia sacerdotum. ibi. preter aplicum apicis sanctione. Et
cat etia applica: q. Petri et Paulus principes apostolorum
romana ecclesia christo dño cōsecratur. et q. oibus vbi
bus. i. vniuerso mūdo sua pñtia atq. venerādo triūpho
perulerūt. xxiij. di. quāuis. et de elec. fundamēta. §. isti sunt.
Et q. oēs appli fuerūt fundamētum et origo toti ecclesie
militantis. xxiij. v. q. i. cū ergo. ibi. pñmū aplos elegit quos
quasi fundamēta instituit ecclesie. et sequit. in seipis oī
ginē ecclesie pñstiterūt. Et q. papa est vicari⁹ illi⁹ magni
apli desup missi christi de sinu patris. ipse successor Petri in
quo tota applica anthropitas pñ plenitudinē referuat. et
de trasla. quāto. de elec. vbi periculū. §. ceterū. xxiij. di. in no
uo. ¶ Ad confirmationē autē dictorū inducenda sunt
quedā. Et primo qdē ad ostēdendū q. oportet esse in tota
ecclesia vñū caput et vñū regē. pbat. q. regimē ecclesie
est optime ordinatū: q. ab optimo pñcipe institutū. Pri
mū nō regimē multitudinis est vt regat p vñū. vt sepe. §.
in. cl. ar. §. adhuc nulli. x. tit. di. q. si vñū pbat. §. eccle
sie regimē sic est dispositū: vt vnus toti eccle sie pñstet. Quā
autē optimū regnū sit per vñū: et hoc ampli⁹ declaraf. Nā res
gnū nīhil aliud est q. directio gubernator ad finē qui est
aliqd bonū. vñitas autē pñcipue pertinet ad rationē boni:
sicut pbat hoc. in lib. de cōsolatione pñcie. q. sicut oīa desi
derāt bonū: ita desiderāt vñitatem: sine qua esse nō possunt.
vñū quodq. est intantū est inquantū vñū est. vñ illud ad
qd cēdit intērio multitudinē recte gubernatōis est vñitas:
et par multitudinis. in qua vñitate consistit bonū et salus
cuiuslibet societatis. facit. xxiij. q. i. noli. sed p se causa vñi
tatis est vñū. nā et plures nō possunt vnire multa: nisi ipsi
aliquo modo vñantur. quare illud qd est p se vñū: efficiat⁹
et melius est causa vñitatis: q. plures vñiti. vñ sequitur q.
multitudo meli⁹ regat per vñū q. p plures. dūmodo in il
lo vno sit bonitas q. requirit in regente. hoc etiā prz in na
tura: q. est opus dei. cui⁹ opera sunt pfecta et optima. quia
opus imperfectionis non nouit. et de hap. maiores. §. sed
adhuc qñt. et de pe. di. iij. sunt plures. et deus. xxiij. di. pñ
sta sunt opera et optima. vñ. §. Ben. i. vidit de⁹ cuncta q. fece
rat: et erant valde bona. xxiij. q. iij. qdā. §. florani. Omne
autē naturale regimē est ab vno. in multitudine nāq. mē
broz corporis: est vñū mēbrū qd pñcipaliter mouet: scz
cor. Et in partib⁹ potētiālib⁹ aīe vna potētia est: que alijs
pñstet: scz ratio: p. our cōprehendit intellectū et voluntatē.
Et in apib⁹ vnus rex est. Et grues vñū sequunt. vij. q. i. in
apib⁹ vbi de hoc. Et in toto vniuerso vñū pñmū pñcipiū
est qd oīa pducit et mouet. et de summa tri. firmiter. i. m.
ibi. vñū vniuersorū pñcipiū: creator oīm visibilij et inuisi
bilij. et quare et in multitudine humana si optime regi
debeat: oportet esse vñū rectorē. Et si vñitas gubernātis
requirit ad optimū regimē multitudinis humane: q. vñit
et inclinatione nature: multo magis requirit ad regimē
mūlti cōmunitatis q. vñitur etiā in munere grē: cuiusmodi est
cōmunitas ecclesiastica. Nā illud qd est fin gratiā: nō con
trariat ei qd est fin naturā: sed pñstet illud. Relinquit §. q.
in regno ecclesie sit vnus rector. Itē christus nō deficit in
necessarijs ecclesie sue: quā vñq. ad morē dilexit. Ephe. v.
xiij. q. v. pñceps. xxiij. q. i. schisma: que maxime cōseruari
pōt p hoc qd gubernat ab vno. i. dach. viij. ad medium.
ibi. cōmunitat vni hominū magistratū suū per singulos
aplos dominari vniuersē terre sue: et omēs obediūt vni.

Requirat em ad vñitatem ecclesie q. oēs fideles in fide cō
ueniant. §. ar. xl. h. itē ad vñitatem. Interuenit autē circa ea
que fidei sunt questionēs moueri: q. dū per vñū sententiā
determinatur: vñitas fidei cōseruatur in ecclesia: et remo
uetur diuissio. etiā ppter diuersorū sniam esse posset q. mul
ta capita multe snie de pñ. di. iij. sicut in sacramētis. ff. de
arbi. itē si vnus. §. pñcipaliter. et legit et no. et de cōcel. pre.
quia. ¶ Est ergo tenendū firmiter q. ex ordinatione chri
sti vnus toti ecclesie pñstet: hoc dare pbat. x. tit. di. ita dñs.
et de elec. fundamēta. i. m. tit. di. in nouo. Probat etiā
hoc per id qd dicit Hugo de sancto victore circa pñcipiū
cōmentarij sui sup angelica hierarchia: vbi ostēdit q. vñi
uersitas cōseruat per collectionē oīm potestātū ad vñū
pñcipiū: sic dices: Ad decorē et pulchritudinē eorū q. sapiē
tia ornatū operū ab vna virtute et potestate distribuunt
multe virtutes: et potestates multe efficiuntur. Sed ne rur
sus multitudo schisma generet ante diuisionem: et aduer
sum se pugnet orbis dñatione cōtraria: vñū pñcipiū est:
et moderator vnus oīm: a quo habent qd sunt: et sub quo
moderatur qd possunt: et deferunt ad ipm omne qd efficiūt
vt vñitas maneat oibus: et par perseueret in regno cūtra
creātis et gubernātis oīa dei. Hoc autē qd generaliter dī
cit Hugo de vniuerso mūdo pōt adaptari specialiter ad
ecclesiasticū regnū: cui⁹ vñitas optime cōseruatur p hoc
q. ab vno rectore depēdent oēs fideles et rectores fidelij
vniuersi: et vñus fidei vnus est director: et rector. xxiij. q. i.
loquit. hoc etiā bene claret. xxiij. di. legimus. ibi. Quā
postea vñ⁹ electus est q. ceteris pponeret: et schismatis
remediū factū est: ne vnusq. ad se trahens ecclesiā chri
sti ruperet. x. tit. di. olim. ibi. post q. aut vnusquisq. eos q.
baptizauerat suos esse putabat: non christi: in toto orbe
decretū est: vt vñ⁹ de pñbyteris supponeret: et schismatis
semīna tollerent. Parer ergo q. est vñ⁹ rex et pastor: toti⁹
ecclesie: sicut in ecclesia triūphanti vnus pñstet: scz vnus
de⁹: q. etiā toti vniuerso pñcipat. Iudith. ix. ibi. deus ce
lorū. et sic in ecclesia militate q. a triūphanti per similitud
dinē deriuat. lxxij. di. ad hoc vnus est q. pñstet fidelib⁹
vniuersis. ¶ Quā autē iste vnus sit Roman⁹ pñstet Petri
successor: et pñmari et pñrogatiuis ipsi⁹ beati Petri ma
xime cōfirmat. nā petri pñstet et successor: sunt pares offi
cio et potestate: licet possint esse dispares vite merito et bo
nitate. q. nō habet imperiū par in parē. et de elec. inno
tuit. quū ergo beatus Petrus fuerit constitutus a christo
pñnceps sup vniuersam petram. xxiij. di. in nouo. xxiij. di. §. i.
oportet dicere q. eius successor: est ille q. est vniuersalis res
ctor ecclesie. xxiij. q. i. manet. xl. di. c. i.

Articulus.lv.

A

Ostendendū autē

pñuilegia singularis potestatis petro colla
te illud pmo occurrūt qd in Jo. i. c. habetur.
Tu vocaberis Lephas. qd est petrus interpre
tatur: fin vñā linguā. vt ibi habet. fin aliā caput exponit. vt
§. ar. pri. vt sicut caput inter cetera mēbra corporis obti
net pñcipatū: velut in quo viger plenitudo sensuū. iuxta
illud Eccs. ij. c. oculi sapiētis in capite ei⁹. et in quo ratio
que oīa regit viger. et de sacra vñc. c. vnico. §. quia dñs. §.
in vertice. sic Petrus inter aplos et per cōsequens succes
sor ei⁹ inter vniuersos ecclesiā pñlatos est authoritas
et pñcipuus: et pñcellit simpliciter potestate ac etiā digni
tate. xxiij. di. in nouo. x. tit. di. ita. iij. q. vi. dudū. xxiij. di. §. i. xxiij. q.
vi. si fortassis. vñ et acephalū dicitur esse cōditiū vbi caput
nō est. xxiij. di. sumitur. ¶ Deinde accipiendū est qd
in euāgelio Matth. legit. xxiij. c. Petro em cōstituitur chri
stu esse filiū dei vñi. et dicit christi. et ego dico tibi: q. tu es
Petrus: et sup hanc petrā edifi. ecclesiā meā. x. tit. di. ita. x. tit. di. in nouo. diligēter attēdenda sunt vba hec. tu es (in q. r.)
Petrus. nō autē nūc pñmo hoc nomē accepit. vt Aug. ait. §.
qñ dicitur est ei Jo. i. tu vocaberis cephas: qd interpretat petrus. vt iam. §. dicitur est vnde sicut Lephas. ait. hic est vnus
expō.

Lephas
qd inter
pretat.

Domini
verborū
Tu es
Pe. et.

Liber. I.

honor: datus a christo petro: scz qd ei largit' est nomē. In hoc autē qd subdit: sup hanc petra edificabo ecclesiā meā: petru passorē fecit. vt idē thysio. air. sed de hoc no. in pre. c. in nouo. in glos. i. ¶ Potest autē intelligi vno modo: hanc petra: sup te et successores tuos. vel sup hanc petra. i. super hūc quē cōfessus es. q: petra erat christus. i. ad loz. r. de cōse. di. ij. re vera. et hec est verio: expositio: et sensus. vt legi' et no. in pre. c. ita. dicens in glos. per hanc dictionē. et de elec. fundamēta. i. rñ. Iterū resume verba christi. et ego dico tibi: q: tu es petrus. hīero. ac si diceret. q: tu mihi dicit' st. tu es christus fili' dei viui. et ego dico tibi: nō sermone casto. et nullū opus habēre: sed ego dico tibi: q: meū dixisse fecisse est. q: tu es petrus. sicut em ipse apostolis lumē dō: nauit vt lumen mūdī appellaretur. Dat. v. vos estis lumen mundi. xij. di. sacerdotes et. que vocabula a dño sortiti sunt. Ita et Simoni q̄ credebat in petra christū petro largitus est nomē huculq; hīero. ¶ Et Jre Aug. de cōsen su euangelistarū. nullus tamē arbitretur qd hic petrus nomen accepit. non em accepit hoc nomen nisi vbi Jo. cōs memorat ei dictū esse Jo. i. tu vocaberis cephās: qd inter p̄terat Petrus. huculq; Aug. itē hīero. fm aut metaphora petre/recte dicit ei edificabo ecclesiā meā sup te. et hoc est quod sequit'. et super hanc petra edificabo ecclesiā meā. Jre thysio. id est in hac fide et confessione edificabo ecclesiā meā. hinc ostēdit multos iā credituros qd petrus confessus fuerat: et erigit ei' sensum: et pasto: ē ipm facit. Jre Aug. dicit in quodā loco in lib. retractionū scz/ de aplo petro: qd in illo tāq̄ in petra sit edificata ecclesia. sed scdo me postea sepe expōsiisse qd a dño dictū est. tu es petrus: et sup hanc petra edificabo ecclesiā meā. vt sup hūc intelliges retur quē cōfessus est petrus. dicens. tu es christus fili' dei viui. ac si petrus ab hac petra appellat' personā ecclesie significaret. xxiij. q. i. quodcūq; que sup hanc petra edificatur. nō em dictū est ei. tu es petra. petra aut erat christ' quē cōfessus est simon. sicut em tota ecclesia confitetur dicitus est petrus. hanc aut duarū sniarū que fit p̄babilio/ lector: eligat huculq; Aug. Jre Hilari'. Est autē in nūcupatione noui nois: felix ecclesie fundamentū: dignaq; edificatione illi' petre: q̄ infernoū leges et tartari portas: et oia mortis claustra dissolueret. vñ ad ostēdendū firmitas tem ecclesie supra petra fundate subdit. Jre Amb. in hos milia sup isto verbo. tu es petrus et sup hanc petra edificabo ecclesiā meā. Petrus enim d: eo qd p̄mus in nationibus fidei fundamēta posuerit: et tāq̄ sacum immobile totius corporis christiani cōpagē molēq; cōtineat. di. l. fidelioz. ¶ Et porte inferi nō preualebūt aduersus eā. glos. i. non separabunt eā a charitate mea et fide. hīero. Ego portas inferi vñ reos: ac pctā: vel certe hereticoz doctrinas: per quas illecti hoies ducūt ad tartarū. Vig. sed et singule spūales nequitie in celestib' porte sunt inferoū: quib' contrariant porte iustitie. Rabanus. porte q̄ inferi et ro: mēta et blandimēta sunt persecutoz. Sed et praua infidelitū opera/ in ep̄tag colloquia: porte sunt inferi. q: iter pditionis ostendūt. Jre Vig. Non aut exp̄minit vtrū petre nō preualebūt in qd christus edificauit ecclesiā: aut eccle quā edificat sup: a petra: nec aduersus ecclesiā porte pualent infernoz. Vig. illius in lib. thesauro: fm aut hanc dñi p̄missionē/ ecclesia ap̄lica Petri ab oī seductione et heretica cōuentione immaculata manet/ sup oēs p̄fices et ep̄os et super oēs p̄mates ecclesiarū et populoz in suis pontificibus in fide plenissima auctoritate petri. Et quū alie ecclesie quorūdam erroū sunt tabe verēdare: stabili iniqua stabili ter ipsa sola regnat/ silentiū imponens: et oia obdurās ora hereticoz. nos necessario salutis nō decepti supbia/ nec vino superbie inebriati/ t̄pū veritatis et sancte ap̄lice traditionis/ vna cū ipsa predicam' et cōfite mur. huculq; Vig. hanc auctoritatē hic detruccat' po no integrā. f. lxxij. ar. h. de hac aut portē. pbantur xxi. di. quāuis in h. xxiij. q. i. in sola. et. c. arcā. et. c. hec est. et. c. me moz. c. qm verus. Jre Vig. Si ergo et nos p̄re reuelate q

est in celis: qñ scz cōuersatio nostra in celis est. Phil. ij. cōfessi fuerunt iesum christū filiū esse dñi viui: et nobis dices. Tu es etc. Petra est em ois q̄ cōfessor: et imitator: est christi. aduersus quē aut porte preualeant inferoū: ille neq; petra dicendus est/ sup quā christ' edificat ecclesiā: neq; ecclesiā: nec pars ecclesie/ quā christ' edificat sup petra. fil' hoc vi de qd no. de pe. di. i. ecclesia in glos. xxiij. ¶ Et Jre thysio. Deinde et alium petri dicit honorē quū subdit. et tibi dabo et clauēs regni celoz. qd. d. sicut et p̄ tibi dedit me cognoscere dñi et ego aliud tibi dabo. f. clauēs regni celoz. Rabanus. ¶ Si em regē celoz maiorū p̄re ceteris deuotio de p̄fessus est: merito p̄ceteris ipse collatis clauib' regni celestis datus est: vt cōstaret oib' q: absq; ea cōfessione et fide nullū regnū celoz posset intrare. glos. et clauēs aut regni celoz ipsam discretionē et potestā nominat. potestā quā liget et soluat. discretionē quā dignos vel indignos discernat. hoc pbat. xxi. di. q. i. et qd si. sint le. p. venerabile. s. rationibus. dicit aut in futuro. tibi dabo. vt insinuet q: nō solū ei dedit sed etiā ei' successioib' daturus esset. vel q: postea plen' dedit. qñ dicit ei et alis post resurrectionē. Jo. vi. Accipite sp̄m sanctū. quoz remiseritis pctā remittuntur eis. quē sp̄s ritū sanctū in die pentecostes plenius receperūt. Act. ij. ad hec. i. q. i. remissionē. xxiij. q. i. s. si autē de p̄se. di. v. ieiunū. in fi. Vel dicit dabo. q: hec potestas efficacā sortit' a christi passione: qd adhuc futura erat/ quādo hoc dicit. Vñ fm thysio. qd ante passionē p̄misit: post resurrectionem affir mado dedit. quū ei dicit. pascue oues meas. Joā. vlti. et de elec. significasti. hoc dicit thysio. pbat a Vig. di. l. cōfide rādū. et no. xxi. di. in nouo. in glos. i. ¶ Et sequit' in Dat. et quodcūq; ligaueris. glos. i. quēcūq; indignū remissione indicaueris dñi viui: indign' iudicabit apud deū. Et qd cūq; solueris. i. quēcūq; soluendū indicaueris dñi viui: remissionē pctōz consequet' a deo. Vig. Vide aut quantā potestare habeat petra sup quā fundat' ecclesia: vt ei' iudicia maneant firma: qñ deo iudicāte per eā. thysio. vide etiā qliter christus reducit petru ad excellam de ipso intelligētiā. hec ei se p̄mittit daturū q̄ sunt pp̄ia dei solius. l. p̄a solueret: et ecclesiā immutabilē faceret inter tot p̄secutionū et t̄rationū pcellas. Rabanus. hīec aut soluēdi atq; ligandi potestas quāuis soli petro data videat' a dño: tñ et ceteris ap̄lis datur. necnō etiam nunc ep̄is ac p̄sbyteris ois ecclesie. Sed ideo Petrus specialiter clauēs regni celoz et principatū iudicarie potestatis accepit: vt oēs per oib' credētes intelligat' q: quicūq; ab vnitate fidei vel societatis illi' quomodolibet semetipsos segregant: tales nec vinculis pctōz abfolui nec ianuā possunt celestis regni ingredi. hec pbat. xxiij. q. i. loquit'. et. c. quicūq; ab vnitate. Jre glos. specialiter etiā petro cōcessit: vt ad vnitatem nos inuitaret. ideo em ipm principem ap̄loz cōstituit: vt ecclesia vñ p̄ncipalē christi haberet vicariū: ad quē diuersa mēbra ecclesie recurrerēt. si forte inter se dissentiret. ¶ Si diuersa capita essent in ecclesia: vnitatis vincula rñ p̄ref. hec glos. pbat p̄re. c. loquit'. et. xxi. di. in memoriā. et ar. xxi. di. olim. et. iij. q. vi. dudū. Si ergo licet oib' ap̄lis al's dictū sit. quēcūq; ligaueritis sup terrā/ erunt ligata et in celis. Dat. xxiij. th. p̄i' singul' riter dictū est Petro soli. qd cūq; ligaueris et. Dat. xvi. per qd intelligi debet: odo in hmoi potestare. q: p̄mo et p̄ncipaliter cōuenit petro: et p̄cū descendit ad alios. xxiij. q. i. loquit'. et. xxi. di. ita. Petro ergo dictū est sine alijs: et nō alijs sine petro. vt intelligat' sic ei esse attributa potestas hmoi: vt alij sine ipso nō possint: ipse sine alijs possit. et p̄uilegio sibi collato. et concessa sibi plenitudine potestatis: p̄ quā pōt ligare ceteros: sed ligari nō pōt a ceteris. xxi. di. inferioz. et. c. submissis. In hac aut prate et soluēdi et ligandi/ dā intelligi p̄as iudicariā: nō solū in remissione pctōz: sed etiā in dissolutione et determinatione causarū: in excoicatione/ ac aliarū penarum infictione: et indulgētijs: p̄ quacūq; relaxatōne et dispensatione in p̄ceptis: et quacūq; constructione vel obseruatione. f. loz. xv. et lxxb. q. et. vñ em vniuersalis

Et porte
inferi non
preuale-
aduer-
cam.

quodcumq; oia comprehendit: nullo excepto. ff. de offi. presi.
liij. et de priuilegiis. xij. dist. si romanoz. expressum est de
ma. et obe. solite. §. nos aut. in fi. Item super dicto verbo.
Dat. xviij. quecumq; alligaueris super terrā: erūt ligata
et in celo. et quicq; solueris sup terrā: erūt soluta et in ce
lo. Dige. nō dixit in celis sicut Petrus: sed in celo et vno.
q: nō sunt tante perfectionis sicut petrus. facit qd legit et
no. xxiij. q. i. est aliud. Itē ibi Hilarius. Per hoc fit qd ad
terro: ē marini metus: quoad p̄sens: oēs cōtinent: immo
bile seueritatis apostolice iudiciū demonstrauit. vt quos
in terris ligauerint. i. p̄tō: nō nodis inneros reliquerint:
et quos soluerint: cōcessionē scz venie acceperint i salutē:
et in celis ligati sunt vel soluti. Et notandū qd non
dixit primari ecclesie: liga talē. sed si ligaueris: indissolubi
lia erūt ligamina. q̄si hoc ei? iudicio cōmittens. vide aut
qualiter incorrigibilē duplicib⁹ colligauit necessitatib⁹:
scz pena q̄ est hic: scz p̄oiectionē ab ecclesia: quā. §. posuit/
dices. fit tibi sicut et n̄n̄is: et supplicio futuro. qd est: li
gati esse in celo. vt multitudinē iudicio: us dissoluat fra
tris irā. Aug. de verbis dñi. Ep̄isti habere fratre tuū tāq
publicanū: ligas illū in terra: sed vt iuste alliges: vide. nā
iniusta vincula diripi iustitia. quem solueris (inquit) in
terra: solut⁹ erit in celo. et q. liij. cepisti. quā aut correxeris
et cōcordaueris cū fratre tuo: soluis illū in terra. quū sol
ueris in terra: solutus erit et in celo. multū p̄stas: nō tibi/
sed illi: quā multū nocuit: non tibi sed sibi. Itē Aug. in lib.
de priuilegiis. quecumq; solueris super terrā: soluetur et in celis.
hoc est. deus et oēs celestis militie ordines: et oēs sancti in
gloria sua laudāt nobiscū et cōfirmant quos ligatis et sol
utis super terrā. nō dixit. quos putaris ligare et soluere.
sed in quos exerceris opus iustitie et misericordie. alia aut ope
ra vestra inter p̄tō: nō cognosco. de pe. di. §. quem peni
ret. ad mediū. Itē Aug. de meritis et remissione p̄tō: sup
p̄e. d̄bo. quous remiseritis. Joā. x. et c. Ecce charitas q̄ p
sp̄ritū sanctū diffundit in cordib⁹ nostris. Rom. v. Part
cipū suorū p̄tā dimittit. eorū qd non sunt eius: p̄tā tenet.
de conse. di. iij. ecclesie charitas. ideo postq̄ dixit accipite
sp̄m sanctū: cōtinue de p̄tō: remissione et de rēione subie
cit. Reg. super hoc. Sc̄dū vero est qd hi sp̄m sanctū ha
buerūt: et vt ipsi innocētes viuerēt: et in predicatione qui
busdā p̄oiectionē. Idcirco hunc post retinētionē dñi pa
tēter acceperūt: vt p̄desse nō paucis: sed plurib⁹ possent.
libet ergo intueri illi discipuli ad tāta onera humilitatis
vocati: ad quantū culinē glorie sint p̄ducti. ecce non solū
de se meritis securi sūt: sed et p̄ncipatū sup̄emū iudici
fortiunt: vt vice dei q̄busdā peccata retineat: quibusdā re
latent. hōz nūc in ecclesia ep̄i locū tenent. soluēdi et ligā
di auctoritatē suscipiunt: q̄ gradum regiminis sortiunt.
grādis honoris: sed graue pondus istius est honoris. durū
quippe est: vt q̄ nescit tenere moderamina vite sue: iudei
fiat vite aliene. Et h̄y. ibidē. sacerdos est: et si p̄oia be
ne disp̄auerit vitā: alioz vero non cū diligentia curā ha
buerit: cū perniciosus in gebēnā vadit. ad hoc. xlvij. di. §. i.
Sc̄etes igitur periculi magnitudinē: multam tribuere ei
deuotionē: etiā si nō valde nobilis fuerit. Non aut iustum
est ab ijs q̄ in p̄ncipatu subiaciunt iudicari: etsi vita eoz
fuerit detracibilis: in nullo ledens in ijs que sibi sunt cō
missa a deo. Nō enim sacerdos: sed neq; angelus: aut ar
changelus: operari aliqd pōt in ijs q̄ sunt data a deo: s̄z pa
ter et fili⁹ oia disp̄fiant. sacerdos aut et suā linguā et manū
tribuit. nō cū iustū esset p̄pter alteri⁹ malitiā: circa sym
bolā vestre salutis ledi eos q̄ ad fidē veniūt. ad hoc. i. q. i. si
q̄s per ignorantia. c. sequit ch̄istus. c. multi. c. sp̄m sanctū. c.
dedit. et c. si fuerit. cū. c. seq. vsq; ad §. si ergo. Sequitur in
auctoritate. Dat. et Jo. sup terrā. glof. nō em̄ data est po
testas hōibus ligādi vel soluēdi mortuos: sed viuos. qui
aut mortuos solueret vel ligaret: nō sup terrā: s̄z post ter
rā hoc faceret: et sn̄a cōstantinopolitani cōcilij. Quō aut
presumit qdā dicere de viuis tantūmodo hoc dicta esse:
an ignorat qd iudiciū anathematis nihil aliud est nisi se

paratio. iij. q. liij. engeltrudā. euitādi aut sunt illi q̄ a pesti
mis culpis detinent: siue in viuis sint: siue nō. a nocere em̄
semp̄ refugere necessariū est. Sed et Aug. religiose memo
rie: q̄ inter ap̄bicanos ep̄os splēdūit: diuerse ep̄le recitas
te sunt signātes qd oportet hereticos etiā post mortē ana
thematisare. talē autē ecclesiastica traditionem et alij ep̄i
ap̄bicani seruauerūt. Sed et romana sc̄ta ecc̄ia quosdā
ep̄os post mortē anathematizauit: licet p̄ fide in vita sua
accusati nō essent. hec legunt. xxiij. q. iij. sane p̄fertur. d̄. ij.
Aug. sancte memorie. de hoc in p̄e. causa. et q. in summa
ei⁹. et de sen. et cō. a nobis. Et sup̄ predicta auctoritatē
tate quodcumq; ligaueris. Hiero. Istū locū ep̄i et p̄byteri
nō intelligēs. aliud sibi de p̄batione: nō assumūt sup̄cilio:
vt vel dānent innocētes: vel soluere se nocios arbitrentur:
quū apud dñm non sn̄a sacerdotū: sed eorū vita querat.
legim⁹ in Zenirico de leprosis: ubi iubent se ostendere sacer
dotib⁹. xij. Dat. viij. et Luc. xviij. et si lep̄a habuerint: tūc
a sacerdotibus immūdi fiāt. nō qd sacerdotes leprosos fa
ciāt et immundos: sed qd habeant notitiā leprosi: et possint
discernere qd mūdus q̄ ve immūdus. ad hoc est qd si sint le
per venerabilē. §. rationib⁹. et q. iij. quō. Itē ibidē Et h̄y.
Sic ergo irreprehensibilis: qd alterū ligat vel soluit. vt inue
niat dignus ligare vel soluere in celo. Sed et ei qd ponerit
virtutib⁹ portas obstruere inferoz: quasi p̄miū. dantur
claves regni celoz. ois em̄ species virtutis quū quis eam
ceperit opari: quasi ipsi se adaperit: ante eū dñō videt: eā
adaperiente per gratiā suā: vt inueniat eadē virtus: et po
ta esse et clauis porte. foris ita aut et vnaqueq; virt⁹ est res
gnū celoz. Et Itē Joā. i. Intuitus aut eū iesus dixit.
tu es simon filius iohāna. tu vocaberis cephas. qd inter
p̄taf petrus. Beda. Intuitus est aut eū: nō exteriorib⁹
oculis soluz: sed et eterno diuinitatis intuitu vidit cordis
eius simplicitatē. cui⁹ merito cūcte preferēdus esset eccle
sie. Neq; aut in Petri vocabulo quasi hebreo vel syro aliā Petri
interpretationē querere oportet: qd idē latine et grece Pe nomen
trus: qd syriace cephas. et in vtraq; lingua nōmē a petra vnde.
deriuaf. vocat aut Petrus ob firmitatē fidei q̄ illi petre ad
hesit. de quo ap̄ls. petra aut erat ch̄ist⁹. i. Jo. ix. de cō. di.
ij. re vera. q̄ sperātes in se ab hostis insidijs tutos reddidit.
et sp̄m sanctū charismatū fluētā ministrat. Itē ibi Aug. Non
est magnū: qd dñs dixit cuius filius esset iste: oia em̄ noia
sanctorū suoz sciebat. Luc. x. quos ante mūdū cōstitutionē
p̄destinauit. Illud aut magnū: qd immutauit ei nomē:
et fecit de Simone Petrū. petrus aut a petra. petra vero
ecclesia. ergo in petri noie figurata est ecc̄ia. hoc p̄batur.
xxij. q. i. qd cumq; et qd securus est: nisi qd edificat supra pe
tra: Intentū aut te fecit dñs. nā si antea petrus vocaret: nō
ita videres mysteriū petre: et putares casu sic eū vocari:
nō p̄ouidentia dei. Ideo em̄ eū voluit aliud vocari: vt ex
ipsa mutatione nois sacramenti viuacitas cōmēdaretur.
Itē hic Alchuinus. Nondū imponit ei nomē: sed p̄figu
rat: qd postea ei fuit impositū: qd dixit ei iesus. tu es petrus
et sup̄ hāc petrā edificabo ecc̄iā meā. Duratur aut no
men ch̄istus voluit ostēdere etiā illud nomē qd a patre
tribus datū erat: nō carere virtutis significatione. Simo
em̄ obediēs interpretat. Iohāna gratia. Iona colūba. q.
di. tu es obediēs fili⁹ gratie. vel filius colūbe. i. sp̄m sanctū.
q: humilitatē a sp̄m sancto accepisti: vt vocāte Andrea vis
dere me desiderares. non em̄ dedignat⁹ est maior: minorē
sequi. quia non est ordo etatis: vbi est meriti fidei. ar. bo.
lx. xxiij. di. poro. et. xl. di. qd cumq; desiderauerit. als est sub. c.
multi. Et Itē aliud priuilegiū. Dñs mandauit petro
vt soluere tributū p̄o ipso et p̄o se. vt habet Dat. xviij.
et q. i. magnū. xxviij. q. i. iā nūc sup̄ quo dicit glof. in Dat.
q: qd discipuli viderant p̄ petro et domino idē tributum
reddidit: tamē ex equalitate p̄eci arbitratī sunt oibus apo
stolis petrū esse p̄elatum. Item quū dixit ibi dñs. vt aut
nō sc̄dalizemus eos: vade ad mare. ait Et h̄y. Sicut aut
stupefiscis de ch̄isti virtute: ita admirare petri fidē: qm̄ rei
tā difficilij obediuit. Ideoq; de fide et remuneratione: copu

Tribus
tū a Pet
tro noie
ch̄isti so
lutum.

lauit eū sibi in tributi datione. quod fuit abundantis ho-
nois. et hoc qd dicitur. inuenies staterem. illū sumēs da-
eis p me et te. glos. Et sicut erat ut vnus quisq; pro se
didrachma redderet. stater nō est pōdus duosū didrach-
marū. Et glos. alia Hilarij dicit. Dñs didrachma soluere
postulat. i. denarios duos. hoc em̄ omni israel lex p redē-
ptione anime et corpore cōstituerat in ministerio templi
seruientiū. Item L. yf. Quū em̄ primogenita egyptio
rū interficeret petrus. Et d. rj. quū tributū leni p eis acce-
pit. deinde q; primogenitis que erāt apud iudeos mino-
hui⁹ tribus numerus erat. p deficientib⁹ in numerū fidū
iussit deferri. Quid fidus qd drachma nō. de peni. d. i. s. s.
his aucto⁹ ratiōib⁹. c. qui domū. glos. fidus. et tunc tenuit
cōsuetudo q; primogenita vectigal hoc inferret. q; igitur
primogenitus erat christus. videbat autē discipulū pē-
mus esse Petrus. ideo ad eū accedunt q; didrachma acci-
piebant. hystoria tāgitur. xxiij. q. i. est aliud. vbi dicit glos.
ideo solus petrus piscator. hoc piscandi genere. ipse enim
habet potestātē ligandi. et soluedi pē alijs. xxi. di. s. i. Itē
Zimb. super marcū. Non turbatur nauis q; Petrus habet.
turbat que Iudā habet. et sequit. quemadmodū em̄ tur-
bati poterat. cui preerat is in quo firmamētū ecclesie est.
et sequit. deniq; et si alijs imperat. vt laxent retia sua. soli
tantummodo petro dicitur duc in altū. i. in profundū dispu-
tationū. xxiij. q. i. nō turbatur. C. B. Itē solus Petrus
quesiuit a christo. si peccauerit in me frater meus. dimittā
ei vsq; septies. Dantb. xviij. Et ei solus iesus respōdit in
persona omniū de ecclesia. quoz futurus erat caput. non
dico tibi vsq; septies. sed vsq; septuagies septies. Nam se-
ptenarius est numerus vniuersitatis. Septenarius ergo
in hoc loco in seipsum multiplicatus signat diuersoz vni-
uersa peccata. q; solus Petrus pōt non solū oīa. sed oīm
crimina relaxare. oīa inquit. quia dicit ei. quodcūq; solu-
eris. oīm inquit. q; dicit. pasce oues meas. nullā excipiens.
ad hoc et de maio. et obe. solite. s. nos autē. Itē Petrus
ait christo loquēti. dñe ad nos dicit hāc parabolā. Luc. xxi.
vltra mediū. sup quo dicit glos. Theophili. Petrus cui iā
ecclesia cōmissa fuerat. quasi oīm curam gerens. inquit
vtrū dñs ad oēs parabolā pertulisset. C. B. Itē super
illud qd ait petrus. dñe tu mihi lauas pedes. Joā. xxi. di-
cit hic Aug. nō ita intelligendū est. quasi aliquib⁹ iam la-
uisset. et post eos venisset ad Petrū. quis enim nesciat pī-
mū apostolorū esse beatissimū Petrū. sed intelligendū
est q; ab illo ceperit. Quando igit pedes lauari cepit. ve-
nit ad eū a quo cepit scz Petrum. Dige. tener q; vltimo
venit ad Petrū. quasi minus lotura pedum indigētem.
Theophilus. et L. yf. tenet q; ante lauit pedes pōtioris
sultet se preferētis. deinde petri. post alioz. C. B. Itē cir-
ca passionē quū pluraliter dixisset christus de oibus apo-
stolis. Simon. ecce sathanas expetiuit. vt cribaret vos
sicut triticū. Luc. xxi. de peni. di. i. si em̄. singulariter tamē
pro Petro subiūxit. ego p te rogauit. vt nō deficiat fides
tua. statimq; addidit. et tu aliquādo cōuersus. cōfirma fra-
tres tuos. Ad Petrū enim tamq; ad magistrū et p̄clatū
pertinet ceteros cōfirmare. vñ dicit ibi glos. Theophili q;
omissis medijs venit ad Petrū p̄clatū. dicens. et tu aliq;
cōuersus. cōfirma fratres tuos. i. postq; me negato. plo-
ueris. ac penitueris. cōfirma et corrobora ceteros. quū te
p̄ncipē apostolorū deputauerim. hoc em̄ decet te. q; me-
cū robur es et petra ecclesie. hoc autē intelligendū est non
solū de apostolis q; tūc erant. vt roboraretur a Petro. sed
et de oibus qui vsq; ad finē mūdi futuri sunt fidelibus. ne
scz aliquis credentiū diffidat. vidēs em̄ qui quū esset apo-
stolus. denegauit. ac iterū per penitētiā obtinuit p̄roga-
tiuam. vt esset antistes mundi. hucusq; Theophilus. Et
q;bus aperte innuitur. q; Petri sedes a fide catholica nul-
lo vnq; tēpo. e deuiaret. s; magis renocaret alios ab erro-
re. et cōfirmaret etiā dubitantes. ex quo Petro eiusq; suc-
cessorib⁹. datur potestas alios cōfirmandi. imponit alijs
necessitas obsequendi. ad hoc. xxi. di. s. i. ad sibi. atq; pro

eius fide et. xxiij. q. i. a recta. cum d. c. seq. lxx. dist. si qui.
Item Theophilus sup predicto verbo. Simo ecce sat̄ba-
nas. hoc aut petro dicit. eo q; fortis. alijs erat. et superbi-
re poterat in ijs q; promissa erat a christo. et yillus. Helur
ostendat q; hoies nihil existētes. quantū pertinet ad hu-
manā naturā et lubicū mētis nostre. nō deceret p̄esse
ceteris velint. et ideo om̄ssis ceteris. venit ad Petrū cere-
ris p̄clatū. vñd sequit. ego aut p te rogauit. Itē L. yf.
Nō dicit. rogauit vt non neget. sed ne deferas fidē. Theo-
philus. nā et si paululū agitādu sis. habes tñ reconditū
semen fidei. quāuis deiecerit folia. s. spūs tētoris. viger
radix. Petri ergo sathanas te ledere tāq; inuidēs tibi de-
mā dilectionē. sed quāuis egomet p te sim deprecatur. tu
mē delinques. vñ et sequit. et tu aliquādo cōuersus. cōfir-
ma fratres tuos. et yillus. admirare igit exuberantiā di-
uine patētie. Ne diffidere discipulū faceret. nondū p̄tra-
to crimine. largitus est veniā. ac iterū ipsum in apostoli-
co gradu restituit dicens. cōfirma fratres tuos. Beda. q.
di. sicut ego tuā fidem. ne deficiat. orādo p̄teget. ita tu in
firmiores fratres. ne de veniā desperēt. etiam confortare
memēto. Amb. Caue ergo iactantiā. caue seculū. ille inbe-
tur cōfirmare fratres suos. q; dixit. Dar. xij. oīa relinquit
mus. et secuti sumus te. C. B. Item immineat in super
christi passione. solus Petrus educēs gladium. percussit
seruum pontificis. et dexteram eius abscedit auriculā. Jo.
xviij. B. Reg. Tollit ergo petrus aurem. quasi petrus. q; ipse
est q; accepit daues regni celoz. ille enim condēnat qui
absoluit. qm̄ ligādū et soluedū adeptus est potestātē. xxiij.
q. i. si petrus. Subaudi specialiter et tolleret. q; p̄e om̄-
nib⁹. et pro oibus. causa. e. et. q. s. si aut. et. xxi. di. s. i. Item
christo resurgēte angelus resurrectionis testis mulierib⁹
ait. dicite discipulis ei. et petro et. Dar. xvi. Hiero. Dicit
autē specialiter et petro. q; se indignū iudicat discipulū.
dū ter negauit magistrū. sed p̄tā p̄terita nō nocent. qm̄
non placet. ar. l. di. ferrū. xxiij. q. i. apud misericordē. d. B. Reg.
ibi. si aut hunc angelus nominatim nō exp̄meret. q; ma-
gistrū negauerat. venire inter discipulos nō aunderet. por-
tatur ergo et noīe ne desperet et negatione. C. B. Ipso
etiā die resurrectionis singulariter Petro christus appa-
ruit. Luc. xxiij. vbi dicit. q; surrexit dñs vere. et apparuit
simoni. Beda. Omniū em̄ virozū p̄mo dñs apparuit.
intelligit Petro. et ijs quos euāgeliste quatuor. et Paul⁹
ap̄ls cōmemorauerunt. hanc em̄ manifestationē soli Pe-
tro p̄ius factā. deinde ipsi cū alijs discipulis coapostolis
eius Paulus declarat. i. ad Cor. xv. vbi dicit. Quia surre-
xit christus tertia die s̄m scripturas. et q; vñs est cephe.
id est petro capiti. cephas em̄ grece. latine caput. xxi. di.
c. ij. et post hoc vñdecim. Item L. yf. Non em̄ oibus se
manifestabat. vt fereret fidei semina. nā qui p̄mo viderat
et certus erat. alijs referebat. deinde sermo p̄odit̄s p̄pa-
rabat animū auditoris visioni. Et ideo p̄mū dignior et
fidelior. oibus apparuit. Erat em̄ opus anime fidelissime
que p̄ius acciperet hunc aspectum. et vt minime turbau-
retur inopinata visione. Et ideo p̄mo videt Petro. vt q;
p̄mo cōfessus est eū. Dar. xvi. christū p̄mo post resurre-
ctionē videre mereatur. Et etiā q; cū negauerat. Dantb.
xvi. p̄ius sibi voluit apparere. cōsolans eum ne despera-
ret. post petrū vero alijs apparuit. quādoq; paucioribus.
quādoq; pluribus. quod Luc. xxiij. duo discipuli cōfite-
tur. C. B. Itē post ipsam resurrectionē. propinquante
ascensionis tēpo. tertio requisitus a christo an se amaret
et tertio amorem cōfiteus christi. tertio audiuit a christo.
pasce agnos in eos. pasce oues meas. Joā. vlti. non distm-
guere inter has et illas. et de ma. et obe. solite. s. nos autē.
p̄mo autē dixit dñs. Simon iōānis diligis me plus his.
Aug. Sciens dñs interrogat. sciebat em̄ dñs q; nō solum
eū diligere. verū etiam q; plus oibus eū diligere. petrus.
Alchuius. Dicit aut simon iōannis. i. filius iōannis carna-
lis patris. mythice aut simon obediēs. iōānes gratia. mei
rito ergo hoc noīe vocatur. i. obediēs gr̄e dei. vt ostendat
q; ardētior

ardentiori illi charitate amplecti non meriti humani sed di-
mini esse muneris. Aug. in sermone pascale. Quia autem dominus
moreretur. Petrus timuit et negavit. refurgens autem dominus amor-
re inseruit. timore fugavit. nam qui negavit. mori timuit. re-
furgente domino quod timeret. in quo morte mortuam reperiret.
vnde sequitur. illi illi etiam dominus tu scis quod amo te. Confiteri autem
amorem suum. oues suas comedavit. vnde sequitur. dicit ei pasce
agnos meos. tamquam non esset ubi ostenderet Petrus amorem
suum in christum. nisi esset pastor. fidelis sub principe omni pas-
torum. Et huius. Et enim maxime omnium tribuit nobis ea que
desuper est benevolentia. est proximorum procuratio. Preteritis
autem dominus alios petro de talibus loquitur. Et immo enim apostolorum
erat Petrus. et os discipulorum. et verter collegii. vnde nega-
tione delera. comititur ei prelationem fratrum. et negationem
quod ei non eripio. sed dicit. si diligis me. preside fratribus.
et feruente amorem que per oia demonstrasti. nunc ostendet
animam quam dixisti positurum te esse. per in hac da per ouibus
meis. sequitur. Dicit ei iterum. Simo iohannis diligis me. ait
illi. etiam dominus tu scis quod amo te. Aug. Verito dicit Petrus.
diligis me. et respondit. amo te. et dicit. pasce agnos meos.
ubi etiam demonstratur vnde atque idem esse amor et dilectionem.
Nam etiam dominus nominissime non ait. diligis me. sed. amas me.
sequitur. Dicit ei tertio. simon iohannis amas me. tertio vult
Petrus cum diligit dominus interrogat. Reddit enim negatio.
in trine. trina confessio. ne minus amoris lingua seruat. quoniam
mori. et plus vocis eliquisse videat mors imminet. quam vita
presens. Item Ambrosius. v. q. i. imitare. Item Chrysostomus. Tertio etiam
interrogat. et tertio subiungit eadem ostendens quam appreciat
prelationem propriam. ouis. et quoniam hoc est in amorem ei. amoris
signum. Theophilus. Et tunc etiam inoleuit consuetudo. ut
ter confiteantur. qui veniunt ad baptismum. ad hoc de psalmo. di-
xit. pma. al. est. c. per se. In hoc ergo fonte. Et sequitur.
Et ostentatus est Petrus. quod dicit ei tertio amas me. Chrysostomus.
Rursus formidat priora. ne forte exiliminas se diligere. si
non diligit. corripitur. sicut et prius correctus est. multum se
exiliminas. forte vnde ad ipsum christum refugit. et sequitur. et di-
xit ei. Dominus tu oia scis. i. ineffabilia cordis et presentia et futura.
Aug. ita ergo confitatus est. et sepe interrogatus esset
ab eo quod sciverat quod interrogabat. et donauerat quod audie-
bat. veraciter ergo respondit. et de intimo cordis. protulit aman-
tis vocem. dicens. Tu scis quod amo te. Aug. non autem addidit
plus his. hoc enim respondit quod de seipso sciebat. non enim quam
cum ab alio quolibet diligere. scire poterat quod co. alteri
videre non poterat. hucusque Aug. et quod verbum arrogantie
fuisse. sicut quoniam dixit. Mar. xiiij. et si ois scandalizati fue-
rint. sed non ego. ubi pulchre Hieronymus. ait. Ecce auis sine pe-
nis in altum volare nitens. corp. aggrauat animam. Sap.
ix. ut timore humane mortis. timor. domini superet. Et tibi Be-
da. Et petrus ergo de ardore fidei permitebat. et saluator.
quoniam deus futura nouerat. vnde sequitur. et ait illi iesus. Amen di-
co tibi. in hac nocte etc. Et postmodum sequitur in Jo-
anne. dicit ei. pasce oues meas. q. d. sit amoris officium. pas-
cere dominum gregem. sicut fuit timoris indicium. negare pasto-
rem. Aug. Item Theophilus. potest autem quod assignare differen-
tiam inter agnos et oues. agni sunt qui introducantur. oues
vero perfecti. Alchimus. Pascere autem oues est credes
in christo. mea fide deficiat. confortare. terrena subsidia. si
necesse est. subditis prouidere. et exempla virtutum cum verbo pre-
dicationis impedere. aduersariis obistere. errantes subdi-
tos corrigere. Chrysostomus. etiam expones predictum verbum. ait.
Pasce oues meas. i. loco mei preponam te. et caput esto fra-
trum. et feruere amoris. que dicebas te habere in me. quod aiam tuam
per me poneris. nunc vice mei pone per ouibus. quod ego quod
olim tibi promiseram. nunc coram ouibus fratribus affirmo. ut
et ipsi te in loco mei assumant. et obsequantur nationes per
no tuo sedentes predicant. et confirmant. quatenus nationes per
obsequantur me a patre. sic et te vice mei recipiant ordine obe-
dientie et euangelij autoritate. Aug. Qui hoc autem animo
pasce oues. ut suas velint esse. non christi. se conuincuntur
amare. non christi. vel gloriam dei vel dominandi vel acquirere

di cupiditate. non obediendi et subueniendi et deo placendi
charitate. Non ergo nos. sed ipsi amemus. et in pascendis
ouibus eius. ea que sunt eius. non que sunt nostra. gramus.
vnde. q. i. sunt in ecclesia. Quisquis enim seipsum non deum amat.
non se amat. Qui enim non potest vivere de se. moritur vti-
amato se. Non ergo se amat. qui ne vivat se amat. Qui
vero ille diligitur de quo vivit. non se diligendo. magis se
diligit. qui propterea se non diligit. ut eum diligat. de quo vi-
uit. Item Aug. Existerunt autem quidam serui infideles. diu
seruit sibi gregem christi. ex furtis suis peculia sibi fecerunt. et
audis eos dicere. oues mee sunt ille. quod queritis ad oues
meas. non te inueniam ad oues meas. Si et nos dicamus.
meas. et illi dicat. suas. perdidit christus oues suas. hec Aug.
de quibus dicit. oues mee etc. Jo. x. et Ezech. xxxij. Ecce ego
requiram oues meas etc. de hoc vnde. q. i. hoc autem. xxxij. q. iij.
tres personas. Et Item Jo. x. ibi. hoc autem dicitur. signis
cas qua morte esset clarificatur. deus. Aug. Iste inuenit
erit ille negator. et amator. ut per eius nomine perfecta dilectio
ne moreretur. cum quo se moriturum peruersa festinatione per-
serat. hoc enim oportebat ut prius christus per Petri salutem
deinde Petrus per christi predicatione moreretur. hec Aug.
Voluit autem dominus petrum per passionem vitam finire. quoniam ipsum co-
stituerat principale pastorem ecclesie. ut inueneret per prelati
debent esse parati ponere animam suam pro ouibus suis. Jo. x.
vnde timidos increpat Ezech. xiiij. Non ascendistis ex aduer-
so. neque opposuistis vos murum per domum israel. ut staretis in
prelio in die domini. de hoc pre. s. hoc autem. xliij. di. sit rector.
Item voluit ut eodem genere passionis. quo ipse passus est.
moreretur. ut ostenderet quod prelati tenentur strictius et perfec-
tius imitari. vnde Jo. x. Si quis mihi ministrat. me sequatur.
ad hoc. s. q. i. vilissimus. et. x. di. s. nunc autem. ibi. sed talis
eligatur. cuius comparatione ceteri grex dicatur. et facit dist.
iij. denique. ibi. sicut loco ita religione precellat. Item Heg.
tantum debet actione populi actio precellere pueris. quantum
distare solet a grege vita pastoris. Et Item in eodem. c.
Jo. x. ibi. sequere me. quod intelligi debet. non tam de gene-
re martyris. quam de ordine magisterij. ut Inno. dicit. Nam et
Andreas et quidam alij preter petrum secuti fuerunt christum
in crucifigione. sed solum petrum substituit sibi dominus. et in offi-
cio vicarii. et in magisterio successor. vnde et Theophilus.
In hoc quod dicit dominus petro. sequere me. ceterorum fidelium pre-
lationem enim instituit. simul autem et sequi. intelligas huiusmodi
tione in cunctis et verbis et operibus. ostendit etiam affectum
nein ad ipsum. quod nobis adstrictio. es sunt. hos sequi nos
nolumus. Chrysostomus. Si vero dixerit quod. qualiter igitur Jaco-
bus theonum assumpsit hierosolymorum. illud vnde dicit. quoniam
petrum orbis terrarum in thronizauit magistrum. ad hoc est de
ma. et obe. solite. s. nos autem. ibi. ut alienum a suo demonstret
ret ouis. quod petrum et successor. es ipsius magistrum non reco-
gnosceret et pastores. Et Item in pre. c. Jo. x. ibi. con-
uersus petrus vidit illum discipulum etc. Chrysostomus. Non sine cau-
sa recolit illa accubationem. sed ut ostendat quantam petrus ha-
bebat fiduciam post negationem. qui enim in cena non audebat
interrogare. sed Joanni interrogationem commisit. huic et pre-
positura fratrum commissa est et credita. Et non solum non comit-
tit alteri interrogare que ad ipsum pertinent. sed de reliquo
ipse per alios magistrum interrogat. Quia ergo magna ei
predixerat dominus. et orbem terrarum commiserat. et martyrium pre-
nuntiauerat. et amoris proestatus fuerat amplior. volens
et Joannem in communicatore accipere. dixit. hic autem quid.
quasi di. nonne nobiscum eadem venit via. Valde enim Joanni
nem amabat Petrus. et per euangelium ostenditur eorum
colligatio. et in actibus apostolorum. Act. iij. in pn. Sic ergo
nunc vice reddit petrus Joanni. Et illiminas enim eum velle
interrogare de seipso. et non audere. ipse pro eo suscipit in-
terrogationem. Quia vero debebat orbis terrarum pro cura-
tione accipere. nec oportebat eos de reliquo sibi inuicem
esse coniunctos. quod esset damnum ubi terrarum. propterea dominus
dicit. sic enim volo manere. donec veniam. Theophilus. hoc est.
dum hunc volens. dirigam ad predicandum. te namque nunc

Contri-
star est
petr.

Seque-
re me.

Coner.
pe. vi. il.
disci. etc.

Pasce
oues
meas.

Non cāta
bit ho.
gal. 7c.

dirigo ad oibis pontificatū. **C** R. Irē super illud Luce
xii. Non cantabit hodie gallus, donec ter abneges nosse
me. Aug. Qui mihi promittis vitā tuā, ter negabis vitam
tuā, quid in animo eius esset cupiditatis: videbat. qd vī
riū non videbat, voluntatē suam iactabat infirmus: sed
aspiciebat valitudinem medicus. An apls petrus (sicuti
eū fauore peruerso excusare quidā nituntur) christū non
negauit: q. interrogat? ab ancilla hoīem se nescire respō
dit: sicut alij euāgeliste testatur: et expressius, quasi qui ho
minē christū negat nō christū negat. et hoc in eo negat: qd
factus est ppter nos: ne periret qd fecerat nos, per qd au
tem caput est ecclesie: nisi per hoīem? quō ergo est in cor
pore christi: q. negat hoīem christū? Sed qd multis immo
rer: non em̄ dñs ait: nō cantabit gallus: donec hoīem aut
filiū hoīs neges: sed donec me neges. qd est menis: quod
erat, quicqd eius negauit: christū negauit: Si quidē dubi
tare nefas est, christi hoc dixit: verūq. predictit, paulus
bio petrus christū negauit, nō accusamus christū quā de
fendimus petrū, agnouit plane peccatū suū infirmitas
petri: et quantū mali christū negando cōmiserit: ploādo
mōstrauit. Neq. nos quū ista dicimus: pām apostolorū
accusare delectat. Sed hūc intueō admoneri vos opor
tet: ne homo qd de humanis virib. fidat. Abba hec Aug.
abbreuiata trāponum. xi. q. iij. non solū abnegat. Irē ibi
Beda. respicēdi nihilomin. si in lapsum corruerit exem
plū capiat: neq. desperet: sed incūctanter veniā se posse p
mereri credat. **L** h. yf. vñ manifestū est qm̄ et casum petri
dñs concessit. nā poterat quidem a pncipio reuocare: sed
q. permanebat in vehemētia. Ipse quidem nō impulsit ad
negationē: sed dimisit desertū: vt discat ppiā imbecillita
tem. Et vt post hec talia nō pariat: quū oibis terrarū
dispensationē suscepit: sed reminiscēs eorū que passus
est: cognoscat seipm. l. di. cōsiderādū. cū. c. seq. **C** S. Irē
de pncipatu et vniuersali potestate ac platione petri et suc
cesso: iij. eius Ber. in. ij. lib. ad Eugeniu. ex alia re gesta su
mit ostensionē dōces. Stat ergo incōcūsum pūilegium
tuū tibi tam in datis dauibus: q. in ouibus cōmendatis.
Accipe aliqd qd nihilominus prerogatiua cōfirmat tibi.
discipuli nauigabant: et dñs apparebat in litore. scēns pe
trus q. dñs est: in mare se misit: et sic venit ad ipsum: alijs
nauigio perueniētibus. Joā. vii. Quid istud: nepe signū
singularis potentie et pontificij petri: per qd non nauem
vnā: vt ceteri quicq. suā: sed seculū ipm suscepit gubernan
dū. ps. cii. hoc mare magnū 7c. Dare em̄ seculū. Naues
aut ecclesie sunt. i. q. iij. nō turbatur. inde est q. altera vice
instar dñi gradiēs super aquas. **D**at. xiiij. vnicū se vice
riū christi designauit: q. non vni populo sed cūctis pcesse
deberet. siquidē aque multe populi multi. **A**po. xviij. de
cōse. di. ij. cū omne. et de celeb. mis. cū marthe. s. quesuisti.
Irac quū quisq. ceterorū habeat suam: tibi vna cōmissa
est gradissima nauis facta et oibus: ipsa vniuersalis eccle
sia roto o: be diffusa. de hoc. xxi. di. quāuis. **C** Z. Item ibi
in **D**at. xiiij. ad fi. ibi. respōdens aut Petrus dixit. dñe: si
tu es: iube me venire ad te sup aquas. **H**iero. ait. In oib.
tu es: iū. aut locis ardentiss. me fidei inuenitur Petrus. eodē ergo
me veni. fidei seruo: quo semp nūc q. tacentib. ceteris credit se
ad te 7c. posse facere: per voluntatē magistri: qd nō poterat p na
turā. ibidē **L** h. yf. Alde aut quātus est seruo: quanta fi
des. nō dixit oia: deprecare: sed iube. non em̄ solum credi
dit: qm̄ potest christus ambulare supra mare: sed qm̄ pōt
et alios inducere. et cōcupiscit velociter ad eū venire. hoc
em̄ tam magnū quēsiuit ppter amo: em̄ solū: nō ppter
ostentationē. non em̄ dixit. iube me ire super aquas. sed iu
be me venire ad te. Item idē **L** h. yf. ibidē super verbo. vi
dens aut ventū validum timuit. Petrus aut (qd maius
est) superas vndas scz maris: a minorū turbatur. scz a ven
ti impulsu. vñ sequitur. videns aut 7c. Talis em̄ est natu
ra humana: vt multotiens in magnis se habens recte: in
minorib. reprobēdatur. **H**oc aut q. Petrus timuit: diffi
cultiā demonstrabat discipuli et magistri. sed et alios disci

pulos mīrigabat. Si em̄ duobus fratrib. leffuris ad de
reram et sinistra molesti sunt. **D**at. x. et **D**at. i. mul
to magis huic molesti fuissent. nondū enim erant spiritu
pleni. postea vero spūales effecti: vbiq. petro pncipatū cō
cedunt: et in concionibus eū premittunt. Luce. viij. Item
ibi **H**iero. Etiam paululū relinquitur tērationi: vt auge
tur fides: et intelligat se nō facilitate postulationis sed po
tentia dñi conseruatū. ardebat em̄ in animo eius fides: et
humana fragilitas in profundū trahēbat. Irē Aug. p. x
sumpsit ergo petr. de dño. titubauit vt homo. sed rediit
ad dñm. vnde et sequit. et quū cepisset mergi. **C** Pro stare
ecclesie info: mando: cui. caput est Petrus. xxi. di. c. ij. my
stice liber hoc euāgelij percurrere. vñ ibi in **D**at. xiiij.
et statim cōpulit iesus 7c. **H**iero. Quo sermone ostendit
inuitos eos a dño recessisse: dñi amore pcepto: is ne ad
punctū qdē tps ab eo volūt separari. **L** h. yf. **L** osideram
dū aut. q. quū dñs magna opera: dimittit turbas: docēs
nos nūq. glo: iā multitudinis psequi. nec attrahere mul
titudinē. Et iterū docet: non debere nos turbe cōmiscere
cōtinuē neq. fugere multitudinē semper: sed vtiliter face
re. et ideo sequit. dimissis turbis: ascendit in montē solus
orare. in quo docet nos: quia solitudo bona est: quū nos
deū interpellare oportet. ppter hoc etiam ad desertū va
dit: et ibi perorat: dñi oratū diens nos in oratione et rā
quillitate querere: et a tempore: et a loco. hucusq. **L** h. yf.
Pro solitudine. de pen. di. ij. s. romanos. sed nec adam.
Job. iij. edificat sibi solitudines. vñ Bern. Anima sancta:
sola esto: vt soli hoīm serues teipm: quē tibi ex omnibus
elegisti. fuge publicum. fuge ipsos domesticos. secede ab
amicis et intimis. etiā ab illo qui tibi ministrat. an nescis
te habere verecundū sponsum: q. nequaquā velit indulgere
presentiā suā: presentiū ceteris: secede ergo scz mente
nō corpore: sed intēione: sed deuotione: sed spū. relinquit
te ciuitates habitatores moab. **H**iero. xlvij. Irē **H**iero.
qd aut ascendit solus orare: non ad eū referas: q. de v. pa
nibus. v. milia hoīm satiāuit. Sed ad eū qui audita mo
te Joannis: secedit in solitudinē. non q. personam separe
mus: sed q. opera eius inter deū et hoīem diuisa sunt. Irē
Aug. **D**ons altitudo est. qd aut altius celo in hoc mun
do: q. vero in celū ascendit: nouit fides vestra. cur aut so
lus ascendit: quia nemo ascendit in celū: nisi qui de celo de
scendit. Jo. iij. quāuis et quū in fine venerit: et nos in celū
leuauerit: etiā tunc solus ascendet. quia caput cū corpore
suo vnus est christus. nunc tamē solū caput ascendit. ascē
dit aut orare: quia ascendit ad patrē. p nobis interpellas
re. **L** h. yf. vespere solus est solitudinē suam in tepore pas
sionis ostendit ceteris trepidatione dilapsis. **D**at. xvi.
Item Aug. Verū tamen dñi christus orat in excelsis: nauis
cula turbatur magnis fluctib. in pfundo. et q. insurgunt
fluctus: pōt ista nauicula turbari. sed q. christus orat: non
pōt mergi. Nauicula quippe ista: ecclesiā cogitare. turbu
lentū mare: hoc seculū. ad hoc. xxiij. q. s. nō turbat. xij. q. s.
futuram. i. rñ. ibi. at vero quū inter turbines et aduersa
mundi succresceret ecclesia. Irē Aug. Quando em̄ aliq.
impie voluntatis: maxime potestatis: persecutionē indis
cit ecclesie: super nauicula christi grandis vnda cōsurgit.
Rabanus. An bene dicit. q. nauis erat in medio mari: et
ipse solus in terra. q. nonnūq. ecclesia tantis pressuris est
afflita: vt dñs eam deseruisse videretur ad repus. ad hoc
xxij. di. in nomine dñi. s. rñ. Item Aug. Abijt autē dñs ad
visitādos discipulos suos: qui turbabātur in mari: quar
ta vigilia noctis. i. in extrema parte noctis. vigilia enim
vna tres horas habet: hoc nor. quatuor: vigilia h.
Bilarius. p. ima ergo vigilia fuit legis. Scda propheta
tis. Aug. Quarta ergo vigilia noctis: hoc est: pene iā no
cte finita: venit in fine seculi: iniquitatis nocte transacta:
ad iudicandū viuos et mortuos. venit aut mirabiliter: sur
gebāt em̄ fluctus: sed calcabant. quantūlibet em̄ potest
tes seculi cōsurgāt: pmit earū caput nōstrū caput. **H**ier.

rius. Veniens aut christus in fine inueniet ecclesia fessam: et antichristi spu et totius seculi morib' circa actam. Et q: de antichristi consuetudine ad oem tentationu nouitatem solitari eructetia ad dñi aduentu epauescent: falsas reru imaginationes merueres. sed bonus dñs timore depellit dices. Ego sum. et aduentus sui fide metu naufragi immi nentis depellit. Aug. de questionib' euangelioz. Vel qd dice rit discipuli pbatafina esse: signat q: quida q cesserint dia bolo de christi aduentu dubitabunt. Et aut petrus implo rabat a dño me mergat: significauerat qbusdam tribula tionib' etia post vltima persecutione purgatam ecclesia. Itē Hilari'. Et aut trepidanti Petro virtute perueniedi ad se dñs nō inducit: sed manu apprehensum sustinuit: hec ratio est: solus enī passurus pro oibus/ oim peccata solue bat: nec socium admittit. quicquid enim vniuersitati pre statur: ab vno prestatur. Item Aug. In vno etiam aposto lo. i. Petro. in ordine apostoloru primo et precipuo in quo figurabatur ecclesia: vtrumq: genus significandum fuit id est firmi in hoc q super aquas ambulauit: et infirmi in hoc q dubitauit. nam et vnicuiq: sua cupiditas tempe stas est. Amas deum: ambulas super mare. sub pedibus tuis est seculi tumor. Amas seculum: abso: bet te. sed quā fluctuat cupiditate cor tuum: vt vinas tuam cupiditate inuoca christi diuinitatem. Rabanus. Nec mirandum si ascendente in nauiculam domino: vent' cessauit. in quo cumq: enim corde dominus per gratiam adest: mor vni uersa bella quiescunt. Col. i. quia quum sit par: pacem in fert. Item Hilarius. Ascensu etiam christi in nauim: ven tum et mare esse sedatum: post claritatis sue reditum: eter na ecclesia: par et tranquillitas indicatur. et quia tunc ma nifestus aduenit: recte admirantes vniuersi locuti sunt. vere filius dei es. Confessio enim vniuersorum tunc cano lura et publica erit: dei filium non iam in humilitate corpo rea: sed in celesti gloria pacem ecclesie reddidisse. Item Aug. de questionib' euangelioz. Signatur enim clarita tem eius tunc manifestatam: futuram perspicuam iam vi dentibus: qui per fidem nunc ambulant. **C** Et Item et alia Petri priuilegia subnectuntur. Nam assumpto chris to in celum. Dar. vii. Petrus velut eius successor: eccle siam regere cepit: dum ad complendum duodenarium nu merum apostoloru loco Iude preuicatoris et verbis prophete Dauid alium instituit: et subrogari fecit. Actum i. xxi. q. ii. s. i. in fi. **E** Qui etiam recepto paradero: discipulos non multis repletos: sed spiritus sancti gratia illustratos: et verbis Jobelis apertius coprobauit: igna ros instruens: et incredulos destruens. Act. ii. de conse. dis tin. iiii. pro: p. hic penitentiam agere iussit: et baptizari credentes. vt ibi habetur. de peni. distin. i. s. his authorita tibus. p. Petrus apostolus. et de conse. distin. iiii. preall. c. pro: p. hic primum curando claudum fuit miraculum operatus. Act. iii. ibi. Petrus autem dixit: argetur et aus rum non est mihi et c. Et in Ananiam et Sapphiam vro rem eius tamq: primus et precipuus apostoloru promul gavit sententiam mortis. quia mentiti fuerat spiritus san cto. Act. v. vii. q. vii. legi. et c. occidit. et c. Petrus. Ipse so lus in Simonem magum sententiam damnationis pro nuntiavit. licet non ei soli: sed omnibus communiter pe cuniam obtulisset. Act. vii. q. i. qui studet. et c. Petrus. et c. eos. Ipse non solum in miracula faciebat: sed etiam in vmbra illius Act. v. Ipse in mentis excessu vidit celum apertum: et vas quoddam descendens: quod animantia diuersi ge neris continebat. et dictu est ei. Surge petre: macta: et ma duca. per quod innuitur q Petrus prelatu fuit popu lis vniuersis. vas autem illud oibem vniuersum signat. et vniuersitas contento: um in eo significat tam iudeo: um q gentium nationes. ponitur historia Actum. i. et c. i. Has illud velut linteum de quo ibi dicitur mystice penitentia signi ficare potest. linteum enim multis rufionibus et labo: i bus fit: et penitentia vera multo labo: e agenda est. p. vñ. distin. omnis. vnde Aug. Unde petrus: et tundendo esto

correctus. de peni. distin. i. tres autem. In tali linteo domi nus inuoluitur: dum in vera penitentia corpus suum su mitur. Jo. xix. Acceperunt corpus Iesu: et ligauerunt lins teis cum aromatibus. et sicut in linteo penitentia: ficin aro matibus virtutes signantur. fm Breg. in sermone homi lie pascalis. et facit et de sacra vna. c. vñco. s. ad exhiben dum. Item Breg. virtutes perfidentium in notitia cetes roum: quasi suauitate fragrant odorum. Et autem lin teum ter ostenditur. signatur q vera penitentia trib' mo dis agitur. contritione. confessione. et satisfactione. de pe. distin. iiii. perfecta penitentia. Animalia immunda que in linteo sunt: significant peccato: es qui in penitentia sunt. bestie quidem auaros. serpentes auaros. aues super boas. Adapta lector. In his iubetur Petrus occidere. scilicet vitam bestialem. de qua dicitur in ps. xlviii. homo quum in honore esset scz rationis discernendi inter mun dum et inmundum non intellexit id est intelligere noluit. ps. xlv. vt bene ageret. et manducare id est trahere in corpus ecclesie. Breg. Mirabile q serpentes et bestie pos sunt in celum ascendere. verum est. sed in linteo peniten tie. Aug. Anime sancte que in hoc seculo aut per vite in nocentiam pure sunt: aut penitentie satisfactione puri gantur a saluatore recipiuntur. Item Petrus post chris tum primus mortuum resuscitat. scilicet Thabita. Act. ix. in fin signum q ipse precipue per clauis sibi commissi fas soluendo peccato: res resuscitat ad vitam gratie. de pe ni. distin. i. s. hoc autem. vltia columnam. h. resuscitatus. **C** y Item ipse Petrus primus iudeos primus genti les post ascensionem conuertit ad fidem: vt super vrosq: fideles se habere primatum monstraret. quū ipso die pen tecostes ad verbum exhortationis ipsius arderet tria milia iudeo: um baptizati sunt. Act. ii. de conse. distin. iiii. pro: p. ac deinde Cornelium centurionem gentilem et suas quasi primitias gentium ad reuelationem angelicam ba ptizauit. Act. x. in fi. xxi. distin. in nouo. ibi. primusq: ad sis dem populum virtute sue predicationis adducit. l. distin. fidelioz. ibi. Petrus enim dicitur eo q primus in nationi bus fidei fundamenta posuerit. etiam de conse. distin. iiii. non dubito. ibi. verumtamen si iam spiritus sancto accepto Cornelius baptizari noluisse: cōtempni sacramenti reus fieret. Item est Petrus cuius vnam nauem ascendit chris tus. Luce. v. quia vna est ecclesia vniuersalis: cuius rector est Petrus. p. iiii. q. i. loquitur. Unde ibi super verbo Ascē dens autem in vna nauim que erat Simonis. Beda. Nas uis Simonis est ecclesia primitiua. de qua Paulus dicit Gal. ii. qui operatus est Petro in apostolatu circūcisio nis. Unde dicta vna: quia multitudinis credentium erat cor: vnum et anima vna. Act. iiii. xxi. q. i. dilectissimus. Itē ibi. Et impleuerunt ambas naues. Amb. Dyssicle autem fm Marti. nauis petri fluctuat: fm Lucam impletur pi scibus: vt et principia ecclesie fluctuant: et postiora ex uberantis agnoscas. non turbatur ista que Petrum ha bet et c. prosequere. xxi. q. i. non turbatur. Ubi et dicitur. Duc in altum et c. deniq: et si alijs imperat vt latent retia sua: soli tamen Petro dicitur. Duc in altum. hoc est in pro fundum disputationum. Vel in altu. quia Petrus altior alijs et superior. xxi. distin. in nouo. lxx. distin. in illis. in fi. ibi. quia nec inter ipsos apostolos par fuit institutio: sed vnus prefuit omnibus. Et autem retia rumpebatur. ibi. Piscium copia et nauicula implere sunt: ita vt mergerentur. fm Aug. signat hominum carnalium tantam futura multitudinem in ecclesia: vt etiam dirupione pacis per hereses et schismata scinderentur. Rumpitur autem rete: sed non labitur piscis. fm Bedam. q: suos domin' etiam inter persequentium scandala seruat. Item fm Bedam. harum impletio nauium vsq: in fines seculi crescit: fm q implere merguntur: hoc est in merfione premuntur. non enim sunt submersi: sed periditate. p. our apostolus expo nit dicens. ii. Timoth. ii. In nouissimis diebus instabunt tempo: a periculosa: et erunt homines seipsos amates: et

Alia pe
ri et pri
uilegia
et mira
cula.

pidi: elati: superbi: blasphemii: parentibus non obediētes
ingrati: scelesti: sine affectione: sine pace: criminales: in-
continentes: inimici: sine benignitate: proditores: potes-
tates: invidiosi: voluptuosi: amatores: magis q̄ dei habētes
quidem speciem pietatis: virtutem eius abnegantes etc.
Nā mergi naues: est homines in seculo: ex quo electi per
fidem fuerant: mox prauitate relabi. Item ibi. Et hoc iā
homines eris capiens. Beda. Hoc ad ipsum Petrum spe-
cialiter pertinet. Et ponit em̄ ei dñs quid hec captura pi-
scium significet. q̄ sc̄z ipse sicut nūc per retia pisces: sic alii
quando per verba sit capturus homines. Nā vna die for-
lum: cepit tria milia verbo suo. vt Act. ij. et pre. c. de conse-
diti. iij. proprie totusq̄ huius facti ordo: quid in ecclesia
cuius ipse Petrus typum tenet quotidie geratur: ostens-
dit. Item super illud Matt. xij. Ecce nos reliquim⁹
omnia: qd̄ est ibi verbum Petri. dicit Thysio. Qui clauēs
regni celorum accepit: pro ijs qui ibi sunt iam cōfedit.
et pro orbe terrarū vniuersa interrogat. Item Jo. xxi.
super illud Ascendit Simon Petrus: et trahit rete in ter-
ram. Hego. Petro autem sancta ecclesia est cōmissa. ipsi
specialiter dicitur Jo. vlti. Pasce oues meas. Quod ergo
postmodū aperitur in voce: hoc ante signat in opere. ipse
enim pisces ad soliditatem litōis pertrahit. q̄ stabilitatē
eternae patrie fidelibus ostendit. hoc egit verbis. hoc epis-
tulis. hoc agit quotidie miraculo: vni signis. Item Jo.
xvi. Petrus tamq̄ caput p̄ toto corpore apostolico: et eccle-
sie dicit christo. Dñe ad quem ibimus? Aug. q. d. repellis
nos a te: da nobis alterum te: ad quem ibimus. si te relin-
quimus. Thysio. autē. Verbum in multis amicitie est ostē-
sum. quia sc̄z christus eis honorabilior: erat q̄ patres et
matres pro tota etiam ecclesia confitebatur dicens. Et nos
credimus: et cognouimus: quia tu es christus fili⁹ dei. vbi
Aug. credimus enim: vt cognosceremus. Nā si prius co-
gnoscere: deinde credere vellemus: nec cognosceremus:
nec credere valeremus. Hoc autem credimus et cognoui-
mus: q̄ tu es christus filius dei. i. quia ipsa vita eterna es:
et non das in carne et sanguine tuo nisi quod es. Item
Jo. xxi. ibi. Hestitantes de quo diceret. Thysio. Omnibus
autem trementibus: et ipso vertice: sc̄z Petro formidan-
te: Joannes velut delectat⁹ recubuit in sinu Jesu etc. Sūt
et alia plura ex quibus Petri primatus ostendi potest: et
per cōsequens successoris ipsius. sed ea que sunt dicta ad
presens sufficiant. Quibus tamen et illud addendum est
q̄ Petrus caput et princeps apostolorū: et consequēter
totius ecclesie dicitur et est. nō solum christi institutus: sed
etiam apostolorū cōmuni approbatione. sicut sacri docto-
res eliciunt ex quibusdam predictarum auctoritatū et ex
quibusdam alijs. et est expressum. xxi. dist. in nouo. Ad
hoc etiam addendū est q̄ Romanus pontifex Petri suc-
cessor: nō solum iure diuino: quod a christo: sed etiam iure
humano: quod est a terreno principe: primatum obtinet
super omnes ecclesias: ecclesiasticos rectores: vt patet ex
priuilegio concessō a Constantino romane ecclesie: ac in
ea presidenti. xvi. dist. constantinus. Si autem obiciatur
q̄ princeps terrenus primatū spirituale conferre nō po-
tuit: quū de spiritualibus disponendi non haber potestas-
tem. xvi. dist. qui bene. Dicendū est q̄ illius priuilegiū po-
testas quantum ad potestatem spiritualem pertinet: non
sine auctoritatem est accipienda: sed sine approbatione:
et manifestatione: et deuotione: et diuine voluntatis
executionem.

Articulus. lvi.

Hinc videndum est

de differentia et cōuenientia duplicis po-
testatis regie sc̄z spiritualis et secularis.
Horum autē potestātū differentia ex ip-
sis nominibus considerari pōt. dum vna
spiritualis alia secularis vel tēporalis vocatur. Ad cu-
ius differentie intellectum sciendū est q̄ spirituale dupli-

citer dicitur. Vno em̄ modo spūale dicitur id qd̄ p̄tinet ad aiam
que spūalis est nature. Tertulian⁹ hereticus aiam corpo-
reā esse dicit. xxiij. q. iij. quidā. s. tertulianiste. et p̄cipue
quantū ad partē ratiōnālē. et hoc modo sciētie et virtutes
dicuntur spiritualia quedā. huic autē spirituali contradi-
cit corporale: quod sc̄z p̄tinet ad corpus: vel ad animā.
vt est corporis forma. et in demen. de fi. ca. fidci. s. poro.
et vt cōmunicat cum animabus bñtorum. Et sic dicunt
quidam q̄ potestas p̄latorū ecclesie spiritualis dicitur:
quia est super animas: et super ea que ad perfectionē per-
tinent anime. Potestas autem principū seculariū dicitur
corporalis: quia est supra corpora: et super ea que p̄tinet
ad corpus. ad hoc. xvi. dist. cum ad verum. ibi. quatenus
spūalis accusatio a carnalibus distaret in cursu. Sed
hoc dictum habet dubium. nam etiam secularis potestas
si recta et ordinata sit: intendit p̄ncipaliter et finaliter sub-
ditos dirigere: et inducere ad vitam virtuosam: que p̄nci-
paliter ad animā p̄tinet. ar. ad hoc di. iij. facte sunt. et
in probe. decre. rex pacificus. s. ideoq̄. Id em̄ debet inten-
dere omnis recta potestas in hominib⁹: ad qd̄ homo fina-
liter ordinatur. Finis autem hominis in quātum homo
est felicitas. Unde omnis potestas recta debet intendere:
vt multitudo sibi subiecta sit felix: felicitas autē hominis
p̄ncipaliter cōsistit in actu virtuoso. vnde ps. i. Beatus
vir qui nō abiit in consilio impiorū etc. Et iterū ps. cxvii.
Beatus vir qui timet dominum. et ps. cxviii. Beati immas-
culati in via etc. cum si. Quare ad officium huius potesta-
tis p̄tinet dirigere homines in hunc finē. Verum quia
ad felicitatem politicam p̄cipue requiruntur exteriora
bona: que vite corporali deserviunt. Ideo cōsequenter ad
eius officiū p̄tinet gubernatio: quantū ad res exteri-
ores: et quantū ad corpora: sine quibus nō exerceantur ani-
me opera in hui⁹ vite statu. ar. i. q. iij. qd̄ obiecerit. fm̄ q̄
hoc videtur q̄ secularis potestas p̄ncipaliter etiā debet
dicā spūalis: accipiēdo spirituale modo predicto. Alio
modo vero dicitur spirituale id quod ad animā p̄tinet:
non fm̄ naturam: sed fm̄ gratiam. et fm̄ hoc dicuntur spi-
ritualia illa que respiciūt gratiam: et que ad gratiam has-
cent habitudinem. Et hoc modo potestas secularis nō di-
citur spiritualis: sed tēporalis: fm̄ quod hmoi respicit na-
turam. spiritualis autē respicit gratiam. Patet ergo diffe-
rentia predicta duplicis potestatis regie: que est q̄ vna di-
cit naturalis: alia supernaturalis. Quia tēporalis fm̄ q̄
hmoi respicit naturam: spūalis autem respicit gratiam:
que est super naturā. Et hoc vna dicitur celestis: alia ter-
rena. spiritualis em̄ que respicit gratiā: que facit homi-
nem deiformē: dicitur diuina: Temporalis autē: que respicit
ipsam naturā hominis: fm̄ q̄ est homo: dicitur huma-
na. Conueniunt autē he due potestates regie. Primo
fm̄ causam efficientē. quia omnis potestas a deo. Roma-
xiij. q. iij. q. i. quid culpatur. Item secundo conueniunt
fm̄ causam finalem. q̄ finaliter in vtraq̄ intenditur bea-
tudo. vt p̄oxime dictū est. Tertio conueniunt quan-
tū ad subiectum. quia vtriusq̄ potestatis subiectū est ho-
mo. Differunt tamen he potestates quantū ad dispositio-
nem subiecti. vt quidam dicunt. q̄ in homine cui cōmuni-
canda est potestas tēporalis: requiritur perfectio p̄uden-
tie: per quā dirigatur in agendis. optimū ar. xxi. di. s. i. et
cpetrus. In homine autē: cui cōmunicanda est potestas
spiritualis: requiritur perfectio sapientie: per quam cōtem-
pletur diuina. Unde potestas tēporalis requirit virā acti-
uam. spūalis autem contēplatiuam: nihilominus et acti-
uam. et de renun. nisi cum p̄idem. s. nec putes. xvi. dist. si
quis vult. Quarto conueniūt he potestates quantū
ad obiectū. quia vtraq̄ potestas exercetur circa hominē.
nam hic loquitur de potestate circa hominē. Sed in diffe-
renter habet se esse vtraq̄ circa homines. Tēporalis enim
habet esse circa homines: vt fm̄ suam naturā cōsideran-
tur. spiritualis autē debet esse circa hoīes: vt sunt susce-
ptibiles gratie. Quinto conueniūt he potestates quā-

cum ad actus. q. cōsimiles sunt actus vtriusq. potestatis. Differūt tamen in modo agendi. vtrq. nāq. conueniūt dicare. sed vni coporaliter. alij spūaliter. Iudicat vna spiritalis causas. r. q. s. per totum. Alia determinat temporales. et de iudi. nouit. et qui si. sint legi. c. s. r. c. causamq. Alia infert penam coporalem. r. q. v. quasi per totum. Alia vero penam spiritalē. r. q. iij. quasi per totum. et de sen. eccō. per totum. Unde vni dicitur competere gladius spiritalis. r. q. iij. vifis. in fi. Alteri vero gladi⁹ materialis. r. q. v. non solum. r. q. iij. q. iij. inter. Vtrq. cōuenit pascere. sed temporalis pascit coporaliter: sicut christus turbas. Jo. vi. Mart. r. q. v. Mart. viij. Zuce. ix. r. q. iij. di. s. s. Spiritalis autem spūaliter. r. q. v. dist. in. esto. s. Per. v. Pascite qui in vobis est gregem r. licet etiā coporaliter pascere debeat. quā potest. vt p. e. s. s. r. r. q. v. di. s. s. Vtrq. conuenit pugnare. sed spiritali oratione r. verbo. r. q. iij. q. vif. cōuenit. Temporalis autē armis r. materiali gladio. vt hic pbatur. r. q. iij. q. vif. quasi per totum. et de vo. r. vo. redēp. ex multa. Assignata vero cōuenientia r. differētia potestatum predictarū. restat cōsiderare de quibūsdā alijs coparationibus earūdem. Et primo quidē quomodo comparantur adinuicem finē tēporis prioritatem. Si autem lex naturalis p. cessit tēporis legem scriptā. vi. di. s. his ita. r. dist. s. ius naturale. sic videtur dicendum q. potestas regia tēporalis que a natura oītur: p. cessit potestatem regiam spiritalē: que ex gratia sumit exordiu. Nam spiritalis potestas finē veritatem a christo initium habuit: qui nobis celeste regnum patefecit. ad cuius cōsecutionē ordinatur spiritalis potestas. Secundum significationem tamen r. figurā. etiam in veteri testamēto. hec potestas esse cepit. vt longe. s. probauit: p. cipue in. r. q. iij. ar. C B Secundo videndū quomodo comparantur adinuicem finē dignitatem. Est autem simpliciter r. absolute dicēdum q. potestas spiritalis est dignior: et superior multipliciter. Primo ratione agentis. quia et si vtraq. sit a deo. Roma. r. q. iij. tamen spūalis digniori modo est a deo: quia spūaliter. r. q. iij. dist. c. s. C Secundo ratione finis: quia spiritalis spiritalius ad superiorem finē ordinatur q. temporalis. vt dictum est. C Tercio ratione obiecti. quia licet homo sit vtriusq. obiectum: tamen finē aliorum modū est obiectum spiritalis potestatis q. tēporalis. quod patet. Nam temporalis potestatis obiectum est homo: vt in suis naturalibus consideratur. Spiritalis autem potestatis obiectum est homo: vt est perfectibilis gratia: r. potest effici membrum christi: r. dei filius per adoptionem. Jo. s. dedit eis potestatem filios dei fieri. de peni. di. s. s. hoc autē. s. item vt christus ait. C Quarto ratione actus. quia spiritalis habet altiores et digniores operationes q. temporalis. q. sicut finis ad finem se habet: sic operatio ad finem perducēs ad operationē se habet. C Quinto ratione modi agendi. quia spiritalis rectius operatur q. tēporalis. in quo sepe cōtingit obliquitas r. defectus. licet em̄ persona que spiritalē habet potestatem: deficere possit in operando: tamē potestas ipsa finē rectitudinem amplius semper habet. ar. r. q. iij. q. iij. qui peccat. C Sexto ratione vtilitatis. nam spūalis plura potest agere: r. plures habet agēdi modos: q. tēporalis. Ad huc plures subdūtur potestati spūali q. tēporali. nā spiritali subiūciunt tam clerici q. laici. vnde r. a subiectione illius cui spūalis potestas cōuenit plene scz Romani pōtifficis nullus excipitur qui ad ecclesiā qualitercūq. pertinet. ix. q. iij. cuncta. et de maio. r. obe. solite. s. nos autem. Temporalis vero nō subiūciuntur nisi laici. nec hi quātūm ad omnia. clerici autē non subduntur directe. nisi forte p. ppter aliquod tēporale. r. q. iij. q. vif. s. ecce. r. q. iij. di. s. eps metropolitānus. C Deinde videndū est quomodo coparantur de potestatē adinuicē finē causalitatem. Spiritalis quidē causalitatem habet super tēporalem: et multiplicē causalitatis modū. Nam spūalis est causa tēporalis per modū finis. q. finis tēporalis: qui est felicitas naturalis:

ordinatur ad finē spiritalis: qui est beatitudo superna naturalis. r. ideo tēporalis est propter spiritalē finaliter. r. qui potestatem tēporalem quam habent ad spiritalē non ordināt: peruerse eos agere non dubiū est. optimum ar. r. q. v. p. n. p. r. q. v. dist. ecclesie mee. C Adhuc spūalis potestas est causa tēporalis per modum p. n. p. agētis. r. hoc tripliciter. primo enim spūalis est p. n. p. agentis respectu tēporalis: quātūm ad eius institutionē. quia eam instituit. vt dicit Hugo de sancto victore. r. sepe supra dictū est. maxime in ar. r. q. iij. r. r. l. C Sed considerandum est circa hoc q. de institutione regni summi imperij due sunt opiniones quasi cōtrarie. Quidam em̄ dicūt q. temporalis potestas a solo deo est immediare: r. a spūali potestate finē suā institutionē nullo modo dependet. r. q. iij. q. iij. questum. Alij vero dicūt q. temporalis potestas si debeat esse legitima r. iusta: vel est coniuncta spiritali in eadē persona: vel est instituta per spiritalē: alias iniusta est r. illegitima. ar. ad hoc. et de sacra vnc. c. vncio. de elec. venerabilem. C Inter has duas opiniones accipio mediam: que pbabilior esse videtur: vt dicatur q. institutio potestatis tēporalis materialiter r. inchoatiue habet esse a naturali hominū inclinatione: ac per hoc a deo in quātūm opus nature est opus dei. Bēn. i. et de sum. tri. c. i. r. n. s. Perfectiue autē r. formaliter habet esse a potestate spiritali: que a deo speciali modo deriuatur. Nam gratia nō tollit naturam: sed perficit eam r. format. r. similiter id qd est gr̄e non tollit id qd est nature: sed illud format r. perficit. Unde quia potestas spūalis gratiam respicit: tēporalis vero naturā: ideo spiritalis temporalē non excludit: sed eam format r. perficit. Imperfecta siquidē est r. informis oīs humana potestas: nisi per spiritalē formatur et perficiatur. Hec autē formatio est ratificatio r. approbatio. Unde potestas humana que est apud infideles: quātūm sit ex inclinatione nature: atq. per hoc legitima: tamen informis: quia per spiritalē non est approbata et ratificata. quia vbi sana fides nō est: non potest esse iustitia. r. q. iij. q. i. s. sana. ad hoc. r. q. iij. q. i. s. sed istud. ibi. cui⁹ potestas nulla est extra ecclesiam. op. facit. r. q. iij. q. i. s. ex his. ibi. vbi em̄ deest agnitio eterne r. in cōmutabilis veritatis falsa est virtus: etiā in optimis moribus. r. per Bēn. de hoc in sum. tri. de homici. r. de hoc. s. latius in. r. q. iij. r. r. l. ar. dixi. C Sed ad ampliorē huiusmodi euidentiam sciēdum est q. potestas humana siue tēporalis duplici informatio: ne indiget ad hoc q. sit perfecta finē rationē potētie. Indiget em̄ formatione fidei. quia sicut nulla est vera virtus siue fidei: finē Aug. vt p. rime allegauit. sic nulla potestas est oīno vera sine fide. Non q. sit nulla: r. omnino illegitima. vt. iij. q. vif. s. item in euāgelio. sed q. nō est vera neq. perfecta. sicut nec matrimoniū infidelium est perfectum r. ratum: licet sit aliquāliter verū r. legitimū. r. q. iij. q. i. s. item illud Aug. Indiget etiā formatione approbationis r. ratificationis per potestatem spiritalē. Quātūm cūq. em̄ alij quīs habeat fidem: non tamē habet potestatem tēporalem formatam r. perfectam: nisi per spūalem fiat ratificatio r. approbatio. Nulla em̄ potestas secularis est omnino vera et perfecta: nisi per spūalem ratificetur r. approbetur r. cōfirmetur. Unde vncio regibus adhibetur: non solum in signū sanctitatis: q. in eis requiritur: sed etiā in signū approbationis r. formationis. Et a pōtifficibus reges vnguntur. q. per spiritalē potestatem perficiuntur r. formantur illa que tēporalis dicitur. et de sacra vnc. c. vncio. r. ideo spūalis potestas pōt dici quodāmodo tēporalis formatam: eo modo quo lux dicitur forma coloris. Color em̄ habet aliqd de natura lucis. tamē ira debile habet lucem: q. nisi adsit lux exterior: per quā formatur: non inberet: sed virtualiter: non potest mouere visum. Et similiter tēporalis potestas habet aliqd de veritate potētie: quūm sit a iure humano: qd a natura oītur. sed in imperfecta est r. informis: nisi formatur per spūalem. r. hoc modo institui dicit per spūalē. Hic r. Hugo de sancto victore dicit q. in ecclesia dei sacers

Spūalis a quo instituta.

Alia int. de haru potestas r. coparatio.

Pras tēporalis duplici indiget formatione.

dotalis dignitas regalem potestatem et sacrat et sacrati
cat et benedicit et format per institutionem. ac si diceret quod
ea benedicendo sanctificat et formatio instituit. dicitur. s. eo.
ad hoc. **Q**uod etiam amplius ex hoc deducatur. nam quod homo
sit super homines et iure humano est non versus quaque. xij. di.
de constantinopolitana. quod a natura proficitur. **Q**uod
autem homo fidelis. sit super homines fideles. ex iure diuino
est. quod a gratia oritur. gratia enim non natura similes effi
cit. Et quia ius diuinum est apud christi vicarium: ideo ad
eum pertinet institutio fidelium regum et temporalis potestas
super fideles: in quantum sunt fideles. unde princeps
temporalis in ecclesia iure humano potestatem habet super
homines. vij. dist. quo iure. iure diuino super fideles. Quia
ergo fides naturam format. ideo temporalis potestas for
mando instituitur: et instituendo formatur per spirituale: et
per eam approbatur et ratificatur. unde nec legibus vti de
bet temporalis potestas contrariis spirituali. x. dist. per totum.

Tem
pore
le potes
tate ius
dicat spi
ritualis.

Pater ergo quomodo spiritualis potestas habet ratio
nem cause agentis respectu temporalis: quantum ad eius
institutionem. **S**ecundo habet rationem cause agentis
respectu eius: quantum ad iudicium. Quoniam enim eam insti
tuat ea etiam pertinet ipsam iudicare. xvj. q. ij. visis. et
de paroch. nullus. vbi de hoc. Item quoniam ex fine sumatur
iudicium eorum: que sunt ad finem potestas spiritualis que vlti
mum et supremum finem hominis incedit. s. x. q. ij. spiritualis
homo. etiam vide. ij. q. vj. iudicare habet temporalem: que
intendit finem inferioris ordinabilem ad finem spirituales
potestatis. Quenadmodum enim scientia sacre scripture
iudicat qualibet scientiam philosophicam. ar. xvj. di. s.
hinc etiam. sic spiritualis potestas iudicat qualibet temporalis.
et qui si. sint legi per venerabilem. s. rationibus. ad fi. Et
sicut iudicium sensus quoniam deficit: corrigitur per iudicium in
tellectus: qui est superior: in gradu cognitiuarum potentiarum:
sic actio temporalis potestatis quoniam inuenitur a rectitu
dine deuiare: corrigitur per spirituale potestatem: sicut per
superiorem. et de iudic. nouit. unde dicit hugo de sancto
victo. quod spiritualis potestas terrenam potestatem et instituit
habetur sit: et iudicare habet si bona non fuerit. **H**abet enim
eam iudicare: quod eam potest et debet dirigere punire: et pe
nam ei inferre: non solum spiritualem: sed etiam temporalem
ratione criminis et delicti. etiam versus ad eius destitutionem
procedere: si hoc delicti qualitas erigat. ad hoc. xv. q. vj. item
alius. et de sup. ne. pie. grandi. vj. lib. et de re iudic. ad apo
stolice. lib. vj. et dicitur. s. in. xij. q. i. cl. ar. **Q**ue destitutio non
est ipsius potestatis: quod sic tolleretur ordo potestatum: que
non peccant dicit. s. in. vij. ar. sed est hominis male vrentis po
testate sibi data. Unde quoniam dicitur potestas destituitur: acci
pitur potestas per eo qui potestatem habet. et de homi. tua
nos. s. mane. ibi. potestati incertus. ut enim dicit glos. sup
illud ad rom. xij. Omnis aia potestatibus sublimioribus
subdita sit. noie potestatis accipitur interdum potestas ipsa
que datur alicui a deo. aliqui homo ipse habens potesta
tem. Non ergo destituitur aut danatur potestas ipsa: que
bona est: et ad bonum ordinata. sed destituitur habens potes
tatem: quoniam ea vritur indebita. **S**icut enim per spiritalem
potestatem confertur alicui potestas temporalis super fideles:
sic per eandem potestatem confertur alicui potestas temporalis super homines:
ut prime pba ui. **A**lbi hoc autem iudicio quod competat potestati spirituali super
temporalem: nullus oino temporalis princeps ex dicitur. quoniam
generaliter potestas temporalis in quocumque inueniatur: sub
dita sit spirituali iudicio: maxime illius in quo potestas spiri
tualis est plenissime. scilicet romani pontificis. **R**icet enim alijs
pontificibus conueniat de temporalis potestate iudicare: nam
episcopus potest regem excoicare in quantum pertinet ad suam
dioce. xvj. dist. duo sunt. lxxij. dist. valentinianus. ibi. nostra
capita submittamus summus tunc pontifex habet plenum
iudicium super omnes principes: et per omne modum iudicij
qui communicatus est spirituali potestati. ut in pte. c. ite alijs.
cui alijs concor. ibi. et. q. ij. c. ita. **T**ertio vero spiritualis
potestas habet rationem cause agentis respectu temporalis:

Spi
ritualis
est po

quantum ad imperium. Sicut enim contingit in artibus. quod ars
ad quam pertinet vltimus et principalis finis: imperat arti
ad quam pertinet finis secundarius: qui ad principale ordinatur.
sic et in potestatibus se habet. Unde et spiritualis pote
stas: ad quam pertinet precipuus finis: quod est beatitudo su
pernaturalis: ita se habet ad potestatem temporalem: ad quam
pertinet beatitudo naturalis: quod est finis secundarius ordi
natus ad supernaturalem: quod imperat ei: et in sui obsequium
vritur ea: et oibus que ei subduntur: et que ad ipsam perti
nent: quod naturalia gratuitis temporalia spiritualibus: huma
na diuinis: terrena celestibus: tam dignioribus obsequi
debent: et eorum imperio moueri et dirigi. xij. q. i. precipuum.
et de ma. et obe. solite. s. verum. ibi. in spiritualibus antecellit: quod
tanto temporalibus sunt digniora: quanto aia preest cor
pori. cum concor. ibi. positum. unde spiritualis potestas etiam super
temporalia quecumque imperium habet in quantum spiritualibus
nata sunt obsequi: et ad spiritualia ordinari. et temporalis
potestas iure diuino quantum ad oia subest spirituali: in quan
tum ordinatur ad ipsam: et est propter ipsam. Ita ergo se habet
spiritualis potestas ad temporalem: sicut ars architectonica
ad subserviientem. et sicut scientia sacra ad scientias humanitas
inueniatur: quibus vritur in sui obsequium: ad manifestationem
sue veritatis. ar. xvj. di. si quid veri. Unde temporalis vo
catur in auxilium a spirituali: et vocata debet auxilium ferre:
et obsequium impendere. quod si non fecerint possunt ab eccle
sia puniri. xvj. q. v. principes. et expresse ibidem in. c. ad mi
nistratores. xvj. di. cum ad verum. et de of. ordi. c. i. et c. qm.
et de maledi. c. ij. vbi de hoc. xvj. dist. nec licuit. et de sen. et.
dilecto. lib. vj. **E**t dicitur autem potestatem accipi comparatio earum
in finem continentiam. Nam quod virtutes inferiorum continentur
in superioribus: et quod sunt causatores preinsunt causis: ideo
temporalis potestas que comparat ad spiritalem sicut inferiori
ad superius: et sicut causatum ad causam: continetur in pote
state spirituali. Et propter hoc a christo dicitur esse concessa
beato petro iura celestis imperij et terreni. xvj. dist. c. q.
petrus. Et quilibet eius successor in quo plenitudo spiritualis
potestatis residet. et de visu pal. ad honorem. cum si. prebas
bet potestatem temporalem: non tamen finem eundem modum finem
que habetur a principe temporalis: sed modo digniori et per
fectiori. Non enim sic habet ea: ut exerceat ei opera immo
diatensis in aliquibus casibus. et qui si. sint le. per veneras
bile. s. rationibus. sed agat opera eius nobiliori modo: scilicet
imperando et dirigendo: et ad suum finem operibus eius ven
do. Propter quod principes omnes temporales obedire debent
ei apud quem spiritualis potestas in summo residet: tamquam sum
mo domino nostro iesu christo. et de ma. et obe. omnes principes.
et ipsum sicut superioris: et sicut caput recognoscere: ipsius
reuereri. et honorare: atque ei subijci. unde beatus ber. in
epistola ad theodorum imperatorem ait. Regi quippe. Omnis
aia potestatibus sublimioribus subdita sit. et quod potestati res
sistit: dei ordinationi resistit. rom. xij. q. ij. qui resistit.
qua sententia cupio vos et oibus modis custodire in ex
pedita reuerentia summe et apostolice sedis: et beati petri vica
rio: sicut ipsam vobis vultis ab vniuerso seruari imperio.
ad hoc. ij. q. vj. qui se scit. xvj. dist. esto. xj. q. ij. qui resistit. lxxij.
di. tibi dno. et c. valentinianus. xvj. di. victor. ibi. debita re
uerentia gratulatione. xvj. di. constantinus. ibi. amplius quod
terrene imperialis nostre serenitatis et c. x. q. i. ibi. ita eius sa
cro sancta romana ecclesia decernimus veneranter ho
norare: et amplius quod nostrum imperium terrenumque thronum
sedem sacratissimam beati petri gloriose exaltari: tribuen
tes ei potestatem et gloriam dignitatem atque vigorem: et ho
norificentiam imperialem. et j. ibi. et tenentes frenum equi ipsius
pro reuerentia beati petri stratoris officium illi exhibuimus
et c. et c. duo sunt. ibi. in fi. quippe quoniam videamus regum col
la et principum submitti genibus sacerdotum: et osculata eos
rurum de terra orationibus eorum credant se excoicare vel muniri.
et c. si imperator. ibi. Non ad seculi potestates: quas si fideles
sunt ecclesie sue. sacerdotibus voluit esse subiectas. et
j. ibi. Imperatores christiani subdere debent executiones

tem: inquantū vice dei agit. et id quod ipse agit dicitur deus agere. quod qui per alium facit: per se facit. et de prescripto. si diligenti. et de sen. ex. mulieres. in fi. ubi de hoc in glos. si supra. Sed huiusmodi institutio principum in ecclesia iure diuino non excludit illa que de iure humano est: sed ea format et perficit. ut superius est dictum. Nam et in institutione pontificum que fit per superiorē pontificē: preceedit quedam imperfecta institutio per ius electionis. de hoc legitur et no. lxxij. di. quarto. ¶ Et autem potestas temporalis spirituali iudicet: preter supradicta sic ostendit. Principes enim temporales defacili degenerant a bono regimine: et efficiunt tyranni. quod patet in multis exemplis: et apud gentiles. quod in populo israelitico: et post christum in populo christiano: in quibus plures principes tyranni fuerunt: pauci autem reges veraciter. Et huiusmodi ratio est: quod regi conceditur magna potestas. et quod non est nisi hominis virtuosus bene ferre bonas fortunas: ideo in eo cui tam magna potestas conceditur: perfecta virtus requiritur. Perfecta autem virtus in paucis inuenitur. Et ideo pauci reges regaliter principant. plures autem ad tyrannidem declinant: et maxime propter cupiditatis vitium: quod radix est omnium malorum secundum apostolum. i. ad Timotheum. vj. clxxij. di. bonorum. Hinc est quod dominus in populo israel a principibus non instituit regem cum plena potestate: sed iudicē et gubernatorem: in eorum custodia. postea vero regē ad petitionē populi quasi indignatū concessit. quod patet per illud quod ait ad Samuelem. Non te abiecerunt: sed me: ne regnē super eos. i. Regum. viij. viij. q. i. audacter. Hec autem facilis declinatio principum ad tyrannidem vergit in dispendium salutis et ipsorum principantium iniuste: et etiam subditorum. qui dum tyrannice opprimunt in ea que sunt salutis contraria decidunt. Deus autem ecclesiam suam sic vult disponi et gubernari: sicut magis expedire salutis fidelium. sed principes seculares ad tyrannidem cito conuertibiles: ut in pluribus videtur et necesse est: ut iudicentur per superiorē: et aliquam potestatem in ecclesia: cuius tamen more ab exercenda tyrannide retrahantur. ¶

Temporalis
oia spūalia
substant
partem.

Et dictis autem et circa dicta possumus aliqua elucidare: et aliqua notabiliter considerare circa potestates istas. Primo quod de considerandum est quod potestas temporalis preexistit in spirituali: sicut inferior virtus in superiori: et causatur in causa. ut dictum est. Ideo quicunque sunt sub potestate temporalis: sunt etiam sub spirituali. non autem e contra. ut dictum est. Nam sub spirituali sunt tamen clerici: laici licet clerici specialius. quod constat ex spiritualiorum: quam sunt specialiter in sorte domini electi. rxi. di. clericos. rxi. q. i. clericus qui. Sub temporalis autem sunt laici solum. nec si quantum ad oia: sed solum quoad temporalia. Clerici autem et temporali potestate sunt liberi. quam sint ad spiritualia deputati. et de immu. eccle. no. min. c. j. et c. aduersus. rxi. q. i. placet. et c. generaliter. Et aliqua tamen causa et propter aliquod temporale subiiciunt interdum principi seculari: secundum aliquem modum rxi. di. nec licuit. rxi. q. viij. s. ecce. ¶ Item oia bona temporalia que subsunt potestati temporalis: subsunt etiam spirituali. non tamen eodem modo. quod temporalis subsunt immediatas spirituali: non mediata temporalis subsunt: quantum ad immediatas tam administratione et dispensatione. Spiritualis autem quantum ad principalem ordinationem. Queda vero temporalia subsunt spirituali: quod non subsunt temporalis. ut sunt illa que ad spiritualia conversionem habent. ut ecclesiastica beneficia: siue consent in decimis: primitiis: oblationibus fidelium: siue in his que donantur ecclesiis et deuotione: siue in alijs que qualitercunque obveniunt aut acquiruntur ecclesiis. ad hec. i. q. iij. si quis obiecit. r. c. saluator. c. puenit. et de iudi. quarto. et de iure pa. cons. sult. et c. de iure. et de penis. in quibusdam. et de h. signi. causa carpensis. et lib. vi. de elec. generali. rxi. q. viij. decimas. et q. i. in primitiis. viij. c. ¶ Item omnes actus que conueniunt potestati temporalis: conueniunt etiam spirituali. non tamen eodem modo: sed excellētius. Nam spiritualia conueniunt secundum imperium: secundum nutum: secundum directionem: et immediate. Temporalis autem conueniunt secundum usum: secundum ministerium: et obsequium: et mediate. Sed spirituali conueniunt aliqui actus: qui non conueniunt temporalis: et de quibus non debet nec potest sine offensa se intromittere

re temporalis. cuiusmodi sunt actus spirituales: et circa spiritualia. et de cost. ecclesia. de re. eccle. non alie. cum laicis. rxi. di. bene quidem. et de elec. quisquis. et de iudi. ar. si clericus. de foro cōpe. si diligenti. r. q. i. sancto. cum si. Et huiusmodi ratio sumitur ex ordine potestatum: quod inferior potestas non debet sibi usurpare que ad superiorē pertinet. et de of. le. quod translatione. vñ et plures hunc ordinē peruerterentes: et ea que non conueniunt proprio gradu: et officio: puniri leguntur. sicut patet de Bzia rege incensum offerente. h. paralipo. rxi. ibi. Non est tui officii Bzia: ut adoleas incensum domino. Idem in Saule. i. Regum. iij. et rxi. et i. statimque orta est lex: patet in fronte eius. i. q. viij. s. his ita. h. Idem in Zatan et Abiron usurpantibus officium suum. Nume. rxi. viij. q. i. denique. et de elec. licet. et de pluribus alijs. ut beatus Dionysius pulchre ostendit in epistola ad Demophilum. ubi post exempla multa que ponit ad hoc qualis non debet agere nisi ea que pertinent ad proprium officium: concludit: Quare non est fas sicut sancta eloquia dicunt: nec ea que iusta sunt: non secundum dignitatem exequi. oportet autem vnumquemque sibi attendere: et non altiora et profundiora intendere: deliberare autem ea sola que sunt secundum dignitatem ipsi ordinata. hucusque Dionysius. ¶ Et iterum tamen quod nonnulli principes temporales de quibusdam se spiritualibus intromittunt: ut de collatione beneficiorum ecclesiasticorum. ut Rex Fracie in multis ecclesijs regni sui. aut custodia rerum ecclesiasticarum. ut in cano. et lib. vi. de elec. generali. Ideo ut videatur quomodo poterit eis conuenire aut non: Sciendum quod quedam sunt pure spiritualia. et ad hec nullo modo potest extendi potestas temporalis: cuiusmodi sunt abfolutionis a peccatis in foro penite: consecratio eucharistie: et collatio aliorum sacramentorum que ad presbyteros non ad alios spectat. i. q. i. multi. de peni. dist. i. verbum. et de peni. r. re. noua. ¶ Queda autem sunt spiritualia: non secundum se sed propter connectionem quam habent ad spiritualia. sicut ecclesiastica beneficia. i. q. iij. si quis obiecit. et ad hec aliquo modo poterit extendi potestas secularis: et aliquo modo non. Nam virtute propria non se extendit ad hoc: sed in virtute virtutis spiritualis et potestatis que superior est: poterit extendere instrumentaliter et ministerialiter. Unde quando princeps temporalis dicit conferre beneficium ecclesiasticum: ex collatione potestatis spiritualis. talis collatio est a potestate spirituali: sicut ab habente auctoritatem conferendi. a principe autem est: sicut administrandi exhibente in huiusmodi collatione: presentando: vel exprimentando personam aptam vel dignam. ad hec faciunt ea que non in summa. i. q. i. lxxij. di. hadrianus. h. et c. se. facit lib. vi. de elec. generali. et de offi. leg. dilectus. et de his que fi. a pla. cum in apostolica. i. fi. et vide quod no. rxi. q. viij. decimas. i. et de decimis. Si autem talis collatio fiat a principe sine consensu presbitero spiritualis potestatis: que in hoc habet auctoritatem nulla est ipsa collatio de iure. ut est expressum. rxi. q. viij. laicis. et vide quod ibi no. nec ex consuetudine quantumcumque longeva poterit hoc licitū sibi esse: quin immo quanto talis consuetudo diuturnior: tanto detestabilior. et de simo. cum in ecclesie. et c. non satis ubi de hoc. Secus si de hoc haberet privilegium: ut no. pre. c. laicis. ¶ Secundo considerandum est quod quantum dicitur potestas temporalis preexistere in illo apud quem est spiritualis: non ita est intelligendum quasi per duas potestates diuersas et distinctas habeat: sed quod per vnam suam potestatem super spiritualia et temporalia potest. Nam inferiora sunt in superioribus vniuerse: et quod in inferioribus distinguitur: in superioribus vniuitur. Dicitur tamen in ipso esse duplex potestas: propter respectum ad actus diuersos. nam prout exercet actus spirituales: et administrat spiritualia: dicitur habere potentiam spiritalem. prout autem dirigit et consulit et imperat in temporalibus: dicitur habere potestatem temporalem. Sic ergo vna potentia rationis distinguitur per officia diuersa in superiorē et inferiorē. quod secundum quod intendit eternis perspicitur: et consulendis: dicitur ratio superior. prout autem intendit rebus temporalibus: dicitur inferior. ut beatus Augustinus ait. Sic vna potestas habentis potentiam spiritalem: dicitur temporalis et spiritualis: et distinguitur circa officia: et dicitur inferior: et

Epistola
p[re]s et
dele co
ducibil.

perio: diuersis respectibus. q[ui] tamen denominatio fit a digniori: ideo simpl[iter] dicitur hec p[ar]s sp[irit]ualis. ad hanc ratione facit et de sacra vnc. c. i. §. quia vero. n[on] in vertice vero. **T**ertio considerand[um] est q[uo]d licet ille qui habet potestatem sp[irit]ualem p[re]bebeat in illa etiā temporalē n[on] t[ame]n potestatem habentē. P[ri]mo quidē p[ro]pter modi agendi diuersitatem: q[ui] non eodem modo exercet iurisdictionē temporalem princeps temporalis et sp[irit]ualis. vt dicitur est. vnde p[ro]pter diuersos agēdi modos. oportet esse diuersitatem agentū. **S**ecundo p[ro]pter indecētiā et indignitatem. Indignū ē[st] et indecens: vt illi agant opera viliora: q[ui]bus cōpetunt digniora et potiora. Unde sp[irit]uali potestati cui cōuenit agere sp[irit]ualia. c[on]f. disti. duo. indignū et indecens est circa temporalium exercitium occupari. op. ar. c[on]f. q. i. de p[re]sentium. maxime ibi. oimoda est etiā illius habitus et ist[us] offici[us] diuersitas. et nemo deo militas. fm apo stolum. ij. ad Tim. ij. implicat se negotijs secularibus. lxxviii. dist. consequens. et p[ro] totum. et ne cleri. vel mona. s[ed] nec p[er]curationes. et p[ro] totum in rubro et in nigro. c[on]f. q. iij. credo. et p[ro] totum. c[on]f. q. i. te quidē. Igitur congruū est esse aliquē inferiorē p[ar]tem: q[ui] circa h[uius]modi temporalia occupetur. hoc bene p[ro]batur. i. ad Ro. vi. c[on]f. q. i. §. ex his. ibi. secularia ergo iudicia si habueritis: cōreptibiles. i. laicos qui sunt in eccl[esi]a cōstituere. et in. c. te quidē. ibi. neq[ue] etiā iudicem neq[ue] cognitorem secularium negotior[um] hodie re ordinare vult christus: ne p[ro]focatus homin[um] p[re]sentib[us] curis non possit verbo dei vacare. hec vero opera que tibi misius congruere dicimus: eph[er]ib[us] deant sibi i[n]uicem vacantes laici: et te nemo occupet ab ijs studiis per que salus hominib[us] datur. **T**ertio p[ro]pter libertatē agendi. vt videl[icet] sp[irit]ualis p[ar]s liberio: sit ad vacandum: sp[irit]ualibus: dū non impeditur per administratiōē temporalium. vt in p[re]c. c. maxime in. c. te quidē. Non em[en] est homo vt deus: q[ui] p[ro]pter gubernationem inferior[um] nō impeditur a gubernatione superior[um]. nec ecōuerso. immo in h[uius]modi intentio circa vnū impedit intentionē circa aliud: q[ui] Pluribus intentio minor est ad singula sensus. et dū ad vtrūq[ue] festinat neq[ue] trum bene peragitur. c[on]f. q. i. p[re]s[ent]ib[us] sens. ibi. satis em[en] incongruū est: si quā vnū ex his p[er] sui magnitudine diligenter quis non possit implere: ad vtrūq[ue] videatur idoneus. f. c[on]f. lxxix. di. singula. et diuisus in duo nō habet sui plenariam p[ar]tem. et de cleri. cōiū. diuersis. vbi de hoc. et ap[osto]lus i. ad Ro. vii. ibi. qui autē cum v[er]o est sollicitus est que sunt mūdi quō placeat v[er]o: et diuisus est. vt p[re]c. c. diuersis. Et ergo sp[irit]ualis p[ar]s sine impedimento intendat circa sp[irit]ualia et diuina: expedit vt sub ea sit alia p[ar]s: q[ui] intēdat circa temporalia et humana. **Q**uarto p[ro]pter adiutorij necessitatem. q[ui] sp[irit]ualis p[ar]s non sufficit p[er] seipsam ad exercendum oia illa respectu quor[um] habet p[ar]tem: sed indiget adiuari. et p[ro]pter hoc oportet esse quādam inferiorē p[ar]tem: que sp[irit]uali ministraret in regimine temporalium: vt ipsam adiuarēt in pluribus que sola non p[ot]erit efficere: ipsamq[ue] muniret atq[ue] tueretur. ad hoc. c[on]f. dist. cum ad verū ventū est. ibi. et pontifices p[er] cursu temporalium t[ame]n modor[um] imperialibus legibus vterent[ur] quaten[us] sp[irit]ualis actio a carnalib[us] distaret incurfib[us]: et deo militans minime se negotijs secularibus implicaret et c. Item. 3[er]o. de summo bono l. iij. P[ri]ncipes seculi nōnūq[ue] intra eccl[esi]am p[ar]tis acceptē culmina tenent: vt p[er] eādem p[ar]tem disciplinā eccl[esi]asticā muniant. Etenim intra eccl[esi]am p[ar]tes necessarie nō essent: nisi vt q[uo]d non p[ot]uēt sacerdotes efficere p[er] doctrine sermonē: hoc imperet p[ar]s p[er] discipline terrorem et c. c[on]f. q. v. p[ri]ncipes. et vide q[uo]d ibi sequit[ur]. **Q**uinto p[ro]pter ordinis bonitatē. sicut em[en] bon[us] et sup[er]bonus deus: quib[us] oia p[er] seip[s]um possit dignitatem comunicat regiminis creatur[um] diuersis: vt bonū ordinis in causando sicut et in essendo reluceat in rebus ab ipso p[ro]ductis: sic etiam in eccl[esi]a voluit esse quādam inferiorē p[ar]tem potestatem sub sp[irit]uali: cui tēpo[ra]lium regimen com[un]i-

municet: ac per hoc inueniatur in eccl[esi]a bonū ordinis: quātum ad regiminis p[ar]tem. hec ratio p[ro]batur. lxxviii. dist. decreuit. lxxix. dist. ad hoc. ad hanc materiā optime facit Exod. xviii. ibi. At ille sc[ilicet] Berro cognatus moysi bonā inquit rem facis. stulto labore cōsumeris: et tu et populus iste qui tecū est. vltra vires tuas est negotiū. solus illud nō poteris sustinere. sed audi verba mea atq[ue] confilia: et dñs erit tecum. Esto tu p[ro]p[ri]o in ijs q[ui] ad deū p[er]tinent vt referas que dicuntur ad eum. et i. p[ro]uide de omni plebe viros potentes et timentes deū: in quibus sit veritas: et qui oderint auaritiā: et p[ro]stue et eis tribunos et centuriones et quinquagenarios et decanos qui iudicent populum omni tempore et c.

Et his autem rationibus per quas ostensum est q[uo]d nō sup[er]fuit potestas p[ri]ncipum temporaliū in eccl[esi]a: licet sp[irit]ualis potestas p[re]bebeat tēpo[ra]lem: concludi p[ot]est q[uo]d sp[irit]ualis tēpo[ra]lem iurisdictionē quā habet nō debet exercere immediate: loquendo regulariter et cōmuniter. Hoc em[en] requirit eius modus agēdi: qui est fm imperiū et directionē: non autem fm immediatam executionē. Hoc enim requirit eius dignitas: cui nō cōuenit inferioribus actionibus intendere. Hoc etiam requirit eius libertas circa sp[irit]uales actus: cui expedit administratione rerum temporalium nō implicari et ipediri. vt s. p[ri]mo. §. si. q. i. dictum est. Hoc etiam requirit operandi comoditas: que puenit ex eo q[uo]d p[ar]tem temporalē adiuuat et munif. Hoc etiā requirit ordo p[ar]tium: q[ui] tolleret si sp[irit]ualis p[ar]s exerceret immediate iurisdictionē tēpo[ra]lem. vt hec. §. p[ri]mo sunt p[ro]bata. **T**ercio autē regulariter et cōiter nō debet at sp[irit]ualis p[ar]s iurisdictionē temporalē exercere: cert[um] t[ame]n causis inspectis et in aliquib[us] casibus p[ot]est immediate se de temporalibus intrromittere: sicut et ipse deus: licet de cōle[ge] geagar in rebus mediantrib[us] secūdis causis: t[ame]n de lege speciali aliq[ui] agitur p[ro]ter ordinē secundarū causarū. hec p[ro]batur et de iudic. nouit. §. nō em[en] intēdimus. et qui si. sint legi. lato. §. si vero. et c. causam que ij. §. nos attendētes. et c. p[er] venerabilem. §. rōnibus. c[on]f. di. cū ad verum. et c. duo sunt. c[on]f. q. i. puenit in fi. Casus de q[ui]bus se eccl[esi]a de tēpo[ra]lib[us] intrromittit. nō. et de fo. cōpe. licet. et plures p[ot]est sui. s. in p[ri]ncipio istius operis: vbi de hoc latius disputat in. lxxvii. ar. post tria fol. n[on] dicendū est igit[ur]. et i. e. n[on] de q[ui]bus. **Q**uod autē possint in casib[us] et ex causa habētes potestātē sp[irit]ualem intrromittere se de tēpo[ra]lib[us]: regulariter autē et indifferenter hec non debeant facere: ex verbis apl[is]. i. ad Ro. vi. p[ot]est accipi vbi loquēs p[ro]tra illos q[ui] iudicia p[ro]stuebāt apud infideles. dicit. An nescitis q[uo]m sancti de hoc mūdo iudicabūt: hūc mūdu[m] vocās hoies malos: quos boni iudicabūt et cōparatione vite et p[ar]te. vt glos. dicit. sicut viri Niniuite: et regina Saba iudeos. cōparatiōe vite. vt dicit glos. Mart. xij. et Lu. xij. Et subdit apl[is]. Etsi in vobis. i. p[er] vos iudicabit mundus: indigni estis q[ui] de minimis iudicetis: q. d. vt glos. supplet. et vere de his potestis iudicare. Nescis q[uo]m angelos iudicabitis: sc[ilicet] malos et apostatas. quanto magis secularia: sic adaptat ista rōba Innocē. iij. et q[ui] si. sint leg. p[er] venerabile. §. rōnibus. in fi. i. de reb[us] secularib[us]. et sequit[ur]. Secularia igit[ur] iudicia si habuerit: p[re]t[er]ibiles q[ui] sunt in eccl[esi]a p[ro]stutire illos ad iudicandū. Hoc autē dicit apl[is] ironice p[ro] illos q[ui] eligēbāt iudices fideles et p[re]t[er]ibiles. i. idiceros et viles. et huic expostitiōi p[ro]sonat q[uo]d seq[ui]t[ur]. Ad verecūdiā vram dico et c. Et alit[er] fm glos. q[ui] dixerat apl[is] eos posse de his minimis iudicare: determinat q[uo]d ad h[uius]modi negotia definiēda sunt p[ro]stutendi. i. p[re]t[er]ibiles q[ui] sunt in eccl[esi]a. Maior[um] em[en] sp[irit]ualib[us] intēdere dnt. Et tēp[or]ales q[ui] p[ro]stutire. i. aliq[ui]s sapiētes: q[ui] t[ame]n sunt minoris meriti. Apl[is] em[en] p[ro]dicādo circūcūtes talibus nō vacabant. ij ergo terrenas causas examinent: q[ui] exterior[um] rerum sapiam perceperunt. qui autē sp[irit]ualib[us] bonis dicati sunt: terrenis non debent negotijs implicari. vt dum nō coguntur terre bona disponere: valeant

Epistola
an sint a
sp[irit]ualib[us]
admini
stranda.

bonis superioribus deservire. sic hoc etiam videtur Gratianus
intelligere. et q. i. §. et his oibus. ubi ponitur ista auctoritas
apostoli: et exponitur. et beatus Bernardus. s. l. de consideratione per
tractans hoc verbum apostoli. Et reprehensibiles constituit ad iudi
candum. informatur Eugenius papa: ut non se implicet nego
tius temporalibus nisi ex causa. sic dicens. Itaque secundum apostolo
lum indignum tibi usurpas tu apostolicus officium vile: gra
dum reprehensibilem. Unde et apostolus episcopum instruens. Nemo
(inquit) militans deo implicat se negotiis secularibus.
et paulo inferius adiungit Bernardus. Ubi aliqui aliquos apostolorum
iudex sedit hominum: aut diuisor terminorum: aut distributo
r terrarum. Thibaudus ait. R. r. j. Quis me constituit iudicem
inter vos? ubi Ambrosius. sic ait. Bene est terrena decernat: quod
propter diuina descenderat. nec iudex dignus esse litium: et
arbitrator facultatum viutorum: habens mortuorum iudicium arbitrii
trium meritorum. Non ergo quid petas: sed a quo postu
les. inueniendum est. nec maioribus intento animo putes mi
noribus obstringendum. unde non immerito refutat hic fra
ter qui dispensator celestium gestiebat corruptibilibus
occupare. Non ergo transgrediaris terminos quos posue
runt patres tui. Et post ait Bernardus. Ubi non videtur bonus
eliminatio: rerum qui indignum putat apostolus seu apostolicis
viris non iudicare de talibus: quibus datum est iudicium in
maiora. Quidni continent iudicare de terrenis possessionibus
culis hominum: qui in celestibus et angelos iudicabunt. Ergo
in criminibus non in possessionibus preas vestra. propter il
la siquidem: non propter has clauas accepistis regni celo
rum: puaricatores vtriusque exclusuri non possessores. Et scia
tis: ait Martinus. R. r. j. et Luce. v. q. filius hominis habet
potestatem in terra dimittendi peccata. et. Quenam tibi vi
detur maior dignitas: preas dimittendi peccata: an preda
diuidendi. Sed non est comparatio. habent hec in finem et ter
rena iudices suos reges et principes terre. Quid fines
alienos inuaditis. Quid falcem vestram in aliena messe
extenditis. v. q. i. j. c. f. Non quod indigni vos: sed quod indignum
vobis talibus insisteret: quippe potioribus occupati. De
his ubi necessitas erigitur: quod censet apostolus. i. ad Cor.
v. Si enim in vobis indicabit hic mundus: indigni estis quod
de minimis iudicetis. Sed aliud est incidenter excurrere
in ista: causa quidem vrgente: aliud ultra inchoare istis tam
magis dignis tali et talis intentione reb. hucusque Bernardus.
Patet ergo ex his verbis: quod spiritualis preas non debet differre
ter iurisdictione temporalem exercere: tamen potest et de causis
necessariis exigentibus immediate se de temporalibus in
termittere: ut superius est probatum. et secundum hanc distinctionem
non saluat peritias aliqua: que in predictis verbis Bernardus.
esse videtur. C De quibus autem temporalibus: et qui intrinsece
tere se valeat immediate spiritualis preas: sic doctores determi
nant. Nam ad spiritalem preas spectat immediate intrinsece
tere se de illis temporalibus: que sunt spiritualibus: aliquid in annexa.
Iam intrinsece se de decimis erigendis recipiendis et dispen
sands. et q. i. per. viij. p. ma. c. et de dec. p. totum. et q. i. vo
bis. et. c. vulturane. cum si. Intrinsece se de dotibus que an
te sunt matrimonio quod est sacramentum: et de heredita
ribus que sunt annere natis de legitimo toto. et de dona
inter vi. et vxor. de prudentia. et qui si. sint leg. c. f. et. q. i. c. p
erlatum. cum si. Item q. ut dictum est ex auctoritate
Bernardi. Potestas iudicis spiritualis principaliter est in cri
minibus: que sunt spiritualia mala. Ideo de questionibus tem
poralium que deferuntur cum denuntiatione criminis potest se intro
mittere: quod eam preneat quolibet christiani corripe
re de peccato. et de iudic. nouit. Adhuc spectat ad ipsum intro
mittere se de temporalibus: quum litigium temporale peras
tratur pacis: que est spiritale vinculum. Ep. iij. q. est chari
tatis effectus. et quum pacis federa sunt iuramento confirmas
ta: quod fractio iuramenti crimen est de quod ad spiritalem iudice
preneat iudicare. de his in pre. c. nouit. et. c. dist. quasi p. to
tum. et. c. iij. q. iij. illi qui. et de treu. et pa. c. f. et. q. v. quasi
per totum. Item intrinsece se de temporalibus: propter defec
tum omnis temporalis. et de fo. compe. licet. Item propter ne

gligentia seu malitiam principis non seruantis iustitiam: ne
abuteris prete sibi concessa: et non facies quod facere tenet
in obsequium spiritualis preas: et propter commune bonum. ad hoc
et lib. vi. de sup. ne. pre. grandi. et. r. v. q. v. Item alius. Item
intrinsece se de temporalibus: quum appellat ad ipsum preas
cipue ubi est consuetudo quam tolerat secularis princeps: et
ab ecclesiastico iudice approbat. et de ap. si duobus. Item
intrinsece se de temporalibus que donata sunt ecclesie a prin
cipibus vel alijs fidelibus. l. iij. di. ego lodoico. et de dec. dudum.
et. q. i. c. f. iij. q. iij. c. f. adde quod scripti. s. in. r. r. v. ar. r. p. mus
respicit. §. p. cece. r. f. i. tercio. Quarto considerandum est: quod
quum ex dictis appareat quod sub christi vicario et petri suc
cesso: et tamquam sub prete causali ac summa contineatur pos
testas inferior: pontificum: et preas temporalis principum: tamen
diuersimode comparatur ad ipsum vtriusque preas. Nam preas
pontificum ad ipsum comparat sicut causam ad illud in quo
est perfectio secundum eadem rationem non tamen totaliter: sed in parte.
preas enim que est in summo pontifice: derivat ad alios pon
tifices secundum eadem rationem et secundum eundem modum agendi: non
tamen secundum suam plenitudinem: sed secundum partem. ad hoc et de usu
pal. ad honorem. Preas autem secularium principum comparat
ad ipsum sicut causam in quo est perfectio cause efficientis: et
secundum aliam rationem. Nam in principibus secularibus est for
lun temporalis preas: et est in eis secundum aliam rationem: et secundum alium
agendi modum: quod fit in summo pontifice. ar. ad hoc. c. vi.
di. cum ad verum. et. c. duo. Quinto considerandum est: quod
summus pontifex non solum iure diuino sed etiam iure hu
mano habet potestatem temporalem: scilicet ex coactione a co
stantino facta: qui monarchia tenebat imperium. et. c. di. co
stantinus. Item si queratur quid operatur hoc ius hu
manum super diuinum: dici potest vno modo quod hoc ius humanum
est iuris diuini manifestatio. ar. r. iij. q. v. c. remittitur. §.
hinc notandum. ibi. da. dñe. hoc est data tibi pronuntia egypti
prum et ethiopiam. Vel ad ius diuinum confirmatio: et ex
imitatio et veneratio. hec enim Constantini concessio fuit
subiectionis et veneratiois ostensio ad spiritalem potestas
tem. Et in eo quod constantinus beato Syluestro eiusque suc
cessoribus regnum terrenum et imperialia insignia et officia co
cessit: non auctoritatem contulit: sed reuerentiam impendit: et
regnum terrenum subiectum esse debere monstrauit. et. c. vi.
dist. si imperator. quod non dubium est dei. prouidentia esse fa
ctum. in cuius manu est cor regum. Prouer. xxi. in pnd.
ut pontificalis apex non vilesceret: sed in ampliori hono
re haberetur: dum cerneretur tante dignitatis insignis
prefulgere. ut pre. c. constantinus. ultra medium. ibi. ut et
pontificalis apex non vilescat: sed magis quam terreni nostri
imperij dignitas gloria et potestas decoretur. et ar. ad hoc
l. r. dist. episcopi non in castellis. ibi. Nec vilescat nomen
episcopi. sed ad honorabilem titulum. et est de priuile. c. f.
Vel potest dici quod ista concessio fuit quedam cooperatio
sive ministerium ad hoc quod potestatem quam christi vicarius
habebat iure diuino: posset liberius exercere de facto: quod
propter tyrannorum persecutionem ante constantini tempo
ra non ita poterat. unde et nunc seculares principes tueri
debent ecclesias et ecclesiarum prelatos. ut libere valeant
exercere que saluti fidelium expediunt: et iure suo vti sine
impedimento. ad hoc et. c. v. dist. boni principis. r. iij. q. v.
principes. et. c. administratores. Et maxime imperator. l. iij.
dist. tibi domino. et in demen. de iure iuran. roman.
principes. §. ego henricus. Potest etiam dici quod ex hu
iusmodi concessione potest summus pontifex magis im
mediate se de temporalibus intrinsece intrinsece. quod ex eo pa
tet: quia quum vacat imperium: exercere potest immediate
iurisdictionem temporalem. et de fo. compe. licet. Et sic aliter
exercet iurisdictionem temporalem: ut habet eam iure
diuino: et aliter ut habet eam ex iure humano. unde in ipso
magis distinguitur temporalis preas a spirituali: pur palis
conuenit ei ex iure diuino: quod ut conuenit ei ex iure humano.
quod secundum quod conuenit ei ex iure diuino: habet eam vniuersum in ipa
spirituali prete. ut autem conuenit ei ex iure humano. habet eam de

De quibus
temporalibus
papa se
intrinsece
trat.

Sanctiue ab ipsa spūali potestate diuisam atq; distinctā. perūm etiā put habet eam iure humano: exercet eaz per ministerium alio: vt spūalibus acibus liberius valeat insisteret: qui sunt ei magis cōuenientes r pprii. Et ne desri. vel mo. eps. lib. vi. rcvj. di. duo. Adde hic qd scripsi. s. in primo. lv. ar. in fi. ¶ Sed etro considerandū est qd sicut spūalis potestas p̄habet rēpo: alem excellenter: sic rēpo ralis potestas: que est intra eccliam: participat aliqd spū rualis potestati. nō tñ qd spūales actus exercere valeat: sed in quātum spūali obsequitur: r ministerat: r ac? quos exercet: ad fine spūalis ordinat: si recte vritur sua prāte. q: ipsa tpalia que disponere habet: sunt p:opter spūalia. abutitur em tpalibus: qui non ea ordinat ad spūalia. Nam sicut cognitio sensibilibum deseruit cognitioni intel ligibilibum: r ordinatur ad eam: Ita vltus rēpo: aliu deser uire debet vite spūali: r ad illam ordinari. Unde licet si nis p̄mus tpalis prās sit alius a fine spūalis: tamen finis vltimus idem est: scilz britudo supnaturalis: de quo imediate curam hz spūalis potestas: r ideo tpalis prās si recta sit: dicit aliquo modo spūalis. dicitur tñ r denoiat simplr rēpo: ralis a fine p̄mo: sicut effectus denominat a causa prima magis q̄ a remora. ¶ P̄ hinc est qd res gibus adhibetur vinctio: que spūaliratem designat. Et de sacra vnc. c. vñico. Qd aut reges nō vnguntur in capite: sicut pontifices: sed vngunt in brachio: designat qd eorū potestas nō est p̄ncipaliter spūalis: sed p̄ ministerium: et obsequiū. q: per brachiū operamur. vt p̄e. c. vñico. de sa cra vnc. Adhuc alio modo prās p̄ncipum secularium in ecclia pōt dici spūalis: videlz fm vitam. Sicut em ponti fices debent esse spūales fm vitam: sic et p̄ncipes tpales in ecclia. maior tñ pfectio r vite spūalitas requiritur in pontificibus: q̄ in p̄ncipibus: quia maior: r perfectior est eoz dignitas. rcvj. di. duo sunt. Et maior: in dignitate: ma ior: erit invita r perfectione. s. q. i. vñissimus. iij. di. deniqs. Unde vtriq; vngunt. sed p̄ntifices in capite r manibus. vt p̄e. c. vñico de sacra vnc. q: in eis d3 esse pfectio contēz platiue r actiue vite. rcvj. dist. si quis. et de renun. nisi. s. ne putes. p̄ncipes aut in brachio. quia in actiua se debet p̄cipue exercere. Nam cū Darrha ministrat. Zuce. r. et de regula. c. licet. ad fi. h. nec legitur. r cum Maria fecun di bonis actionibus esse debent. vt p̄e. s. ne putes. r p. c. licet. h. ad quod vtiq; r quidem de pfecta vita que debet esse in pontificibus nō hic dico. De hoc abunde in pasto rali suo brūs Breg. etiam in libro moralū. r Ber. ad Eu genium in lib. de consideratione. ac alij plures doctores in operibus suis tractant. r Zarianus plenissime a. rrv. dist. vñq; ad. Lin quibus distinctionibus tractat de. rñ. c. apostolice regule. que ponit Paulus ad Tim. i. episto la. c. iij. et ad Tim. c. s. ¶ Articulus. lvij.

Ed de perfecta vi.

ra seculariū p̄ncipum r p̄cipue regum qui sunt superiores r p̄cellentes. s. p̄e. h. et de ma. r obe. solite. ibi. siue regi quasi p̄cellenti. aliqua pauca ex maiorz doctri na ponenda sunt. vt ex eis magis appareat quō eoz pos testas debet esse spūalis: r ad finem spūale: n ordinari. lz em. s. rñ. ar. aliqua dixerim circa hoc tamen aliquid am plius est addendū. ¶ A Est g p̄mo tenēdū qd secularis prās vt digna sit regis noie recte agere d3. P̄au? em rex nō vere pōt dici rex: sicut falsus denarius nō ēdenari? de hoc sunt plures conco. rlv. dist. vera iustitia. Unde Jñd. ix. lib. erymo. ait. Rex a regendo d3. non aut regū qui non corrigit se r alios. Recte igit faciedo regis nomē tenet. Peccādo aut amittitur. vnde r apud antiquos tale erat puerbiū. Rex eris si recte facias. si nō facias nō eris. Sic etiā beata Zatharina dixit Maxentio. Si animo te res peris: rex eris. ad hoc. rñ. di. deros. ibi. sicut rex a regēdo. q. i. s. celus. p̄dis em nomen dignitatis p̄pter delictum. legit r no. et de pur. ca. c. s. Subdit aut Jñd. qd regie virtu

tes p̄cipue due sunt. scz Iustitia r Pietas. de his satis Iustitia dixi. s. rñ. ar. in. s. parte istius operis. Plus aut in regib? Pietas. nam Iustitia p se seuera est. sed vera iustitia compassionē habet. rlv. dist. vera r falsa mia inueni tur. rñ. q. iij. est iniusta. In his aut addenda est P̄ude tia. sine qua iustitia r pietas recte nō valent exerceri. nec multitudo subiecta vñlter gubernari. De his aut tribus que necessaria sunt regibus. plene. s. disserui. rñ. art. que hic repetenda nō sunt. Debent quoq; reges fide r deuotione deo subdi: vt alios sibi subdere valeant. Digne de bent deo mēte adherere: vt firmiter possint regni guber nacula possidere. ad hec. rcvj. di. in scripturis. r. c. h. impe rator. r. rcvj. di. ecclie. rñ. q. v. res ecclie alit. C. de sum. trini. ep̄la inter daras. Debent non p̄pium cōmodū aut gl̄iam tyrānice querere: sed bonum cōmune sibi subiecte multitudinis regaliter intendere: atq; pcurare. bonā scz r virtuosam vitam: et que ad ipsam adimniculantur. ad hoc. vñ. q. s. sunt in ecclis. rñ. q. vñ. vt p̄udem. Debent ecclias r eccliarū platos reuereri: r honorare. munis re r defendere. rcvj. di. boni. c. duo. rñ. q. v. p̄ncipes. l. d3 no: em exhibitus x̄risti ministro: x̄risto exhibet. ipso di cente Martb. r. r simile Zuce. r. Qui vos recipit mereti pit. rñ. dist. in nouo. rñ. dist. ille proculdubio. vñ. q. i. sa cer dotes. vñ. q. i. qui vos spernit. Debent erga diuini cultus ampliacionē r augmentū studiū impendere. vt p̄e. c. bo ni. r. c. cōstantinus. Debēt aduersarios x̄risti r ecclie im pugnaire. rñ. q. v. de liguribus. c. duobus. c. seq. r. rcvj. di. ecclie. Debēt iusta p̄cipere: r illicita p̄hibere. malos co ercere r punire. vt boni inter malos quiete viuāt. rñ. q. v. regū. r. c. rex debet. di. iij. sacre sunt. in p̄hemio decre. rer pacificus. Debent iustū bellum indicere: ab iniusto ca uere. rñ. q. ij. iustum. Debent p̄dam eque r iuste diuides re. rñ. q. v. dicat. Debent fidelitatē quā sibi seruare des derant subditis obseruare. rñ. q. v. de forma. rcv. di. esto. Debent inter subditos humiliter se habere. Eccl. rñ. Recto: em te posuerunt: noli extollit. sed esto in illis quasi vnus ex ipsis. Item rex faciat se timeri. Eccl. vñ. Noli qd rere fieri iudex: nisi valeas virtute interrumpere iniquita tes. Prouerb. r. Rex q̄ sedet in folio iudicij: dissipat omne malum intuitu suo. Sed magis velit amari q̄ timeri. qz fm Senecam. Nobilis est natura hois. facilius ducit q̄ trahatur. Debet tribulatos consolari. Job. rñ. Quū se derem quasi rex circūdante exercitu: eram tamen meren tiū consolator. Debet fursurones r bilingues contēre. r viles non exaltare. vnde Aristo. Alexandro. Consulto: p̄ocorum: seruos contēre bilingues Et nequam: nec qd humiles natura iacere P̄cipit: exalta. Item rex debet sequi consiliū senioz: non iunioz: blande regendo et dul ci ter: r nō dure r tyrānicē: ne perdat regnū. vt Roboam filius Salomon qui de consilio iunioz dixit populo isrl. Adinimus digit? meus grossio: est d3 so p̄is mei. r nūc pater meus posuit sup vos iugū graue. ego aut addā sup iugū vestrū. pater meus cecidit vos flagellis: ego aut ce dā vos sconiōib?. p̄pter qd. r. trib? recesserūt ab eo. iij. Reg. rñ. vñ. q. i. deniqs. Iuuenes em cōiter sensu non pol lent. ideoq; nō sunt in p̄siliarios assumēdi. P̄bus. Nemo iuuenes duces eligit: eo qd certū est eos sapiam non h̄re. ar. ad b. i. q. i. estote. rñ. di. qñ. Debēt p̄ affabilitatē r bes neficia pcurare vt diligant: r p iustas vindictas nō p̄p̄e iniurie sz legis dei studere vt timeant. rñ. q. v. rex debet. ¶ Et vt magis appareat de officio regū: r de vita virtuos a: qd ipsis congruit: pducēda sunt in mediū aliq̄ testimo nia. In p̄mis g cōsiderandū est id qd deuteronomij dñs ordinauit. rñ. c. circa reges. P̄mo em quātū ad modū eligēdi. statuit vt in electioe regis spectaret dei iudiciū. Electioe vñ nō fieret rex alterius genis. qd r nunc in ecclia ser qd obser uandū est. vt videlz in institutioe regū illoz iudiciū inter ueniat: qui vicin dei tenent in terris. Non tñ ipsa tollit electio p̄p̄o qui habet imperato: ē eligere. rñ. dist. legis mus. vel alioiū qui hoc habent de consuetudine. et de

Iustitia
Pietas
r P̄ude
tia.

Hec dili
gēter ob
seruet q̄
impant.

Regis in
matio.

Regis in
matio.

In regis
electioe
ser qd obser
uandū

blasphemus qd.

Rex ista
rū sacra
rū sit stu
diosus.

elec. venerabilem. Nec requiritur iudiciū pape specialiter. sed sufficit qd tacite in eum consentiat/qui dignus est ad regendū: et obediens matri sue ecclie. ar. lxxij. dist. cum hadrianus secundus. rxxvj. dist. quis dubitet. Et vt nō fiat rex alterius gentis. q: nō d: assumi aliquis in regē: q nō sit fidelis: et de gente christiana. ar. bo. rxxvj. dist. si imperator: catholicus est. q. d. debet esse. Quia iter fideles et infideles magna d: esse distinctio. iij. q. iij. c. j. h. nec imperare. r. q. v. canonica. ibi. qñ sunt eoz gentis. Tercertus est (qd est nimis absurdū) vt blasphemus christi in christianos vim ptāris exerceat. et de iude. cū sit. Blasphemus autē est nō solum iudeus: sed quilibet infidelis q ignorat christum: et eū nō colit. Et nulli pagano licitū est sup christiā nos aliqd officiū exercere. vt p. e. c. cū sit. r. liij. dist. nulla. Secundo vero circa reges institutos ordinauit qualif se hēre debeant quātum ad seipsos. vt scz nō multiplicarēt cursus et equos: neq: viros: neq: immensas diuitias: q: ex cupiditate hoz pncipes ad tyrānides declināt: et iustitiam derelinquūt. q: Tito Violatur Auro Iustitia. rj. q. iij. paup. Qd non sic est accipiendū: quasi nullatenus debeat huiusmodi apparatibus et diuitijs abundare. Sed q: nō debeat ex cupiditate aut inordinato appetitu hoz rū affluentiā ambire. ar. rlvij. di. scit. rxxij. q. v. secundus. Quātum tñ requirit status regie dignitatis: et cōmune bonū: pōt hoz exterior bonoz copiam pcurare et habere. ar. ad hoc. rlx. di. nō cogatur. et reges mollior. Martb. rj. vestit. rxx. q. j. c. j. in fi. q: diuites cum iustitia et bonis operibus nō abiciūt gangrenē pccillium. rxx. di. hec scripsi mus. et facit ad hoc qd legitur et nō. et de p. bē. de multa. j. fi. et in glos. est gargumentū. Tercio instituit qualiter se deberet hēre ad deū. vt scz sepe legeret: et cogitaret de lege dei: vt si clemper esset in dei timore et reuerentia. vñ dicit in p. e. c. d. cur. rlvj. Postq autē sederit in solio regni sui: describet si bi deuteronomiū legis huius in volumine/ accipies a facdōribus leuitice tribus: et habebit secū: legetq illud oibus diebus vite sue. vt discat timere dñm deū suū: et custodire verba et cerimonias eius/ q lege pcepta sunt. neq: eleuetur eo: eius in supbiam sup fratres suos. neq: declinet in partē dexteram vel sinistram: vt longo tpe regnet ipse et filij eius sup israel. Est em sciendū q q: bona vita multitudinis/ quā rex intendere d: ordinata est ad finē que est beatitudo celestis: ideo ad officiū regis pñet sic bonā vitam multitudinis pcurare. sicut conuenit ad celestem beatitudinē psequendā. vt scz ea pncipiat que ad celestē patriā ducunt: et eoz pñaria fm qd fuerit possibile iterdicat. ad hoc. rxxij. q. iij. qñ vult. h. et paulos post nabuchodonosor rex et c. et nō inuenitur. rj. q. iij. imperatores. ibi. nam inter hoies penas luit: et apud deum frōtem nō habebit: qui hoc facere noluit qd ei p co: regis ipsa veritas iussit. Que autē sit ad verā beatitudinē via/ et que sint impedimēta ipsius/ ex lege diuina cognoscit: cuius doctrina pñet ad officiū sacerdotū. q: labia sacerdotis custodiunt sciam: et legem requirūt de ore eius. scz subditi. q: angelus dñi exercitūz est. Malach. ij. et rlvj. di. sit rector. Et iō pcepit dñs vt rex legem sibi describeret: et exemplar acciperet a sacerdotibus: et illam legeret oibus diebus vite sue: vt discat timere deum: et custodire pcepta ipsius. vñ multum cōuenit regibus crebro scās scripturas legere vel audire: vt p exercitiū lectionis sciētie regendi pplm inueniat n: argarita. et de renun. post translationē. j. ceterū. vnde Sozomenus lib. j. in histo: a tripertita dicit in laudē Theodosij imperatoris. Aliunt te per diem exerceri armis: et subiectoz negotia discipulare: iudicare simul et agere. Noctibus vero libris intendere. et de hoc. s. rlvj. ar. dicit in pma ista parte istius operis. Rex em infipiens perdet pplm suū. Eccl. i. r. Et ex hoc sequit q leges quas rex instituit: nō debent a doctrina legis diuine disci: dare: sed ei psonare: ac sacris canonib subijci. Nam sicut prās subijciunt potestati: sic leges legibus debent esse subiecte. et di. c. j. et p totum. et de p. uile. sup specu

la. in pñ. ibi. famulatum. et de no. op. num. c. j. Quare to instituit qualiter rex deberet se habere ad subditos suos: scz vt non superbe eos contēneret et opprimeret: nec etiam a iustitia declinaret. rxxij. q. v. regum. De bonis autē conditionibus christianoz regum. bñs Aug. v. li. de ciui. dei. c. rxxij. sic ait. Christianos imperatores et reges felices dicimus: si iuste imperant. si inter linguas. rj. q. iij. in cunctis. et c. inter verba. sublimiter honozantium: et obsequia nimis humiliter salutantium. non extolluntur. si se eē homines mortales. ps. lxxviii. Quis est homo q viuēt: et nō videbit mortem: meminerint. Si suā ad dei cultū maxime dilatandum et maiestati sue famulandum curā in defessam adhibent. si deū timent: diligunt: et colūt. si plus amant illud regnū: vbi non timent habere consortes. si tardius vindicant. facile ignoscunt. Si eadem vindictam pro necessitate regende tuendeq: reipublice nō pro latrandis inimicitiarū odijs exercent. si eadem veniam nō ad impunitatem iniquitatis. rxxij. q. iij. est iniusta. sed ad spem correctionis indulgent. Si qd asperere cogunt quādoq: decernere: misericordie lenitate et beneficiis largitate cōpensant. Si luxuria tāto est eis castigatio: quāto posset esse liberio: h. q. j. scelus. rj. q. iij. pncipua. et c. in cor. poris. Si malunt cupiditatib: prauis q quibilibet gentibus imperare. Constantinus imperator. Quid iuuat barbaras nationes viciisse: si a crudelitate vincamur? Et si hec omnia faciunt: non ppter ardorem inanis glorie: sed propter charitatem felicitatis eterne. si pro suis peccatis humilitatē et miserationis et oratiōis sacrificiū deo suo vero immolare non negligant. Tales christianos imperatores et reges dicimus esse felices: interim spe postea re ipsa futuros. Eyprianus etiam in li. de rñ. abusionib: ait q vnus abusionis gradus est Rex iniquus: qui quā iniquoz rector: esse debuerit in semetipso nois sui dignitatem non custodit. Nomen enim regis intellectualiter hoc retinet: vt in subiectis omnibus rectoris officiū pcurat. Sed qualiter alios corrigere poterit: qui pncipios mores/ ne iniqui sint: non corrigit: quoniam iustitia regis exaltabitur solum. et in veritate solidantur gubernacula populorum. Prouerb. xvj. c. ad hec. rxxvj. di. vna. et rxxv. dist. pñm. cū suis concor. et similibus. In quibus autem cōsistit regis iustitia subdit Eyprianus/ dicens. Iustitia vero regis est neminem iniuste per potētiā opprimere. Sine accēptione psonarum inter virum et proximū suum iuste iudicare. Aduenis et pupillis et viduis defensor em esse. Robbere furta. Adulteria et omnez mechiam punire. ad hoc. rxxij. q. v. regum. et c. rex. Iniquos non exaltare. Impudicos et histiones nō nutrire. ad hec. lxxvj. di. donare. Contra hoc multum offendunt Reges Hispanie. Impios de terra perdere. Parricidas et periurantes viuere nō sinere. p. e. c. rex. Ecclesias defendere. p. e. c. regum. Pauperes elemosynis alere. lxxvj. dist. non satis. et c. p. asce. de peni. dist. j. quāobrem. Iustos super regni negotia constituere. Contra hoc Reges Hispanie faciunt pponentes iudeos super negotia et regni reditus. contra iura. liij. dist. nulla. et de iudeis. cum sit. et c. ex speciali. Senes et sapientes et sobrios consiliarios habere. j. q. j. festore. Magos et hariolos: um phytionistatq: superstitionibus non interdere. rxxvj. q. v. nec mirum. et per totus. ij. q. j. et ij. et iij. Graciam suam differre. rj. q. iij. cum caput. et c. illa. et c. summo. Patriam fortiter et iuste contra aduersarios defendere. rxxij. q. ij. iustuz. cum. c. seq. et q. iij. fortitudo. et q. viij. vt pñdem. Per omnia in deum confidere. ps. cxxij. Qui confidunt in domino. de conse. dist. i. c. j. omnis christianus. Prosperitibus animuz non eleuare. sicut fecit Nabuchodonosor. de peni. dist. i. j. et his itaq: hñ nabuchodonoso: per supbiam. Lūta aduersantia patienter tolerare. rxxij. q. j. s. j. et c. parat. Sidem catholicā in deū hēre. rxxvj. di. si impator. Filios suos nō sinere ipse agere. rxxvj. q. v. rex. Tercio hoies ofoni iustitē. vt Dauid in ps. cxxij. Sel pñes in die et c. rxxvj. di. pñyter. et de celebra. m. i. c. j. Ant

boias congruas nō gustare cibum. de dse. distin. f. solent.
 Ele enim terre cuius rex puer est: et cuius pncipes mane
 comedunt. Eccl̃s. x. et subdit Eyprianus. Hec regni pro-
 speritatem in pñti faciunt: et regem ad celestia regna pdu-
 cunt. ¶ Qui vero regnū sibi hanc legem non dispen-
 sant multas nimis aduersitates tolerat imperij. Ad cū-
 co em sepe par populoz rūpitur: et offendicula etiam de
 regno suscitatur: terrarūq; fructus diminuantur: et seruicia
 populoz prepediuntur: multi et varij dolores p̃speritatem
 regni inficiunt: charo:ū et liberorū mors tristitia confert:
 hominū incurfus puincias vndiq; vastant: bestie armen-
 toz et pecorū greges dilacerāt: tēpestas aeris et hemisphē-
 ria turbata terrarū fecunditatem et maris ministeria p̃-
 hibent: et aliquādo fulminū ictus segetes et arborū flores
 et pampinos ecurit. Super oia vero regis iniustitia non
 solum imperij p̃sentis faciem fuscatur: sed etiā filios suos et
 nepotes: ne post se hereditatem regni teneant: obcurat.
 Propter p̃speritatem salomonis regnum domus isrl̃ dñs
 de manibus filiorū disperdit: et p̃pter iustitiam dauid
 regis lucernā. iij. Regum. xi. de semine suo reliquit. Ecce
 quātum iustitia regis seculo valet: intuentib⁹ perspicue
 patet. Par em est populoz tutamētū p̃e. vnitas plebis.
 munimen gentis. cura languoz. gaudij boim. tēperies
 aeris. serenitas maris. terre fecunditas. solatium paupes-
 rum. hereditas filioz. et sibi inctip̃i spes future beatitudi-
 nis. ad hec. xxiij. q. v. regum. in fi. ibi. si inquit hec feceritis
 reges iuda: tenebitis p̃speritatem. ij. q. i. noli. ibi. si aut
 par humana tam dulcis est p̃ tēporali salute moraliū:
 quāto dulci⁹ est par diuina p̃ eterna salute angelorū:
 fido. quoq; iij. li. de summo bono sic ait. Qui recte vrit
 regis potestate: ita p̃stare oib⁹ dñ: vt quanto magis bo-
 noz celsitudine pollet: tanto semetip̃m mente humiliet:
 pponens sibi exemplū humilitatis xp̃isti et dauid: qui de
 suis meritis nō tumuit: sed humiliter sese desiciens dixit.
 Vilis incedam: et vilis apparebo ante deum q̃ elegit me.
 ij. Reg. vi. Et post. q̃ recte vritur regia p̃tate: forma iustit-
 ię factis magis q̃ verbis instituit. Nulla p̃speritate eris
 gitor. nulla aduersitate turbat. non innititur p̃p̃is viris
 bus. nec a dño recedit cor eius: alio maledict⁹ est. Hierē.
 xvij. Et post. Dedit dñs pncipibus p̃sultatum p̃ regimine
 p̃p̃orū: et illis eos p̃esse voluit: cū quibus vna est eis na-
 scendi moriendiq; conditio. p̃desse ergo dñ populis p̃n-
 cipatus nō nocere nec in dñando premere: et de cōfensu
 dendo cōsulere. vt vere sit vtile hoc p̃tati infigne: et dono
 dei p̃ nūtritione vtantur membroz xp̃isti in mēb⁹. xxiij. q. iij.
 p̃ membris: quippe xp̃isti fideles sunt p̃p̃i. quos dum ea
 p̃tate quā accipiūt optime regūt: bonā vtriq; vicissitudinē
 deo largiōri restitunt. Et post in alio quodā. c. Sub reli-
 gionis disciplina seculi p̃tates subiecte sunt: et quib⁹ cul-
 mineregni sint p̃diti: vinculo tñ fidei tenentur adstricti.
 vt et fidem xp̃isti suis legibus p̃dicent: et ipsam fidei p̃di-
 cationē bonis moribus cōseruent. Iustum em est p̃ncipē
 legibus obtemperare suis et. ix. distin. iustum. palea. ibi. vi-
 de. ¶ Hugo autem de sancto victore de terrena p̃tate lo-
 quēs in li. de sacramētis: ostēdit q̃ debeat obseruare ter-
 rena p̃tās in exercenda iustitia. dñ em obseruare p̃sonam
 quia ei nō licet in dericū seu ecclesiasticam p̃sonā ma-
 nū mittere: sed solum in laicū. ij. q. i. quasi per totū. et de
 iudic. ar. fi. Debet obseruare cām: vt ecclesiastica negotia
 nō suscipiat: s̃m secularia examināda. et de iudic. decet
 nimus. xxiij. di. duo. Debet obseruare modū et mensu-
 ram. vt quālibet culpam puniat cōgrua et cōuenienti pe-
 na. de pe. distin. f. deus diffinitionē. Debet obseruare locum.
 vt loca sacra violare nō p̃sumat: et confugietibus ad illa
 etiā reis et pro suis scelēb⁹ cōdēnandis inordinare vio-
 lentia: non inferat. xxiij. q. iij. quiquis. et de immuni. ec.
 inter alia. et. c. fi. Debet obseruare tēpus. vt sacris et so-
 lēnibus dieb⁹ reuerentiā exhibeat. et de feriis. c. fi. Quan-
 do etia: q̃s parcendū est: quibus p̃ suis culpis supplicia
 debent. vnde in exercendo iudicio et p̃ferenda s̃m atten-

di debet loc⁹ et temporis cōuenientia. et lib. v. vj. decet.
 ¶ His g̃ modis secularis p̃tās iustitiaz exercere debet:
 legum instituta sequēs. ij. q. iij. summo. et nihil p̃ter iustit-
 iā et veritatem approbans in iudicando. Ad iūgit aut
 vltērius Hugo: quō per ornamenta regalia designatur
 ea que congruūt regibus. vnde dicit q̃ secularis p̃tās h̃z
 ornamenta quedā dignitatis sue: quibus et excellentia or-
 dinis ostenditur: et sacramentū ministerij figurat. Nam
 annulus fidei: armilla bonā operationē: scep̃trū iustitiā
 gladius vindictam designat. ¶ De p̃mo scilicet de annulo.
 xxx. q. v. nostrates. vnde et Rupe. xv. Date ei annulū in ma-
 nu. i. p̃ signaculū fidei exponitur. vnde ibi. Veda. In ma-
 nu. i. in operatione. vt opa fidei clarescāt: et p̃ fidem opera
 cōfirmantur. Item ibi. Thysio. Subet annulū dari: siue
 signaculū salutaris symboli: seu desponsationis infigne:
 et nuptiarū pignus: q̃bus xp̃istus eccl̃iam sponstat: quum
 anima respiciens per anulū fidei iungitur. De. ij. Des-
 sponsabo te mihi in fide. Hierē. ij. Nūqd obliuiscitur vir⁹
 q̃ ornamentū suū: scilicet annuli desponsationis sue. De. ij. de
 armilla. Ezech. xvi. Dedi armillas in manibus tuis: expo-
 nitur. i. virtutem bone operationis. armilla em ornamē-
 tum manū est. De. iij. de scep̃tro. xxi. di. constantin⁹. ibi.
 etiā imperialia scep̃tra. de iustitia regis p̃ ip̃m designata
 p̃e. c. regum. xxiij. q. v. De. iij. scilicet de gladio vindicte. Ro-
 ma. xij. ibi. non sine causa gladium portat. xxiij. q. v. §. i. et
 c. non solum. De. v. scilicet de purpura p̃e. c. constantinus. ibi.
 cblamydem purpureaz. ¶ De reuerentiā regi exhibēda
 f. Pe. ij. ibi. siue regi quasi p̃cellenti. et. f. regem honori-
 cate. et de maio. et obe. solite. De sexto de biademate p̃e. c.
 constantinus. ibi. deinde biadema capitis nostri. De gloria
 corone. xij. q. i. duo. ¶ Illud etiam hic inferendū et res-
 petendū est: q̃ quū imperator iurat: p̃nitit se fore defen-
 sorem et protectorem summi pontificis: et sancte romane
 ecclesie in oib⁹ necessitatibus et vilitatibus suis: et cū
 stodem et cōseruatozem possessionū bonoz et iuriū eius.
 vnde videtur se habere ad papam: sicut se habet manus
 ad caput: in defendendo et ministrando. ad hec. lxxij. distin.
 tibi dñ. et de elec. venerabilem. Et q̃ tale iuramentū q̃s
 p̃stat imperator: sit iuramentū fidelitatis et homagij: est
 bodie amplius declaratū in dēmen. et de iure iū. romani
 pncipes. Papa etiam euaginatū gladiū sumit de altari:
 et ei tradit: intelligens in gladio curam et regimen totius
 imperij. sic dicens. Accipe gladium desup beati Petri cor-
 poris sumptū p̃man⁹ nostras: licet indignas vice tamen
 et auctoritate sanctorū ap̃loz p̃secratas imperialiter tibi
 concessum: nostreq; benedictionis officio in defensione
 sancte dei ecclesie diuinitus ordinatum: et ad vindictam
 malefactorū laudem vero bonoz. et de hominē. p̃sultasti:
 et memor esto de quo p̃s. ait ps. xliij. et p̃phetavit dicens.
 Accingere gladio tuo sup femur tuū potentissime. vt in
 hoc per eūdem vīm equestris exerceas. molem iniquitas
 tis potenter destruas. et sanctam dei ecclesiam eiusq; fides
 les defendas: ppugnes: et p̃oregas. nec minus sub fide
 falsos q̃ xp̃istiani nominis hostes exeres ac dispergas.
 viduas et pupillos clementer adiuues ac defendas. deso-
 lata restaures. restaurata p̃serues. vlt̃s caris iniusta. cons-
 firmes bene disposita. quatinus in hoc agendo virtutū
 triūpho: gloriofus iustitię cultor: egregius cur mundi
 saluatore: cuius typum geris in nomine sine fine regnas
 remerearis. ¶ De hac autem que de imperatore dicunt
 curat reges alios xp̃istianos suo modo poterūt appli-
 cari. Deniq; propter malos reges: qui t̃p̃anni nunc dicunt
 tur: licet oēs reges olim tyranni dicerentur: quia rex gre-
 ce. latine dicit tyrānus. Addendum est ad eoz correctio-
 nē id q̃s Richardus de sancto victore sup illud Apoc. f.
 et p̃nceps regum terre. ait de ip̃is. Sunt quidam reges
 q̃ summo p̃ncipi xp̃isto adherere p̃tēnunt. q̃ acceptas ab
 eo p̃tatem s̃m ip̃m exercere nolūt. q̃ in subditos seuit: et
 eos deuorat. et q̃ supra se p̃ncipē habeant: q̃ eripit in opes
 de manu fo: rior eius ps. xxiij. egenū et pauperem a di-

Quia
meta res
galia eo
rūq; defi
gnatio.

Impero
ris iustu
randum

Que in
exercen-
da iustit-
ia sint
obserua-
da.

in reges
plus eq̃
seuites

ripiantibus eum: minime pensant. quos princeps ad ex-
ercitationem et purgationem electorum ad se seuire permit-
tit. viij. q. i. audacter. Sed in reposito retributionis eos de
hac seuitia grauitur iudicabit. Nam potentes potenter to-
merta patiuntur: et fortioribus fortior: instat cruciat. Sap.
vi. viij. q. i. illud. Reddeant ergo tales reges (si tamē reges
sunt) ad scientia: et quod super se principem habeant: cui de acti-
bus suis sunt reddituri rationem: recognoscant. qui sicut po-
testate huius conferre: sic potest et auferre. balthem enim regum
dissoluit dominus: et percussit fune renes eorum. Job. xij. c. et alibi
scriptum est Eccl. i. c. Sedes ducum superborum destruxit
deus: et sedere fecit mites pro eis. Hoc certum est: ut ex pluri-
bus exemplis in scripturis colligi potest. et aliqua posui. S.
in. xl. ar. x. et e contra. Sed interdum potest populi mereri tales
reges: vel potius tyrannos. ut sacra eloquia testantur. Absti-
neat ergo populus a culpa: ut liberet a tyranno: ut plaga.
hucusque Richardus. Unde cano. Pro meritis subditio-
disponitur a deo vita rectorum. ij. q. vij. c. et merito. viij. q. i.
audacter.

Articulus. lviij.

Potentia autē clarū

est ex predictis quod summa potestas spiritualis: cu-
iusmodi est potestas summi pontificis:
primatum obtinet super omnes pontifices
omni ecclesiarum. Est etiam superior: dignita-
te et causalitate omni temporalis potestate. illud claudere necesse
est et recipi: quod in summo pontifice perit plenitudo pon-
tificialis et regie potestatis. Qualis autem sit ista plenitu-
do potestatis: et quibus modis eam habere dicat: considerandum
est. Nam ipse christus etiam secundum quod habet plenitudinem potestatis huius
verbi. dictum est in. xij. et. xl. ar. Sed eius plenitudinem non
equatur plenitudo que conuenit eius vicario. sic enim dicitur
dum est de plenitudine potentie: sicut et de plenitudine
gratie. de: enim christus plenus gratia. Jo. i. et christi mater ple-
na gratia. Luce. i. non tamen equaliter: neque per omnia similes. christus
enim dicitur plenus gratia: quod gratia habuit in summa excel-
lentia quod potest haberi: et ad omnes effectus gratie. De ista plenitu-
dine loquitur Jo. i. Et de plenitudine eius omnes accepimus
gratiam pro gratia et cetera. Sed mater christi de: plena gratia: quod habuit
gratiam sufficientem ad statum illum ad quem erat electa a deo.
ut scilicet esset mater dei. sed plenior esse potuit: quod creatura:
quia datus est ei ipse ad mensuram: solum filio sine mensura.
Jo. i. hoc clare probat in demeritis de hereticis. s. m. c. ad no-
strum. Si est dicens de potestate plenitudine suo modo. plen-
tudo potestatis et est in homine christo et in eius vicario. sed in
christo est plenitudo potestatis: quod potentia plena habuit ex-
cellenter. in vicario autem christi est plenitudo potentie: quod
potentia plena habuit sufficienter quantum scilicet necessa-
rium est fidelibus ad salutem. Sed oportet specialius aliquid
dicere de modo huius plenitudinis: et de differentia eius
ad plenitudinem que christo conuenit: non solum secundum quod de: est:
sed etiam secundum quod est homo. Circa quod considerandum est. quod
potentia de qua nunc est intentio: est potentia actiua: in qua
duo attendi debent. scilicet id quod potentie subdit: et ipsa ratio
potentie: que consideratur ex modo agendi. et quantum
ad utrumque summi pontificis potentia plena est. scilicet aliter quod po-
tentia christi. Quantum enim ad eos qui potestati subduntur: po-
tentia christi tam plena est quod eius potestati omnis creatura sub-
iecta est rationalis et irrationalis: celestis et terrenalibus: et etiam
infernalis. unde dicitur. vlti. Data est michi omnis potestas et cetera.
et Phil. ij. omne genua flectatur celestium et terrestrium atque in-
fernorum. Non sic autem est plena potestas summi pontificis: quod so-
lum se extendit ad creaturas illas: que sunt gratie et beatis-
tudinis capaces. quam propter breuitatis finem consequendum
ordinata sit hec potestas. nec ad omnes hominum creaturas: quod non
ad angelos: sed solum ad homines. nec ad hos omnes: sed solum
ad viatores. propter quod papa dicitur caput omnium viatorum. quia
super terram recipit clauem: non extra terram: aut sub terra.
dicitur. xvi. et. l. q. i. quodcumque et. q. ij. s. i. cum. c. seq. vsque
ad. s. his auctoritatibus. saluo eo quod ibi dicitur: et in. c. ibi. se et

dicat hoc in. lv. ar. x. et sequitur. supra dicti exponendo aucto-
ritatem dicitur. super hominem. super terram. Christus autem dicitur: caput
angelorum: et omnium tam comprehensorum quam viatorum. ad Ephe. i. c.
in. h. t. et eo potentia summi pontificis de: plena: quod vniuer-
saliter se extendit ad omnes homines viatores. Propter autem
viatores dicuntur quod ad patriam tendunt. et aut sunt quod fideles
ambulant. Nam infideles magis debent dici demeritosos
quam a vera via salutis aberrant. unde patet hec ad omnes fi-
deles extendit se. quod nihil ad ecclesiam de: his qui foris sunt.
s. ad. Loz. v. ij. q. i. multi. Et potest dicitur quod ad ipsos etiam infi-
deles. non inquam infideles sunt: sed inquam potest fieri
fideles: et fieri membra christi: et vnitati ecclesie aggregari.
sicut quod sunt fideles in potentia non in actu: sic patet summi
pontificis extendit se ad eos. in potentia: non in actu. propter
quod super predicto hominem apostoli. s. ad. Loz. v. Quid michi de his
foris sunt iudicare: hos deus iudicabit. dicitur et glossa. quasi
diceret: quod de infidelibus non habet iudicare. Ad omnes igitur
sunt membra christi per fidem: eo modo quo christi membra sunt:
extendit se potestas vicarii christi. et de maior. et obe. solite. s.
nos autem ibi. non distinguens inter has oues et alias. Quod
etiam papa potestatem habeat super infideles. s. in. xvi. ar. x. et
item fin. in. no. notauit largius in prima ista parte post in. no. et
ar. x. et. x. q. i. s. h. vide etiam ar. xl. et. l. q. de hoc no. et
de vo. et vo. re. quod super his. Quod in iure omnis homo viuens
vita mortali: et ad militante ecclesiam qualiterque primus:
potest summi pontificis de: esse subiectus. et ob hoc etiam potest
plena de: vbi dicitur. xvi. Sup. hac petra edificabo ecclesiam
meam. non parte ecclesie. Nonnulli tamen pueri de facto se sub-
trahunt ab hac plenaria et salutifera potestate: quodbus longe est
salus: dum vicario salutis auctoritas obedire continentur. et
di. nulli. Quam vero ad rationem potentie differt plenitudo
potentie christi et vicarii eius. Primo quidem quantum ad
modum habendi: quod christo homini conuenit ea habere: propter vni-
uersalem ad dei verbum: et propter plenitudinem gratie et sapientie. aliquas
etiam potentias et iudicarias ex merito obtinuit. Quia enim
iniuste iudicatus est. s. pe. ij. et pro dei iustitia pugnavit
et vicit. Apoc. v. vicit leo. ideo meruit esse hominum iudex. Job
xvi. Causa tua quasi ipsi iudicata est. Causam iudicium
recipies. Actum. p. ibi. ipse est qui constituitur a deo iudex. et cetera.
et de sum. tri. c. s. hec sancta. in. fi. Vicario autem christi
conuenit potestas: non predictis modis: sed ex commissione christi
ea traditis et coactis. Secundo differt quantum ad modum
agendi. christus enim sic habet potentiam quod per ea agit propria
virtute et auctoritate inquam de: et non virtute alicuius
superioris. Inquam vero homo agit virtute diuinitatis
excellenter. ideo de: habet potestatem excellentem: ut. s. dicitur. et cetera.
Sed christi vicarius agit auctoritate christi inquam: vi-
ce eius gerit. et de trassa. quanto. fin. illud apostoli. s. ad. Loz.
ij. Nam et ego quod donauit si quid donauit. propter vos in glo-
ria christi. glossa. i. ac si christus donaret. et in eadem epistola ait.
ij. ad. Loz. v. c. in. fi. Pro christo legatione fungimur tamquam
deo exhortare per nos. glossa. p. christo. i. vice christi: quod fuit lei-
gatus dei. Abdias. s. Auditu audiui a domino: et legatum
ad gentes misit. et similiter christi vicarius potest dicitur eius lega-
tus. Nam quilibet episcopus ita vocatur. viij. q. i. sicut vir. in. fi. ibi. ut
legatum dei. et ponit veritatis. et est in demeritis de penis. s. q. s.
Et est sciendum quod sicut christus per se ac sua potestate instituit
suum vicarium et legatum in ecclesia: ita et christi vicarius per
successorem potest suum vicarium et legatum instituire nullo homine
requiritur: vbi et qui cognouerit salutem fidelium expedire. et de
offi. leg. c. s. ibi. vices nostras. et c. quod translatione. ibi. tamquam
legato tibi commisimus. et c. et officii nostri. ibi. siue a nobis
missi fuerint et cetera. Item christi vicarius agit non excellenter:
ut christus: sed ministerialiter dicente apostolo. s. ad. Loz. iij.
ibi. ministri christi sunt: et ego. ad. h. de. p. se. dist. iij. aliud.
lxxi. di. ministri. et c. non oportet. s. q. i. s. fi. sunt. Tercio differt
quantum ad durationem: quod christus habet potestatem eternam. Dan. viij.
Potestas eius potestas eterna. sed christi vicarius habet potestatem
temporalem: nam quilibet Petri successor: habet potestatem solum durans

utrumque
potestatis ple-
nitudine in
summo pon-
tifici.

Potentia
christi et
eius vica-
rii differe-
ntia.

omnipotenti vita. In diuersis autē successoribus durat hec
prās in ecclesia vsq; ad finē seculi. et de homi. p. o. huma-
ni. i. r. lib. vi. quā euacuabitur ois pncipatus. vt apl's ait
ad Eoz. xv. **¶** Quarto differt quātū ad quāritatē agē-
di. q. christus plura pōt facere q̄ vicarius eius. pōt enim
christus quoscūq; hoies sibi subijcere etiam inuitos a p̄n-
cipio: sicut Paulum Actiui. ix. xxiij. q. iij. de r. i. q. non
pōt eius vicarius. tlv. dis. de iudeis. xx. q. iij. p̄sens. Potest
christus iudicare nō solum de manifestis: sed etiam de oc-
cultis cordium: qd nō pōt eius vicarius. ad hec. Martb.
xxij. ibi. vt qd cogitatis mala in cordibus vestris. xv. q. vi.
c. j. et vt eccle. benefi. c. i. xxxij. di. erubescant. vbi de hoc. Et
ratio est. q. vnusquisq; bene iudicat de ijs que bene no-
uit. christus autē cognoscit occulta: et in quātum de? et in
quātum homo: ppter resluentia sibi vnite diuinitatis ad
eius animam. vicarius autē christi quū sit purus hō: non
habet occultorū notitiam. hō autē videt ea que parent. de?
aut intuetur cor. j. Regū. xvi. vt probatū est. Quātū pos-
sit dic. q. christi vicarius quasi occulta iudicat in foro pe-
nitentie: in quo noscitur occulta per secretā confessionē pe-
nitentie. manifesta vero iudicat in foro causarū exterior.
ij. q. i. deus. vi. q. j. si oia. de peni. dist. j. verbum dei. ibi. recte
ergo ecclesia hoc vendicat: q. sacerdotes veros hz. et dist.
vi. c. qui vult. ibi. iudicans em alium q̄ est iudicandus et.
Etenim tamen dicat christi vicarius habere plenitudinē po-
testatis: q. tota potentia gubernatiua que a christo com-
municata est eccle. sacerdotalis et regalis/spūalis et tem-
poralis: ē in summo pontifice christi vicario. Zanta ve-
ro potentia comunicata est eccle: quāta opportuna erat
ad salutem fidelū. quare in vicario christi tota illa poten-
tia est: que ad hominū salutem pcurandā requiritur. Sic
potentie em dicendū est de potentia ecclesiastica: sicut de sciētia sa-
fra. Non em quicqd ab hoie sciri pōt: reuelauit nobis de?
cōicatus in scripturis: sed illa solum reuelatur: que sunt nobis ad
salutem necessaria et vtilia. vnde dicit Aug. in li. de trini-
tati. de sacra scriptura loquēs. Non quicqd ad hoie sciri
pōt: huic scire tribuo. sed illud tñ quo fides saluberrima/
que ad verā beatitudinē ducit/ gignitur: nutritur: defens-
ditur: roboratur. Et sic est intelligendū verbū Ambro. di-
centis. Quicqd alibi querit: hic pfecte inuenit. xxxvij. dist.
j. hinc etiam. h. hinc etiā Ambro. Et similiter dicendum
est: q. nō quicqd ab hoie fieri pōt: nec ois potentia q̄ hōi
cōmunicari pōt: debet attribui summo pontifici. sed solū
ois illa potentia que ad salutem hoim est necessaria: in il-
lo exstere dicenda est: et per ipm ad alios deriuari: sicut a
fonte riuus. xxiij. q. j. loquit. fm participationem et ordi-
ne quodā. lxxij. di. ad hoc. **¶** B. Et aut plenius de mo-
do hui' plenitudinis dicatur summarie: Sciendū est q. po-
tentia summi pontificis et christi vicarij plena ē. p. i.
nō q. ab hac potentia nullus ad ecciam militantē qli-
tercūq; p̄tens: recipitur. s. ois hō in p̄senti ecclesia exis-
tens: ei subijciatur. ix. q. iij. cuncta. et de maio. et obe. solite.
j. nos aut. **¶** Secūdo q. ois potestas ad gubernationē
fidelium a deo ordinata et hoibus data: siue spūalis/ siue
tpalis/ in hac p̄tate cōprehenditur: vt. s. pbatum est late.
¶ Terrio q. ois prās in ecclesia ab hac p̄tate deriuat. vt
prime pbatum est. et ad eam ordinatur. sicut. s. declara-
tum est. q. ipsa pncipium est et finis cuiuslibet prātis. et iō
q̄libet potestas humana ei iure subditur. xxiij. dist. c. j. et. j.
¶ Quarto q. a nulla p̄tate humana excedit. vel superat.
tur: sed ipsa oēm p̄tatem excedit et superat. iij. q. vi. dudū.
et de p̄uif. antiqua. **¶** Quinto q. a nulla alia p̄tate puri
hois limitatur. aut ordinat aut iudicat: sed ipsa alias li-
mitat/ ordinat et iudicat. vt p̄e. c. cuncta. et. c. alioz. cl. di. si
papa. **¶** Sexto quia ordine prātum aut legibus ab ipso
positis nō coarctatur. pōt em agere et mediātib' alijs po-
testatibus: et nō mediātib' qn viderit expedire. q. ordi-
narius oim est. vt p̄e. iuribus. et de fo. cōpe. c. vlti. et p̄e. c.
antiqua. ibi. o. dinarie prātis obtinet pncipatum. Potest
etiā agere et fm leges quas ponit: et p̄e. et illas: vbi op.

portunū esse iudicauerit. et de p̄e. p̄ben. p̄posuit. merito
ergo in summo pōtifice plenitudo dicitur exstere potestatis.
vnde et ppter hoc/ dicit potestas eius esse sine numero/
pōdere et mensura: s. p. christi oia facta sunt in numero/
pondere et mensura. Sap. xj. qd pōt intelligi. Est em sine
numero/ quātū ad eos q̄ eius prāti subdunt: qui quoad
nostrā notitiam sunt innumerabiles. i. oēs hoies de mun-
do: fideles et infideles: quilibet suo modo. vt. s. xxxvij. ar.
pbatum est. Quis deo fit eoz numerus cognitus: qui oia
generaliter et specialiter nouit: et qui numerat multitudi-
nē stellarū. ps. cclvj. Est aut sine pondere/ quātū ad lo-
cum. pondus em est inclinatio rei ad locum. p̄p̄ius et de/
terminatū. hec aut potestas nō determinat ad vnū locū:
vel ad vnā ecciam: sed ad oēs p̄os: ius ecclesias in q̄bus
libet locis positis exstendit. vt p̄e. c. antiqua. et. xxi. dist. inc.
quīs. Est sine mensura quātū ad actum et modū agen-
di. q. quodāmodo immēsa est in agendo et in modo agē-
di. vnde sicut hōi christo datus est spiritus: nō ad mensu-
ram. Jo. iij. ad fi. ceteris aut datur fm aliquā mensuram
donationis christi. Eph. iij. Roma. xxi. sic vicario christi
pontifici summo data est prās: non ad mensurā: s. in qua-
dam immensitate. et de maio. et obe. solite. j. nos autem.
Alijs aut datur prās fm mensurā aliquā participationis
huius immense potestatis. et de vsu. pal. ad honorem. Et
quū sit ipsa prās vicarij christi sine numero/ pondere et
mensura: imponit tñ et determinat alijs prātib' pōdus/
numerū et mensuram. xj. q. i. puenit. xxiij. q. i. c. j. Itaq; recte
hec prās plena ē. ppter qd multū veneranda et metuen-
da est. hec aut prātis plenitudo tradita est Petro et succes-
soribus eius. quū dictū est ei Martb. xvi. sup hac petram
edificabo ecciam meā. Et quodcūq; ligaueris et. p̄asce
oues meas. Jo. vlti. In his em verbis intelligit esse data
ois illa potentia que cōuenit christi vicario. congruebat
aut vt adueniente tempore plenitudinis ḡe. Bal. iij. da-
retur in eccia plenitudo potentie. p̄dicta p̄bata sunt se-
pe. et p̄bant. xij. dist. in memoriā. xj. dist. in nouo. xxiij. q. j.
loquit. et. j. et de maio. et obe. solite. j. nos aut. de elec. signi-
ficasti. De hac autē potentie plenitudine sanc? Ex illis
in lib. thesauroz sic ait. Dedit filius dei Petro plene et p̄-
fecte clauēs regni celoz. qm sicut ipse accepit a patre du-
catum et sceptrū eccle. gentiū ex israel egrediēs sup oēm
pncipatum et prātem et sup omne quodcūq; est: vt in ei?
noie genua cūcta curuent: plenissimā prātem sic et Petro
et eius diadochis hoc est successoribus: nō minus sed ple-
nissime cōmisit. et coram apl's et euāgelistis loco sui ipm
caput eccle. in medio eoz statuit. quaten? ipsi in euange-
lijs et epl's mūdo huic p̄dicando/ ecclesias et platos ois
dinando/ scriberent que a dño audierūt et receperūt: afi-
firmantes in omni doctrina Petri loco dñi et eius eccle-
siam/ vt in omni loco/ in omni caplo et synagoga/ in omni
electione et affirmatione/ quicqd soluendum et statuendū
foret: ipsius auctoritate app̄obarent: ipsum vocātes ces-
p̄bam. Jo. j. xxi. dist. c. j. hoc est caput. fm qd et diuus ille
scz Jo. apostolus ille veracissimus scribit terendo in euā-
gelio et actibus. et Lucas sanctus: qui facta maiorū et so-
cioz narrauit: atq; indubitātē ecclesie tradidit. Que ec-
clesia ap̄lica ab oi seductione et heretica circūuentione
innuacuata manet. xxiij. q. j. a recta sup omnes p̄p̄os/
ros et epos: sup omnes pncipatus ecclesiā: neciō et pos-
puloz. in suis pontificibus in fide plenissime et auctori-
tate Petri: quū alie ecclesie quo: iudā erro: iū macula sint ve-
recundate: stabilita in q̄slibet ipsa sola regnat: filietū ipo-
net et oim obrutās oia hereticoz. Et nos necessitate sa-
lutis nō decepti supbia: neq; vino supbie ebriati. ar. xxxvij.
di. vino. typū dñit et scē ap̄lice traditionis scrūates: vna
cū ipa p̄stetur et p̄dicant. Ergo frēs mei: si christū imi-
tamur: vt ipsius oues/ vocē eius audiam? manentes in
ecclesia Petri. non inflemur vento superbiēne fore: ro-
tuosus serpens nos cūctat ppter nostrā cōtentionē extra
ecciam dei. sicut etiam olim. scē. j. de pe. di. j. serpens. de

Prās si-
ne nume-
ro/ pōde-
re/ et mē-
sura.

Plenissi-
ma ē sū-
mi pōtifi-
cis potes-
tas.

paradiso. sed ut membra maneam⁹ in capite nostro apostolico throno romanorum pontificum: a quo nostrum est quere: quid credere: et quid tenere debeamus. ipsum venerantes ipsum rogantes pro omnibus. quoniam ipse solus est reprehendere: corrigere: et statuere: disponere: et solvere: et loco eius ligare: et ipsum edificauit: et nulli alij quod suus est. sed ipsi soli dedit: cui omnes iure diuino caput inclinant. et principes mundi tamquam christo domino iesu obediunt. iuxta quod scriptum est in ps. cxxij. Introibimus in tabernaculum eius. adorabimus in loco ubi steterunt pedes eius. ipse homo cui homines tota trinitas ad salutem ade et filiorum plenissima dedit preces: quam vnus trium assumpsit: quam in vnitatem persone transiit ad patrem super omnem principatum et preteritatem: ut adorarent eum omnes angeli dei. Quod totum dimisit per sacramentum et preces Petro et eius ecclesie super omnem huius mundi principatum et potestatem. ut sicut in celo adoratur ab vniuersis: sic et eius ecclesia locus pedum eius veneretur ab vniuersis: et ibi ipsum christum adorarent per manus ecclesie christi dona et iura recipientis. hucusque. Et illius. Et quibus verbis liquet quod potestas romani pontificis plenissima est. et quod ei subiungitur omnis mundi preces: quod ei subesse de necessitate salutis est.

Sanctus quocumque. **Jo.** **Thy.** **sol.** super illud **Actu.** **i.** **Su.** gens petrus in medio fratrum et dicit de petro loquens. **E** apud sanctissimum beati apostoli christi. **C**amerarius et potestarius ipse christi et eius thesaurus: ad quem christum qui ingredi cupiunt: ut ipse definit. **E**go sum ostium intrantibus. **Jo.** **r.** ad patrem ingredi non possunt: nisi per me aperiat. **I**dem palto: bonus: celorum accipiens clauis: qui sapientia a patre: ad cognoscendum filium spiritalem suscepit. qui a filio super omnes qui filij est preteritatem accepit. non ut deo esset in gente vna: sed in vniuerso orbis: sicut enim a preteritis ad salutem omnium mittitur cum preterita plena super omnes: sic et a christo petrus et eius ecclesia ad omnium salutem mittitur. **E**t idem **Thy.** **so.** ait super illud **Matth.** **xvi.** **T**ibi dabo clauis regni celorum. **S**icut filius a preterite veniens: ad salutem omnium mittitur cum preterita plena super omnes: sic et a christo petrus et eius ecclesia ad salutem omnium mittitur cum preterita omni super omnes: quod nulli hominum credimus esse concessum. **B**eatus autem **Ber.** **iiij.** **lib.** de consideratione. in scriptura colligendo de summo pontifice: et quibus datur intellectus plenitudo preteritis: ait ad **Eugenium** papam. **D**e cetero oportere te esse consideranda forma iusticie. **ij.** **q.** **vi.** in primis. **ij.** **c.** **vsq.** ad **s.** **seq.** **xxxv.** **q.** **ix.** **c.** **f.** **S**anctimonie speculum. **d.** **dist.** **c.** **f.** **P**ietatis exemplar. **xlviij.** **dist.** **fit** **rector.** **vij.** **q.** **i.** **s.** **h**oc autem. **A**lterorum veritatis. **F**idei defensorem. **D**ocorem gentium. **xlviij.** **di.** **et.** **lxxviij.** **di.** **quasi.** **E**phraimorum ducem. **xi.** **q.** **iiij.** **n**emo peritorum. **et.** **c.** **n**olite. **A**micum sponsi christi. **Jo.** **iiij.** **S**ponse paranymphe ecclesie. **vij.** **q.** **i.** **s.** **f**icut. **et.** **d**e renuntiatione. **vi.** **c.** **vsq.** **xxiiij.** **paranymphe.** **q.** **s.** **p**erite **nymphe.** **i.** **puellam.** **i.** **ecclesiam.** **D**agistrum insipientium. **xxiiij.** **q.** **i.** **c.** **u**m beatissimus. **R**efugium oppressorum. **ij.** **q.** **vi.** **a**d **romanam.** **P**auperum aduocatum. **xi.** **q.** **iiij.** **p**auper. **D**ominorum spem. **xxiiij.** **di.** **diaconi.** **v.** **U**to: **e**m **pupilloz.** **lxxviij.** **di.** **p**er totum. **J**udicem viduarum in sustentatione. **clv.** **d**ist. **disciplina.** **D**ulcem cecorum doctrina. **lxxviij.** **di.** **p**er totum. **L**ingua in muros. **D**ar. **vij.** **B**aculum senum. **et.** **d**e **fo.** **co.** **et.** **p**re. **lxxviij.** **dist.** **c.** **f.** **U**to: **e**m **scelerum.** **et.** **d**e **of.** **or.** **c.** **f.** **D**aloz merum. **di.** **iiij.** **omnes.** **B**onorum gloriam. **V**irgam potentium. **xi.** **q.** **iiij.** **p**er pue. **P**otentium percussio: **e**m: **fortium** **correctorem.** **clv.** **d**ist. **disciplina.** **D**alleum **ty.** **annorum.** **R**egum patrem. **R**egum moderatorem. **L**anoni dispensatores. **S**al terre. **D**his lumen. **S**acerdotem altissimi. **A**licarium christi. **C**hristum domini. **p**ostremo **D**eum pharaonis. **A**ultus tuus super facies res mala. **A**imeat spiritum ire tue: qui hominem non veres: gladium non formidat. **C**ui irasceris tu: deum sibi iratum non hominem putat. **Q**ui te non audierit: audieturum deum et contra se pauet. **et.** **i**dem **Ber.** **ii.** **lib.** de consideratione ad **Eugenium** ait. **A**ge ergo: puta tempus purificationis adesse: si tamen meditationis precium: si co: in ouis: mouenda iam lingua: monenda est: man⁹. **A**ccingere gladio tuo. **ps.** **xlviij.** **gla**

dio spiritus: quod est verbum dei. glorifica manum et brachium detruunt: in faciendo vindictam in nationibus: in crepationes in populis. in alligando reges eorum in cecidibus: et nobiles eorum in manibus ferreis. **ps.** **cxlij.**

Articulus. iij.

Estat videre quas.

dam obiectiones et dubitationes circa quodam predictorum: et illis obiectionibus solutiones et responsiones adiungere: ad maiorem evidentiam aliquorum que sunt inducta sunt. **N**am teste **pb.** **D**ubioz solutiones. **p**rofectio: est inuestigatio veritatis. **E**t licet ex his que iam determinata sunt: solui possent dubitationes et obiectiones circa materiam hanc fieri possibiles: tamen ad plenioris intellectus bene est quasdam dubitationes inducere: ut ex earum solutione magna veritas elucescat. nam canon dicit quod fructus diuinus est iustitia sepius recenseri. **xxxv.** **q.** **ix.** **g**raue. **E**t **A** **E**st autem prima dubitatio circa id quod dicitur est preteritis: scilicet spiritalem: que sacerdotum est. et temporalem: que regalis vocatur. videtur enim quod regalis preteritis non sit necessaria in ecclesia: neque sit instituta dei voluntate. nam **D**at. **vij.** **di.** **c.** **et.** **lxxvi.** **N**emo potest duobus dominis seruire. **de** **peni.** **di.** **i.** **s.** **h**oc autem. **n**emo enim. post duas columnas. **et.** **d**e **pe.** **dist.** **ii.** **s.** **romanos.** **h.** **als.** **c.** **n**emo potest. **quarum** **quid** **domini** **spirituale** **sit** **necessarium** **ad** **salutem** **fidelium**: **n**on oportet aliud dominum esse in ecclesia. et precipue: quod temporale dominum videtur habere oppositionem ad spirituale. quoniam per temporale sepe impediuntur spiritualia. quod laici clericis oppido sunt infestissimi. **ij.** **q.** **vij.** **laicos.** **I**tem regale dominum ex permissione diuina et non ex iniunctione vel commissione processum est populo israel: in quo tamen reges fuerunt. **vij.** **q.** **i.** **a**udacter. **et.** **illud** **quod** **est** **solum** **ex** **dei** **permissione** **videtur** **esse** **illicitum** **et** **culpabile** **malum** **enim** **permittitur** **a** **deo**: **n**on **approbatur**. **ad** **b.** **xxx.** **q.** **i.** **h**acrone. **ibi.** **quod** **enim** **permittimus** **volentes** **precipimus** **quia** **malas** **voluntates** **hominum** **ad** **plenum** **phibere** **non** **possumus**. **et.** **dist.** **iiij.** **denique.** **et.** **xxviij.** **q.** **v.** **n**ec mirum. **h.** **n**ec ideo quisque. **et.** **cum** **ulti.** **colu.** **igitur** **preteritis** **regia** **velut** **malum** **non** **est** **vilis** **ecclesie**: **neque** **a** **deo** **est** **instituta**. **E**t **ad** **hoc** **ostendendum** **est**. **quod** **utraq;** **potestas** **est** **a** **deo** **non** **solum** **permittitur** **sed** **etiam** **operatur**. **xxij.** **q.** **iiij.** **questio.** **et.** **d**e **spirituali** **factis** **parat.** **et.** **xx.** **di.** **c.** **et.** **xx.** **dist.** **ita** **dominus** **de** **temporali** **vero** **perbatur** **per** **uerbum**. **vij.** **P**er me reges regnant: et legum conditores iusta decernunt. **p**er me principes imperant: et potentes decernunt iustitiam. **et.** **Sap.** **vij.** **di.** **ab** **ipsis** **regibus**. **D**ata est a domino preteritis nobis. et virtus ab altissimo. cum multis alijs auctoritatibus. **E**t quod deus et natura nihil frustra faciunt. **I**deo utraq; preteritis ordinata est a deo: ad vilitatem humane multitudinis. **N**ecessitas autem et ratio distinctionis harum potestatum sumitur ex duplici populo: scilicet clericorum et laicorum: qui sunt velut duo latera ecclesiastici corporis. **P**otestas ergo spiritualis pest clericis. temporalis autem laicis. **ad** **hec.** **xxviij.** **di.** **cum** **ad** **verum.** **xxij.** **q.** **i.** **duo.** **et.** **d**e **ma.** **et.** **obe.** **solite.** **A**ssignatur autem et aliter harum potestatum distinctio ex duplici vita: scilicet spirituali et terrena. **N**am ad preteritam spirituales pertinent ea que spirituali vite attribuiuntur. **A**d temporalem autem illa que temporalis vite sunt necessaria. **E**t dicit autem vita spiritualis hominis: qua anima viuunt ex deo. terrena vero vocatur: qua corpus viuunt ex anima. **facit** **d**e **pe.** **di.** **s.** **h**oc autem. **h.** **refuscatum** **corpoze.** **ultra** **colu.** **E**t **ad** **illud** **autem** **quod** **obijciuntur** **primo** **de** **duobus** **dominis** **dicendum** **est** **quod** **nemo** **potest** **duobus** **dominis** **seruire** **quoniam** **sibi** **repugnant**. **ut** **no.** **in** **pe.** **c.** **s.** **h**oc autem. **h.** **n**emo enim. **in** **glos.** **ex** **gentibus** **praria.** **vide** **Thy.** **so.** **expones** **hoc** **verbum** **ait** **duobus** **di.** **qui** **concordant** **in** **inungunt** **concordia** **multos** **vnus** **facit**. **ut** **ibi.** **multitudinis** **credentium** **erat** **cor** **vnus** **et** **aia** **vna.** **Actu.** **iiij.** **q.** **i.** **dilectissimis.** **et.** **d**e **sum.** **tri.** **c.** **ij.** **s.** **verum.** **ubi** **d**e **hoc** **potestas** **autem** **regalis** **quoniam** **ordinata** **est** **nunc** **quod** **disco** **dar** **a** **facit** **dorali** **sed** **ei** **concordat** **et** **sicut** **vita** **terrena** **sub** **ministrat** **spirituali** **et** **vita** **spiritualis** **collaborat** **terrene** **sic** **preteritis** **regalis** **obsequitur**

obsequiū sacerdotali: tunc illi cōsulit / et eam dirigit. r. c. vi.
d. i. quis dubitat. c. duo. c. si imperator. ¶ Ad autē additur
de oppositione harū duarū potestātū quodāmodo verū
est: et nō verū. sunt enī oppositę p̄dicte potestates inquan-
tū conditiuunt vnū cōmune: qd est potestas. nō autē sic
sunt oppositę q̄mā repugnet aliq: et excludat ipsam: aut
impediat. immo vna inuat aliā: vt dicitur est. r. c. vi. d. i. quum
ad verū. r. c. iij. q. v. principes. Si autē aliqui tēporalē pote-
statem habentes repugnat spirituali: aut eā impediunt:
hoc ex inordinatā voluntate eorū p̄cedit abutentiū potes-
tate sibi cōmissa: et nō ex cōditione ipsius potestatis: que
in obsequiū spūalis ordinata est a deo: vt p̄e. c. p̄ncipiū.
r. c. iij. q. v. r. q. iij. q. n. interdat charitas v̄stra quid dī-
ci. quia hoc p̄tinet ad reges seculi. christianos / vt tēpori-
bus suis pacatā velint matrē suā ecclēsiā vnde spūaliter
nati sunt r. c. Ad id autē qd scdo obijcit q̄ regalis pore-
stas est p̄missa nō cōcessa: vel cōmissa a deo. Dicendū est q̄
potestas regalis sūm se bōna est: et ad utilitatē humane so-
cietatis ordinata a deo: vt probatū est. Et qd p̄e ex eo / q̄
deus ipse moysen p̄fecit p̄po israel: q̄ licet nō esset rex tū
regale officiū exercebat regēdo cū iudicando populū.
Exod. xvij. c. r. q̄ p̄ totū. r. d. i. disciplina. et de remun-
nisi cum p̄ide. S. ne putes. Dauid quoq; diuina electione
assumptus est ad regiā potestātē. i. Reg. xviij. q. v. q. v. si quis
omne. ij. q. vij. S. his ita respōdet. ibi. dauid ergo. Alij etiā
plures diuina voluntate affecti sunt p̄tē regiā: quū dī-
p̄as vel dīstatiō regiā p̄missa p̄po isrl tpe samuelis regē
petenti. nō tanquā mala malitia culpe: sed tāq̄ mala ma-
litiā pene ad onus r. p̄nitiōnē culpe illorū qui petierūt
sibi dārī regem ex inordinatā voluntate qua minus cōfī-
debant de deo q̄ de hoīe. vñ dictum est ipsi samueli a deo
quū filij israel regē peterēt: Nō te abiecerūt: sed me ne re-
gnem sup eos. i. Reg. viij. ¶ Aut fuerit tūc p̄missum tāq̄
penale: p̄e ex iure regio / qd eis p̄nitiuauit samuel: quod
quidē ius nō est recte p̄ncipiātū: sed ryanice dominā-
tium. et subditos similiter opprimētū: vt. s. r. c. i. l. i. ar.
p̄. prima causa. ¶ B. Alia dubitatio est circa id qd dicitur
est potestātē spūalē esse superiorē tēporali: et q̄ eā instituit
r. iudicat. Videt enī hoc non esse verū. nā sup illud p̄s. l.
Tibi soli peccauī. dicit glos. Rex omnibus est superior: et
ideo a deo qui est maior: eo p̄nitiēdus. Si quis de populo
peccauerit: deo peccauit et regi. Rex nō nō habet hoīem
q̄ sua facta dīiudicat: igitur spūalis potestas nō pōt iudi-
care temporalē. Adhuc. i. p̄e. ij. dicit. et de maio. et obe.
solire. Subiecti estote omī humane creature: p̄pter deū:
siue regi q̄ p̄cellit. si q̄ rex p̄cellit: nō est subiect? alicui?
iudicio. ar. r. i. d. i. s. r. i. Adhuc dato q̄ i spūalib? p̄as tē-
poralis subdatur spūali: tū in causis secularib? et in iudi-
cijs terreno: nō videt ei esse subiecta. ad hoc. r. c. vi. disti.
cū ad verū. r. d. i. qm. et alius canon dicit. Alia est ratio cau-
sarū seculariū atq; diuinarū. facit et de p̄uul. sicut exp̄sse.
cum si vnde dicit lūgo in li. de sacramētis: Spūalis pos-
testas nō ideo p̄fider. vt terrene in suo iure p̄iudiciū fa-
ciat: sicut ipsa terrena potestas qd spūali debet nūq̄ sine
culpa vsurpat. ad hoc. r. c. vi. d. i. si imperator. r. c. iij. q. viij. cō-
uenio. Item in veteri testamēto: qd erat figura noui: sa-
cerdotes erāt subiecti regibus / in tēporalib? salte: quare
similiter tū nouo t̄pali p̄as erit supio: spūali in causis
secularib? quū sit ea inferior: i causis spūalib? p̄ hac ra-
tiōe facit. r. c. iij. q. viij. s. ecce. r. c. iij. d. i. si eps metropolitā.
¶ Ad hanc dubitationē dicendū est q̄ indubitatē spūa-
lis p̄as omnib? modis est supio: t̄pali: vt est. s. in p̄mis
ar. sepe ostēdūz vñ dicit lūgo in li. de sacramētis. Quātū
vita spūalis dignio: est q̄ terrena: et spūs q̄ corpus: tantū
spūalis potestas secularē potestātē honore ac dignitatē
p̄cedit. ad hoc. r. c. vi. d. i. duo. et de maio. et obe. solire. ¶ Ad
illud ergo qd obijcit p̄mo q̄ rex nō habet hoīem q̄ sua
facta dīiudicat dicendū est qd nō iudicat ab hoīe / a deo
vero: cuius vice spūalis p̄as agit. p̄bat hec solutio. r. c. iij.
q. ij. quos deus. et de transla. quāto. Pōt etiā dīci q̄ rex i-

le qui nō habz hominē qui facta sua dīiudicat: est summ?
rex spūalis scz summ? pōtifer: qui a solo deo iudicaf. nō
tū ab hoīe de iure. i. q. iij. alio: n. r. l. dist. si papa. interdū tū
causa humilitatis alio: n. iudicio se subijcit. ij. q. vij. nos si.
ij. q. v. auditi. Nā certū est q̄ iste rex spūalis p̄pter alios
reges tēporales dīiudicat. r. c. vi. alius itē. et de sup. ne.
p̄la. grādi. lib. vj. ¶ Ad secūdū qd dī: de p̄cellētia regis:
dicendū q̄ rex p̄cellit nō simpliciter: sed in ordine tēpora-
lium potestātū. ar. ad b. et de elec. fundamēta. s. vt ergo.
ibi: Nullus imperator: seu rex. r. sequit. P̄iceps marchio.
Sicut enī aliquid dīcit p̄mū simpliciter: vt deus Joā. i.
In p̄ncipio erat verbū. aliquid p̄mū in genere: vt sup?
mū corpus qd est p̄mū in ordine corporū. sic dī: aliq̄s sim-
pliciter in ecclēsia p̄cellere: vt summ? pōtifer: christi vica-
rius. r. l. d. i. c. i. ibi: que ap̄e tante dignitatis attollit. Aliq̄s
autē dī: p̄cellere in aliq̄ ordine: vt archiep̄es byter in suo col-
legio. r. c. vi. dist. p̄ctis. s. archiep̄es byter. facit et de maio. et
obe. c. i. Et rex in ordine potestātū sibi subiectarū: vt p̄e.
s. vt ergo. et ar. dist. viij. que cōtra. ¶ Ad tertū qd obijcit
spūalis nō facit p̄iudiciū tēporali in suo iure: dicendū est
q̄ spūalis potestas si terrenā potestātē iudicat ratio de
licet cōmissi non abutit sua p̄tate: nō facit enī p̄iudiciū
sed exerceat debiti: et vñ iure suo. et de elec. cū ecclēsia
vulterana. sicut enī spūs constitutus est ad dirigēdū cor-
pus. r. c. viij. d. i. sedulo. ita spūalis potestas constituta est ad
dirigēdū tēporalē. r. c. vi. dist. duo. P̄iudiciū autē de quo
intendit lūgo: debet intelligi quātū ad terrenas posses-
siones q̄s habet spūalis potestas: que sicut dicit lūgo:
nūq̄ ita elongari possunt a regiā potestātē: quin si ratio
postulauerit et necessitas: de ipsis possessiōib? terrena po-
testas habeat patrociniū: et illi ipse possessiones debeant
in necessitate obsequiū: tunc ergo faceret p̄iudiciū spūa-
lis tēporali: si obsequiū qd regie potestati debet p̄ pas-
trocinio ipsarū possessiōnū negaret quū opportunū eēt.
oportet enī reddere que sunt cesaris cesari r. c. Dat. r. c. iij.
Dat. r. c. iij. et Luc. x. r. c. iij. q. viij. cōuenio: hec tū intelligē
da sunt sūm ea que legunt r. nō. e. c. scdm. et de cens. c. i. et
de clarau. s. r. c. viij. ar. in p̄m. Si autē spūalis tēporalē ius
dicat p̄o delicto: siue tēporaliter siue spūaliter: nullus ei
p̄iudiciū facit: quia erequitur illud qd de iure pōt et debz
vt dicitur est. ¶ Ad id quod obijcit quarto de veteri testamē-
to. dicendū est q̄ sacerdotiū veteris testamēti carnalis
erat: et p̄ carnalē p̄pagationē succedebat. ad lūb. viij. et
ij. c. licet esset ordinatū ad spūale obsequiū: et licet figura
esset spūalis sacerdotiū noui testamēti: qd nō est p̄ succē-
sionem carnalē. vñ. q. i. s. sed in antiocheno. cum omīb?
ca. seq. q̄n. Ideo ex ea parte qua illud sacerdotiū erat car-
nale et terrenū: erat terrene potestati scz regali subiectū:
sed in quātū erat spūale sūm obsequiū et sūm figurā p̄mi-
nebat ei. vnde reges a sacerdotib? vñgebant. et de sacra-
vnc. c. vñico. et p̄bat exp̄sse hec solutio. ij. q. vij. s. item cum
balaam. s. sed notandū ibi: dauid ergo. Ad dicendū q̄ in
veteri testamēto p̄mittēbant tēporalia in mercedē. et
de cele. mīl. cum marthe. s. ceterū. qui. s. ad istā materiā
bene facit. et ideo tūc summa potestas erat potestas ter-
rena. In nouo autē testamēto summa p̄as est p̄as spūa-
lis: quia in eo eterna et spūalia p̄omittunt in mercedē. vt
p̄e. s. ceterū. tēporalia nō adduntur ad necessitatē et su-
stentationē. sūm illud Martb. vj. Querite p̄mū regnū
dei et iustitiā ei: et hec oīa adiiciēt vobis. q̄ spūalia sine
tēporalibus diu esse non possunt. i. q. iij. si q̄s obiecit. vñ
in nouo testamēto subdit potestas tēporalis spūali non
solū in spūalibus sed etiā in tēporalib? vt bz ordinē et sū-
nē ad spūalia. p̄pter qd pōt iudicari ab ea: et p̄niri tēpo-
raliter et spūaliter quū sua potestātē male vñt cōtra deū
et ecclēsiā agendo. r. c. iij. q. v. p̄ceptum. et sepe s. dicitur est.
¶ Et quo p̄z falsitas opinionis quorūdam dicentū q̄
papa p̄est in spūalibus: qui pōt quidē regē terrenū vt ho-
minē sibi subiectū in spūalibus excoicare: et si sit heretic?
eū iudicare: et ab ecclēsia expellere: nō pōt tū ei potestātē

Liber. I.

12. abet
 gladiu
 macta
 le ad m
 tū qd n

iste natus quedā iussio est. Et p̄ter hāc iussione requirit iussio p̄ncipis secularis imperātis actū mīliti vel mīnīstro cui ē gladio materiali vti. vñ sicut in opatione q̄ aliqd agim⁹ p̄ exteriora mēbra: requirit voluntas vniuersalis tāq̄ mouēs p̄mū et remotū. et voluntas p̄ncipalis tāq̄ mouēs p̄mū: et vti in motiua mēbra: or tāq̄ erequēs. Sic et in corpore: ali punitiōe spūalis p̄as se h̄z sicut p̄mū mouēs: et ideo d̄: innuere. p̄ncipis vero tp̄alis se h̄z sicut mouēs p̄mū: et ideo dicit iubere: q̄ immediate imperat exercitū act⁹. minister vero p̄ncipis eregatur actū punitiōis. ad hoc. xxiij. q. viij. §. his ita. cū. c. seque. vsq̄ ad. §. iij. in regisstro induit. facit qd̄ no. et de ex. p̄e. et lris. in glos. nō p̄hibet. xxiij. q. v. §. hinc apparet. et c. non frustra. et qd̄ no. et de homic. petrio. in glos. de istis gladijs. adde hic qd̄ scripti. j. in. ij. parte. §. ite q̄stione. §. ff. de duob⁹ gladijs in ar. lviij. ¶ Ad id qd̄ obiicit tertiū de christo. dicendū est qd̄ christus p̄stitutus est rex tā in tp̄alib⁹ q̄ in spūalib⁹: tamē in terris viues regnū terrenū tp̄aliter aduīnistrare nos iuit. xxiij. d̄: in. Joā. xxiij. ¶ Regnū meū nō est de hoc mūdo. vbi. Christo. hoc dicit qm̄ non tenet regnū vt hoc reges terreni tenēt: s̄ qm̄ desup̄ habeat p̄ncipatū q̄ nō est human⁹: s̄ multo maior et clarior. vñ subdit. si ex hoc mūdo esset regnū meū et c. ¶ Dicit hic regnū ei⁹ qd̄ est apud nos imbecillitate qm̄ a mīnistis h̄z fortitudinē superi⁹. No regnū sufficiens est sibi p̄p̄i. nullo indigēs. quomō grānus b̄ verbū exponit. vide. xxiij. q. iij. §. j. ¶ Itē sup̄ illud qd̄ sequit̄ ibi: Nūc aut̄ regnū meū nō est hinc. Aug. Nō dicit nō est hic. hic est em̄ regnū ei⁹ vsq̄ in finē seculi. h̄ns inter se cōmista. h̄nsia vsq̄ ad messem: s̄ tñ nō est hinc q̄ peregrinae in mūdo. ¶ Vel fm̄ ¶ Theophyl. ideo nō dicit: nō ē hic: sed nō est hinc. Nā regnat in mūdo et vti illi⁹ p̄uisione: et iuxta vorū cūcta disponit. nō aut̄ est ab infinis cōstitutū regnū ei⁹: s̄ celitus et ante s̄cū. ¶ Itē Christo. Quū dicit regnū meū nō est hinc nō p̄uat mūdum a sua p̄uidētia et platione: sed ostendit regnū suū nō esse humanū neq̄ corruptibile. adde hic qd̄ scripti. s̄. xxiij. ar. §. ad illa. §. ij. et. xliij. ar. §. ad illud. Siliter iudiciaria potestātē ererere noluī sup̄ res tp̄ales: vt nobis exemplū tribueret dedinādū tēporaliū implicationē et soliditudinē: et tunc ostēderet q̄ illi q̄ portioib⁹ intēri esse debēt: in inferiorib⁹: nō debēt occupari. vñ Act. vi. dicit apli. Nō est equū nos derelinquere vñ dei et mīnistrare mēsis. facit ad hec. xxiij. q. j. te quidē. et sup̄ illud Luc. xxi. qd̄ christus ait. Quis me p̄stituit iudicē aut diuisorē. s̄ facultatū sup̄ vos: dicit glos. Ambro. Bene terrena declinat: q̄ p̄pter diuina descederat. nec iudex dignat̄ esse liriū et facultatū arbitri viorū. h̄ns motu iudiciū et arbitriū merito. nō q̄ qd̄ petas: s̄ a quo postules intruendū est. nec maiorib⁹ intēro animo putes minorib⁹ obstrepēdū. Siliter Joā. vi. habet qd̄ christus postq̄ turbas pauit in q̄ regale officium exercuit: voluerūt ipm̄ facere regē. ipe aut̄ fugit in montē. in b̄ nos erudies mūdanas cōtemnere dignitates: vt dicit glos. adde hic qd̄ norauit. s̄. in. xxiij. ar. §. ad illa. §. ij. ad illud. et p̄tra in. ij. p̄te in ar. lviij. in. §. ite q̄stione istā. Sed licet christus nō exercuit regiā dignitatē tp̄alem: nō p̄pter hoc sequitur qd̄ ei⁹ vicarij eā exercere nō debeāt: et p̄p̄ue in casib⁹ necessarijs. Nā etiā plura et alia christus nō exercuit quoz p̄ratem habuit: q̄ tñ exercēt ei⁹ vicarij. Nō em̄ legimus qd̄ christus baptizauit baptisimo aque: et tñ excellētie potestātē tribuit in oibus sacris. j. q. j. sicut christus. de con. dist. iij. aliud. Nec legim⁹ qd̄ diuersis linguis locut⁹ fuerit: et tñ habuit donū linguaz. et vniuersa liter oēs grās gratis datas. apli vero et baptizauerunt. Act. ij. et viij. et c. et de con. di. iij. pp̄ue. et locuti sunt vārijs linguis. Act. ij. ¶ Ipsi etiā apostoli aliqua p̄termiserūt quoz habebāt potestātē: ne impediretur a p̄torib⁹. p̄pter qd̄ dicebat aplus. j. ad Cor. i. Non misit me christus baptizare: sed euangelizare. Multa etiā christus dimisit apostolis erequenda et ordināda in ecclesia: que ipse per seipsum non egit aut or: dinauit. ad hoc ar. xxi. di. eccle

fasticarū. et de cele. mī. cū marthe. §. verū. de con. di. ij. li quido. Et qd̄ b⁹ oibus hoc p̄or accipi: q̄ licet christus tp̄alē potestātē nō exercuit: tamē ip̄sius vicarius ip̄sam exerceat p̄or. et qui s̄. fm̄ le. per venerabilē. §. rōmib⁹. ¶ Quis etiā plo christi non debeat se regulariter in iudicijs rerū tp̄aliū implicare. vt. xxi. q. j. te quidē. ij. q. viij. epi lectionē. s̄ in casibus et in causis necessarijs: vt. s̄. declaratū est. xxiij. ar. §. ite Joā. papa. ¶ Ad id qd̄ obiicit quarto qd̄ in temporali⁹ papa nō succedit petro: sed cōstantino: dicendū est qd̄ petro succedit in potestate tp̄ali: put eā iure diuino petrus habuit. et ipse s̄. lter h̄z: vt est exp̄sum. xxiij. di. c. j. sed put papa h̄mōi p̄ratem h̄z iure humano: sic succedit cōstantino. qd̄ aut̄ opet ius humanū supra ius diuinū dicitū est. s̄. lvi. ar. §. et his aut̄. §. vero cōsiderādū. ¶ Ad id aut̄ qd̄ addit qd̄ non legif christū dedisse potestātē tēporalē petro: dicendū est qd̄ cū cōmittit p̄ncipale: intelligit cōmissum et accessorium. et de fo. cō. si diligēt. et de do. post diuor. de prudētia. et de regu. iur. accessorium. li. vj. vñ christus cōmittēdo petro spūales potestātē: q̄ p̄ncipalis est: intelligit cōmississe tp̄alē. Et etiā qd̄ tp̄alis p̄terit i spūa li. sicut virtus inferior in supior: ideo in ip̄a collatiōe clauū regni celoz. Mart. xvi. et in cōmissione ouī suarū Joā. vlt. intelligit dedisse christū petro simul et potestātē et tp̄alē iurisdictionē. ¶ Ille intellet⁹ videt appobari p̄ ¶ Immo. iij. et de ma. et ob. solite. §. nos autē. in fi. ¶ Ad id aut̄ qd̄ addit de petro qd̄ tēporalē potestātē nō exercuit: dicendū est qd̄ sicut christus multa reliq̄t aplis erequēda et ordināda: que ip̄e p̄ se nō exercuit: sic et apli plura reliquerūt erequēda suis successorib⁹: q̄ ip̄i nō exercuerūt nec ordinauerūt: vt p̄e. §. verū. cū marthe. fm̄ em̄ diuersos ecclesie status et diuersa tēpora congruit et exp̄diunt alia et alia. ar. xxiij. di. necesse est. et de cōsan. et affi. non debet. ¶ In ecclesia siquidē p̄mitiua opus erat p̄dicatiōe et mīraculis ad p̄uertēdū incredulos vel quincēdū. Opus erat etiā patientia et tyannoz p̄secutionē: vt fides nō deficeret s̄ inualeceret. Postea vero fuit opus rōnibus et scripturaz exp̄ositionib⁹: et pullulātes hereses in ecclesia: qua dilarata et roborata exerceāda est potētia cōtra rebelles et aduersarios ecclesie: p̄tra q̄s spūalis p̄as a p̄ratē tp̄ali s̄ deli sup̄ quā h̄z auctoritatē requirere p̄or: et debet auxiliū et obsequiū. xxiij. q. v. administratores. et de maledic. c. ff. vñ brūs Aug. in epla ad bonifaciū cōmitē inducit quandā obiectionē hereticorū dicētū qd̄ ecclesia nō d̄z reges vocare in auxiliū cōtra aliq̄s: q̄ apli hoc nō fecerūt: s̄ soluit hāc obiectionē et eo qd̄ diuersis tp̄ibus diuersa congruit agere. xxiij. q. iij. si ecclesia. et c. p̄tece. nō inuenit. per que. c. Aug. p̄spicue p̄t qd̄ plura nō exercuerunt apli qd̄ successorē eoz exercere dnt et p̄nt. et hoc p̄pter diuersam conditionē tēporiū. vñ si spūalem potestātē habētes vñt b̄ tpe potētia tp̄ali nō sup̄ius declarato et ip̄i p̄ratē et in signijs et apparatib⁹: nō faciūt qd̄ eis nō licet: s̄ faciūt qd̄ de iure facere p̄nt: et qd̄ eccleie vtilitati exp̄dire credendū est fm̄ ineffabilē diuine p̄uidētie ordinē: q̄ speciali cura ecclesiā suā dirigit et regit. P̄or tñ euenire interdū vt ali qui circūsum talis p̄ratē inordinare se habeāt et in actu et in affectu quū etiā p̄ratē spūali nōnulli vñt indebiti: et tñ p̄as de se iusta et iurisdictionē nō p̄pterea est culpāda. qd̄ bñ p̄bat p̄ Aug. xxiij. q. v. neq̄ em̄. et adde qd̄ dicit. s̄. in. viij. ar. ¶ Alia dubitatio est circa id qd̄ s̄. lvi. ar. §. s̄. et ampliorē. dicitū est qd̄ papa instituit regiā p̄ratē. cōtra qd̄ videt̄ esse illud. qd̄ imperiū a solo deo est. in auf. quō oportet epis. in p̄n. coll. ij. et. xxiij. q. iij. q̄stū. Et apostolus ad Rom. xxiij. ¶ Dis p̄as a deo est. xxiij. q. iij. qd̄ cul p̄af. nō ergo a papa instituit potestas regalis vel imperialis. Itē ars supior: licet vñt inferiori ad vsum et obsequiū: non tñ eā instituit sicut et in p̄posito. ¶ Ad hāc dubitationē dicendū est sicut et s̄. dicum est. qd̄ spūalis potestas habet instituire tēporalem vt sit. et iudicare s̄ bona non fuerit. ¶ Ad id quod obiicit. qd̄ imperium est a solo deo: dicendū est qd̄ si intelligatur esse a solo deo:

An pa
pa regis
instituat
p̄ratem.

Liber. I.

**Pras
spualis
duplex
ordinis
et iurisdic-
tionis.**

nō mediāte coopatiōe creature: sic nō ē vtrūq; imo ē a deo mediāte institutiōe hūana: cui? natura inclināt ad regi-
mē sicut ad socialē vitā. vñ pōr dicit ēē a deo mediāte coop-
patione naturalis inclinatiōis et institutiōis. Et est em intro-
ductū regimē i hōib? ex iure hūano: qd a natura o. i. f. dī.
vñ. s. hīs ira. Si autē dicat a solo deo: q: est solū de iure na-
turali: t nō ē p spūalē prātē institutū: sic dicēdū sicut z. s.
dictū ē: q fin esse informē et impfectū est a solo deo: qd
de? oia suo mō pfecte et pfecta agat. Sen. i. s. esse forma-
tū et pfectū est a deo mediātib? hīs q hnt spūalē prātē in
ecclīa: q a grā pcedit: et ad grām ordinat. **¶** Vel pōr dicit
q institutio pncipis tpalis: vt pnceps est sup hoies ex iure
hūano hys esse. ar. xxiij. di. legim? ibi. quō si exercitus fa-
ciat imperatorē: s. institutio pncipis tpalis vt pnceps
christian? sup hoies christianos: est a prātē spūali. ar. bo.
et de sacra vnc. c. i. Sicut em p ministeriū spūalis prātis
efficiat aliq? christian? de cō. di. iij. post q ascēdit. Ita ef-
ficiat aliq? pnceps christianor? i ministerio eiusdē prātis
cui q libet christian? iure diuino subijct. et de ma. et obe.
solite. s. nos autē. **¶** Et est scēdū q quū sit duplex prās
spūalis. scz ordinis et iurisdictionis. et de elec. trāsmisissam.
vbi de b. vtracq; quodā mō requirit ad institutionē chris-
tianor? pncipū: q: ex prātē iurisdictionis eligif vt sit pnc-
ceps et prātē habeat: s. ex prātē ordinis adhibet vncio
et cōsecratio: q designat firmitatē et scitātē prātis ei?. et
de sacra vnc. c. i. **¶** Itē differt in b imperiū a papatu: q:
imperator recipit iurisdictionē a ppo: papa immēdiatē a
deo. vt no. ex de trāssa. c. i. in glos. j. et ibi vide. **¶** Ad id au-
tē qd obijciat q nō est prās nisi a deo: dicēdū q sine dubio
a deo est ois prās: sed nō excludit opatio hūana ex b. Nā
fm esse impfectū est a deo: q tñ suo mō semp pfecte opaf
vt. s. dictū est: mediāte institutionē hūana qñ naturali.
fm nō esse pfectū est a deo mediāte institutionē humana
supnaturali. Verūm ppter b hōiū apli scēdū est q non
ois prās est a deo eodē mō: s. qdā ē p institutionē huma-
nā naturalē: sicut est cōter apud hoies cuiuscūq; rit: vel
est p spūalē dei ordinationē: vt fuit in ppo israhelico: vel
est p ministroz formationē vt in ppo christianor? vñ est p
iustā dei pmissionē: et hñōi est prās maloz pncipū: q vi-
aut dolo sibi prātē vsurpat. ar. ad b. ij. q. vij. c. j. et xxiij. q. v.
s. hñc norandū. Et ex b pōr solui qstio q videt esse inter
hōiū apli p dicitū scz q nō est prās nisi a deo. et hñōi vñ
pphete dicitis ex plona dei de qbusdā. Ipsi regnauerūt
et nō ex me. **¶** De c. viij. q. i. audacter. Nā ois prās est
a deo vel opatē: sicut prās bonoz pncipū: q recte acci-
piūt prātē vel pmittēte: vt prās maloz sibi vsurpantiū po-
testatē. Et isti dicuntur regnare nō ex deo: q: nō regnāt ipo-
opantes: s. solū pmittēte. et hec pmissio iusta est. Nā vt di-
cit glos. sup hñōi apli tā dicitū: iniustū nō est vt improbis
accipiūt nōcēdi prātē bonoz patētia pbe: et maloz
iniqras puniat. Nā p prātē diabolo traditā et iob pbat?
est vt iust? appareret. Job. i. et petrus tētatus ne de se p-
sumeret. **¶** Mat. xxvj. Luc. xxi. et de pe. di. ij. si em. h. ex qd?
ibi. Pet? ad quē. z. l. di. p dicitū. Et Paul? colaphiza-
tus ne se extolleret. ij. ad Cor. xij. et iudas dānat? vt se sus-
pēderet. **¶** Mat. xxvj. in pñ. et de pe. di. iij. iudas penituit.
et. c. n. p. vide. et c. inter oia. Et ita de? iniustā prātē: quā
iuste pmittit ordinat: dū ex ea bonū aliqd elicit. et fm hoc
eriā mala prās et dei ordinationē est. licet em de? mala nō
efficiat: sicut dicit brūs Aug. q de? bonas volūtates ad-
iuuat: malas iudicat oēs ordinat. ad b. faciūt. xxiij. q. i. qd
culpa. ad fi. xxiij. q. v. s. hñc norandū. Vel aliter dicēdū q
aliud est prās: aliud vsus prātis. ar. ad b. xvj. q. i. s. ecce in
hoc caplo. Potestas gōis bona est: et ideo a deo ē. vsus
autē prātis aliqñ est mal? et ideo nō est a deo. et q: regnas
re est prātē vñ: ideo dicit de qbusdā. Ipsi regnauerūt et
nō ex me. vñ glos. sup eodē hñōi apli. Nō ē prās nisi a deo:
ait. Nō est prās alicui hōi bono vel malo: nisi a deo data:
vñ pilato dñs ait. Nō haberes in me prātē vllam nisi tibi
dari cēt desup. Joā. xix. et p. c. qd culpa. Malitia ergo

hōim cupiditatē nocēdi p se hys: potestare autē: si ille non
dat: nō hys. Nocēdi volūtas pōt esse ab hōis aio. potestas
autē nō est nisi a deo. si cigitur prātis vsus malus nō est a
deo. prās autē quū sit bona: est a deo: et ideo mala prās di-
cit nō ex deo regnare: q: male vñ in hoc deū imitādo. Nā sicut
ait Greg. ait sup illud Job. xxxvj. Deus potētes nō abij-
cit: quū ipse sit potēs. deū qppe imitari desiderat: q fasti-
giū potētie alienis intrēus vilitatib? et nō suis laudib?
administat: q platus ceteris pdesse appetit nō pesse. ad
hoc. viij. q. i. q epatū. et hoc est b vñ prātē. **¶** Vel aliter
dicēdū est sicut **¶** Iñ. di. iij. li. de summo bono: q bon-
nā malāq; potestare ēē ordinat: s. bonā ppiū: malā ira-
rus. Reges em qñ boni sunt: muneris est diuini. qñ vero
mali sunt: sceleris est ppli. fm em meritū plebiū disponit
rectoz vita. testāre Job. xxxij. Qui regnare facit hōiem
hypocritā ppter pccā ppli. Irascente em deo talē rectoz
ppli suscipiūt: qualē p pccō meruerūt. ad hec. ij. q. vij. c. j.
et viij. q. i. audacter. **¶** Ad id qd vñteri? obijciat: q ars su-
perio: nō instituit inferio: ē dicēdū est q licet supio: ars
nō instituit ipsam artē inferio: ē p cōmūne modū: tñ insti-
tuit eā pfectiue in quātum dat ei opandū modū et formā
fm exigentiā finis quē ipsa supio: ars intēdit. et similiter
potestas spūalis pfectiue instituit tpalē: vt. s. dictum est.
Vel dicēdū q licet ars supio: nō instituat artē inferio:
rē tñ instituit vt sint aliqui artē illā habētes et exercētes.
Similiter potestas spūalis non instituit tpalē potestare
fm se. q: hoc mō est a solo deo: s. instituit eā in hoc subie-
cto: dū instituit eos q talē prātē habere et exercere de-
beāt. **¶** Un quū dicit sup: a q spūalis potestas hys instituit
re tpalem vt sit: intelligēdū est de hōie habēte potestare
vt dicit glos. sup hñōi p. c. apli. Nō est potestas nisi a deo.
Noie prātis interdū accipit potestas ipsa: q dat alicui a
deo. xxiij. q. i. qd culpa. aliqñ ipse hō habēs potestare. sic
accipit et de homici. tua. s. mare. Est igit hoc mō exponē-
dū: q prās spūalis instituit tpalem: q hō habēs potesta-
tē spirituale cooperat deo: vt aliqñ hō alius habeat et ex-
erceat potestare tpalem. ar. bo. viij. q. i. licz ergo. et fm hoc
pōt aliter exponi id qd. s. dictū est et inductū est: scz q im-
periu est a solo deo. hoc em verū est: pcur imperiū accipi-
tur p prātē ipsi imperiali fm se: tñ accipiat p o hōie q hys
hñōi prātes: sic nō est a solo deo: q: q talis hō habeat et
exerceat prātē imperialē est a deo mediāte coopatiōe
hōminis habētis prātē spūalem. de elec. venerabilem. **¶**
¶ ff Alia dubitatio est circa id qd dictū est: q prās spi-
ritualis respectu tpalis se hys in rōne cause efficiētis et fi-
nalis. cōtra qd esse videt q efficiēs et finis nō cōincidunt
in idē creaturis: s. solū i deo. q: si spūalis potestas hys ra-
tionē finis respectu tpalis: nō poterit habere rationē ef-
ficiētis et mouētis. et ita nō instituit neq; iudicat eā. **¶** Ad
hoc dicēdum est q hñc rōnāliqñ innitunt dicentes. q
spūalis prās nullo mō se habet ad tpalē sicut efficiēs et
mouēs: sed solū sicut finis. hoc tñ dictū est in se falsū: vt
p. ex. s. determinatis. Et ratio nūc inducta cui innitunt
falsa est: q: falsum accipit dū dicit. q efficiēs et finis nō co-
incidunt in idē in creaturis. Nā ars architeconica respe-
ctu subserviētis hys rationē pncipij mouētis in quātū im-
perat ei. et hys rationē cause finalis in quātū opus ei? ordi-
nat ad suū finē. Et similiter ille q pncipaf fm prātē spiri-
tualē habet rōnem efficiētis et mouētis: et etiā finis respe-
ctu eius q pncipaf fm potestare tēpo: alem: vt. s. mou-
stratū est. lvi. ar. **¶** Alia dubitatio est circa id quod
dictū est q brūs Petrus habuit iura impū terreni. et p
reges pñunt regno terreno. Nā cōtra pñiū dicitū esse vi-
det id qd dñs ait Petro **¶** Mat. b. xvj. c. xij. di. in nouo. ti-
bi dabo clauēs regni celoz. nō autē dicit regni terreni. et
qd de vno cōcedit de altero negare videt. ff. de condi. et
demōstra. cum ita legatum. d. v. di. disciplina. ibi. descēde
peccatū ppli tuus. ac si ei diuina vox diceret. qui in tali
pccō lapsus est: me? nō est. et in glos. ar. qd de vno cōcedit

An ho-
mialis
potestas
tpalis
habeat
vt com-
efficiēs
finis

An ho-
mialis
potestas
tpalis
habeat
vt com-
efficiēs
finis

de alio negat. ubi de hoc. Contra secundum dictum esse videtur. quod regnum terrenum est regnum mundi: quod opponitur regno christi. Et est regnum diaboli. et ita omnes reges essent ministri diaboli: quod est princeps huius mundi. Jo. viii. xij. et xliij. et de pe. di. si. et em. et eligat. non dei: quoniam tunc dicitur in li. sapientie. quod reges sunt ministri regni dei. Sap. vii. et Rom. xij. ar. xliij. q. v. q. malos. Ad has duas obiectiones simul dicendum est. quod regnum terrenum dupliciter dicitur. Uno enim modo dicitur regnum terrenum quod ipsa terrena creatura sibi constituit tamen vel finem. et tale regnum est malum et diabolicum: et opponitur regno celesti. et de isto regno dicit Augustinus in sermone euangelii in Mat. v. Videns Iesus turbas. superbi appetant regna terrarum. et diabolus dicitur rex omnium quod aquas sunt. Et rex super omnes filios superbie. Job. xli. de pe. di. si. et em. in fi. Alio modo dicitur regnum terrenum illud id est quod celeste. scilicet congregatio vel societas bonorum pegrinantium in terris. unde Gregorius in homilia. Regnum celorum plenius typis ecclesia dicitur. Nam ex eo quod ad bona celestia finaliter ordinantur: dicitur regnum celeste. Et eo autem quod adhuc conuersat in terris: et ipsis bonis terrenis vivit: dicitur regnum terrenum. Et hoc modo beatus Petrus et quilibet eius successor: habet iura imperii terreni. scilicet beatus modo christiani reges imperant regno terreno. In hoc quod quod christus ait: Tibi dabo claves regni celorum. intelligitur quod ei concessit iura regni terreni. quod id est regnum dicitur terrenum propter versus palium et terrenorum. et dicitur celeste propter speciem et amorem celestium. unde et sequenter ait christus. Mat. xvi. et xliij. q. i. Quodcumque ligaueris super terram: erit ligatum et in celis. scilicet erit de ma. et obe. solite. Nos autem. sic et princeps secularis: licet dicitur possidere regno terreno: tamen habet aliquid iura celestia. quoniam enim non habet praeiudicium immediate super spiritualia per quod fit hoc celestis: tamen habet praeiudicium immediate super temporalia et terrena: ut ordinantur ad spiritualia: et obsequuntur eis. Ideo dicitur est. s. lvi. ar. in p. in. quod praeiudicium regis temporalis dicitur spiritualis. Item aliquid modum: per quod omnes eodem modo potest dicitur celestis. Nam et si ex propria praeiudicium non ordinatur nisi ad finem naturalem: tamen in quantum dirigunt imperio spiritualis praeiudicium: ordinatur ad superna: tunc quod intendit immediate ipsa spiritualis praeiudicium. xvi. di. duo. C. Alia dubitatio est circa id quod dicitur est. quod papa iure humano. scilicet ex processione constantini: habet etiam praeiudicium temporale. Nam contra hoc videtur esse quod Augustinus ait. iij. de ciui. dei. c. iij. et dicitur. xxv. ar. ibi. et si dicitur. quod regna sine iustitia non sunt nisi magna latrocinia. Sed vera iustitia non est ubi christus non est rector. ut id est Augustinus ait. iij. de ciui. dei. c. fa. ar. xliij. q. i. ubi sana. quare videtur quod regnum vel imperium romanorum fuerit latrocinium: tunc quod Constantinus ipsum obtinuit: quoniam nomen christi non fide esset subditum: et ita Constantinus de iure non potuit cedere imperium quod non iuste habebat: ergo papa per processione Constantini non humano iure: sed humani facto accepit: quod ex iure diuino habebat. ibi quod: nisi habuisset dare nil potuit ei. c. s. e. ibi. quod possit honorem retinere quod ab illo accepit: quod praeiudicium non habuit dare legem. c. q. i. q. i. gra. ibi. si autem non habuit: nec gratia: nec non gratis cuius dare potest. et c. q. pfectione. ibi. Qui honorem non habuit: honorem dare non potuit: nec aliquid ille accepit: quod nisi haberet in dare. et de co. di. iij. quod. ad p. n. ibi. cum dare. l. iij. di. nulla ratio. ibi. Quis ambigat nequaquam ab ipsis esse tribuendum: quod non dicitur fuisse collatum. et viij. di. p. byrenu. ibi. qui non habet non habet propter delictum ignorantie: quod alius transferret. i. q. i. v. et u. ibi. quod non habuit: dare non potuit. i. q. vi. q. i. et u. ibi. quod non potest sequestrari: quod non habet. et de iure pa. quod autem. et de dona. iter vi. et vr. nup. et de hoc no. et de sup. ne. p. e. c. q. q. est in glo. ar. et de regu. iu. nemo potest ubi de hoc. Ad huius dubitationis dissolutionem videndum est quod regna sunt bona et iusta: et quod non. Circa quod sciendum quod sunt beatus Augustinus iij. c. v. li. de ciui. dei. Regna non fero: non causa: non a falsis dijs existunt: sed ordinata sunt vniuersi veri dei praeiudicium: in cuius manu sunt omnes praeiudicium: et omnia iura regno rati. h. q. sub. praeiudicium dei sunt non solum bona sed et mala: licet diuersimodum: quod bona efficit mala non permittit. et ex ipsis bona elicit: ideo vltimus est videndum an iura regno sic sunt

sub dei praeiudicium sicut mala vel sicut bona. Sciendum est ergo quod esse in hominibus regna et regiminis praeiudicium bonum et expeditum est humano generi. Nam per ignorantiam: quod est in humana natura: non sufficit hominibus praeiudicium rationis. propter quod expeditum est ut hominum societas: quod ut in plurimum non sufficit regere seipsos: regantur et dirigantur per aliquem vel per aliquos quod per alios viget praeiudicium intellectus. unde Mat. x. Et tunc praeiudicium dicitur et c. et c. di. Secce. Item propter malitiam humanam homines mala operantur: et se inuicem ledunt: ideo expedit aliis quod esse aliorum rectores per quos homines cohibeantur a malis. xliij. q. v. non frustra. di. iij. facte. in p. hemio decretalium: Item pacificis. et in p. hemio de m. Jo. eps. et c. Item propter amorem hominum ad seipsos singuli querunt propria comoda: seipsos amantes: et quod sua sunt querunt. ad 2. in ot. iij. ad Philipp. pe. iij. viij. q. i. sunt in ecclesia. oportuit quod esse aliquid gubernatores comunitatis: quod querunt quod esse aliquid gubernatores. xvi. q. i. nos autem. Item in omni multitudine opus esse aliis quod reguntur: sicut in diuersis rebus naturalibus videri potest: quod in humana multitudine opus esse aliquid quod multitudine regat: praeiudicium quod hoc est aial sociale et comunicatiuum. societas autem et comunitas non seruatur: sed dissipatur: si non sit aliquid quod curam habens de comunibono multitudinis. et societas dicere Salomone. Ubi non est gubernator: populus corrumpitur. Propter uerbum. Item expedit igitur in hominibus esse aliquid aliorum rectores: per quod ignorantia dirigantur: peccata cohibeantur et puniantur: innoxii defendantur: bonum commune pacetur: et societas ipsa conseruetur. Hoc tamen regimine hominum quod a recta via: quod a quaerela sunt assecuti. Recte quidem puenit quod ad regnum: quod quando vel ex condicio et comuni consensu multitudinis perficitur. viij. q. i. lig. et de elec. q. propter. Vel propter hoc ex ipsius dei speciali ordinatione: ut in populo christiano debet esse. et de sacra vnc. c. v. mico. Peruenit autem quod puenit ad regnum: quoniam et libidine dñandi vi aut dolo: aut pretio: aut indebito alio modo sibi usurpauit regiminis praeiudicium. Macb. iij. ibi. Ambebat Jafon super omne summum sacerdotum adito rege promittens ei argenti talera. ccdx. et de elec. q. i. q. i. de sumo. p. tuas. i. q. i. pncipat. et q. vi. sicut is. l. i. di. miramur xliij. q. i. q. d. culpa. ibi. libido dñandi. Et tunc tamē aliquid quando aliquem indebite assequi praeiudicium: quod tamen postea recte et verum rector efficitur: vel per sensum subditos: vel per auctoritatem superioris. ar. et de renu. nisi cum p. de. s. pone. Sicut autem in modo acquirendi praeiudicium regiminis praeiudicium est rectum et peruenit: ita et in usu adepti praeiudicium: quod cum vult recte postestare quia habet: quod autem praeiudicium. Ex his nascitur distinctio quod dicitur. Nam quoniam dā est regnum rectum vel regimine et quantum ad modum acquirendi et quantum ad usum: Quoniam dā autem regnum puerum quantum ad utrumque dicitur: Quoniam dā non est regnum rectum quantum ad modum acquirendi: sed est puerum quantum ad usum: Quoniam dā autem regnum et conuersio est puerum quantum ad modum acquirendi: sed est rectum quantum ad usum: Et tamen rarius contingit: quod vix bono exitu paguntur: quod malo sunt principio inchoata. ut p. e. c. miramur. Illa ergo regna sunt iusta et legitima: in quibus modus acquirendi praeiudicium et usus praeiudicium est rectus: et hominibus regna sunt sub dei praeiudicium sicut bona. Illa non sunt iniusta: in quibus utrumque dicitur vel alterum deficit: et sunt sub praeiudicium dei sicut mala. Permittit autem de hominibus regnum. vel ad probationem bonorum vel ad penam malorum: vel alius causis sibi cognitis. ad hoc. xliij. q. v. s. hinc notandum. Et si determinata dicitur quod quod apud gentes aliquid praeiudicium regiminis recte sunt assecuti: et ipsa praeiudicium sunt recte usi: ideo apud eos fuerunt aliqua regna legitima et iusta suo modo et iure ciuili. Et autem descendam ad regnum siue imperium romanum: cuius monarchia tenuit Constantinus: dicitur quod istud regnum omnibus regnis gentium fuit latius et sublimius et fortius: et est quartum regnum secundum Danielis interpretationem ferreum. Dan. ij. ibi: Et regnum quartum erit velut ferrum: et quod ferrum comminuit et domat omnia: sic comminuet omnia hoc et preterit. Ad idē. i. Macb. viij. et in iuste quod dē ince

Dicitur
quod pue
nit ad re
gnum.

Imperium
romanum
omnibus
alijs ex
cellenti.

An pa
pa huius
no iure
habear
tempalem
praeiudicium.

Regna
per dei
praeiudicium
na ordi
nata
sunt.

p̄nq: p latrocinia ⁊ violentias ⁊ homicidia. ar. vii. q. i. in apib. s. i. p̄cessu bonis morib. regēbat: p̄pter q̄s meruit tā late ac potēter augeri. vt br̄s Aug. ait. ⁊ l̄hero. xxiij. q. i. s. er. bis. ibi. s. r̄urib. romani p̄meruerūt imperiū. ⁊ di p̄lati de istis s. r̄urib. s. p̄p̄q. ar. s. et si dicat. ⁊. xliij. ar. post p̄n. ist. op̄is. Et p̄pter bonū regimē ip̄s imp̄i oib. gentib. factū est quodāmo grātū. ita vt volūtariē imp̄io romano se subijcerēt: vel ei⁹ ip̄erū tolerarēt: vt in p̄e. c. viij. f. Macb. Et ita factū est quodāmo iustū atq. legiti. mū. nō t̄m p̄ omnē modū iustū. tū p̄pter malū ei⁹ initium. p̄. c. p̄ndpar. Zū p̄pter ch̄ristiane fidei fundamēti defec. tū ⁊ falloz deoz cult. q̄b. attribuebāt hui⁹ regni potē. rias. Zū p̄pter p̄tatis malū vsum i p̄cessu: q. plures eo: n̄ q̄ p̄ncipabant in ip̄o regno v̄l imp̄io tyrāni fuerūt: male vtētes p̄tate regiminis. marie s̄ fidei orthodora dñi n̄r̄ iesu ch̄risti: eā quātū poterāt extēminatēs: ⁊ innumeros p̄ ea inartyzātes p̄sequētes ⁊ puniētes. vñ Aug. in ser. mone vñ. martyris ait. Et reges terre q̄ p̄pter idola p̄sequēbant ch̄ristianos ⁊c. Vñ petrū ⁊ paulū p̄ncipes f̄i dei occiderūt. xij. di. q̄uis. ⁊. xxiij. di. sacrosctā. ij. q. vij. br̄s petr. et de elec. fundamēta. li. vi. Et ij q̄ boni fuerūt: nō bñ sunt vñ p̄tate quātū ad oia: s̄ quātū ad aliq. cōstātū nus t̄m inter alios laudabilis ext̄itit p̄pter multa: vt p̄t et scriptis in q̄b. referunt gesta p̄ncipū romanoz. ⁊ i ges. tis bri Syluestri q̄ approbata sunt. xv. di. scā. s̄. ia nunc. ibi. Itē act. bri Syluestri. facit ad b. xij. q. i. futura. xcoj. di. p̄stātinus. iuste obtinuit ip̄erū hūano iure: ⁊ ideo potuit illo iure concedere q̄ tenebat. plus placet t̄m ratio Joā. q̄ ponit. lxxij. di. ego. glos. f. Ad illud q̄ qd obijci q̄ re. gnū romanū quū esset sine iustitia: fuit latrocinū: dicēdū dū est q̄ illud regnū est latrocinū in q̄ est defect. iustitie q̄liscūq. in regno aut romano p̄cipue postq̄ cepit augeri: fuit qdē aliq. iustitia politica ⁊ civilis: nō t̄m illa q̄ etor. mata p̄ fidei ch̄risti: q̄ sola vera iustitia d̄. xxiij. q. i. vbi sa. na. Et ideo regnū romanū nō fuit latrocinū p̄ illo tpe: t̄m nō erat p̄ oēm modū iustū: q. iustū regnū p̄ oēm mo. dū esse nō pōt: vbi deest fides ch̄risti. Vñ sciēdū q̄ apud gētilēs q̄ fidei ch̄risti habuerūt: potuit esse iustū regnū s̄ aut parer in Melchisedech ad iheb. viij. ⁊ in Job. xlv. di. disciplina. ad f. Apud indeos etiā iustum regnū esse po. tuit deo sp̄cialiter p̄vidente regimē ip̄s p̄p̄o isrl̄ in q̄ etiā erat fides ch̄risti v̄turi. f. Reg. xvj. Apud ch̄ristianos q̄ pōt esse: ⁊ est iustū regnū indubitanter. Apud infideles aut quātūcūq. recte viuētes als pōt esse iustū regnū fin ali qd nō t̄m p̄ oēm modū vt dictū est. In iustū aut regnū potuit esse: ⁊ fuit: ⁊ est aliqñ tā apud fideles q̄ apud infi. deles. de b̄lati. scripti. s. post Innocē. ⁊. vñ. q̄ de b̄no. et de vo. ⁊ vo. re. q̄ sup̄ his. ⁊ Alia dubitatio est cir. ca id qd dictū est q̄ habētes p̄tate sp̄ualē: possunt possi. dere tp̄alia. s̄ qd videt esse qd dñs ait apl̄s quū eos ad p̄dicandū misit: Nolite possidere aurū neq. argentū ⁊c. Mat. x. vbi L̄hyfost. Idoc ergo p̄ceptū p̄mo qdē discipu. los facit nō esse suspectos. S̄cō ab oī eos liberat solici. tudine: vt vacationē oēm tribuat s̄bo dei. Tertio docet eos suā s̄tutē. b̄ nepe eis ⁊ postea dicit Luc. xxiij. Nunqd aliqd defuit vobis qñ vos misit sine sacculo ⁊ pera? Itē ibi l̄hero. Qui aut diuitias detrucauerat: que p̄aurū et argentū ⁊ es signant: p̄pe modū vite necessaria ampu. tat: vt apl̄. veri religionis doctores: q̄ instituebāt oia dei p̄uidētia gubernari: seipos ostēderēt nihil cogitare de crastino. glos. vñ addit: neq. pecuniā in zonis v̄tis. Duo em̄ sunt ḡna necessarii: vñ. Vñ q̄ enunt. necessaria: qd intelligit p̄ pecuniā in zonis: Aliud ip̄a necessaria qd in. telligit p̄ perā. Ad hāc dubitationē dicendū est q̄ pla. ti eccl̄iaz p̄nt tp̄alia possidere. tū ad sustentationē vite. tū ad dispēsandū paupib. ⁊ in alios pios vsus. Nec solum quātū ad vsus: s̄ etiā quātū ad dñū tp̄alia p̄nt eccl̄ie pos. sidere ⁊ h̄re. ad b. xij. q. i. deri. q̄. c. dno. c. expedit. vbi de b̄ in p̄ma glos. ⁊. c. vidētēs. lxxvj. d. satis. xij. q. i. aurū s̄ ex. cl̄ia. xvj. q. i. qm̄ quicqd. t̄m solitudinē circa ip̄a tp̄alia

dñt alijs cōmittere. xij. q. i. te qdē vt libere valeat intēdere acib. sp̄ualib. vt ibi. ⁊. lxxvij. di. platū. ⁊. c. eps n̄lā. cū. c. se. lxxij. di. diaconū. cū. c. se. xvj. q. v. i. noua. Vñ t̄m legim⁹ loculos habuisse: q̄s iudas portabat. i. q̄ p̄figura. bat q̄ eccl̄ia habitura erat tp̄alia. Joā. xij. xij. q. i. habe. bat. ⁊. c. etēplū. ⁊ eccl̄ia primitiua in q̄ erat apl̄: in cōmuni bona habebat. Act. ij. xij. q. i. c. s̄. ⁊ p̄cia p̄diorū ponebant an pedes aploz. Act. iij. ⁊ p̄e. c. s̄. xij. q. i. c. s̄. ⁊ p̄p̄b̄ papa recipit oblatiōes ad pedes: p̄ter oblationē panis i bono re sacrificij: qd ex pane cōfici. de cō. di. ij. c. s̄. ⁊ ex de sum. ma tri. c. s̄. s̄. vna. ⁊ p̄ter oblationē p̄ defunctis ad pfutan dū errorem q̄ nō p̄sunt eleemosyne p̄ defunctis. s̄ illud xij. q. i. aie. apl̄i t̄m postea cōmiserūt disp̄sationē. vñ. dia. conib. vt libere vacaret s̄bo p̄dicatiōis ⁊ ofoni. Act. vi. Ad id q̄ qd obijci de s̄bo ch̄risti ad aplos ⁊ dicēdū est q̄ b̄mādaui ch̄risti: nō quiliatū esset possidere aurū et argētū: s̄ vt aliq̄ vidētēs aplos p̄tenere tp̄alia: ma ḡs bono uerent ad p̄uersionē. vñ sup̄ illud Mar. vj. s̄ p̄cepit eis ne qd tollerēt in via: nisi virgā t̄m ⁊c. Theophil⁹ dicit sic. Instruēs etiā eos p̄ b̄ nō esse amatores munerū: ⁊ vt vi. dētēs eos p̄dicare paup̄atē: acq̄escāt: quū apl̄i nihl̄ ha. beāt. Vel dixit ad ostendendū pfidētiā quā de deo p̄dicato res h̄re debēt. Vñ Beda sup̄ p̄dicū locum Mar. Tāta em̄ p̄dicato: in deo debet esse fiducia: vt p̄ntis vite sum. pus: q̄uis nō p̄uideat: t̄m hos sibi non deesse certissime sciat: ne dū mēs occupat ad tp̄alia: min⁹ anim⁹ p̄uideat eterna. Vel b̄ dicit vt doceret q̄ p̄ exercitū p̄dicatiōis officio: oīs alia cura ⁊ solitudo p̄termittēda est: vt p̄ba. tur p̄ autoritatē L̄hyfost. sup̄ p̄ime posita. q̄ incipit. b̄ ergo p̄ceptū. Vel b̄ dicit q̄ sicerat expēdiēs p̄ illo tpe: q̄ magna fides in pecunia ⁊ diuitijs erat: ⁊ sc̄a paup̄as odio habebat. vñ L̄hyfost. homilia. iij. sup̄ Mar. 2. alis est luminis s̄tus: vt nō solū luceat: s̄ illuducat illos q̄ sequūt. Quū em̄ viderint nos oia p̄ntia cōtēntēs: ⁊ ad futura p̄paratos: añ oēm finonē opib. n̄ris credāt. Quis em̄ ita est amēs: vt vidēs eū q̄ heri ⁊ an lasciuebat: ⁊ d̄ta. bat: oib. exurūt: ⁊ ad famē: ⁊ inopiā: ⁊ durā vitā: sangui. nis effusionē: ⁊ oia q̄ vident piculosa paratū: nō manifes. stā accipiat h̄nc futuro: s̄ demonstrationē? Si aut p̄ntib. nos ip̄licauerim⁹ ⁊ immiscuerim⁹ q̄liter poterūt credere q̄ ad possessionē alia festinem⁹. Itē damascen⁹. li. iij. Quā gelū cognitiōis dei p̄dicatū est: nō bellis ⁊ armis exerc. tū aduersariū: s̄ deuincēs: s̄ pauci nudī paupes p̄secuti et s̄berati ⁊ mortificati crucifixi in carne ⁊ mortui resur. gentē p̄dicantes sapiētib. ⁊ insipierib. p̄ualuerūt. Vel b̄ dicit vt sc̄a p̄dicatores rōne sui alios debitores esse in tp̄alib. vñ sequit in Mar. x. dign⁹ est em̄ mercenari⁹ mer. cede sua. Vñ Aug. ibi. Satis ostēdit cur eos possidere b̄ aut ferre noluerit: nō q̄ necessaria nō sunt sustentationi hui⁹ vite: s̄ q̄ sic eos mittebat vt eis hec deberi demon. straret ab illis q̄b. euāgelii credēt. nūtiarēt. Vñ appa. ret hoc nō ita p̄cepisse dñm tāq̄ euāgeliste viuere aliunde nō debeāt q̄ eis p̄b̄tib. q̄b. annūtiāt euāgelii: alioqn s̄ hoc p̄ceptū fecit apl̄s: q̄ victi de labore suaz manuū t̄rā. igebat. s̄ p̄tate dedisse in q̄ sc̄it ista sibi deberi. huculq. Aug. Idoc p̄bant. f. q. i. sacerdos cui. Qui aut as̄t sentiat eccl̄iam nō posse h̄re p̄p̄riū: de heresi sentiunt apl̄icoz. de q̄b. xxiij. q. iij. qdā. s̄. apl̄i. c. de errore Eualden s̄i de q̄ scripti. s̄. cl̄ar. s̄. itē erro: ⁊ Alia dubitatio ē circa id qd dictū est. Petrū fuisse caput aploz ⁊ oim̄ fidelii: ⁊ si milititer eius successor: ē esse caput eccl̄ie. s̄ em̄ esse videt q̄ vñ⁹ corporis est vñ⁹ caput t̄m. et de of. oī. qm̄. L̄hyfost. aut ē caput eccl̄ie. ad Col. i. Ep̄b. f. et de sacra vnc. c. i. s̄. ca. put autē. q̄re petro ⁊ successor: ibi ei⁹ nō quidā esse caput. Ad hāc dubitationē dicēdū est q̄ quidā asserit p̄s. trū nō fuisse caput: nec esse: q̄ in eo nō fuit plenitudo sp̄i. ritualiū sensuiū sicut in ch̄risto. ⁊ q̄ nō a Petro vocantur petriti: s̄ a ch̄risto ch̄ristiani. de cō. di. iij. postq̄ ascendit. Et q̄ ab ip̄o non deriuat ad ceteros p̄as sp̄ualis. nō em̄ ip̄e solus recepit cl̄aues: s̄ tota eccl̄ia in ip̄o q̄ significat

Apud
q̄s iustū
reperiat
regnū.

An sp̄ua
lē h̄res
ptatem
possint
tp̄alia
possides
re.

An p̄
er q̄b.
rū cōm
fideles
fuerūt
p̄u.

Liber. I.

Tunica
dñi incō
futilis
qd signi
ficet.

licis dictis instruiuntur. Nā dicēribus ap̄lis. ecce duo gla
dij hic. in ecclesia scz: quā ap̄li loquerent. nō fī dīr dñs: nī
mis esse: s; satis. Luc. xvi. in gladio prās intelligitur. ad
Rom. xiiij. Non sine causa gladiū portat. xxiij. q. v. non
soli. Apocal. i. x. xij. r. et de pūle. et ore. in pn. Lerte qui
in prāte petrī rēpo: ales gladiū esse negat. male attendit
verbū dñi pferentis. Querte gladiū tuum in vaginam.
3oā. xviij. Mat. xxvj. xxiij. q. i. s. vterq; ergo est in prāte
ecclesie spūalis scz gladiū r materialis. Dec verba r qe
quūtur: sunt verba Ber. ad Eugenij papā in li. de consi
deratione. Sed is quidē p ecclia: ille vero ab ecclia exer
cēdus. xvj. q. vi. auctoritate. et de sen. ep. dilecto. li. vi. illi
sacerdotis. xvj. q. ij. visis. in flis manu regū r militū
xxij. q. v. nō soli. et c. r. et debet. s; ad nutū r patiētiā sa
cerdorū. vide. s. xxviij. ar. n. q. aut. xxiij. q. viij. ho: rata. s. c.
vt pdē. Opz aut gladiū eē sub gladio. r palē auctorita
tē spūali subijci prāti. xvj. di. c. duo. c. si iperatoz. Nā quā
dicat ap̄s ad Rom. xiiij. Nō eē prās nisi a deo: q; aut sumra
deor: ordinata sunt. nec ordinata essent: nisi gladiū esset
sub gladio. ad hoc. lxxix. di. ad b. f. q. iij. q. refistit. di. viij.
que ptra. r tamq; inferior: reducere: et per aliū in sup: eima.
Nā fm beatū Dionysij. lex diuinitatis est infima p media
in sup:ma reduci. nō ergo fm ordinē: nī uersis oia eā r time
diat: s; infima p media: r inferiora p supio: a ad ordinē
reducunt. Spūalē aut dignitatē r nobilitatē terrenam
qualibet pcellere dignitatē opz tanto clariū nos fatet:
quāto spūalia ipalia antecēdunt. Ista etiā ratio ponit p
Zinnocē. eē de ma. r ob. solite. s. verū. Qd etiā r datione
decimaz. vide qd legit r no. eē de ma. r ob. oēs pncipes.
Nā imperato: r reges tenent ad solutionē decimarū: s;
ch: istū regē suū pcpē r dñm recognoscūt. Apoc. i. r. xviij.
qui i signū vniuersalis dñij hīc decimas referuauit. xvj.
q. i. reuertimini. r eē de deci. tua nobis. r benedictioē. ad
Heb. viij. xxi. di. deniq; scificatione. eē de sacra vnc. c. vni
co. s. man. i. Reg. ix. et ip̄s prātis acceptioē. eē de elec.
venerabilē. et ip̄az rerū gubernatiōē. eē de fo. cō. lics. clari
s oculis intueuntur. Nam veritate testantē spūalis prās
terrenā prātē instituire bz. fm hugo. de sancto Elicio: eē
vr. s. dixi. xxiij. ar. n. item hugo. et iudicare si bona non
fuerit. xv. q. vi. item alius. eē de sup. ne. p. e. grandī. li. vi.
quia ad quē p̄mer institutio: r deslinitio. xvj. q. iij. visis.
eē de hereticis. cū et iniuncto. s. si. sic de ecclesia. r de ec
clesiastica prāte verificat variciniū Hieremie: Ecce cōsti
tuitē hodie sup gētes r regna r cetera: q; sequūtur. Hier
re. f. eē de ma. r ob. solite. ergo si deuiat terrena potestas:
iudicabit a prāte spūali: vt p. c. item alius. xv. q. vi. eē
de sup. ne. p. e. c. grādī. li. vi. r si deuiat spūalis: mino: a deo
supio: i. si vero sup: eima: a solo deo nō ab hoīe poterit i
dicari. xxi. di. inferior. et de ma. r obe. cum inferior. ix. q. iij.
cuncta. xl. di. si papa. r de hoc satis dixi in p̄m. huius ope
ris. restat ap̄o. Spirituālis hō iudicat oia: ipse autē a
nemine iudicat. i. ad 2o. ij. in fi. pp̄ie intelligit ad lram
istā auctoritas de papa: licet myltice aliter ap̄us intelle
rerit. Nam papa dicit homo antonomaſtice p excellētiā
et singulariter quē fo: manuit ch: istus. idem scripsi. s. xxiij.
ar. s. in hac. n. item Martb. vii. n. itē in terra. ad imagi
nē suā r similitudinē. Scē. j. r. xxiij. q. v. hec imago. quā
tū ad potētiā plenariā quā habet a deo: r adinstat ei
et similitudinē virtutū quā virtutē p̄cipue p. e. hoībus
alijs debet habere. de pe. di. ij. s. romanos. n. similes. as
est paruū. c. vñ papa singulariter spūalis vocat: q; sedes
sua aut sanctū eū recipit. aut sc̄m psumptiue: facit. xl. di.
c. i. vñ quā peccat. ratiōe dignitatis maioris r p psequēs
fancitans. i. q. j. viliſsimus. amplius peccat. vr. xl. di. si pa
pa. r. c. homo ch: istianus. Iste hō oia r oēs iudicat: quia
oēs sunt sibi subiecti. ix. q. iij. cuncta. r p pncipalem r ipse
ad lram a nemine iudicat. ix. q. iij. alio: i. xxi. di. nūc autē
xviij. di. s. hinc. Est autē hec auctoritas: estī data sit homi
niter exerceat p hominē: non humana: sed potius diuī
na potestas ore diuino petro data: sibi: suis successoi:

Aug. Manifestū est autē B nō semel: s; iterū a deo esse fa-
ctū: s; p̄mū cōmēmo: atū est a Joāne. Joā. ij. hoc autē vlti-
mū a ceteris tribus. Lhysost. In q̄ maior: est accusatio iu-
deoz qm̄ cū bis hoc idē fecisset: morabant in i sua demer-
tia. q; pueri difficile corrigunt. Eccl. i. Digen. Mystice
autē replū dei est ecclia ch̄isti. Sūt autē multi i ea nō sicut
decervitētes spūaliter: s; in carnē mīlītāt. s; p̄f. ij. q̄ do-
mū ofonis de lapidib; ij. p̄f. i. vīvis p̄structa faciūt esse
speluncā latronū actib; suis. Si autē tres species electas
a tēplo: cauti⁹ exponere velim⁹: possum⁹ dicere. Quicūq;
in p̄p̄lo christiano ad nihīl aliud vacāt: nisi circa cūptio-
nes ⁊ vēditiōes. p̄ id ē ne cleri. v̄l mo. p̄ totū. rari⁹ autē in
ofonib; pmanēt: vel in alijs actib; rectis: ipsi sunt vēden-
tes ⁊ emētes in tēplo dei. diaconi: potius hodie episcopi.
rciij. dist. diaconi. v. v. c. diaconi seprē. Qui nō bene tra-
ctāt eccliaz pecunias: ⁊ diuites sūt de reb; pauperū: ipsi
nūmularij pecuniaz mensas hñtes: q̄s christus euertit.
quō autē mēsis ecclasticaz pecuniaz diaconi piunt docer-
mur in actib; ap̄oz. vj. c. ⁊ rciij. di. diaconi seprē. Ep̄i autē
q̄ tradūt ecclias q̄b; nō op̄: ipsi sunt q̄ vēdūt colūbas. i.
gr̄as spūsc̄i q̄z cathedras ch̄isti euertit. hucusq; Dig.
ad b. i. q. iij. saluator. ⁊. c. ex multis. Mīero. Juxta simpliciē
em̄ intelligētiā colūbe nō erāt in cathedris: s; in caueis:
nisi forte colūbaz insitit: es sedebāt in cathedris. q̄ ab-
surdū est: q̄ in cathedris ingroz magis dignitas iudica-
tur. ar. rciij. di. q̄ cathedrā. q̄ ad nihīlū redigīt quū mista
fuerit lucris. Obserua etiā ppter avaritiā sacerdotū. ē
de dec. c. i. altaria dei nūmularioz mēsas appellari. Bō
autē de ecclis dixim⁹ vnusquisq; de se intelligat. dicit em̄
ap̄s. i. ad Cor. iij. Vos estis tēplū dei. ⁊. i. Cor. vj. file. ij.
Cor. vj. Nō sit ḡ in domo p̄cto: is n̄i negotiatio. nō do-
noz cupiditas: ne ingrediat iesus irat⁹ ⁊ rīgidus. ⁊ nō ali-
ter inūder tēplū suū nisi flagello adhibito: vt de spelūca
latronū domū faciāt ofonis. Lhysost. Ideo etiā nūmu-
larioz mēsas euertit: signās q̄ in tēplo dei nō dūt esse nū-
mī nisi spūales q̄ dei hñt imaginē: nō q̄ potāt imaginē
terreni. lxxvij. di. i. palea. eij. c. i. ibi. inde de b cathedras
vēdētū colūbas euertit. loquēs ip̄o facto. q̄d faciūt i tē-
plo multe colūbe v̄nales: ex q̄ vna colūba. i. spūsc̄us.
Joā. iij. de cō. di. iij. aliud. gratuita descedit i tēplū co: pis
mei. Jtē Mar. xj. sup illo. ⁊ cū introisset i tēplū. ce. eij. vē.
⁊ emē. in tēplo. Bēda. Et q̄d credendū est q̄ ea tñ vēdi
vel emī repent in tēplo: q̄ ad ministeriū tēpli necessaria
essent. Si ḡ ea q̄ alibi libere geri poterāt dñs i domo sua
tpalia negotia geri nō parit: quāto magis ea q̄ nunq̄ fie-
ri licet plas celestis ire merent̄ si in edib; deo sacrat⁹ agū-
tur: ad b. ē de iuu. ec. decet domū. li. vj. ⁊ ex de custo. en-
cha. c. ij. ⁊ mēsas nūmularioz. Theophil⁹. Nūmularios
vocat cāpsos: nūmūz nūmus em̄ gen⁹ eris minuri ē. le-
quit. Et cathē. vē. col. euertit. Bēda. Quia spūsc̄us i co-
lūba sup dñm apparuit. Mar. iij. Mar. i. Luc. iij. Joā. i.
de cō. di. iij. aliud. recte p colūbas spūsc̄i ch̄arismata des-
signant. Colūba ḡ vendit: qm̄ man⁹ ipositio: p quā spū-
sc̄us dat⁹ ⁊ accipit: ad p̄m p̄bet. Cathedras autē vēden-
tiū colūbas euertit: q̄ q̄ spūalē gr̄az venumdāt: vel ante
hoies: vel aū dei oculos sacerdotio p̄uant. de b. p̄. c. sal-
uator. ⁊. c. ex mult; q. iij. sequit. Et nō finebat: vt q̄s q̄ trās-
ferret vas p tēplū. Bēda: De vasīs illis dicit: q̄ mercādī
ḡra inferebant. Leterū absit vasa deo dicata dñs eieci-
rit de tēplo: vel introferre phiberet i tēplū. sicut intelligit
etiā Jnnocē. iij. ex de custo. eu. c. i. vbi futuri examinis
p̄dicit exēplū: q̄ de ecclia repellit rep: obos. ⁊ ne vltra ad
turbādā ecclia intrēt: eremo eos verbere cōpescit. Sed
et p̄atā q̄ cordib; fidelīū inerāt diuinū: remissa cōpūcio
tollit: ⁊ ne vltra reputant diuina in eis gratia adiuuat.
C Sequit. Vos autē fecistis eā spelūcā latronū. Theo-
philus. Spelūcā autē latronū tēplū noīat ppter lucrum.
Sen⁹ nāq; latronū ad lucrū se gregat: q̄ ḡ illa aialia q̄
ad sacrificiū oblata erāt: causa lucrī vēdebant: latrones
ip̄os dicit. ad b. em̄ in tēplo erāt: vt vel nō dātes co: po: as

liter psequerētur: vel dātes spūaliter necarēt. Tēplū etiā
⁊ dom⁹ dei mēs est ⁊ p̄ficiētiā fidelīū: q̄ si in lesione primi
puerlas cogitatiōes p̄fert: q̄ si in spelunca latrones refi-
dēt. Ergo mēs fidelīū spelūca latronis sit: qm̄ relicta sim-
plicitate sc̄ritatis: illud conat agere vñ valeat primis no-
cere. Jtē Luc. xij. Et ingressus in tēplū cepit enācere vñ
il. ⁊ emē illud di. illis. Scriptū est dom⁹ mea dom⁹ ofo-
nis vocabit: vos autē fe. eā spe. latro. Bēgo. in homilia.
Quia narrauerat malayētura: prin⁹ tēplū ingressus ē vt
de illo emētes ⁊ vēdētes eijceret: ondēs q; ruina p̄p̄i ma-
xime ex culpa sacerdotū fuit. vñ dñ. ⁊ ingressus i tēplū ⁊ c.
Ambro. Quia de tēplū suū non mercatoris vñt esse di-
uerforiū: s; domiciū sc̄ritatis. nec vēdibili religionis offi-
cio: s; obsequio gratuito vñt ministerij sacerdotalis in-
fo: mar. Theophilus. Hoc etiā fecit dñs in p̄ncipio p̄dica-
tionis sue: vt narrat Joā. ij. c. Et nūc iterū illud fecit: q̄d
ad maius crimē iudeoz redūdat: q̄ nō fuerit ex p̄o: ad
monitiōe castigari. Jtē Aug. Mystice autē tēplū ip̄m ho-
minē ch̄istū intelligas: vel etiā adiūcto co: po: e: ei⁹ q̄d ec-
clesia est. fin autē q̄d est caput ecclie: dictū est Joā. ij. Solū
uite tēplū b; i. trib; dieb; iustitabo illud. fin id vero q̄ ad
iuncta ecclia intelligit tēplū: videt dixisse auferre ista
hinc ⁊ c. Signauit em̄ futuros in ecclia: q̄ sua negotia po-
tius agerēt: vt recepraacula ibi haberēt ad occultāda scele-
ra sua: q̄ vt charitatē ch̄isti sequerēt: ⁊ p̄cto:z cōfessioe ac-
cepta venia corrigerent. Jtē Bēgo. Mystice autē sicut i tē-
plū dei in ciuitate est: ita in plebe fideli vita religiosoz ⁊
sepe nōnulli habitū religionis sumūt: q̄ dū sacroz ordi-
nū locū p̄cipiūt: sc̄tē religionis officiū in cōmertiū terrene ne-
gotiationis trahūt. i. q. iij. vidētes. vēdētes q̄ppe i tēplo
sunt: q̄ hoc q̄d q̄busdā iure cōpetit: ad p̄mū largiunt. i. u-
sticiā ei⁹ vēdere: est hāc p̄ p̄mij acceptiōe seruare. Enem-
res nō in tēplo sunt: q̄ dū hoc p̄soluere p̄mo q̄d iustum
est nolūt: dūq; rē in rē debitā facere cōtēnunt: dato p̄fo-
nis p̄cio emūt p̄ctm. Dig. Si quis ḡ vedit eijciē. ⁊ p̄o-
pue si vedit colūbas. Si em̄ ea q̄ mibi a spūsc̄o sunt res
uelata ⁊ credita: aut in vulgus p̄cio vēdidero: aut absq;
mercede nō docuero: q̄d aliud facio: nisi colūbam. i. spū-
sc̄m vēdo. Ambro. Bñaliter itaq; dñs docet sc̄lares a tē-
plo dei abesse debere cōtractū. sp̄ealiter autē nūmularios
repulit: q̄ de pecunia dñi. i. scriptura diuina lucrū q̄runt.
nec bona malaq; discernūt. Bēgo. Qui domū dei spelun-
cā latronū faciūt: q̄ dū pueri hoies locū religionis tenēt:
ibi malitiē sue gladijs occidūt: vbi viuificare primos ofo-
nis sue itercessores debuerūt. Tēplū q̄ ē ip̄a mēs fidelīū:
q̄ si in lesiōe primi puerlas cogitatiōes p̄fert: q̄ si in spe-
lūca latrones residēt. Jtē Joā. ij. ⁊ inuenit in templo ⁊ c.
Bēd. Dñs hierlīn aduenies: prinuo tēplū o: atur⁹ adiūt:
nobis dās exēplū vt q̄cūq; p̄peram⁹: domū dei p̄mū in-
grediamur dñm de p̄catū. vñ ⁊ dñ. Et inuenit i tē. vē. bo.
⁊ oues ⁊ co. Aug. Sacrificia illi p̄p̄o: p ei⁹ carnalitate ⁊ a-
lia data sunt: q̄b; teneret ne i idola influeret: ⁊ imolabāt
oues ⁊ boues ⁊ colūbas. ad b. xij. q. i. p̄sidera. xij. q. i. s; obijciē.
Jtē Bēda. S; q; de lōgiquo p̄perātes: q̄ iusta sunt imolari dño: secū ferre nō poterāt: eo: p̄cia nō desce-
rebāt. vñ facta occasiōe: h̄ aialia in tēplo scribe ⁊ p̄bisc̄i vē-
di instituerūt: vt veniētes emerēt ⁊ offererēt: eadēq; obla-
ta ip̄i alij vēderēt. ⁊ sic sua lucra accumularēt. vñ ⁊ nū-
mularij ad hoc sedebāt ad mēsam. vñ iter emptores ⁊ vē-
ditores hostiaz p̄: op̄ta esset pecunia. vñ ⁊ subdit. ⁊ nū-
sedē. ⁊ c. Dñs autē volēs adesse in domo sua terrene nego-
tiationis oēs expulit foras: ad hoc. lxxvij. di. p totū. p̄.
q. iij. p totū. ex ne cleri. vñ mo. p totū. et sequitur: eiecit
de tēplo. Theophilus. Neq; solū eos eiecit q̄ vēdebant
et emebant: sed etiā res eo: n̄. vñ de subdit. Ques quocūq;
et boues ⁊ c. et inenias subuertit. s; nūmulario: um que
erāt q̄ si vasa denarioz. Dig. Cōsiderem⁹ autē ne iore
enone videat q̄ dei fili⁹: capnis funiculis parat sibi fla-
gellū ad eijciēdū de tēplo. vñ n̄: ⁊ refugū ad p̄o: n̄i n̄i
nē relinquit diuina prās iesu: vt quū volebat posset ita

nō requirant fructū scz aīar: s; datū scz pecuniar: **E**cclia. si quis quō: miro inquā modo: tali qdā arte spargit es vt multiplicet: aplm dicentē **P**hilip. vlt. Nō q: grō datū: s; requiro fructū. et est etiā. ij. **E**oz. xij. ibi. non em grō q vīa sunt: s; vos. expendit vt augeat: et effusio copīa parat. et ipso qppe vīu sumptuosaz et mirāda; vanitatū accendū tur hoies magis ad offerēdū q ad orandū. sicopes opib; bus hauriunt. sic pecunia pecuniā trahit. q: nescio q pācto vbi ampli diuitiaz cernit: ibi libetū offerit. et auro te cre reliq; signant. oculi aperiant et loculi. et ondif pulcher rima forma scī aut scē alicui: et eo credit sanctior: q colo ratioz. currūt hoies ad osculādū imitandū hoies ad dandū. et magis mirant pulchra q venerent. Adde hic qd scripsi. i. in. ij. pre. in. s. spēs supbie. in. s. si dicat claustrales. et in additōe ibi posita in ar. lxxvj. et in. s. et p mū ve. in. s. qrtū ve. in ar. lxxvj. scā. itē ibidē. terrenū edificū cōstruit expēlas colligēdo: celeste cōstruit expēlas dispēgēdo. Ad illud sumptū facim: et habita colligim. Ad illud sumptū facim: et habita reliquim. **Q**uā aut ecclia dicitur ciuitas pīz in ps. lxxvj. vbi de ecclia dicit. **E**cclia dicitur de te ciuitas dei. **H**uius ciuitatis ciues sunt singuli fideles. **H**ē ciuitas posita supra mōrē. **M**at. v. i. supra chīstū. **E**sa. ij. Venite ascēdam ad mōtem dñi. et de q in ps. lxxvj. dicit. **M**ons coagulat in mōs pinguis. i. chīstus. donis grē oīmōde saginat. **Q**uī mōs coagulat dicitur ppter puulos qd lacte cōsolatōis nutrit ne deficiat in via. **M**ons pinguis ppter maturos: qd pane cibo abat. **I**oa. i. de plenitudine ei oēs accepi. **E**l supra mōrē posita est hec ciuitas. i. supra magnā et pfectā iustitiā. vñ Aug. i. sermone sup illud **M**at. v. **A**idēs iesus turbas. **D**e hac q iustitia q inuēto: est dicit p pba ps. lxxvj. **I**ustitia tua sicut mōrēs. et idē Aug. de ista ciui. q est ecclia dei militās et triūphās: fecit libū de ciui. dei. **I**re **B**er. sup can. sermone. liiij. **I**stā damēra ciuitatis dñi ab initio stabilita: firmiter pstant: qvīq; vna ē in celo et in terra: licz ex pre pegrinās. **I**re Aug. in li. x. de ciui. dei. **N**os et bñ vna ciuitas sumus dei: cuius ps in nobis pegrinat. pars etiā illis opitulatur. **I**re ibidē Aug. li. xiiij. ca. vlti. **I**fecerūt ciuitates duas amores duo. terrenā scz amor: sui vsq; ad cōtēptū dei. celestē vero amor: dei vsq; ad cōtēptū sui. **I**re haymo sup **A**poc. **D**ue ciuitates sunt in b mundo: scz hierlīm q hz regē chīstū. et babylō q hz regē nabuchodonosor. i. diabolu: qz vna cepit ab abel. vide. s. in. lxxvj. ar. alia a cayn. **U**na est corp: ppi. i. q. iij. engeltrudā. **A**lia ē corp: diaboli. de pīma. **E**ol. i. x. xiiij. q. i. schisma. de scōa. ps. lxxvj. **D**iuieccias malignanti. **I**re Aug. sup ps. lxxvj. **D**uas ciuitates faciunt duo amores. hierlīm facit amor: dei. babyloniā facit amor: scī. **I**nterrogat q se qd qd amat: et inueniet vbi sit ciuis. et si inueniet se ciuē babyloniē: erit per cupiditatē. plāret charitatē. **S**i aut inueniet se ciuē hierlīm: toleret cas priuitatē: speret libertatē. **I**re haymo sup **A**poc. xij. ibi. et ciuitas in qdro posita est ciuitas dei. i. ecclia. in qdro posita est: q: qtuor: hz latera eqilia. i. fidei. spem et charitatē et operationē: q: vnusquisq; fidelis quātū credit: tantū sperat amat et opaf. et quātū amat: tantū credit sperat et opaf. et quātū opaf: tantū credit sperat et amat. vñ etiā in qdro posita ecclia memora: q: est robusta p fidē. lōganis mis p spē. ampla p charitatē. efficax p operationē. **Q**uā aut ecclia regnū dicit: pīz p aplm. i. ad **E**oz. xv. vbi loquens de ppo ait. **D**einde finis quū tradiderit regnū deo et pī. sup qd hō dicit glos. **I**sideles qppe ei qd redemit sanguine suo: dicit sunt hic regnū ei. i. **P**et. ij. ibi. **R**egale sacerdotiū. et **A**poc. i. ibi. regnū et sacerdotiū. cuius regnū ē oīs creatura. **S**ed aliter dicit regnū chīstī oīs creatura: aliter ecclia. **R**egnū em chīstī dicitur oīs creatura fm prātē diuinitatis. **E**cclia hō dicitur regnū chīstī fm ppteratē fidei: q de illo est: et p quā regnat in ipsis fidelib; . **E**t licet his trib; noib; cōmunitatē designatib; . s. domo. ciuitate et regno: noī ecclia magis tm ppter regnū vocat. tm q: ecclia magnā multitudinē cōp: epēdit ex diuersis pplis et nationi

Ecclia dicitur ciuitas eius qui sunt ciues.

bus collecta: et tote tetraz orbe diffusam et dilatata. **E**cclia. di. legim. ad fi. xij. di. **Q**uīs. **E**t q: in ecclia alia cōmunitate oia q hoim saluti et spūali vite sufficiūt: reperunt. **E**t q: ad oīm hoim cōmune bonū instituta ē regina. vñ q. i. sunt in ecclia. **E**t q: ad instar regni intra se pīnet cōgregatiōes plurimas adinuicē ordinatas ac se excedētes: vt puincias/dioceles/parochias et collegia. ad b. xij. di. c. i. it. q. iij. p rōm. **E**t dicitur aut ecclia regnū dicitur regnū chīstī: q: ipse huius regni est institutor: et rector. **P**et. q. i. s. hac itaq; ibi. deus em. et q: ipsum suo sanguine acqūit. **R**om. v. ad **E**p. v. ibi. **A**iri dñi. vñ. vel. ficut chīstus dilexit eccliam: et tradidit semetipm p ea. **D**icit aut regnū chīstī et inquantū de: et inquantū hō. vñ et aplos **E**p. v. de pētoze loquēs ait. q nō hz hereditatē in regno chīstī et dei. i. filij et pīs. vel dei. i. trinitatis: q est vnus de: et chīstī hois. de cō. di. iij. c. fi. et de sum. tri. c. i. et ij. **E**tis alius modis accipiat regnū dei in sacro eloqo. **N**ā regnū dei alii quorū dicitur: ipse chīstī fm illud **Z**uc. xviij. **R**egnū dei. re: gnum dei. seipsum dicit: intra illos positū. hoc est in co: dib; eoz p fidē regnare. **A**liqñ regnū dei dicitur: sacra scriptura fm illud **M**at. xij. ad fi. **A**uferet a vobis regnū de: et dabit gēti alteri faciet fructus ei. xiiij. q. vñ. si de reb; sup q hō **M**at. **O**ig. **R**egnū dei dicitur mysteria regni dei: et diuinas scpturas qd tradidit dñs p mū qdē illi populo pōit: cui credita sunt eloq; dei. **R**om. i. iij. **S**ed aut gētib; faciet fructū de eo: et nemini in q pōm regnat: dā regnū dei. quō q illi ppo datū est a q ablatū ē: **S**ed cōsidera qm qd dā intelligit. i. q. s. gēti. gratis datū. qd scz iudeis q locauit nō oīno qm electi et fidelib; dedit. q: bus aut donauit iudicio electiōis donauit. **R**om. viij. de pe. di. iij. in domo. **S**icut aut ecclia dicitur regnū chīstī: sic veraciter dicit pōt regnū vicarij ei. scz summi pōntificis: q vered: et est rex: vt. s. pāuit in tractatu de pōntia pape. nec alteri regis q ecclie. **D**icit q ipa ecclia pīs regnū celo: q: ordinat et dirigit ad bona celestia: q i eo intēdūt: vt finis. vñ **M**at. xij. ibi. **E**t colliget de regno ei oia scā: dala. vbi Aug. x. de ciui. dei. **N**unquid de regno illo: vbi nulla scādala: de regno isto ei qd est hic scz ecclia: colligetur. et **M**at. xvj. **S**ile est regnū celo: decē gētib; vbi **E**g. in homilia de gētib; . **S**epe in sacro eloqo regnū celo: pītis tēpōis ecclia dicitur. et alio loco dñs dicit. **M**at. xij. **M**ittet fili; hois angelos suos: et colliget de regno eius oia scādala. neq; em in illo regno britudinis: i quo par summa est inueniri scādala poterūt: q colligatur. **E**t vñ rursum dicit **M**at. v. **Q**uī g soluerit vnū de mādātis istis minimis. et do. sic hō. minimū vocabit in regno celo: rū scz ecclie pītis fm **E**g. in q docto: q soluit mādātū: minimū vocat: q: cuius vīra despiciat. restat vt ei p dīcatio cōtēnat. iij. q. viij. s. porro. **A**it **E**g. **I**terū sup illud **M**at. xvj. ibi. **I**tem in regno suo. ibi. **E**g. dicit regnū pīs ecclia vocat. **E**t q: nōnulli ex discipulis ei vsq; adeo in co: pe victuri erāt: vt eccliam dei cōstruat aspicerēt. **E**t ptra mūdū huius glām electā solato: ia pmissiōe dīat: sunt qdā de hic itatib; . **M**at. xvj. et xij. **S**ile est regnū celo: hōi regi. ibi **E**g. i homilia. regnū celo: pīs ecclie fia noīat. **E**gregario qppe iustoz regnū celo: dicitur: dū eoz corda in terra nil ambiūt: p hō ad supia suspirant: iā in eis dñs qm in celestib; regnat. **E**t **D**istinguit aut regnū ecclie: q: qdā ps ei ex fide viuēs adhuc pegrinat in terris: qd: ecclia militās. q: militā ēvta hois sup terrā. **I**ob. vij. fm istā trāslationē. s. trāslatio alia **D**ieronymi dicit. **E**t ratio ēvta hois: q de pe. di. i. fi. ei. ad fi. s. sup hūi ibi. et tentatio est. et **Q**uēdā hō pars ei iā deo quē vider fructus: glā et celis. et hec ps dicitur ecclia triūphās ppter iectionē plenā oīm repugnatiū. **H**az vna est tpalis: alia eterna. vna i spe alia in re. vñ p fide ambulās: alia deū facie ad facie. ij. et ad **E**oz. xij. et ij. **P**replās. vna ad deū sitis: alia deū inquantū ē capax cōp: ehendēs. als p et de sum. tri. c. i. in pñ. ibi. in cōp: ehēbilis. vna trāslatio hōi

Regnū dei dicitur ciuitas eius qui sunt ciues.

piculis subdita. rxiij. di. in noie dñi. in pñ. r. rxiij. q. i. futura.
alia pfecta pace secura. vñ pñ. rxiij. Par sup iust. i. videt
res deñ. vna in imis posita: alia in supmis locata. rxiij. q.
iij. h. aut. Sala. iij. ibi. Illa aut q sursum e hierlin libera
est. r. vñ sup illo Luc. r. Intrauit iesus r. ibi. excepit illu
r. Aug. de qñtionib⁹ euagelij. mystice aut q martha ac
cepit illu i domu sua. significat ecclesia q nūc excipit dñm
in co: suus. Martha soror ei⁹ q sedebat ad pedes dñi: et
audiebat r. bñ. ei⁹: significat eadē ecclesia: s. in futuro scō
ubi cessans ab ope ministerioq. in digētie sola sapiētia p
fruit. M. aut qñtis q soror ei⁹ ea nō adiunet: occasio dñi
sentētie dñi q ondir ista ecclesia solicta esse r turbati er
ga plurima: quñ sit vñū necessariu: ad qd p mysterij hui⁹
merita puenit. Maria hō dicit optima pte elegisse q: et
p hac ad illa pte redit r nō aufert. Itē Aug. in homilia q
legit sup illo euagelio: multas differētiās ponit iter has
vitas duas r ecclesias. r ibi vide. Itē bñs Aug. rxiij. li. cō
fessionu dicit vñā ecclesia scz militatē significari p aqs q
sunt sub firmamēto. alia hō triūphatē p aqs q sunt sup
firmamētū. Nā aq ppli sunt. Apoca. rxiij. de cō. di. ij. cū oē
er de cele. mis. cū marthe. s. verū. s. firmamētū hō vñū
difficū designat sacra scriptura. Propter hāc hō disti
ctiōne ecclesiasticū regnū. aliqñ regnū celoz r regnū dei su
mit p ecclesia pñti q militat i terris: vt pñe dictū est r pba
rū. aliqñ sumit p ecclesia futura q triūphat i celis: vt Mar.
rxv. Venite bñdici pñs mei pcpire regnū. als. posside
te regnū. patu vobis a pñtione mūd. ibi Aug. Excepto
aut illo regno de q in fine dicitur est: possidere patū vos
bis regnū: regnū: licet lōge ipari mō: etiā pñs ecclesia dñi. re
gnū ei⁹ in q adhuc hōste pñtigit: donec veniat ad illud
pacatissimū regnū: vbi sine hōste regnabit. Itē Aug. de
penitētia. Sed dicit aliqñ regnare nolo: sufficit mihi sal
uū eē. In q pñm eos fallit: q: eoz nec salus est vlla quoz
iniquas pseuerat. Deide si ē aliq differētia iter regnates
et nō regnates: opz tñ q in vno regno sint oēs: ne in hō
stiu aut i alioz nūero deputent r ceteris regnātib⁹ ipi pa
reāt. oēs ei romani romanū regnū possidēt: quīs nō oēs
i eo regnēt. Nō aut duo sunt regna in ecclesia: s. vñū est re
gnū: q: vñū est vñūq. finis. vñū est vñūq. rer: scz spūs
q in vñā ecclesia regnat: s. diuersimodē. Nā in ecclesia via
toz regnat per fidē: in ecclesia brōz p apertā vñōne. ij. ad
Cor. r. r. s. l. Cor. rxiij. Et q hoc regnū vñū ppter finis et
pñcipij vñitātē: s. ē distinctū ppter stat⁹ diuersitatē. li. di.
singula. L. cor. rxiij. dicitur b regnū nō solū oēs electos: sed
etiā oēs scōs angelos. vna em ciuitas r vñū regnū dei
ex scōis angelis r hōib⁹ pñtuit. vt Aug. di. r. li. de ci. dei.
Deire
gnomū
vñū regnū
opponit
C. D. Huic regno dei opponit regnū mūd: qd dñi ter
re: q: bona terrena p fine constituit: a q regno dicunt r
ges terre. ps. clviij. Reges terre r oēs ppli. r alibi ps. ij.
Adstiterē reges terre r. rxiij. q. iij. nō inuenit. r. c. sequē.
et alibi. Regna terre carate deo pfallit dñō. ps. lxxij. Di
ct q regnū diabol⁹: q in illo diabol⁹ regnat. Mar. rxiij.
et Luc. rxiij. ibi. Si aut r satbanas in seipm diuisus est: quō
stabit regnū ipi⁹. Itē est em rex sup oēs filios supbie.
Job. rxiij. q in eis p malitiā regnat: sicut qñt in iustis p
gram. Itē etiā ē reioim q in aqs sunt. vbi scz voluptas
luxurie ppgao r irrigatio nuptiar. de pe. di. ij. si em. ppe
finē dñm em ille rex in locis humētib⁹. Job. rxiij. in la
bis detractor. in vētib⁹ guloso: r in pudēdis luxurio
soz. Itē ē etiā ille rex de q Apoca. ix. ibi. Et habebāt sup
se regē angelū abyssi: cui nomē hebraice laabado: grece
aut apollion: r latinē pñs nomē exterminas. Laabado
pñs interpretat. vel interficiēs: q: iste rex circūit qñs quē
deoz: et. i. Per. vlt. iij. q. s. nli. Et b regnū diabol⁹ malos
hōies r malos āgelos cōphēdit. Mar. rxiij. ibi. Qui para
tus ē diabol⁹ r angel⁹ ei⁹. Differūt aut plurimū b duo re
gna. Itē bñs Aug. v. de ci. dei loquēs r bñs regnis sub
noie ciuitatis. ait. q rātū distat b ciuitates quātū distat
celū a terra. a pñali leticia vita eterna. ab inanib⁹ laudib⁹
solida glia a societate moralīū societās angeloz: r a lu

mine solis r lune lumen ei⁹ q fecit solē r lunā. de quo ps.
xxv. r in lumine tuo videbim⁹ lumē. Et in li. rxiij. ait eas
differre sicut differt viuere fm carnē r fm spm. r sicut dif
fert supbia r hūilitas. Alias q plures differētiās tāgit
harū quita: r regnoz. C. E. Incaut duo regna quā:
tū ad hōies pñtita sunt in hac vita. rxiij. q. iij. hic autē q:
r boni cū malis: r mali cū bonis miscēt. et ambo rpalis
bus bonis piter vtunt. r malis piter affligunt: donec vñ
tūmo iudicio separētur. r vñūq. recipiat suū finē: cui⁹
nullus est finis. Et Aug. dicit. rxiij. li. de ciui. dei. in area
em eccle frumētū mistū paleis pñtēt: donec veniat ipsa.
Mar. rxiij. r Luc. iij. aree vētilato: tritici diiungēs a pa
leis. electos videt a reprobiis. rector a pueris: qz disti
ctio designat p virgines pudentes r fatuas. p pisces bo
nos r malos in sagena collectos. p vasa bonoz r vasa
cōtumelie. ij. ad Timoth. ij. De pabola virginū Mar. b.
rxv. de piscibus r sagena. et de zizanīa mista cum tritico.
Mar. rxiij. De ista mistura in ecclesia ista militatī. s. ad Cor.
v. s. q. i. spūscūs. ij. q. s. multi. r. q. iij. nolite. rxiij. q. iij. qui
fm. cū duob⁹. c. sequē. r. c. qdā. vij. q. i. s. b. aut. de cō. di. iij.
est vñitas. vbi nō. qre mali vocant palee. r. c. quō etau
dit. rxiij. q. vij. c. i. in fi. vbi Aug. ponit similitudines quoz
mixture in ecclesia. scz palee cū grano i area. r pisciū bono
rū r maloz in reti. et hedoz r agnoz in grege. r vasoz
cōtumelie r bonoz i domo. Itē Aug. de qñtionib⁹ euā
gelij sup illud Mar. rxiij. ibi. Ne forte colligētes zizanīa
eradicetis sil r tritici. ait. i. qeos patiēssimos reddidit
hoc em dicit: q: boni quū adhuc infirmi sunt opus hñt in
qbusdā maloz cōmistiōe: siue vt p eos exerceat. rxiij. q.
iij. hic autē. vij. q. i. s. hoc aut. siue vt eoz cōparatiōe mas
gna illis erho: ratio fiat. vt incitent ad meli⁹: aut forte si
mul eradicat tritici quū auferunt zizanīa: q: multi pmo
zizanīa sunt: r postea tritici sūt. q nisi patiēter quū mali
sunt tolerent: ad laudabilē imitationē nō pueniūt. itaqz
si euulsi fuerint: simul eradicabit r tritici qd futuri essent
si eis pceret. Itē sup illud Mar. rxiij. ibi. Quā quū imple
ta esset: edu. r se. litus se. ele. bo. in va. sua. ma. aut fo. mī
serūt. Greg. in homilia. Sicut em mare scñ: ita scñ finē
significat litus maris. in q scz fine boni pisces i vasis ely
gunt: mali pñciunt scōas: q: r elect⁹ q scz in tabernacula
eterna recipit: r interni regis luce pñtita ad exteriorē te
nebras reprobi ptrahunt. Nūc em malos bonosq. cōiter
quasi pñstos pisces fidei sagena pñtinet: sed lit⁹ indicat
sagena eccle qd trahēbat. Itē sup Mar. rxiij. i. pñ. de des
cē qñtib⁹. Greg. in homilia. In qñq. em corpis sensib⁹
vñūq. qz subistit. Seminat⁹ em quāt⁹ denariū pñtū: r
q: ex vñoz sepi fidelīū multitudo colligit: scā ecclesia. r
qñtib⁹ filis denūtiat. in q q: mali cū bonis: r reprobi
cū electis admisti sunt: recte filis qñtib⁹ pudentib⁹ r fa
tuis esse phibet. Propter hāc pñmissionē nōnulli ad re
gnū qñtū pñtine vident: q: sunt intra ecclesiā numero:
q finaliter ab ei⁹ regno excludētur: q: nō sunt intra eccle
siā merito. Itē Aug. in li. de co: rectiōe r gñ. Mirādum
est qre de⁹ dedit qbusdā filijs pñtitiōis fidē opantē p dy
lectionē: nec dat in ea pseueratiā. Itē Greg. Multi bene
incipiūt q in malo vitā suā finit. hec legunt de pe. di. ij.
s. euideret. d. mirādū. r. d. multi. als sunt capitula sub il
lo. s. marime. b hz locū in hypocritis: de qd. e. di. c. citi⁹.
Ceterū vñūq. ciuitati vñū regno rez q ad hac vitā sunt ne
cessarie: cōis ē vsus. rxiij. q. i. s. s. finis vñēdi su⁹ cuiusq. po
pul⁹ multūq. diuersus: vt Aug. dicit. rxiij. de ciui. dei. vñūq.
regnū leges hz diuersas. ppter qd xpi regnū a terreno re
gno discōdat: r sepe iras r odia r pñtioni ipet⁹ susti
net. vñ rko. vij. Video aut aliam legē r. b. duplex regnū
initiatū ē r signatū i abel r cayn. Gen. iij. In abel ecclesia
iustoz: q: ipe pñt⁹ iust⁹. Mar. rxiij. ibi. a sanguine abel in
sti. In cayn maligno ecclesia malignatū. ps. rxiij. dñi ec
clesiā malignatū. de cayn malitia Gen. iij. rxiij. q. v. scis
ptū. iij. q. vij. i. Guib⁹. Et aut illis q viā cayn abierūt. vide
c. ij. Et in duob⁹ ab: ac filijs isaac r hīsmael: de qd⁹ Gen.

Regni
dei r mū
di desci
men.

rvj. r. rj. Per isaac natū de libera ecclia electoz a pto li
beroz et si ceciderūt resurgētū. Per hīmael ferū. Gen.
rvj. r. frater Jsaac psequētem ecclia r. regnū repoboz.
de his. lvi. di. hīmael. r. q. iij. qui fm. Gala. iij. r. q.
iij. recurat. Ab ero: dio q̄ppegeneris humani semp fue
rūt hoies ad vtrūq̄ regnū p̄tinentes: vñ r. vocati sunt fi
lij dei r. filij hoim. Gen. vj. r. r. r. q. i. cū igitur. r. ibi glos.
ps. iij. s. filij hoim vsq̄ quo graui co: de. et ps. lxxij. Et filij
exclsi oēs. Tōrūq̄ genus humanū cōprehendit hoc du
plici regno: ita vt necessariū sit ad alterum ho: ū quēlibet
primere. vna distinctio intelligi pōt p distinctionē lucis r.
tenebrarū factarū in mūdī p̄ncipio. Gen. i. Doc etiā du
plex regnū p duas ciuitates intelligit scz hierlm r. baby
lonia: vt. s. dicitū est. Hierlm est: q̄ vñso pacis interpreta
tur: designat regnū christi. Babylon ho: q̄ interpretatur
p̄fusio: regnū diaboli insinuat. de q̄ babylo Apoca. xviij.
hocaū ecclie regnū dicit o: r̄thodorum. i. recte glisum:
cui⁹ glām tāgit dauid ps. lxxvj. quū ait: Gloriosa dicta
sunt de te ciuitas dei. qd̄ tā de militati: q̄ de triumphanti
ecclia intelligi pōt. r. Esa. vlt. d. de hierlm q̄ figurat ec
clesiā: vt delictis affluat ab oimoda glia ei⁹. dicitur qui
dē ecclia glisofa ppter bona q̄ hz glia digna. scz meritorz r.
virtutū p̄conia. est aut glia fm Tullū: aliquid dicit vel fa
ci magis frequēs fama cū laude. Articulus. lxiij. A

Umvero ecclia re

Regnū
qb⁹ red
dat glo
riofum.

gnū dicit: vt pr̄z ex p̄missis: cōsiderādū ē q̄
et q̄ sunt illa ex qb⁹ regnū aliqd̄ dē: glisofuz
vt cū illa inuenient p̄cipue in eccliaistica cō
munitate: dicit merito regnū ecclie glisofum: sicut dē: in
ps. Gloria magnificētie regni tui. i. magnificā gloriā. et
ps. cxliij. Magnificētiā glie scitatis tue loquent. r. ibi
dē. Gloria regni tui dicit. Est aut glisofuz regnū q̄du
plex: q̄ q̄duplīciter dē: regnū dei fm Innocē. iij. in fenno
ni⁹. Regnū dei dē: ecclia vniuersalis: celestis p̄ria: fides
recta: sacra scriptura. Regnū p̄mū est in p̄nti exilio. de q̄
Matth. xij. Colligēt de regno ei⁹ oia scādala. de quo. s.
in ar. pri. q̄. p̄ aut fatis dicit. Scdm in polo. Matth. xxv.
ibi. possidere regnū. Tertiū in corde. Luc. xvj. regnū dei
intra vos est. Quartū codices. Mar. xij. aufere a vobis
regnū r. et de his. s. in pri. ar. q̄. p̄ aut. Istoz regnoz dī
cunt veri reges: r. q̄ vere dñant: de qb⁹ Cassiodorus sup
ps. r. r. Reges terre sunt q̄ co: poribus suis diuinitatis
munere dñant. Nā ille vere rex nō dē q̄ seruire monstret.
vñ r. Reg. in moralib⁹ li. vi. Qui mēbz: oī suoz mor⁹ bñ
regere sciūt: nō immerito reges vocātur. r. se male regen
tes indigni sunt regalī noie. ij. q. i. felus. d. Scelus qd̄ lo
tharius rex: fctū rex veraciter dici possit: q̄ nullo salubri
regimine co: poris appetitus refrenat: s; lubica enerva
tione magis ei⁹ illicit⁹ motib⁹ cedit r. c. De regno aie Ber.
sup Misus est aie. Veni dñic iesu: aufer scādalum de regno
tuo. qd̄ est aie mea: vt regnes tu q̄ debes in ea. Veni em̄
auaritia r. vendicat sibi sedē in me. Factātia cupit dñari
mibi. Supbiavult mibi esse rex. Lururia dicit: ego regna
bo ab initio. detractatio ira inuidia certāt in me ipo: cui⁹
potissimū esse videar. ego refuso: enito: re esse dñm meū.
clamo r. dico nō habeo regē nisi dñm meū. Joā. xviij. ve
ni g dñe. ps. lviij. Disps de (also disps) illos in stute tua.
et regnabis in me: quia tu es ipse rex meus r. de⁹ meus.
Cōditio nes rez
gnū red
dentes
glisofuz.
B Sūt aut. r. cōditioes p̄cipue q̄ regnū efficiūt glo
riofuz. Prima q̄ recte sit institutū. scda q̄ sit antiquū. ter
tia q̄ sit ordinatū. q̄rta q̄ sit vñitū. q̄nta q̄ sit iustū r. bo
nū. sexta q̄ sit amplū r. magnū. septima q̄ sit abūdnas et
copiosus. octaua q̄ sit forte r. firmū. nona q̄ sit pacificū
quietū. decima q̄ sit durabile r. ppetuū. Sed ante q̄ ad
harū pditionū expositionē r. p̄bationē veniā: p̄mittēdū
est qd̄ intelligat noie regis: regnū regētis. Vñ sciendū
est q̄ in oib⁹ q̄ ad finē aliquē cōdinant: in qb⁹ p̄tingit sic
et aliter pcedere: opus est aliq̄ dirigēte p quē directe ad
finē aliquē pueniat. Nā nauis vt ad portū pueniat: gu

bernato: e indiget. r. q̄: isto domiēte nauis fluctuabat. r.
Mat. viij. Mar. v. Luc. viij. q̄ si nō fuerit: vel dormierit
nauis non pueniet ad portū. Prouerb. iij. in fi. ibi. Et q̄ si
sopit⁹ gubernator: amisso clauo. facit. vij. q. i. sciscitaris.
ibi. q̄: si p̄nciosus est pretā. i. gubernatorē nauis a p̄a in
tranq̄llitate nauim deserere quāto magis in fluctib⁹. Do
minis aut est aliq̄s finis ad quē rota eius vita r. actio o:
dina: quū sit agēs p intellectū: cuius est manifeste ad fu
nē operari: ad quē finē recto: ecclie paulus dirigīt ad
Rom. vj. in fi. ibi. Habētes quidē fructū in sanctificati
ōe. de q̄ plene in p̄ma collatiōe moysi de destinatiōe mo
nach. r. fi. li. coll. Jo. cassiodori. finē ho vitā eternā. Cō
tingit aut hoies diuersimode ad finē intētum pcedere:
qd̄ ipsa diuersitas humanoz studioz r. actionū declarat.
Indiget ergo ho aliquo dirigente ad finē. Naturale aut
homini est vt sit aial sociale r. politicū in societate r. mul
titudine viuēs magis q̄ oia alia aialia. Vnus aut ho p
se sufficere trāsire vitā nō pōt: vñ ē necessariū q̄ in mul
titudine viuat: vt vnus ab alio adiuvetur. vñ Prouerb.
xviij. (frater q̄ iuuat a fratre: quasi ciuitas firma. Hoc au
tem euidentissime declarat per hoc q̄ est p̄pūm hois locu
tiōe vñ: p quā vñ ho alijs suā cōceptionē exprimere pōt
totaliter. vñ Aug. i. enchiridion. Et vñq̄ hba p̄p̄ia sunt
instituta: vt eis quisq̄ in alteri⁹ noticiā cogitatioes suas
pferat. r. r. q. i. is aut. hoc cōsiderās Salomon ait Ecclē
iij. b. Melius est duo q̄ vnū esse. hñt em̄ emolumentum
mutue societatis. lxxij. di. in oibus. s. de hoc. Sicut ergo
naturale est ho in societate viuere: sic necesse est in oib⁹
esse aliquē p quē multitudo regat. Nā multis existentib⁹
hoib⁹: r. vnoquoq̄ id qd̄ est sibi cōgruū puidere. vñ li. in
dicū. In illo tpe nō erat rex in istis: s; vnusquisq̄ qd̄ rectū
erat in oculis suis faciebat. Judic. vlt. s; r. tales dē: Ne q̄
sapientes essis in oculis vñs. Esa. v. e. de cōsti. ne imitari.
Multitudo in diuersa disp̄get: nisi esset aliq̄s q̄ habes
ret curā multitudinis. qd̄ p̄siderās salomō dixit Prouer.
xj. b. Vbi nō est gubernator: dissipabit p̄p̄s. Et Innocē.
iij. e. de ap. oblat. s. superior. ibi: ne gregi dñico desit au
ra pastoris: r. et de elec. ne p defectu. Hoc aut rōnabiliter
accidit. Nō em̄ idē est qd̄ commune r. qd̄ p̄p̄iū ē. p̄p̄ia q̄
dē differūt: cōmunia vñiunt. r. r. q. vñ. qd̄ autē. in oibus
aut q̄ in vnū ordinant: vñ inuenit alteri⁹ regitū. In
vniuersitate em̄ co: porū p p̄mū corp⁹ scz celeste alia co:
pora ordinē qdā diuine puidētie gubernātur. oia q̄ co:
pora p creaturā rōnale. in hoie etiā aia regit co: pus. arg.
xxvij. di. sedulo. atq̄ inter p̄tes aie irascibilis r. cupisc
bilis rōne regunt. P̄ponit q̄ in oī multitudīne aliqd̄ ē
regūne: sic co: p a capite regit. e. de sacra. vñ. c. f. s. i. r. i.
ce. Cōtingit aut i q̄bus dā q̄ ordinant ad finē recte: nō res
cre pcedere. Recte aut dirigīt vnūquodq̄ qn ad debītū
finē deducit. Nō recte qn nō ad finē cōuenientē. Si q̄ nō
ad bonū cōe multitudinis: s; ad bonū puatū regētis re
gnū ordinē: erit regnū iniustū atq̄ puerus. vñ r. dñs ta
lib⁹ rectorib⁹ cōminat p Ezech. dices. Ezech. xxxij. a. Ne
pastorib⁹ israeli q̄ pascebāt semetipos. q̄s sua p̄p̄a cōmo
da q̄rētēs. P̄p̄li. ij. viij. q. i. sunt in ecclia. r. r. q. iij. res p
sonas. Nonne greges pascunt a pastorib⁹: q̄s di. sic. r. v.
di. ecce. i. Pet. v. ibi. Pascite eū q̄ in vobis est gregē. Ho:
nū siquidē gregis pastores q̄rere debent. r. rectores q̄
bonū multitudinis sibi subiecte. facit. r. r. q. vñ. vt pde
r. ar. vñ. q. i. s. b. autē. als talis rector: tyrānus vocat. noie
a fortitudine r. opp̄ressionē deriuato: q̄ scz p potētiā op
p̄mit: vt nē orth. nō p iustitiā regit. vi. di. s. fi. vñ r. apud
antiq̄s potētes q̄s tyrāni vocabant. Dan. iij. in p̄n. r. de
hoc. s. satis. in. r. r. r. r. ar. Si ho iniustū regnū nō p
vnū fiat: s; p plures. siq̄ dē p paucos holigarchia vocat. i.
p̄ncipat⁹ paucos scz qn pauc⁹ ppter diuitias opp̄iunt
plebē sola pluralitate a tyrāno differētes. Si ho iniquū
regnū exerceat p multos: democratia noiat. i. p̄tas p̄p̄i
q̄n. s. p̄p̄s plebeioz p potētiā opp̄mūt diuites r. nobiles
sic ei r. p̄p̄s tot⁹ ē q̄ vñ tyrān⁹. Silt r. iustū regnū dñū

qui opz. Si em administret paliqua multitudinē cōi noie
politia vocat. vtpura bellatoz in ciuitate vel puincia. Si
no administret p paucos p̄uofos: h̄mōi regnū aristocra
tia vocat. i. potentat optinū vel optimo: i. q̄ ppter hoc
optimates dicunt. Dan. iij. ibi. Optimates q̄ erat in pote
statib⁹ cōstituti. r. xvi. dist. cōstituti. in p̄n. Si h̄o iustum
regnū ad vnū tm̄ p̄tineat: illud pp̄ie vocat monarchia.
et de elec. fundamēta. s. ne aut. r. ibi d̄: etiā de optimatib⁹
vñ dñs p̄ Ezech. dicit Ezech. xxxvij. g. Seruus me⁹ dauid
sup oēs erit: r. pastor vn⁹ erit oim eoz. Et quo manifeste
apparet q̄ de ratione regis est q̄ sit q̄ p̄f̄: r. q̄ sit pastor
bonū cōe multitudinis: r. nō suū q̄rens. Quia aut multē
cōitates sunt: scz domoz vicoz ciuitatū r. regnoz q̄ p̄fe
ctam cōitate regit. i. ciuitate vel puincia antonomastice
vocat rex. Qui h̄o domū: p̄familias. xxiij. q. iij. duo ista.
Et dicit q̄ p̄z q̄ rex est q̄ vn⁹ multitudinē ciuitatis vel
puincie: r. ppter bonū cōe regit. vñ Salomō dicit Eccle
siastes. v. Vniuerse terre rex imperat seruicri. C. E. H̄is
p̄missis inq̄rendū est qd puincie vel ciuitati magis expe
dit: vtrū plurib⁹ regibus vtrī vel vno. H̄oc aut cōsiderari
pōt ex fine regiminis. Ad hoc em cuiuslibet regētis ferrī
d̄ interior: v. salute p̄auer subditoz. Bonū autē r. salus
cōsociate multitudinis est: v. eius vnitas conseruet. q̄ d̄
par. q̄ remota socialis vite perit vtilitas. facit ad b. xxiij.
q. i. noli. ibi. Bellū gerit vtr par fiat. r. ibi: Si autē par h̄us
mana tā dulcis est p̄ tēpore: ali salute r. c. quāmo multitu
do dissentiēs sibi p̄p̄ sit onerosa. Et h̄m legem multitu
do onerosa n̄h̄l h̄z bonellū. in aut. de refc. i. fi. coll. ij. vñ ap̄s
cōmendata fidelis multitudinis vnitate dicit: Solliciti
seruare vnitatē spūs in vinculo pacis. Ep̄b. iij. a. Danī
feli⁹ est aut q̄ vnitate pōt efficere magis qd est p̄ se vnū.
q̄ plures: sicut efficacissima cā calefactiois est qd p̄ se cali
di est: vtilius ḡ est vn⁹ regnū q̄ plurū. Itē vnū dicunt
plura p̄ appropinquationē ad vnū: meli⁹ ḡ regis vn⁹ q̄
plurū: ex eo q̄ plus appropinq̄ ad vnū. Ea etiā q̄ h̄m na
tura sunt: optime se habēt. H̄m aut naturale regnū ab
vno est. vñ r. in mēbro: oī multitudinē vnū est qd p̄ncipā
liter mouet: scz coe: et in partib⁹ aie: vna vñ p̄ncipāl p̄f̄
det scz rō. Et in apib⁹ vn⁹ rex: et in vniuerso vn⁹ de⁹ oim
facto: r. rector: ad hoc. vij. q. i. in apib⁹. et de sum. trini. c. i.
ois em multitu do deriuat ab vno. vñ vnus h̄o p̄m o fuit
creat⁹: a quo oēs euifdē vn⁹ nature. vñ dicit Amb. in lib.
de paradiso. r. ponit. xxiij. q. v. nec illud. b. pbat experimē
tis. Nā puincie vel ciuitates q̄ nō regunt ab vno: dissen
sionib⁹ laborat: r. absq̄ pace fluctuat. vñ videat ipleri qd
dñs p̄ p̄p̄bam p̄grif dices: Pastores m̄n demoliti sūt vi
neā. l̄p̄uer. xij. c. cōtrario h̄o puicē r. ciuitates q̄ sub vno
rege regunt: pace cōiter gaudēt iustitia floret r. affluētia
rerū lerat. vñ dñs p̄ magno mūere p̄ p̄p̄bas suos p̄mit
tit q̄ ponēt sibi caput vnū: r. p̄ncipēs vn⁹ erit in medio
eoz. Ezech. xxxvij. f. de hoc. s. in arti. cl. h̄. adhuc nulli. r. h̄.
item q̄ sit. Sicut autem regnum regis est optimum: ita
regnum tyrāni est pessimū. Opponitur em politie quī
de democratia. vtrūq̄ em sicut. s. h̄. si h̄o. cū. h̄. seq. appa
ret. ē regnū qd p̄ plures exerceat. aristocratie h̄o h̄oligar
chia. vtrūq̄ em p̄ paucos. qd aut sit regnū optimū oñfuz
est p̄i. Si ḡ optimo opponit pessimū: necesse est q̄ tyrā
ni regnū regni vel ciuitatis sit pessimū. Nec etiā tyrānice
faciōis puerfiras laudabilis erit: si regia demētia tyrā
nice subditos tractet: nec viuipereť o. d. regie p̄tāns si
rex crudelitate tyrānica seuiat. xxiij. q. v. nec si agis. Item
h̄tus vnitas magis est efficax ad effectū inducēdū q̄ disp̄
sa vel diminuta. Multī em cōgregati simul trahunt qd
singulariter a singulis trahi nō pōt: sicut ḡ vtili⁹ est h̄tus
ē operantē ad bonū esse magis vnā quā vnū sit h̄tuosior: ad
operandū ita magis est notū: si h̄tus. i. potētia operans
malū sit vna q̄ diuisa. C. D. Expedit ḡ vtr regnū iustū sit
vni⁹ tm̄: ad hoc vtr sit fortius: q̄ si in iniustitia decinat res
gnū: expedit magis vtr sit multoz vtr sit debili⁹: r. seinuicē
impediāt. vñ Salomō: Inter supbos sem̄ sunt iurgia.

Prouerb. xij. et Abi superbia: ibi contumelia. Prouer.
xi. Inter iniusta ergo regimina intolerabilius est de nos
cratia. i. p̄tās p̄p̄li. quādo totus p̄p̄s sicut vn⁹ tyrān⁹ est.
vñ. s. dicit. Pessimū h̄o tyrānis: r. hoc manifeste apparet
si quis cōsideret mala q̄ ex tyrānis pueniūt: de qd⁹ etiam
dicit. s. l̄p̄ij. ar. h̄. tyrānis. Quia em tyrān⁹ cōtempo hos
nō cōi q̄rit p̄uatu: p̄ns est vtr diuertimode grauet h̄m q̄
diuersis passioib⁹ subiacer ad bona aliq̄ affectāda: quia
em passione cupiditatis dñat: bona subditoz rapit. vñ de
Salomō: Rex iustus erigit terrā: vñ auarus destruit eā.
Prouer. xxi. Si h̄o iracūdie passioni subiaceat p̄ nihilo
sanguine fundit. vñ Ezech. xxi. f. P̄ncipēs ei⁹ in medio
ei⁹ q̄ si lupi rapiētes p̄dā ad effundendū sanguinē. H̄oc ḡ
regnū fugiendū esse sapiēs monet dices. Eccl. i. r. c. Dōge
esto ab hoīe habēre potestātē occidendi: q̄ si scz nō p̄ ius
sticia: sed p̄ p̄tātē occidit p̄ volūtatē libidine. sic ḡ nulla
pōt esse securitas: s̄ oīa sunt incerta quā iure discedit.
Nec solū grauat tyrānus subditos in corpora lib⁹: s̄ etiā
bona spūalia eoz impedit. q̄ em plus p̄f̄e appetit q̄ p̄ oī
desse: oēm p̄fectū subditoz impedit. ar. bo. cl. vij. dī. c. vñ.
l̄p̄xii. dī. nihil. suspicās oim subditoz excellentiā sue iniq̄
dñationis diudiciū. xxiij. q. vij. q̄ aut. ibi: Quis em auar⁹
q̄rit possessorē: q̄s dñandi cupiditate inflatus desiderat
h̄fe cōsortē: Lonant em tyrāni ne eoz subditi h̄tuosif
cti magnanimitatis cōcipiant spm̄: r. eoz iniquā dñatio
nē nō ferant. Lonant etiā ne subditi inter se pacē habeāt:
vñ dñ vn⁹ de altero nō cōfidit: cōtra ei⁹ dñū aliqd̄ molis
ri nō possint. P̄ocurat etiā tyrāni ne eoz subditi potētes
r. diuites sint: ne talia sint eis nociua: vñ d̄ charitatem vi
uentes: s̄ se possint dicere: gaudem⁹ sup iniquitate nō con
gaudem⁹ sup h̄itate. vñ illud. i. ad Cor. xij. ibi: Nō gau
det sup iniquitate. vñ de tyranno pōt dici verbū Job: Sont
tus terroris sem̄ in auribus illi⁹: r. quī par sit sem̄ in
d̄as suspicāt. Job. xx. Et hoc aut p̄tingit vtr dñ p̄fides:
qui subditos ad virtutes inducere deberēt: virtutū subdi
toz nequiter inuidēt: r. eā p̄ posse impediūt: vñ sub ty
ranis pauci h̄tuosif inueniant: bñ ḡ dicit Leo papa. Inregri
tas p̄fidentū salus est subditoz. l̄p̄. dī. miramur. ad p̄n. r.
h̄m Aristō. apud illos inueniunt fortēs viri: apud q̄s for
tissimi quicq̄ honorant. Et Tullius: Jacent sem̄ r. parū
vigēt: que apud quosq̄ improbant. Naturale etiā est vtr
hoies sub timore nutriti: a vñle degenerēt animū. vñ. xxiij.
q. vi. s̄. et bis. r. vtr pusillanimes fiat ad omne opus vile et
strenuū: qd experimētis p̄z in puincis q̄ diu sub tyrānis
fuerūt. vñ Col. iij. d. Patres nolite ad indignationē filios
vestros puocare: vñ nō pusillo aio fiat. Salomō: Regnā
tibus imp̄s ruine hoim. r. iterū: Quū imp̄i sumplerint
p̄ncipatū: gemet p̄p̄s. Prouer. xxi. q̄ si sub fuitute reda
ctus. r. iterū: Quū surrexerint imp̄i: abscondent hoies.
Prouer. xxiij. c. in fi. vtr tyrānoz crudelitate euadat. Nec
est mirū: q̄ h̄o absq̄ rōne h̄m animi sui libidine p̄fident:
nihil differt a bestia. vñ Salomō: Leo rugiēs: r. visus efus
riēs: p̄ncipēs impi⁹ sup p̄p̄m pauperē. Prouer. xxiij. r.
ideo a tyrāno se abscondūt hoies sicut a crudelib⁹ bestijs:
q̄ optimū r. pessimū regimē p̄fistit in monarchia. i. in p̄n
cipatū vni⁹. Multis ppter tyrānoz malitiā reddidit regia
dignitas odiosa. Quidā h̄o dñ regimē regis desiderant: dignitas
incidunt in seuitias tyrānoz: rectoresq̄ cōplures tyran
nidē exerceant sub p̄tatu regie dignitatis. H̄oū quidem reddidit.
exemplū euidenter apparet in romana republica. Regib⁹
em a romano p̄p̄o expulsis: dñ regimē vel potē fastū et
tyrannidem ferre nō possent: instituerūt sibi cōsules. dī. ij.
quedā. r. alios inagistrat⁹ p̄ q̄s ceperunt regi r. dirigi. vñ
r. vna de autētiis est autētica de cōsulib⁹. Et sic refert
Sallust⁹: Incredibile est memoratu quātū ad p̄ta liber
tate b̄: cui romana creuit ciuitas. Plurimū nāq̄ p̄tingit
vtr hoies sub rege viuētēs regni⁹ ad bonū cōe n̄tant: vñ
pote ep̄limātes id qd ad bonū cōe impediūt: nō sibi p̄p̄s
cōferre: sed alteri sub cuius p̄tate vident esse bona cōia.
Quum h̄o nō vident cōmune esse in potestate vnus: nō

Sum
expediar
cōitari p
vñ aut
plures
regi.

Regia
dignitas
odiosa
reddidit.

Sum
vñ
ca.

accedit ad bonū cōmune. quasi ad id qd est alterius: sed quilibet ascendit ad id sicut ad suū. vñ in experimēto apparet qd vna ciuitas p annuos rectores administrata plus pot' iterdū: qd rex qd haberet res vel qtuor: ciuitates. Par' uaq' seruitia exacta a regibus grauius ferunt: qd magna onera si a cōmunitate ciuiū imponant. qd in romana res publica euenit. Nā vt scribit Titus Tinius prima decade p totū. Plebs ⁊ ad militiā scribebat: ⁊ p militatibus stipendia exoluebat. Et quū stipendijs soluēdis nō suffice- ret erariū: in vsus publicos opes cōuenere priuate a deo vt pter singulos aureos anulos: singulaq' decora dino- dia: que erant dignitatis insignia: multū auri in republi- ca fundebat. Sed q: fatigabant' dissensionibus priuatis: que vsq' ad bella ciuilia excreuerūt: qbus bellis ciuilib' eis libertas: ad quā multū studuerāt: de manibus erepta est: sub potestate imperatorū esse ceperūt: qe reges ap- pellare noluerūt: q: romanis fuerat nomē regiū odiosū. Ido: autē quidā more regio cōmune fideliter pcurau- runt: p quorū studiū romana res publica adauca est ⁊ cō- seruata. Plurimi nō eo: in subditos quidē ty:annū: ad hostes nō desides effecti ⁊ imbecilles: romanā rem publi- cā ad nihilū redegerunt. Similis etiā pcessus fuit in po- pulo iudeoz. Pūmo quidē dū iudicib' regebant: vndiq' diripiebant ab hostib': ⁊ vnusquisq' qd erat bonū in suis oculis faciebat. vt in lib. Iudicū p totū. ⁊ c. vlti. in fi. Re- gibus nō eis diuinitus datis ad eo: instantiā. f. Regū. it. Propter regū malitiā a cultu vnius dei recesserūt: ⁊ fina- liter in captiuitate sunt ducti. Tob. i. Strinsq' ergo peric- ula imminēt siue dominent' ty:annū ⁊ eurent. regis opti- mū regnū: siue dū desiderat potestas regia in malitiā ty- rannicā cōuertat. Quū autē duo ex qbus periculū immi- net: instantiō optimū eligendū est ex quo sequit' minus malū. xij. di. c. i. ⁊. ij. magis em poprandū est vnius regnū qd multo: qd quis ex vtroq' sequant' pericula. Nā fere om- ne multoz regimē est in ty:annidē terminatū: vt in roma- na republica maxime apparet: que quū diu p magistrat' administrata fuisset: exortis simularibus dissensionib' ⁊ bellis ciuilib' in crudelissimos ty:annos crudeliter in- cideret. Relinquit' ex dictis magis esse expedit' sub vno rege viuere qd multo: u. Quia ergo vnius regnū peligen- dū: qd est optimū. ⁊ contingit ipsum in ty:annidē cōuer- ti: qd est pessimū. vt ex dictis pz. diligētē laborādū est vt sic pvideatur de rege: vt nō incidat in ty:annū. vñ neces- sariū est vt illi qui habent officiū eligēdi talē in regē: p- uideant quē nō sit pbabile in ty:annidē declinare. vnde ⁊ Grego. xij. c. Quiescit dñs virū fm cor: suū: ⁊ pcepit dñs ⁊ vt esset dux super populū suū. facit. viij. q. i. licet. De in- de sic disponenda est regis gubernatio: vt regi iā instituto ty:annidis subtrahat' occasio: sic etiā eius tēparet' po- testas: vt defacili i ty:annidē declinare nō possit. ⁊ De- mū curādū est si rex in ty:annidē declinet: qualiter possit occurrī. ⁊ si nō sit excessus ty:annidis: vñus est res- mīssam ty:annidē tolerare ad tempus: qd cōtra ty:annū: dem agēdo multis implicari periculis que sunt grauios- ra ipsa ty:annide. sic em frequētē in ty:annidē cōtinge- re soler: vt postērio: fiat peior: qd pcedens. dū pcedentia grauamina nō deserit: ⁊ etiā ipse ex sui cordis malitiā no- ua excogitat. Vñ si rursus quōdam Dionysij mortem omnibus desideratibus: anus quedā vt incolumis et sibi supstes esset continue orabat. Vñ vt ty:annus cognouit: cur hoc faceret interrogauit. Tunc illa puella ait exis- quū graue ty:annū habere mus: eū interfici cupiebā: quo interfecto: aliquātulū durio: successit: ei: qd futuri dñatio nē malā existimabāt. Tertū impo: tunio: hē cepim' res- tro: ē itaq' si fuer' absūp: deterio: timeo i locū tuū succe- det. Et si seuisima sit ty:annus: decet tñ nō solū bōis ⁊ mo- destis: s; etiā dyscolis subditos cē. Nec est em gta si ppter cōscientiā dei sustiner' qd tristitia patiens iniuste. i. Per. ij. c. facit. xj. q. iij. iulian'. Vñ quū multi romano: fidē ch:risti psequerent' ty:annice: magna multitudo tam nobiliū qd

ppli esset ad fidē puerfano resistēdo: sed more sustinēdo p ch:risto laudant' vt in sacra legione thebeoz apparet. facit ad hoc. xxiij. q. i. S. i. vñ in veteri lege legunt' occisi fuisse hi qd occiderūt Joas regē iuda: quia a cultu dei re- cedentē eo: filijs reseruatis. iij. Reg. xij. Si aut' nō ex p- sumptione priuata: s; auctoritate publica ⁊ cōi. rex in ty- rannū puerfano: vel ali' ty:ann' destruat' vel ei' prās ipia refrenet' nō est putāda talis multitudo infideliter agere ty:annū destituit: et si in ppetuū antea sibi se subiecerit. q: hoc ipse meruit in multitudinis regimine se nō fideliter gerēs: vt exigit regis officiū: qd ei pactū a subditis nō ser- uet. Sic roma in ty:annū Tarquiniū: quē in regē suscepē: ppter ei' ⁊ filioz ty:annidē. xxiij. q. v. pposito. ibi: Tū vñ lenter Tarqniū regis fili' a regno eiecerit substituta sibi minor: scz cōsulari prāte. Sic ⁊ domitianus qd modestissi- mis impatorib' Vespasiano pfi ⁊ Tito filio ei' successo: ratū ty:annidē exercebat: a senatu romano iterempt' est. oib' qd idē puerfecerat p senatusconsultū iuste ⁊ salubri- ter in irritū reuocatis. Quō etiā factū est vt bñs Joas. euāgelista dilect' dei discipulus: qd p ipsum domitianū in pat'fmos insulā fuerat exilio relegat' p senatusconsultū ephesuz remearet. Ad hāc materiā exp'se faciūt. C. de pac. cū pponas. ff. de ioffi. testa. si instituta. ff. p socio. si co- uenerit. xxiij. q. ij. si infidelis. ibi: Nec est si fides suada ⁊ c. xcv. dist. octo. xxiij. q. v. de forma. ex de iureiur. puenit. ij. ibi: Nec tu ei etiā si pmissum tuū iuramēto vel fidei obligas- tione interposita cōditiōne firmasles: aliq'ten' teneris si cōstat ei cōditiōi minime paruisse. ex de penis. p'stitut'. xj. q. iij. iulian'. xlv. di. cū bear'. ex de pactis. cū pdē. de renun- satione. ff. de cōdi. cā da. ⁊ cā nō se. si qd accepto tulerit. ex de elec. cū inter. R. senio: x. i. rñso. ibi: aduerialijs cōpositio- nē ipsam nolētib' obseruare ⁊ c. Si nō ad ius alicui' supe- rioris p'ineat multitudini puidere de rege: expēdū est ab eo remediū ptra ty:annū nequitia. Sic p'as archilāt' p pfe herode regnare iā ceperat: ⁊ eū in ty:annidē ⁊ ma- litiā imitabat' p cesarē augustū prās diminuī: ⁊ inter fra- tres suos diuidit. Et tandē quū nec a ty:annide cessaret a Zyberio cesare relegat' est i exiliū apud Zugdunū gal- lie ciuitatē. sicut narrat hystoria scholastica. Si aut' alius nō esset supio: ty:anno: inuocādū esset eccl'ie auxiliū cōtra eū. arg. ex de fo. cōpe. licet. xxiij. q. v. administratores. defi- ciēte em hūano auxilio: recurrendū est ad deu vt cor humi- liet. Nā cor regū in manu dei: qd voluerit inclinabil- lud. p.ouer. xxi. a. De' em cor: assueri regis irati ⁊ iudeos in māsuetudinē trit. I. pester. v. ⁊ p totū. ⁊ Nabuchodono- sor regē crudele puerit. Dan. iij. q. ij. ⁊ cū. xxiij. q. iij. nabu- chodonosor: autē tales ty:annos supbos destruit. Eccl. i. Sedes supboz dūcū destruit: ⁊ sedere fecit mites p eis. q: ipse est qd crudele pharaonē ⁊ ⁊ iudeos ty:annū cū exēd- tu suo deiecit in mare. Exo. iij. b. ⁊. xxiij. f. ⁊ pte. c. nabucho- donosor: ipse est qui nabuchodonosor: superbientem in similitudinē bestie commutauit. Dan. iij. de peni. dist. i. S. ex his. n. nabuchodonosor: quoz. Ipse enim deus p- mittit pplo suo requiē se daturū a labore ⁊ cōcussione et seruitute dura: qd an huius. Esa. xliij. a. ⁊ Ezech. xxiij. di- cit' Liberabo gregē meū de ore eo: ⁊ pasto: nū qd pascit' les- ipsos. ⁊ illud. i. Per. v. Pascite eū qd in vobis sit gregē dñi. xcv. di. esto. Sz vt b ppls cōseq' bñficiū mereat: dz a patris cessare: qd in vltiōe pcti diuina pmissiōe impij accipiūt p- cipatū: dicere dño p. Vleā. Vleā. c. xxiij. Dabo eis regē i fu- ro: ephēo. ⁊ Job. xxiij. Qui regnare fac hoīem hypocris- tā ppter pctā ppli. rollēda est g culpa vt cesset ty:annozum plaga. ad b. xxiij. q. v. S. hinc norādū. vbi de b. ⁊. vñ. q. i. au- dacter. ⁊ ex de pe. ⁊ re. cū infirmitas. C. Quia aut' pmi- pdicta regis est bonū multitudinis q'rerenimis videt' one- rosum regū officiū: nisi ei aliq'd bonū ppiū ex b pueniret. Vpo: et qd p'dicare qle sit boni regis pueniēs pmiū. ar. i. di. ius militare. ibi: velut quū coronat' quō: qd donat'. ⁊ lpi. di. miramur. ad si. ibi: nec pōt de ei' puectiōe dubitari/ cui p laborib' multy p morib' castis/ p actiōib' strenuis celsois loci

Expedit
ens sub:
vno re:
ge viue:
re.

Regi in
ty:annidē
declinan-
ti q'liter
obuiā-
dum.

Tumla
glorie et
honoris
cupido.

celstiois loci premiū debet. Quibusdā ergo visum est re/
cis premiū nō esse aliud q̄ honorem et glia. vñ et Zul/
lius de republica definit principem ciuitatis alendū esse
gloria. cuius rōne Aristoteles in lib. ethi. assignat. q: p̄in/
ceps cui nō sufficit bono: et glia: psequēter tyrānus effi/
ciatur. Inest em̄ animis hoim. vt ppter bonū querat. viij.
q. i. sunt in ecclesia. Si ergo nō sit p̄tentus gloria et hono:
re pnceps: querit voluptates et diuicias: et sic ad rapinas
et iniurias cōuertitur subditoꝝ. Sed si hanc finiam rece/
perimus: plurima sequētur inconuenientia. Primo nāq;
hoc esset regibus dispendiosum: si tot labores et sollicitu/
dines paterent: p mercede tam fragili. nihil em̄ videtur
in rebus humanis gloria et hono: fauoris hoim: quū des/
pendeat ex hoim opinionibus. et verbis eorū qbus nihil
mutabilius est in hoim vita. vñ et gloria flos feni dicitur.
Dantb. vi. i. Per. i. d. Eia. xl. Deinde humane glorie cupi/
do animi magnitudinē auferet. Qui em̄ fauore hominū
querit: necesse est in oī qd dicit aut facit: vt eoꝝ voluntati
deseruiat. et fidum placere hoibus studet: sit seruus sin/
guloꝝ. ar. l. di. si quis diaconus. ppter qd idē Zullius in
lib. de officijs cauendā dicit esse glie cupidinē. eripit em̄
animi libertatē: qua magnanimitas viris oīs dē esse contē/
tio. nihil aut pncipem qui ad magna peragenda est: ma/
gis decet: q̄ animi magnitudo. facit. lxxviij. di. nihil. Est
ergo incōpetens regi. ppter officiū humane glie pmiū.
p̄tinet em̄ ad boni viri officiū. vt contēnat glia: sicut et
alia bona tpalia. Et sit quoddā mirabile. vt q: virtuosos
acutus psequit glia: ipsaq; glia virtuosos p̄tēntur: et p̄tem/
ptu glie hō glia: reddatur: fm finiam Fabij dicentis.
Gloria q̄ spernit: verā habebit. Et de Latone dicit Salu/
stius quāto min⁹ apperebat glia: tanto magis assequa/
tur eā. vñ B. reg. Gloria vmbre similis est: q fugientē seq̄/
tur: et que fugit sequentem. iuxta illud Eccl. xi. Si secu/
tus fueris: nō apprehendes. et si p̄curreris non effugies.
Vñ pbs. Hoc solū h̄ humana glia gloriofum: q se appe/
tentes fugit: et se fugientes appetit. p̄p̄q; ch̄risti discipu/
li se sicut dei ministros exhibebant: et glia et ignobilita/
tem: p infamā et bonā famā. ij. ad Roz. vi. Amplius ex cu/
piditate glorie periculosa mala sequuntur. multi em̄ dum
immoderate gloria in rebus bellicis quesiunt: se ac suos
exercitus p̄diderūt: libertate p̄se sub hostiū seruūtute re/
dacti. vñ T. o: quatuor roman⁹ pnceps in exemplo huius
vitādi discriminis. Aliū qui p̄tra iperū suū ab hoste pro/
uocatus iuuenili ardore pugnavit: licet vicisset: occidit.
ne plus esset in p̄sumptiois exēplo q̄ utilitatis in glia oc/
cis hostis. Idem scripsi. s. xij. ar. x. simile narrat. Habet
etiā cupido glorie aliud vitiū familiare simulationis.
Quia em̄ est difficile: paucisq; cōtingit: veras virtutes
assequi: qbus solis hono: debet: multi glia cupientes
virtutū simulatores fiūt. ppter qd sicut Sallustius dicit.
Ab initio multos mo: tales falsos fieri coegit: aliud clau/
sum in pectore: aliud promptū habētes in lingua. Sed et
saluato: noster eos q bona opa faciūt: vt ab hoib⁹ videā/
tur: hypocritas. i. simulatores vocat. Dantb. vi. c. xxiij.
A. Sicut q̄ piculosum est multitudinē: si pnceps diuicias
et voluptates q̄rat p p̄mione rapto: et p̄umeliosus fiat:
ita piculosum est ne q̄rat glie pmiū: et sic p̄sumptuosus et
simulato: existat. p̄sumptio aut fm Ver. de elatiōe nascit:
sicut vera māfuetudo ex humilitate. Quid autem maior:
p̄sumptio et supbia: q̄ honores appetere hui⁹ mūdī: p q̄s
p̄dant honores regni celestis: sic p̄didit elatus lucifer: dī
ces Eia. xiiij. In celū ascēdā. i. ad eq̄litate dei: sup astra ce/
li. i. sup angelos: exaltabo solū meū q̄si ex eoꝝ. ecce appe/
tius dñandi. similis ero altissimo. ecce p̄tēptus subijciē/
di. S3 subito p̄cipitat⁹ est de celo in abyssum eterne dāna/
tiois. vñ Lu. x. Aldeba sathanā sicut fulgur de celo caderē/
t. Occasio aut istī p̄sumptiois et noꝝ appetit⁹ i eo fuit
et imēstare bonoꝝ naturalū supbiuit aut et vltra se extē/
dit: de nobilitate nature: peminētia potētie: subtilitate
intelligentie: et arbitriū libertate. et iste efficit leat⁹ Dg regis

basan: in quo requieuit. s. supbia. ferreus q: superbus os
fragit. de q̄ Deur. iij. lect⁹ regis basan erat ferreus h̄is. it.
cubitos longitudinis. et iij. latitudinis. Dg interpretat cō/
gregas seu coaceruans. vel abscondit⁹. Hic est lucifer suis
terminis nō p̄tent⁹: cōgregas sibi ampli⁹ p̄p̄tēntū bo/
nois: abscondit⁹ q: trāfigurat⁹ in specie boni. Dis ambi/
tiosus rex basan. Basan p̄fusio interpretat. p̄fusio ista abie/
cti o ē et dep̄ssio. vñ Apo. xij. ibi. Et piec⁹ ē draco ille ma/
gnus serpens antiqu⁹: q vocat⁹ diabolus et sathanas. et quā/
tū q̄s se gliauerit: tātū to: mētū habebit. Apo. xvij. Eo
fusio ista nuditas ē ab oī bono. de q̄ Apo. iij. ibi. vt nō ap/
pareat p̄fusio nuditatis tue. De hac p̄fusione Th. yfosto.
Quicq; desiderauerit p̄matū in terra: inueniet p̄fusione
in celo. nec iter seruos dei cōputabit. q̄ p̄matū tractane/
rit. xl. di. q̄cūq; a s̄s est in. c. multi. Nouē cubitos habuit le/
ctus ille: q: sup. ix. ordines angelos: se exēdere voluit. Et
iij. latitudinis: q: de. iij. supbiuit. vt dixi. et habuit inēst⁹
tate bonoꝝ naturalū. vñ Ezech. xviij. Tu signaculū si/
militudinis plen⁹ sapia perfect⁹ decoꝝ: et delicijs paradisi
fuiti dei. Dis lapis p̄ciosus opimentū tuū. et paulopost.
Repleta sunt interiora tua iniquitate. lineq̄litate. iniquū
em̄ mai⁹ esse nō potuit. q̄ se deo similē in potētia facere.
Et peccasti p̄cto maxime supbie. de q̄ in ps. xviij. Et enū/
dabo: a delicto maximo. glos. i. supbia. de h̄ de pe. di. q̄ p̄n/
cipiū. q: sicut ait Bern. p̄uidit rōnale creaturā fore assus/
medā ad eq̄litate dei in vnitate p̄sone: et quū se videret ces/
teris angelis pulch: ioiē: putauit q̄ ipse eēt illa creatura.
et ideo supbiuit: et h̄ supbiēdo appetit⁹ fuit em̄ in eo cōiun/
ctio p̄traria scz nature bone. et de sum. tri. c. i. S. diabolus.
xiiij. di. q̄ eps. et volūtatis a se male. vñ. i. Reg. xvi. Spūs
dñi malus exagitat̄ saul. Dñi d: ppter naturā bonam.
Dialus. ppter volūtate malā. T Supbi q̄ p̄sumptuos⁹
ad imitationē diaboli rapiūt dei potētiā duobus modis.
Primo p libidinē dñandi. nō em̄ est naturale hoī: vt ap/
petat dñari hoibus. quū nō sit creat⁹ vt dñare hoib⁹: sed
brutis. vñ Bern. i. Dñamini piscib⁹ maris et volatilib⁹ celi
et bestijs terre. sed h̄ est ex appetitu diabolico. vñ Bern.
Quāti vsq; hodie feda sequunt⁹ infeliciaq; vestigia. imo
q̄ pauci euadūt qbus libido dñandi nō dñet. quē seq̄m̄/
ni miseri. nōne iste est mons in quē ascēdit angelus: et fa/
ctus est diabolus: S3 o p̄ p̄temptū obediēdi suo supioꝝ.
qd̄ similr assimilat hoim diabolo. Vñ illi q̄ p̄temperūt
obedire Sauli. i. Reg. x. dicunt filij belial. qd̄ interpretatur
absq; iugo. Hiere. ij. A seculo cōfregisti iugū meū. vñ q̄s
aut habet honoꝝ appetēs. q̄ p̄esse vult: et nō subesse. Eo
ra istos Aug. Locus supio: sine q̄ p̄p̄s regi nō pot. et si
ita teneat⁹ et administrat⁹ vt decet: nō indeceter appetitur.
viij. q. i. q̄ epātū. Item Ver. Quoties hoib⁹ p̄esse deside/
ro: toties deū meū p̄eire p̄tendo. de illo nāq; scriptum est
Luc. ij. et erat subdit⁹ illis. Itē B. rego. Supbus toties ad
cūcā apostasie dilabit⁹: q̄ties p̄esse hoib⁹ delectat⁹. Item
Th. yf. O plate tāto igit sumis caput tuū. Diro: si quē
p̄tēgerit saluari de h̄s q̄ p̄ncipant in tātis ruinis et tanta
pigritia. video tū curretes: et spōte se in picula p̄iciētes.
Item. Lu. xiiij. Illā em̄. vno mō exponit. i. p̄lationē mul/
to labore acq̄sui. nec nō p̄cio aie cōparauit. Nā dñū q̄ am/
bita iam p̄dit. q: ḡram amittit. q̄ est vita aie. hanc lucifer
p̄dens cupiditate et desiderio: emere voluit: et sedē regis
celi p̄didit. Silr p̄m⁹ hō ambiuit: et q̄ erat dñs oim. Bern.
i. in seruitutē oim etiā publice cecidit: et seq̄tur in Luc. Et
necesse habeo exire ab eterno: p̄tēplatiōe et animi p̄fide/
ratiōe et co: dis cōpunctiōe. vt ait B. reg. in plogo sup li.
dialogoz. Et videre illā. i. studiū applicare ad tpalē glia:
vel alteri curā. s3 d: Eccl. v. Quid necesse est hoī maio/
ra se q̄rere: B. andis villa est vita p̄p̄ia. felix q̄ h̄ac cultoz
dile sufficit. Prouer. iij. Si custodia serua co: tuū. vere
h̄z locū hodie Tan. i. posuerit in eq̄litate. i. p̄latū. non
toro: et scz aiatū et rerū eccl̄asticarū. xvi. q. i. in sacris ca/
nonib⁹. Iste est custos cui d: iij. Regū. x. ppe fi. Custodi/
viri istū: q̄ si lapsus fuerit: erit aia tua p̄a eius. Hoc d:

Peccatū
maximū

falsos
luciferi
supbia

prelato: de cuius manibus requirit sanguis subdito: u3.
 diu. di. ephes. 5. et de offi. or. irrefragabili. ubi de hoc. In
 vinea. i. i. ecclesia. Eia. v. Vineam dñi exerceat iustitiam. Dat.
 rñ. Dalos male pderet vinea. rñ. Vineam meam non custodi
 ui: sciam meam et vitam meam. Eia. viii. Vineam meam. i. scien
 tia mea coram me est. Quibus rectores: es bodie et custodes
 positi sunt in vinea dñi sabaorib: sunt illi q vinea sua. i. vi
 tam suam male custodierunt et custodiunt. Talibus pessimis cu
 stodiis: non custodib: sed vastatorib: vinearum plena est
 ecclesia scilicet dei. de ista materia satis p Bern. in pie. hñis.
 Posuerunt me custodē. Contra tales ambientes et pessimis
 pueros dicit spūs mendar. de q. iij. Regū. rñ. Egre diar
 ego spūs mendar in ore oim pphetarū. ascēde in ramoth
 galaad. Ita clamāt cogitationes elatōis in corde hominis.
 Ascēde ad plationē: q. sufficiens es: optime poteris admī
 nistrare dignitatē cū salute aie tue: imo magnā utilitatē
 facies: q. malis q. iā extulerunt caput: poteris pstrare: hu
 miles q. iam depssi sunt releuare. s. manifeste fallaciū q.
 pponit: q. multi fuerunt boni ante plationē: q. reprobari
 sunt post ad plationē dignitatē. vt pñ in Saule pus humili. s.
 Reg. ix. ibi. Erat saul electus et bonus: et non erat vir de filiis
 israel melior illo. Iste tñ postea malus et supbus effectus: me
 ruit reprobari: et diabolo tradit. s. reg. xvi. ibi. Spūs dñi re
 cessit a Saul: et eragabat eum spūs nequus a dñō: Ras
 morū autē interpretat ex celsus signū: et significat dignitatē
 cui appetitus est certū signū reprobatiōis. Mala ad in
 terprat trāsmigrātes testes: q. ibi fit trāsmigratio de bo
 nitate in iniquitatē. ps. x. Trāsmigra in montē sicut passer.
 Contra hñmōi cogitationes elatas sanū dat pñliū. Prover.
 rñ. Noli esse cū iis q. defigunt manus suas. i. pñmunt fideiū
 bere p subditis. et de reu. nifi. hñ. verū. quū vir sufficiant
 p se reddere rōnē. et de accu. qliter. q. et q. vades. i. fideiū
 sores et se offerunt p debitis. i. aiam suam obligāt p pñis
 oim s. dñō. De materia abitōis. cl. di. añ oia. c. q. cū. l. p.
 di. miramur. i. q. i. pñcipar. c. nō ē putāda. i. f. c. d. q. d. c. o. i.
 dinatiōes. c. f. q. s. neq. c. nullus itaq. p. ambirū. r. q. v. f. s.
 cut. r. q. v. f. s. pñm. p. l. vñ. dñt. mirū. viq. q. s. in scripturis. c.
 sciendū. c. q. epātū. c. f. ergo. et de elec. qliter. et de rescrip.
 p. quia. li. v. de con. p. c. detestāda. li. v. ff. ad le. iul. de ams
 bitu. p. totū. l. rñ. di. f. q. s. papa. et de elec. in plerisq. in ele
 men. r. c. cū pñcia ibide. Adde hñc qd scripsi. f. in. q. pre. in
 q. c. tre. in ar. v. in. hñ. iura tropologia. et in ar. x. s. postq. hñ.
 ambitiosa. cū. hñ. seq. et in. q. pre. in. s. expeditis. in ar. l. rñ. iij.
 Ad autē dñm f. s. regis pñm esse honore et gloria:
 quātū ex dictis sapiētū apparet: nō ea rōne glām et ho
 no: p pñio pñcipi decreuerūt: tāq. ad b. pñcipalr ferri
 debeat boni regis interio. S. q. tolerabili est: si gloria
 qrat vñ cupiat vñ volupratē sectet. Hoc em vitū sturi p
 pñm: ē. quū glāia q. s. cupiūt nihil aliud sit (vt Au
 gu. definit) q. iudiciū hoim bñ de hoibus opinatū. Tu
 pido ergo glāia aliqd hñ virtutis vestigiū: dñ saltē bonoz
 approbatiōe querit: eis displicere recusat. Paucis er
 go ad virtutē venientibus: tolerabilius videt si pñferat
 ad regnū qui vel iudiciū hominū metuens: a malis ma
 nifestis retrahit. Qui em glāia cupit: aut vera via p vir
 tutis opā nritur: vt ab hoibus approbet: vel saltem dolis
 ad hoc tendit atq. fallacijs: aut p apertissima scelera qrit
 obnere qd diligit. vnde bestias superat siue crudelitatē
 siue luxurie vitij. sicut in Nerone et Cesare pñ. cuius vt
 Aug. dicit. fuit tanta luxuria: vt nihil putaret ab eo virile
 metuendū. Tanta crudelitas: vt nihil molle hñe putas
 retur. Hoc autē satis expmif p id qd i. et b. Aristoteles dñ
 et de magnanimo: q. nō querit glām et honore: Nec ali
 qd magnū est qd sit virtutis sufficiens pñm. C. vñ. q.
 est regal mñdanus hono: et hoim glōia regie celsitudinis suffi
 ciens pñm. Est autē cōueniens vt rex pñm expectet a deo. mñ
 nister em p suo ministerio pñm expectat a suo dñō. Rex
 autē pñm gubernandi minister dei est dicte aplo Roma.
 rñ. a. Qd ois pñas a dñō deo est: et ibi. dei em minister est

vinder in ira ei qui malū agit. r. rñ. q. v. nō solū. r. c. qui
 malos. rñ. q. q. qui monet. rñ. q. q. qd culpa. r. Sap. vi.
 Reges regni dei ministri esse describunt. Reges g debet
 pro suo regimine pñm expectare a dñō. rñ. q. iij. si nō
 ex fidei. Remunerat autē interdū deus reges p suo mini
 sterio bonis rpalibus. rñ. q. v. s. hñc notandū. sicut ali
 os. rñ. q. iij. si quelibet. sed talij pñia sunt bonis malisq.
 cōmunia. vñ Ezech. rñ. Nabuchodonosor: rex seruire se
 cit exercitū suū seruutē magna aduersus tyrum: et mery
 ces nō est reddita ei neq. exercitū eius de tyro p seruutē
 te q seruuit mibi aduersus eā. ea scz seruutē qua pñas:
 fm aplm Rom. rñ. dei minister est vider in ira ei qui ma
 le agit. C. B. Et postea de pñio subdit. pñtera hec dicit
 dñs deus. Ecce ego dabo Nabuchodonosor: regē baby
 lonis in terra egypti. et diripiet spolia eius: et erit merces
 exercitū eius. Ezech. rñ. d. Regib: autē bonis mercedē
 dabit eternā. s. Pe. v. ibi. Pasce q. in vobis est gregē dñi:
 vt quū venerit pñceps pastor: christus scz: pñcipatis im
 marcessibile glāie coronā. r. vñ. esto. de qua corona Eia.
 pñ. iij. Erit dñs tertum exultatiōis et diadema glāie pñio.
 Ista corona est bñtudo pñe. bñtudo autē dñ: bonū pñe:
 cōprehendens oia desiderabilia. tale autē nō est bonū ter
 renū qd nūq. satiat. rñ. q. iij. quid dicā. Quū g nihil ter
 renū quietare possit aiam: neq. terrenū aliqd bñm facere
 pñt: vt esse possit regis cōueniens pñm. vñ Aug. li. v. de ci
 ui. dei. c. rñ. iij. Christianos pñcipes nō felices dicimus: q.
 diu imperarūt: vel imperātes filios morte placida reliq
 runt: vel q. hostes reipublice domuerūt. vel inimicos ci
 ues aduersus se insurgentes cauere et opprimere potue
 runt: s. eos felices dicim: si iuste impant: si malūt cupidit
 atibus pñas q. q. dñs libet gentib: impare: si oia faciunt
 nō ppter ardo: inanis glōie: s. ppter charitatē felicitatis
 eterne. Tales ipatores christianos esse dicim: felices:
 interim spē postea re ipsa futuros: quū id qd expectam
 adueniet. s. posui. r. vñ. ar. hñ. i. rem pñus. Item nihil est
 qd hoim bñm possit facere ei: implēdo desiderij. s. nō
 deus. ps. cñ. Qui replet in bonis desiderij tuū. August.
 Ante dignitatis est humana cōditio: vt nullū bonū pñ
 ter summū bonū ei sufficere possit. ps. lxxij. Quid enim
 mibi est in celo: et a re qd volui sup terra: sequitur. Adh
 adherere deo bonū est: et ponere in dñō deo spem meam.
 Ipse est q. dat salutē regibus. fm ps. cxiij. Nō solū pñe:
 qua cōiter saluat hoies et iuneta. vt in ps. xxxv. Hoies et
 iuneta saluabis et c. sed etiā spūalem. de qua Eia. dicit. l.
 c. Salus autē in sempiternū erit. qua hoies saluat: eos ad
 equalitatē angeloz pducens. Sic g verificari pñt q. reg
 pñm sit hono: et glōia. Quis em mñdanus et caducus
 hono: huic hono: similis ē pñt: vt hñ dñs sit dei. Epb.
 iij. et domesticus dei: et inter filios dei cōputat: et heredi
 tatē regis celestis assequat cū christo: heres dei: coheres
 christi: fm aplm. Rom. viij. de hoc honore ps. cxxvij. Ni
 mis honorati sunt amici tui de: et c. et iterū ps. viij. Glo
 ria et honore coronasti eū et c. Hec est glōia q. pñrebit su
 os pñsores in glāia pñor coram angelis filiis. Dant.
 r. d. Qui hanc glām. de qua. s. f. o. rñ. iij. Tu. rñ. ps. cxiij.
 glōia hec est et c. querit: eā inueniūt. et q. eā non querunt:
 humanā psequuntur. Eōdē crādū est etiā q. eminet obri
 nebunt bñtudinē dei: q. officiū regū laudabilē exequū
 tur. tum q. se et alios regit. tum q. bonū multitudinis dñ
 uini est q. vñ. tum q. si a deo dat pñm cuius pñe pñe
 ne: si egē subueniat. Dant. r. vñ. l. r. vñ. di. pñce. si discor
 dantes pacificet. r. c. di. c. f. r. c. pñpim: si oppellum a potē
 te eripiat. ps. lxxij. et lxxij. si libauit pauperē a potēte. rñ.
 q. iij. ab impato: ib. quātō magis laudāda est ab hoib:
 et pñiāda a deo: q. torā puinā faciē pace gaude: vñ
 lētiā cōhibet iustitia feruat: et dispōit qd sit agēdū ab ho
 minib: ius legib: et pñceptis: et vñ q. pñpue magnitudo
 regie stutis pñpue dei similitudinē gerit: dñ hoc agit in
 regno qd deus in mundo. vñ in Ezo. rñ. iij. c. iudices in ul
 titudinis vocant dñ. Imperatores etiā apud romanos

hñ vocabant. et leges vocat imperatores diu. Item Drey
go. Quid est regnum multitudinis: nisi repleas mentis?
quero aut mari. et imperitus nauē dirigat. turbato autē
repleatis fluctibus. etiam peritis nauis se pfundit. unde
plerūq; in occupatione regiminis ipse q; boni opis vsus
pditur. q; in tranquillitate tenebat. Valde em̄ difficile est
vt inter linguas sublimiter honorantia: et obsequia huius
militar saluantia nō extollant pncipes. s; sese hoies me/
minerint. et Eccl. xxi. Beat⁹ diues q; post aurū nō abiit.
et fin puerbiū. Principatus virū ostēdit. multi ad pnci/
patus culmen puenientes. a virtute deficiūt. q; dñi in sta/
tu infimo essent. virtuosī videbant. vñ d; honores mu/
rant mores. dicebat Archidiaconus. lino detegunt. vt in
Saule pius humilī. in regno supbo. i. Regū. xv. Ipse er/
go difficultas q; pncipibus iminet ad bene agendū. eos
facit maiorī premio dignos. xl. dist. ante oia. Et si aliqñ p
infirmitatē peccauerint. apud hoies excusabiliores red/
dūt. et facilius a deo veniā pmerent. si vt Augu. ait. p
suis pccis humilitatis et miseratiōis et ofonis sacrificiū
deo suo vero nō negligūt inolare. vñ de Achab regē ist⁹
dñs ad lbeliam. q; humilior est achab et nō inducā ma/
lum in dieb⁹ eius. iij. Reg. xij. de pe. dist. iij. talis mihi sub
s. ecce. et c. sicut achab. de pmo excellenti regum. Zach.
xij. ibi. sed domus dauid erit sicut dom⁹ dei. q; simul sicut
regendo fideliter dei officiū gessit in ppo: ita in pmo ei
ppinquus inherēbit. vñ et antiq; ciuitatū rectores atq; cō/
seruatores in deos trāsformari putabāt. Vñ et sicut pby/
teri q; bene psumt. duplici honore digni sunt. i. ad lmo.
v. r. xv. di. ecce ego. sicut boni reges hic et in futuro singu/
lari honore. Et de hoc loquit chrisus in parabola de ser/
uo bono et fideli acquirēti de vna mna. r. q; pstituit sup. r.
ciuitates. et de alio lucranti de vna. v. cōstituto sup. v. ciui/
tates a dño. Luc. xix. simile Matthe. xix. in parabola de
talentis. Et sicut boni reges amplius glia in celestibus
digni sunt. q; eoz subditi: sic et tyrāni ampliori tormēto in
gehēna puniēt. ar. rj. q. iij. pcpue. rrv. q. i. nulli fas. Nā po/
rentes tyrāni potenter tormenta patient. Sap. vi. viij. q.
ij. illud. imo et hec tpalia bona ppter q; tyrāni iustitiā dese/
runt. magis ad lucrū. pueniūt regibus: dñi iustitiā seruāt.
Nam iustitiā amicitia seruat. q; amicitia virtuosos in vñ
condiciat. virtutē conseruat. atq; pmouet. nec est alicuius
tyrāni tanta crudelitas: qn amicitia delectet. Nā Dionys/
suis in Sicilia syracusanor tyrānus crudelissimus. quū
duoz amicor. q; Damon et Pythias dicebant. alterū occi/
dere velleris q; occidēdus erat. inducias iperrauit. vt do/
mū pfectus res suas ordinaret. Alter nō amicor obfide
se tyrāno p eius reditu dedit. appropinquate aut pmiss/
fo diē nec illo redeūte. vnusquisq; fideiusorē stultum ar/
guebat. ar ille nihīl se de amici pstantia metuere pceda/
bat. eadē aut hora q; fuerat pñta. occidēdus rediit. Ad/
mirans aut animū amboz tyrānus supplicii ppter fidē
remisit. et sepetiit eoz amicitie sociari. Rex aut bonū cōe/
querēs. oēs suos subditos diligit. et ab eis diligit. unde
et hoc fit regnū stabile. Vñ et refert Suetonius q; Jul⁹
Cesar milites suos adeo diligebat. vt audita quorūdam
cede. capillos et barbā ante nō depererit q; vindicasset.
qbus rebus fideuotissimos et fortissimos milites reddi/
dit. q; pleriq; eoz capti pcessam sibi libertatē sub ea cōdi/
tione si militare aduersus cesarē vellent recusat. Octa/
uianus etiā Augustus q; modestissime imperio vsus est.
intantū diligebatur a subditis: vt pleriq; morientes victi/
mas quas de uenerant inolare mandarent. q; eū supstī/
tem reliquissent. vñ et Salomon Sap. vi. Rex q; iudicat
in iustitiā populos pauperes. tñ: onus eius in eternū fir/
mabit. Et Tyrānoz vero dñum diuturnū esse nō pōt.
quū fit multitudini odiosum. Nam tyrāni regnū solo rī/
more sustentat. vñ et timeri se a subditis tota intentione
parant. Tmo: aut est debile firmamentū. nam q; timorē
re subduntur. si occurrit occasio qua possint in patrē spe/
rare. pta pncipales insurgūt eo ardentius quo magis

cōtra voluntatē et solo timore cohibent. vñ Aug. Qui ex
timore peccare definit. voluntatē peccadi habet. viuit et
go in eo peccandi volūtas: q; tunc apparet in opere si se/
quā impunitas. sed peccare nō vult charitas: et si sequa/
tur impunitas. Ad hoc faciunt. iij. dist. facte. rxiij. q. vi. s.
et his. et de regu. iur. qui ex timore. vbi de hoc. Non pōt
ergo dñum tyrāni diuturnū esse. vñ et Aristote. in suis po/
liticis multis tyrānis enumeratis. oim monstrat dñum
bzeui tpe fuisse finitū. quoz tñ aliqui diutius pfuerunt. q;
nō multū in tyrānidem excedebant. sed quātum ad mul/
ta imitabant regalē modestiā. lldo etiā apparet ex confi/
deratione diuini iudici: q; regnare facit hypocrita. Job
xxiij. ppter pccā populi. Nullus autē verius hypocrita
dici pot. q; qui regis assumit officiū. et exhibet se tyrāni.
nam hypocrita d; qui alterius psonam representat. Si er/
go deus pmittit tyrānos ppter pccā populi. et talis pmiss/
sio ira dei cōsuevit appellari. vñ Dsee. rxiij. Dabo eis regē
in furore meo. sed infelix talis rex q; in furore dei cōcedi/
tur. nō em̄ stabile pōt esse eius dñum. q; nō obliuiscit mi/
sereri deus. q; nō est patiens. et multē mīe. et prestabilis
sup malitiam. Jobel. ij. Non q; pmittit deus diu regnare
tyrānos. q; sedes ducū supboz destruxit. et sedere fecit mī/
tes pio eis. Eccl. i. x. sicut apparet in Saule supbo repio/
bato. et Dauid humili substituto. i. Reg. xvj. Experimēto
etiā apparet q; reges p iustitiā magis adipiscant diuiti/
as: q; p rapinam tyrāni. q; em̄ tyrāni semp sunt in timore
pdendi dñum. q; multitudini displicent. opz eos multos
hīe satellites et custodes. et plura expendere q; a subditis
rapiant. Quia vero regum bonoz oibus dñum placet.
oēs subditos p satellitibus habet. Sed interdū plura p
necessitatibus regibus donant sponte. q; violēter rapiāt
tyrāni. et sic adimplet qd Salomō dicit. Prouer. xj. Alii. s.
reges diuidūt ppria bñfaciēdo subditis. et ditiores sunt.
Alii sc; tyrāni rapiūt nō sua. et semp in egestate sunt. imo
iusto dei iudicio agūt. vt q; iniuste diuitias cōgregāt. in/
utiliter eas dispergāt. aut iniuste auferant ab eis. ar. xvj.
q. vii. maiores. Nā qui sectatur auaritiā. cōturbat domū
suā. Prouer. xv. Regi bono adduntur diuitie. vt Salo/
mon petenti sapiam dedit deus rerū abundantia cū sa/
piētia. iij. Regū. iij. d. Defama aut supstū videt dicere.
Quis em̄ dubitat bonos reges nō solum in vita. s; ma/
gis post mortē quodāmodo laudibus hoim viuere. ma/
lez aut et tyrānoz nomen statim deficere. vel si famosi in
malitia fuerint. cum detestatione habent in memoria. vñ
Prouer. x. b. Memoria iusti cū laudibus. nomē autem
impiorū putrescet. et Eccl. xlij. Memoria Ioseph in cōposi/
tione odoris. Et Eseques est aut pphiderare quid fit
regis officiū et quale oporteat esse regem. Quātū ad offi/
ciū ita fit rex i regno. sicut rō in corpore. et aia. et sicut de/
in mūdo. que si diligēter pphideret rex ex altero i eo iusti/
tia accendit. dum pphiderat ad hoc se positū. vt loco dei iu/
diciū in regno exerceat. rxiij. q. v. regum. Ex altero vero
māfuetudinis et clemētie lenitatē acqrit. dum putat sin/
gulos q; suo subsumt regimini. sicut ppria mēbra. ad hoc
flv. di. disciplina. vñ Aug. ad Darcellianū comitē. Im/
ple chrisiane iudex pñ pñs officiū. sic succēdere iniquitati
memineris. vt nō in pccoz atrocitatib⁹ exerceas vicissē/
di libidinē. sed pccoz vulnerib⁹ curandis adhibeas volū/
tatem. noli pdere paternā diligentia quā in ipsa inq̄stio/
ne seruasti. et i. Ad hoc em̄ mississimi hoies facinus admī/
sum diligēter atq; instanter examinare debēt. vt quibus
parcant inueniant. rxiij. q. v. circuncelliones. in fi. Offi/
cium aut pncipale regum. est dirigere suum regimen in
finē verū. q; est beatitudo eterna. vñ sic d; suos subditos
in hoc mūdo peregrinos regere. vt efficiant diues et do/
mestici dei. Epb. ij. q. quādiu sumus in corpore peregrina/
mur a dño. ij. ad Eoz. v. c. Sed q; sine fructu diuine
homo nō consequit p virtutē humanā. sed diuinā. q; gra/
dei vita eterna. Roma. vj. Perducere ad illum vltimū fi/
nem. non est humani pferēginis. sed diuini. Ad illum

Regi of
ficiū qle
debeat
esse.

Elisami
dñe.

Damōis
et pythie
amicitia

Nō dñus
tunc rē
rām dñi
mūdi.

b ij

ergo regem hoc pñet pñcipaliter: qui nō solum est hō,
sed etiā deus: scz dñm nostrū iesum chřstū: q hoies filios
dei faciens: in celestē gl'iam introducit. ppter qd nō solū
sacerdos: sed et rer in sacro eloquio notatur. **P**iere. xxiij.
Regnabit rex. et sapiēs erit. **E**n ab eo regale sacerdotiū
deriuatur. et (qd est amplius) chřsti fideles inquātū sunt
mēbra eius: reges et sacerdotes dñi dicunt. **P**er. ij. et de
sacra vnc. c. j. q. vero. **H**uius autē regis ministeriū: vt a
terrenis spūalia essent discreta. **P**er. di. cū ad verū. nō ter-
renis regibus: sed spūalibus scz sacerdotibus: est cōmissū:
sum: et pcpue summo sacerdoti Petri successori romano
psuli: cui oēs reges ppi chřstiani opz esse subditos: sicut
ipsi dñō iesu chřsto. **I**er. di. valentinian. et de iudic. noz
uir. et de maio. et obe. oēs. c. solite. **P**er. di. quis dubitat. et
c. duo. Sacerdotiū autē genitū et totus diuinorū cultus
ppter bona tpalia cōquirenda ordinabatur. ppter qd cons-
uentienter sacerdotes gentiū regibus subdebatur. sicut
in veteri lege pñitrebant bona terrena. vñ et in veteri
lege sacerdotes leguntur regibus subiecti. Sed in noua
lege est sacerdotiū altius: p qd hoies traducuntur ad bo-
na celestia. vñ et in lege chřsti reges debent esse subiecti
sacerdotib. vñ mirabiliter ex dei puidētia factū ē vt in
romana vñbe quā de puidērat chřstiani sacerdotiū sedē
futurā: hīc mos paulatim inoleceret. vt ciuitatis recto-
res sacerdotib. as illis gētilibus subderent. et narrat ma-
gimus valerius li. i. c. **Q**uale autē regē esse oporteat
s. in isto op. re dicit in. **C**l. p. pleni. **Q**uia dñs. s. r.
cōditione. s. in summa posui. q regnū efficiūt gloriofum:
ad earū declarationē nūc redeo. **E**t est vt dictū est. **P**ria
cōditio: q regnū recte sit institutū. **Q**d tūc est: quū non
violētia: neq fraude: aur alio quouis indebito mō: s; au-
thoritate legitima regni dñatus assumit: sicut in regno
israelitarū legi accidisse. **R**eg. ix. et x. c. vñ et Absalon re-
gnū occupans male perijt. **R**eg. xv. xvi. xvij. et xviii. c.
similr et filius Dauid Adonias. **R**eg. i. et ii. c. et multi
alii. **H**ec autē cōditio inuenit in eccl'astico regno. **E**st em
institutū a deo: in cuius manibus sunt oia iura regnorū:
et oim pñates. in aut. quō opz epos. in pñ. coll. ij. et di. et susci-
pit. **P**er. di. c. j. **S**cda cōditio. q sit regnū antiquū. ad
laudē em regis pñet et nobilitatem: q diu ante duraue-
rit. sic em et ipsos nobiles homies et gloriosos vocamus:
quoz pgenitores ex antiquo diuites et potentes fuerūt.
Ista cōditio apparet in regno Assyriorū: qd antiquissimū
fuit: et durauit. vt s. dicit in. **C**l. ar. in pñ. fm Aug. **H**ec au-
tem cōditio est in regno eccl'ie: qd ab ipso mūdi pñcipio
incepit in sanctis angelis et hoibus deū colentibus. sicut
s. lare dicit iuxta pñcipium istius opis in. **P**er. vi. ar. **T**er-
tia cōditio. q sit ordinatū. nā multitudo sine ordine con-
fusio est. **S**edo autē regni in hoc consistit: vt sint in eo di-
uersi gradus: hoim diuersi status: et diuersa officia: put
expedit vtilitati regis pariter et decori. **H**uius cōditio
exēplum cōsiderare possumus in regno isrl tpe Dauid et
Salomonis: et in regno Romanorū. sicut patet legentib.
vtriusq regni gesta et hystorias. **H**ec cōditio est in regno
eccl'ie: qd est sapientissime ordinatū. **L**xxix. di. singula. et
c. ad hoc. **P**er. di. legimus. et c. a subdiacono. et de maio. et
obe. c. j. et c. statuius. q: in domo dei pñis māfones mul-
te sunt. **I**o. xiiij. de pe. di. iij. in domo. **Q**uarta condi-
tio. q sit firmū p pccordia: eoz scz qui sunt in regno. **D**issen-
sio em regni destructionē caulat: q: omne regnū in se di-
uisum desolabitur. **D**at. b. rñ. **Z**uc. rñ. **P**er. q. ij. si ea. econ-
trario concordia regni est causa salutis ipsius: et p conse-
quēs glorie. **H**ec cōditio reperitur in eccl'ia: que vnita et
concora est vinculo charitatis. **P**er. q. j. c. j. **P**er. q. j. c. loqui-
tur. et c. schisma. **P**er. q. vñ. sicut. de p. di. iij. eccl'ie vnitas.
Quinta cōditio. q sit iustū et bonū. vt scz iustis legib.
et bonis moribus regatur et viuatur. sicut apparet in regno
Romanorū: apud quos fuerunt laudabiles mores: quas
les esse possunt sine fide. **P**er. q. j. s. et his. de hoc scrip-
t. **C**l. ar. **H**ec autē cōditio inuenitur in eccl'ie regno: qd

in sanctissimis legibus et optimis moribus viuūt et regit-
tur. **P**er. di. per totum. et in pñemi. decre. rex pacificus. et
et in pñemi. sacrosanct. lib. vi. et in pñemi. clemens. io. s.
dudum. **S**exta cōditio. q sit magnū et amplū: et bonū
nū numero: et terrarū spatio. vt pñ in regno Romanorū.
quia in lata gente gloria regni est. **I**o. q. iij. s. item peccato.
h. his ira. post colū. ibi. item dauid. **P**rouer. xiiij. **I**n mul-
titudine populi dignitas regis: et in paupertate plebis
ignominia. alia translatio est mea q **B**atiani. **H**ec cōdi-
tio in regno est eccl'ie longe lateqz diffuso: et hoibus fides
libus pleno. **P**er. di. **Q**uis. **P**er. di. legimus. ad mediū. ibi.
et **B**allie: et **B**atiani: et **A**ph:ica: et **P**er:is: et o:ies: et **I**n:
dia: et omnes barbare nationes: vñ chřstū adorant: vñ
obseruant regulam veritatis. **S**eptima cōditio est. q
sit abundans et copiosum omni scz diuitiarū genere ple-
nū. sicut apparet in regno isrl tempore Salomonis. et in
regno Romanorū tempore Augusti cesaris. **H**ec cōditio
reperitur in regno eccl'ie pleno viris spūalibus et bonis
que sunt vere diuitie. de qbus **P**rouer. vlti. in fi. **D**ulce
filie cōgregauerūt diuitias: tu supēgressa es vniuersas.
Sunt etiā in eccl'ia diuitie tpaies: quarū bono et recto
vsu meretur bona eterna: sicut maloz cōgregatio earum
abusu meretur penā eternā. ad hec. **P**er. q. j. duo sunt. et. q.
ij. aurum habet eccl'ia. **P**er. di. et hec scripsimus. **P**er. q. v.
fm. **P**er. di. sicut hī. **I**n hac autē cōditione comprehendit
finis eccl'asticū regis: qui est beatitudo. q fm **B**oetium
est status oim bonoz aggregatione pfectus. Sed in hac
vita nō est regimen beatū pfecte: sed fm quādam plibas
tionē et inchoationē. **I**n futuro autē erit plene beatū: quū
replebitur ab vberitate domus dei. **A**dde hīc qd scrip. s.
Per. q. j. ar. s. ad illa. **P**er. q. j. cum. **P**er. q. j. seq. **S**craua cōditio. q
sit forte et firmū: vt scz vñci nō possit: sed magis possit
quecūqz aduersantia deuincere. vt pñ in regno Roma-
norū: ferreo oia confringente. **D**an. ij. **H**ec cōditio est in
regno eccl'ie: qd manet inuictū: et victoriam de hostibus
obtinens: oppugnari quidē pōt. sed expugnari nō potest.
et impugnationibus crescit. **P**er. q. j. futuram. in pñ. **N**o-
na cōditio que regnū gloriofum facit: est. q sit pacificus
et quietū. **A**d pacem em ois multitudo et cōmunitas fina-
liter tendit. hoc pñ in regno israel tēpore Salomonis: q
ppter hoc rex pacificus dictus est. **R**eg. iij. et in regno
Romanorū tēpore **B**atiani. **H**ec cōditio reperitur in
regno eccl'ie. **P**er. q. v. pñapes. **P**er. di. eccl'ie. cuius rex
co: est chřstus pacis autpo: et in pñemi. decre. rex paci-
ficus. qui est etiā nostra pax. ad **E**ph. ij. et in clemens. de se-
pul. dudum. **S**cimus. **A**licet em illa pax que peregrinat
in terris: aliqñ careat pace temporis: habet tamen pacē
pectoris: de qua. **P**er. q. ij. inter verba. in fi. ibi. q: si nos in
monte charitate erga odientes seruare cupimus: et si illi
nobiscū pacem nō habeant: nos tamē cū illis sine dubio
habeamus. **P**er. q. j. noli. peruentura deum ad pacē eret:
nitatis. de qua **P**er. q. ij. et **P**er. q. ij. **P**ax sup israel. i. sup vis-
dentes deum. et **E**sa. **P**er. q. j. **S**edebit pps meus in pulchri-
tudine pacis. **D**ecima cōditio est. q sit durabile et per-
petuū. **A**d perpetuitatem nāqz intendere debet ois cōm-
munitas. sed hoc terrenū habere nō potest. pñe loquē-
do: quia oia regna terrena defecerunt et deficient. et fm
Per. di. **I**n suū puluerem reuertentur. Sed hec cōditio in
regno eccl'ie militantis et triūphantis est. quia hoc est
regnū qd non corrūpetur. **D**an. ij. **S**uscitabit deus regnū
celi: qd in eternū non dissipabitur. **P**er. q. j. **R**egnū tuus
regnū omniū seculorū. et **Z**uce. i. **E**t regni eius non erit fi-
nis. **I**n his ergo. x. conditionibus arēditur gloria eccl'ie
fiastici regni. omnes alie cōditiones in istis clauduntur.
quasdam autē conditiones de pñdicationē nūc impfete das
bet eccl'ia: in futuro autē plene habebit. **A**nde p illo sta-
tu plene dicitur. **P**er. q. j. **G**loriam regni tui dicent. **E**rit
em tunc eccl'ia nō habens maculam. neqz rugam. nec ali-
quid hīc mōi. **E**ph. v. **P**er. di. **Q**uis. **P**er. q. j. **I**n. recurat. **H**ec
autē cōditiones ad. iij. reducuntur: que in symbolo tam

untur. vbi dicit. Et in vna sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam. q. quatuor verba ex posui. s. s. nunc de gradibus. s. pmo em. in arti. liij. r. in decre. extraua. vnam sanctam. que exponit. s. s. restat. i. ar. l. s. in. s. sequē. lati. l. iij. ar. de se. di. liij. pma igit.

Articulus. liij.

Stendendum est

aut pmo q regnū ecclesie est vnu. Et hoc ppter quia ois multitudo participat aliquatiter vno. alioqñ multitudo ipsa confunderet et distraheretur. vt pbi pbant. vñ r brūs dionysius vlti. c. de diuinis noibus air. q nō est multitudo nō participans vno. sed q sunt multa partibus: sunt vñ toto. que sunt multa accidētib⁹: sunt vñ subiecto. que sunt multa numero aut virtutib⁹: sunt vñ specie. que sunt multa specie: sunt vñ genere. q sunt multa pcessibus: sunt vñ pncipio. Ecclesia vero multitudo quedā est pluriū psonarū: quare opz ipsam esse vna: qd r ipm nomen ecclesie insinuat. Nam ecclesia idem est qd cōuocatio. i. ad vñ r in vñ pluriū vocatio. de pse. di. j. ecclesia. Iterū maio: est cōuenientia inter creaturas itellectum habentes / q inter partes vniuersi: que sunt corporalia. sed totū vniuersum qd diuersa cōprehendit / est vñ velut vnus pncipatus vnus pncipis dei: multo magis ecclesia q solum rationalia r intellectualia continet vna est. **B** Opz aut cōsiderare vltius per quid et qualiter ecclesia dicit r est vna. Circa qd illud est pmo atcedēdū: q differt vnitas / vñio: vñ r vñici. Vnitas em excludit multitudinē. vñio aut attendit in multitudinē. vnde vñ ppter d: in quo est multitudo. vñici aut dicit qd multa cōprehendit. ergo cū ecclesia sit multitudo qdā magis d: ppter vnica q vna. r eius cōnerio magis ppter dicit vñio q vnitas. tñ fm cōmunē loquēdi vñm r in scripura vñ sumitur p alio. Siue ergo vna siue vnica dicatur ecclesiastica multitudo: videndū per quid habeat vnitatem vel vñionē. Et siquidē querat p quid formaliter sit vna: dicendū est q tres virtutes theologicas. i. si demispen: r charitatem: vñiam parebūt. Si nō querat p quid sit vna efficiēter: dicendū est q vnitas ecclesie a tota trinitate diuina cōmuniter esse hz: sicut a pncipio effecti: uo: predo r filio r spūs sancto. sed interdū appropziatur singulis psonis et diuersis causis. Aliqñ em appropziat patri: eo q ipse est pncipiū totius diuinitatis. r vnitas hz rationē pncipij. vñ r fm Augu. pñ appropziatur vñi: tas. bec appropziatio innuitur Jo. xviij. vbi d: Pater serua eos in noie tuo quos dedisti mihi: vt sint vñi sicut et nos vñi sumus. et de sum. trini. c. ij. s. rursus. vbi exponitur istud vñi. ibi. nō em fideles christi sunt vñum. i. vna res que cōis sit oibus. sed suo modo sunt vñi. i. vna ecclesia: ppter catholice fidei vnitatem. r tandē vñ regnū ppter vñionem indissolubilis charitatis. Aliqñ vero appropziatur filio ppter naturā scz assumptā. fm quā spālī modo cōuenit ei q sit caput ecclesie quātum ad hoies: ppter pformitātē scz nature et capite. Et capite nāq depe det vñio memb: or. vñ dicit apls Eph. iij. r escamus in illo per oia qui est caput christus: et quo totū corpus cōspactum r cōnexum. et de sacra vnc. c. j. Aliqñ aut appropziatur spūs sancto q est amor. vnire aut pcpue conuenit amor: vñ sup illud apls. Eph. iij. Vñ cōp: r vñ spūs. dicit glos. vñ cōp: r multoz adunatioe medioz. r vnus spūs quo vñi cōpus efficiuntur: ppter societate quā facit spūs sanctus appropziare. lz tota trinitas cōiter hoc operetur. ppter quā insinuat illi in quos pmitus venit ipse spūs sanctus linguis oim gētiū sunt locuti. Actū. ij. de pse. di. iij. c. vlti. r di. iij. ppter q: p linguas soderas humani generis constat. r sic p linguas gētiū figurabat ista soderas memb: or: christi futura in oibus gētib⁹. Vñ bene vnitas bec appropziat spūs scz: q est nerus r amor: et q: p amor hz esse vita spūalis aie: quū p ipm aia deo iungatur q est eius vita. de p. di. j. resuscitatus. sub. s. hoc idem.

Inde est q p spūs sanctū d: ecclesia viuificari: p quē d: r vñi: ri. q: em viuere viuētib⁹ est esse: r p idem hz aliqd esse r vñi esse: ideo p idem hz ecclesia vitā r vnitate. **A**liso autem p qd vnatur ecclesia: videndū est psequēter de modo vñionis vel vnitis ipsi. Nō aut pōr dicit ecclesia vna sic aliquis hō d: vnus vnitate suppositi r persone. nisi forte fm similitudinē: q: sicut multa mēbra corpis sunt vñum corpus: sic multi fideles sunt vna ecclesia. et de sum. tri. c. ij. s. verū. Nec pōr dicit vna fm vnitate nature speciei: quia ecclesia nō solum hoies: sed etiā angelos cōp: behendit: qui specie differūt ab hoibus. licet in hoc ope sit pncipaliter intentio de ecclesia spālīter. vt est cōgregatio hoim fidelū que d: ecclesia militans. Sed d: ecclesia vna collectivē: sicut multi hoies sunt vnus ppls. iij. Reg. xxiij. Populus me⁹ r ppls tuus vñi sunt. r Actū. iij. Multitudinis credentiū erat co: vñi r c. de hoc. xij. q. j. dilectissimis. et de sum. tri. c. ij. s. verū. r. s. rursus. de pse. di. iij. queris a me. i. pñ. in sancta cōpage corporis christi. r paulopost ibidē. per hanc societate vñi⁹ eiusdēq spūs r c. r sequit. ibi. Potest em in hoc r in illo hoie: etiā si se inuicem nesciant: vnus spūs esse. r post. Tota hz sancta mater ecclesia q in sanctis est facit: q: tota oēs. tota singulos parit. Porro fm Ber. multiplex est vnitas. Nam est vnitas naturalis iter corpus r animā: r bec d: integralis. q: hō er cōpore r aia integratur. et de cele. mis. in quadā. s. j. ibi. nā ad esse hōis minis r c. Ista etiā vnitas naturalis est. r eē d: iter hoiez r hoim: masculū r feminā: q: eiusdē r vñi⁹ nature sunt. r xxiij. q. v. nisi illud. Est alia vnitas carnalis inter vñi et vñi. de qua Res. ij. Et erūt duo in carne vna. ad vñā carnē pcurandā. vt nō. in. c. debitum. j. allegato. et de diuor. gaudemus. s. verū. r xv. q. r fraternitatis. Designatiua sacri r ecclesie. et de biga. debitū. m. j. **V**irtualis. q hoiez sibi p p cōiungit ne p diuersa desuatur. cum ps. xviij. dicat. Anam peti a dño r c. Vñ talis vnitas est integras mētis: p varios r diuersos affect⁹ nō inmutantis se ipsam. vñ Ecclesie. r xviij. Ido scātis in sapia manet semp: sicut sol. i. vñiformiter. Nā stultus sicut luna mutatur. q licet substantialiter vna sit. tñ p immutationē accidētūz semp est a semetipsa diuisa. sic r stultus tot psonas videt hre quot mores. Ibi. ix. de malo ad malū egressi sunt. s. de cogitatione in cogitationē: de desiderio in desiderū: de pccō in pccm. Qd paulo ante placuit: nūc displicet. qd nūc eligunt: post paululū repobāt. Ad hanc imitationē hortatur Deur. vj. Audi isrl: dñs deus tuus vñ⁹ est. vbi nō tm vnus numero designat: quū supra oēm numerū sit credēdus: sed q: nūq ab alio in aliud mutatur. sicut dicit ps. q. Tu aut idem ipse es. Vñ ipse ait Malach. iij. Ego deus: r nō mutor. In hac vnitate d: rōnalis spūs suū pncipiū imitari. r de hac pōr intelligi qd dicit apls. i. ad Cor. ix. Vñus accipit b: autū. **D**o: alis. q nos cōiungit p pormo. vñ ps. lviij. Deus q inhabitare facit vnus moris in domo. Idec est pformitas charitat. de q Actū. iij. Multitudinis credentiū erat co: vñi r aia vna. xij. q. j. dilectissimis. et de sum. tri. c. ij. s. verū. Vñus intellectus in fide: r vnus affectus in charitare. Ibi⁹ suauitatis dulcedinē exprimit ps. cxxij. quū ait. Ecce q bonū r q iocūdū habra. in vñi. r vñitātē ostendit q: hic meret benedictionē grē: r in futuro vitā glorie. Ad hanc nos hortatur apls Eph. iij. Solliciti seruare vnitatem spūs in vñculo pac. vñ Bern. Vñusquisq studeat amare r amari: blandum r amabilem se exhibere. supportare libet infirmitates alioz: tam mor q co: por. **S**pūalis. que nos cōiungit deo in via. i. ad Cor. vi. Qui adheret deo vnus spūs est. Vñculū et de sum. tri. c. ij. s. verū. r ps. lviij. Vñi autē adherere triplex. deo bonū est. vnde Bern. Tria sunt vñcula qbus cōstrinimur. Pudor. Timor. r Amor. Pāmū stringit fortiter r dure ad modū funis: dum ptra tentationem pponit sibi inimitū honestatis r memoriā sue pmissionis. Secundū fortius r durius ad modū clauis: dum non epauescit ad vultus hoim: sed ad similitudinē gēnialium tot mētoz.

Vnitas ecclesiastica: eē mod⁹

Vnitas multiplex

Vnitas ecclesie pbatur

Differunt vnitas vñio vñici vñici

Liber.I.

Ecdia
erifaria3
dici pōr
pna.

¶ Et Sūt em eadē sacramenta apud oēs qui sūt in ecclia. Nec tñ vnitas exprimitur magis p id qđ additur.

Baptis-
ma cur
vnu dica-
tur.

Anū baptisma. xxiij. q. i. loquitur. de pfe. dist. iij. Quis. c. eos. per vnitatem em baptisū q est psmū sacramētū et ianua sacramentoz. xxiij. di. §. verū. et de presby. nō. c. iij. intelligit et vnitatis alioz sacramentoz. Dicit. aut baptis-
ma vnu: q. simile est apud oēs et quātum ad materiam et quātum ad formā. et de baptis. c. i. de pfe. di. iij. pp. i. c. p. aqua. Vel vnu. i. c. quale a quocūq. detur. vt glōf. dicit. de pfe. di. iij. roman. c. v. c. sequē. xxiij. di. §. verū. vel dicit vnu: quia iterari nō pōt. de pfe. di. iij. quō. c. hic. eos. i. q. §. bi. qui. r. c. hanc regulā. Si quis autē querat quō ecclia est vna. q. fides vna. quū beati fidē nō habeant: quia si des est de re nō vīsa. de pe. di. iij. in domo. et ipsi videant semp faciē patris. Martb. xviij. qui tñ et ad eccliam pri-
nent. dicendū est q hic pcepit intentio est de ecclia mis-
sionū qui per fidē ambulant. Vel dicendū q licz nō habeant fidē: habēt tñ qd fidē succedēt: scz visionē. Idē em est qd illi vident et qd nos credim. Et iō ecclia tota vt cōprehendit pntē et futurā: pōt dici vna cognitione. licet in vitas: sit diuersus modus cognitionis. Ricz aut fide spe et charitate vniat ecclia: speciali tñ modo chari-
tati cōuenit vnire. de pfe. di. iij. ecclie charitas. Charis-
tas em amor: est amor aut vim hz vnitū et cōiunctū. fm Diony. iij. di. diuinis nobis. ppter qd vinculū perfe-
ctionis vocat ab aplo. Colo. iij. Ipse em vincit et vnit ec-
clesie mēbra: christo capiti. et de sacra vnc. c. i. et adminicē: p quā multitudinis d. esse aia vna et cor vnu. Actū. iij. di. q. i. dilectissimis. et de sum. tri. c. i. §. verū. Est igit ecclie-
fiastica cōitas vna: nō sicut cōuenticula hereticoz q diui-
se et diuerse sunt. C. de epi. et deri. cōuenticula. et de here. cū et iniūcto. i. rñ. c. excoīcamus. i. rñ. xxiij. q. i. dericus. Et recte quidē. Nam bonū cōuenit vno mō: malū aut mul-
tipliciter. vt Dionysius ait. ¶ Quū autē sit et vna ec-
clesia: septe tñ ecclie a Joāne describūtur. Apoc. i. in fi. cū sequē. xxiij. di. diaconi. v. i. q. iij. et āgelo. vt ecclia septi-
formi plena spiritu designet. sicut in Prouer. dicitur. i. c. Sapientia edificauit sibi domū: et exidit in ea colūnas septe. que tñ septe vna esse nō ambigunt. xxi. di. Quis. di-
cente aplo. i. ad Timō. iij. q. domus dei est ecclia dei vī-
ū: q est colūna et fundamentū veritatis. Vel septenaria numero significat ecclia: q septe dierū numero decurrit plens vita in q peregrinamur. Vel pōt dici q q. p septe-
nariū numerū in scriptura vniuersitas intelligit. Dar. vlti. ibi. de qua eiecerat septe demonia. vbi Grego. Quia
septe numerū septenariū vniuersitas designatur. Maria septe demonia habuit: q vniuersis virtijs plena fuit. Jo
per septe ecclias oēs ecclie designatur: que vna sunt vniuersitas. xxi. di. Quis. sicut multe ciuitates sunt vnus
regnū vel vna pūcia. v. q. iij. scitote. Illud etiam est cō-
siderandū q vnitatis ecclie nō impedit diuersitas et va-
rietates q in ea apparet. ¶ Sciendū aut q triplex di-
uersitas est pncipaliter. Vna ē diuersitas statū: pur q
dam sunt alijs perfectiores et merito potiores. ar. xl. dist.
quodcūq. sub. c. multi. Ad hāc diuersitatē pnter inequā-
tates gte et virtutū in diuersis: quas psequitur inequali-
tas premioz. de qua dñs ait Jo. xiiij. In domo pñs mei
māfones multe sunt. de pe. di. iij. §. finis. h. porro. et aplo
ait q stella differt a stella i caritate. i. ad Cor. xv. Ad hāc
diuersitatē pnter q quidā dicuntur incipiētes: quidā pfi-
ciētes: quidā pfecti. ar. de pe. dist. n. dum sancta. Alia est di-
uersitas officioz: q attendit fm b q diuersi ad diuersas
actiones depurant. Officiū quippe ab efficiendo d. fm
fidoz. Est em actus cōgruus et ppius vniuersiūq. p-
sone. Ad hāc diuersitatē pnter diuersitas dono: ppter q
reddunt hoies idonei ad officia. de qua diuersitate dicit
apls Roma. xij. Habentes donationes fm grām q data
est nobis differentes et. et in ps. clviij. Distribuite domos
eius. i. officia diuersa disponite. lxxxi. di. singular. Tertia
est diuersitas graduū: pur in eodē statu vel officio qdaz
sunt superiores alijs. lxxxi. di. ad hoc. xxiij. di. a subdia-
co. et c. nulla. et de maio. et obe. c. i. et c. statuimus. ¶ Nec

aut triplex diuersitas q dicta est ad tria pnter: vt docto-
res tradūt. Primo em pnter ad ipsi ecclie pfectionē. sic
em ad pfectionē vniuersi pnter pluralitas et varietas pfe-
ctionū: vt dei bonitas multiplex et varie manifestet i reb. a:
sic ad pfectionē ecclie pnter diuersitas supradicta. vñ dic
apls Epb. iij. Ipse dedit quosdā aplos: quosdā pphas:
alios euāgelistas: alios pastores et doctores: ad cōsum-
mationē sancto: i. perfectionem: in opus ministerij: in
edificationē co:po:is christi. i. ecclie. xxiij. q. v. de ligurib. a.
et. i. Cor. xij. iuxta pñ. ibi. diuisiones vero grātū sunt et.
et diuisiones ministracionū sunt et. et diuisiones opera-
tionū sunt et. Anicūq. aut datur manifestatio spūs ad
vtilitatem. aliq quidē per spiritū sermo sapie. aliq aut ser-
mo scientie et. et sequit paulo post. Sicut em corp. vnu
est: et inēbra hz multa: oia mēbra co:po:is cum sint multa
vnu corpus sunt: ita et christus. xxi. dist. in fi. et quosdā po-
fuit deus in ecclia. pmo aplos: scōdo pphas: tertio docto-
res: deind. e virtutes et. ad hoc et de here. cū et iniūcto. i.
rñ. h. sicut. facit. xliij. dist. sit rector. vltra colum. h. binc in
exodo. q. sub cortice malo granati multa grana interioris
vniūtur. vt ibi dicit. ¶ Scōdo pnter ad necessitatē actio-
num que sunt in ecclia. opz em ad diuersas actiones di-
uersos hoies deputari: vt expedite et sine cōfusione fiant.
sicut in corpore diuersa mēbra sunt necessaria ad diuersos
actus. vt in pcor. prime positus. ¶ Tercio pnter ad
dignitatem et pulchritudine ecclie: q attendit in ordine
quodā. nam o:do efficit pulchritudinē et decorē et orna-
tū. vñ de sup illud 2. an. ij. Ordinauit in me charitatē. di-
cit Bern. Discretio virtuti ordinē ponit. o:do modū tri-
buit et decorē et perpetuitatē. vñ ps. cxvij. Ordinationes
netas pseuerant dies. i. virtutes. Ad ordinē aut requirit
diuersitas quedā. sed pdicta diuersitas q in ecclia inue-
nitur: vnitatis ecclie nō tollit aut ipedit: sed perpetuat.
qnummo ecclie vnitatis diuersitate hmoi etigit. quū sit
vntas multitudinis ordinare atq. perfecte. Vnde potest
et his accipi duplex alius modus vnitatis. et fm quē ec-
clesia d. vna. Dicit em vna fm pfectionē. Nam fm pñm
quidā modus vnitatis est. pur id qd est pfectum d. vnu.
ideo in can. v. c. post q pmissit Salomon de ecclia: Vna
est colūba mea. addidit pfecta mea. Dicit etiam vna fm
ordinē sicut et ipm vniuersum d. vnum vnitatis ordinis.
Ipse em o:do cōnectit eccliam: et cōseruat ecclie vni-
tatem. op. ar. can. di. legimus. h. q. aut. et. lxxxi. dist. ad hoc.
¶ Vnde pty q in hoc q ecclie regnū est et d. vnu: intelli-
gitur alia cōditio scz q sit o: dinatū. sicut em vniuersum
dicunt ordinatū q: in eo est o:do generantiū et genera-
toz: mouentiū et mobiliū: causarum et causaroz: sic o:di-
nata est ecclia: q: in ea est o:do pdicantiū et auditoz.
p. q. iij. nolite pñdētū et subiectoz. xxiij. dist. per totū.
et sic de alijs ordinibus ecclie. Est etiam cōsiderandū
q sicut vnitatis ecclie nō tollit diuersitas ecclie officio-
rum: statuum et graduū: sic etiam nō pndicat diuersi-
tas moz et ritū que apud diuersas ecclias inuenitur.
Nam in ijs q sunt de necessitate salutis: ecclia est vni: mo-
ris et ritus. in alijs aut sine detrimento vnitatis possunt
esse consuetudines diuersae et obseruantie varie: dū tamē
laudabiles sint. vñ de Hoerius de fide christiana. Quis
quid in ecclia catholica tenetur: a ut est auctoritas scri-
pturaz: aut traditio vniuersalis: aut certe ppia et par-
ticularis instructio. sed auctoritate tota cōstringitur. p i-
uatis vero constitutionibus et ppiis informationibus
vnaqueq. vel pro loco varietate vel pur cuiq. bene vis
sum est subsistit et regitur. Alia etiam leguntur dicta ab
Aug. p. dist. catholica. facit ad h. e. di. eccliaficari. xxi. di.
sancta. c. illud. c. illa. Igit ecclia cōmunitas vna est: cui
vntatem dñs nōstrare volens. vnu pfect: ecclie scz pe-
trū. xxiij. q. i. loquit. Extra hanc ecclie vnitatem neq. gra-
neq. remissio pcor: nec spūalis vita pōt haberi. ad salu-
tem quoz eterna nec sacramentoz pceptio. nec colla ope-
ratio aliqu id pdesse valeat extra ecclie vnitatem. et in
h. iij

Ali vni-
tatis mo-
dus.

Ordina-
ta est ec-
clesia.

Statū
diuersi-
tas.

Officio
diuersi-
tas.

Gradū
diuersi-
tas.

extrema. Bonifacii. vna sancta. de qua habes. s. ar. l. p. ad hec. r. c. dist. oblationes. c. neq. ad cayn. i. q. i. vide. r. iij. q. i. q. et sola. c. quecuq. c. vbi sana. c. didicim. c. schisma. de peni. di. j. verbu. r. dist. ij. s. euidet. r. di. iij. s. pot. r. c. si quis. de p. se. di. iij. solet. et de hereti. firmitate. Sicut em salus r. vita no pot mebro inesse. nisi maneat in corpore. vnitare. sic alicui aduenire no pot vera salus. nisi existat intra ecclie vnitare. vt pbatu est. vñ Augu. ad Vincetiu. Quoadmodu membru si pceditur ab hois viui corpore no pot tenere spm vite. sic ho qui pceditur de christi in sti corpore. nullo mo pot tenere spiritum vite (als iusticie) etiam si figura membru teneat qua sumpsit in corpore. i. quis videat membru p sacramenta q pus receperat. r. iij. q. vij. quoadmodu. Attamen sicut interdum aridu mebru corpore coniungit fm cõtinuitate. no aut fm virtutis in flur. ita nonnulli quadã cõtinuitate cõuersationis exte riõis vnifur ecclie. s. a christo capite r a mebris ei. ins flur. no recipiunt salutis r vite. de p. se. di. iij. c. est vnitas. Et eo aut q ecclia vna est. r p ois ordinata. sequit alia conditio. i. q sit firma r fortis. Virtus em vnita fm philosophu fortis est q diuisa. vnde ex ipsa sua vnitate redditur ecclia fortis r firma. Ipse quoq. ordo ea efficit fortiozem. ppter qd in Lan. dicit esse vt castro. acies o. dinata. Lan. vj. Fortis siquidẽ est ecclia: q. firma est con tra hostiu imperus. siue demonu. siue tyranor. siue here ticoz. r sic firma: vt no deficiat. q. no pot esse nulla. r. iij. q. i. pudentia. in si. sed inter ipsos hostiu cõflictus crescat. r inualeat. r. iij. q. i. futura. Contra demones fortis est san ctitate r iustitia. Contra tyranos fortis est patientia. Con tra hereticos r mundi ppos fortis est diuina sapia. Nec est turris dauid. cum ppugnaculis: ex qua mille clypei pendent. r ois armatura fortis. Lan. iij. Non armatura carnalis: sed spualis. sicut ait apus. ij. ad Ro. x. r. iij. q. i. nisi. Arma inquit militie nostre no carnalia: scz debilitas tes: sed potentia deo. i. p. dum. ad destructione munitio. nũ. i. vt destruat. confilia hoim seu demonu diuersis calli ditatibus munita. pfilia destruentes r oem altitudinẽ. i. pfunditatẽ intellectus. ta legisperitoz q pboz. extollen tem se aduersus sciam dei. i. que de deo est. Ite. Ep. vj. Induite vos armaturã dei. r. iij. q. i. s. bella. Abi apls po nit scriptulam armaturã dei. scz cingulu castitatis. contra luxuriã. Luce. xij. Sinit lumbi vestri pincti r c. Reg. Lij. bos pcingim. quã carnis luxuriã p pteritiã coarctam. Iustitia. ibi. induri loica iustitie. ptra auaritiã. q. iustus iniseret. ps. xxxvj. Alciamentu. sequit. calciati pedes r c. scz exempla sanctor. ptra torpore acie. Scutu fidei. r. iij. q. iij. qui resistit. Fides incarnatiõis. Th. en. iij. Dabis eis dñe scutu cordis labore tuu. ptra tela r diaboli infidias. Alea spei ptra vana hui. mudi r ptra despatione. Ro. ma. v. Glo: iamur in spe filioz. Gladium spūs ad carnis mortificatione. Lan. iij. Anusculuq. ensis super femur suu ppter timores nocturnos. Mart. r. Non veni pacẽ mittere: sed gladiu. Item Amb. Zach. yme r ofones sunt arma dericoz. r. iij. q. vij. conuenio. De fortitudine r firmitate ecclie d. Mart. r. vj. Porte inferi no pualent aduersus ea. r. iij. di. ita. sup quo dicit. glof. Porte inferi vi tia sunt atq. pcta. Vel hereticoz doctrine: p quas hoies ducunt ad tartara. Vel singule spuales nequitiẽ. f. demo nes porte sunt inferioz qbus ptriantur porte iustitie. Porte quoq. inferi tormẽta r blandimẽta psecutoz sunt sed r praua infidelioz opa r inepta colloquia porte sunt inferi: q. iter pditionis ostendunt. sed oia hec no pualent aduersus ea scz eccliam. q. ea no separãt a charitate r fide mea: dicit dñs. Ipsa em est dom sapiẽtis. Mart. r. vij. supra petra edificata: q. nec pluuia descensu. nec fluminũ impetu. nec ventoz flatu irruẽte cadit. q. fundata est sup pra petra fidei solidissime veritatis. Nec em domu. ecclie fiam scz nec pluuia mēdaciõ doctrine corripit. r. iij. q. i. a recta. Nec diabolicus flatus impellit. quia resistit ei for tis in fide. s. Pe. v. que no deficit. Mart. r. vj. de pe. dist. ij.

Firma ē ecclia.

Armaturã dei sexplex.

Porte inferi que sunt.

fi em. vltra duas colum. s. petrus. vbi de hoc etia no. in glof. scz fina. Fortis est deniq. ecclia: q. velut munita ciuitas angeloz pfidiu custodiã habet. Lan. iij. ibi. Inueniunt me vigiles qui custodiunt ciuitatem. r illud Esa. l. iij. c. Sup muros tuos hierlm pfirmi custodes. Ipsum etiam christu magni consilij angelu pncipalem custode r adu torem h. de quo d. in Apo. r. iij. q. ciuitas habebat muru magnu r altum. vbi glof. Per muru cõuenienter intelli gitur christus q ipsam sanctã hierlm vndiq. circũdat: co tra incursores demones r prauos homines r vitia circũ quaq. nũc defendat. Et pdictis aut tribus conditiõibus ecclie sequit quarta conditio: videlicet q est pacifica: nam vnitas causa est pacis. Est em par effectus amoris. cuius est vnire. Ordo em in rone pacis cõprehenditur. ca. ar. r. iij. di. legimus. s. r. q. fm Augu. r. iij. de ciuit. dei. Par est tranquillitas ordinis. r par hoim est ordinata pcor dia r. iij. q. i. qd culpãt. ibi. Ordo aut r par ciuitatis est ordi nata imperandi atq. obediendi cõcordia ciuiũ. Fortitudo etia pacẽ inducit. Et fortitudine nãq. victoria pcedit. r ad hanc sequit par. vñ Augu. r. iij. de ciuit. dei dicit. q. victoria est subiectio repugnantiu. qd quũ fuerit: par erit. Ecclia s. que vna est r ordinata est r fortis r pacifica est. In hac m peregrinatione: q. multiplex r sepe turbat. pfectam r plenã pacẽ no h. sed in futuro erit plene paca ta: qñ quidẽ nulla erit discordia: nulla pugna: nulla ordi nis turbulentia. vñ Iñd. dicit. q. ecclia nũc d. syon perei grinatione pñit: q. ab hmo pegrinationis longitudine postea pmissioẽ rerũ celestiu speculat. idcirco syon. i. spe culario nomẽ accepit. Pro futuro vero patrie celestis pa ce hierlm vocat. q. pacis visio interpretat. ibi em absorpta oi aduersitate pace que christus est: pñi possidebit obitu tu. vnde ad hierlm d. in ps. c. lviij. Qui posuit fines tuos pacẽ. r iterũ ps. c. xliij. Par sup iherl. i. super videtẽs denz. Et hec dicta sint de regni ecclie vnitare.

Ensequens aut est dicere r videre q. ecclie regnũ dicit catholici. i. vniuersale. r quo modo merito. siquidem ecclia d. vniuersa lis: q. ipius instituto: est vniuersoz dñs. de quo d. in Job. xxxiij. Opus manũ ei sunt vniuersa. r in ps. xxi. Louerentur ad dñm vniuersi fines terre: r adorabunt in spectu eius vniuersẽ familiẽ gen tium. Dicitur aut r est ecclia vniuersalis multiplex. Pmo em dicit vniuersalis quãtum ad loca. Non em sicut sy nagoga in iudea tñ inuenit. sed in vniuerso mundo. vñ ps. lxxv. Notus in iudea deus. Sed in oem terram exiuit sonus eoz: scz aploz r euangelice pditionis r apostoly lica doctrine. r. iij. di. ita dñs. et de elec. fundamenta. lib. vi. r in Malachia. i. c. Ab ortu solis vsq. ad occasu magnũ nomen meũ in gentibus. r in omni loco offertur nomini meo oblatio munda. r. r. di. legimus. s. nec altera. De hac vniuersitate Iñd. c. viij. lib. c. rymo. Ecclia grece las tine cõuocatio dicitur. ppterea q. omnes ad se vocet. La tholica aut dicit ecclia. i. vniuersalis. Non em sicut cõuen tula hereticoz in aliquibus regionũ partibus coarctas tur: sed per totũ terrarũ orbem dilatata diffunditur. facit ad hoc. r. iij. dist. quia. Et in lib. i. de summo bono. idẽ ait. Hereses aut in aliquẽ angulum mudi. aut in vnã gen tem inueniuntur versari. Ecclia vero catholica sicut per totum mūdum extenditur: sic r omniũ gentiũ societate cõstituitur. Secũdo ecclia dicit vniuersalis quantum ad pditionẽ hoim. q. omes oim hoim diuersitates collis git. r nullã abijcit. no diuersitatẽ ritũ respuit. q. r iude os r gẽtiles cõgregat r vocat: q. no accipit psonã. Act. x. r. r. Rom. iij. Deur. i. r. iij. q. iij. s. his ita. iij. q. ir. c. vl. et de iudic. nouit. et de preben. venerabilis. Non diuersitatẽ nationũ. quia Grecos r Barbaros Scythas r Indos. Gal. iij. r Col. iij. r. iij. di. legimus. No diuersitatẽ pditioni nũ. q. r seruos r liberos. r. iij. q. ij. oibus nobis. c. si femi na. No diuersitatẽ sex. q. femias r masculos. q. masculũ r feminã creauit eos. Scñ. i. r. iij. q. v. pec imago. r. c. nec

Ecclia multi p causa catholi ca.